

© TERÜLET ÉS NÉPESSÉG ©

A születési arány újabb alakulása.¹⁾

Formation récente de la natalité.¹⁾

Résumé. Pendant la guerre, la natalité baissa plus fort en Hongrie que dans tous les autres pays. Bien que depuis l'armistice, dans la deuxième moitié de 1919, l'accroissement des naissances soit devenu si favorable en Hongrie qu'il ne fut dépassé que par la Bulgarie, par suite du communisme et, surtout, de l'occupation roumaine, il ne marchait plus de pair en 1920 avec celui des autres pays. En raison de la réintégration de l'Alsace et de la Lorraine, seule la France a dépassé, parmi les Etats européens, dans la moyenne de 1920 et de 1921, le niveau d'avant-guerre.

La grandeur de la natalité a baissé dans les puissances centrales, et principalement en Allemagne. En 1922 et en 1923 le taux de la natalité a empiré bien moins aux Etats successeurs qu'en Hongrie. En comptant pour 1000 la grandeur de la proportion de la natalité de 1920 et de 1921, le chiffre proportionnel a été en Hongrie de 972 en 1922 et de 898 en 1923, contre 1009, respectivement 974 en Tchéco-Slovaquie; 1007, respectivement 976 en Autriche et 1035, en 1922, en Roumanie. Parmi les Etats centraux, c'est surtout en Allemagne et en Hongrie que la natalité fut entravée par la dépréciation de la monnaie et la hausse du coût de la vie. En revanche, elle fut favorablement influencée, en Hongrie, par la hausse temporaire, survenue au printemps de 1921, de la couronne, ainsi que par la stabilisation, due à l'assainissement financier, de la monnaie, laquelle augmenta, d'une part, le taux de la natalité, et en stabilisa, d'autre part, la forte fluctuation se produisant depuis la guerre. En France le taux présente une tendance favorable, se rapprochant déjà de la natalité allemande; cela tient aussi probablement aux faveurs législatives — frais d'éducation, etc. — accordées aux familles nombreuses. Sur ce terrain, l'intervention de l'Etat créant des institutions de secours ne peut être qu'efficace et souhaitable.

Meggyőződésünk, hogy a nemzet jövőjének biztosítása nagy részt attól függ, vajjon dús-e a nemzet életfájának a virágzása s hogy vajjon a meg-megújuló nemzedékek egészségesek-e? Nem az egyedüli, de a legfontosabb feltétel ez. A bel- és külpolitika ese-

ményei változók, esendők, a gazdasági célkitűzések egy bizonyos korhoz, helyhez szabottak, még az emberi eszmények egy része is mulandó, de az emberi élet folytatóságában és megőrzésében rejlik a magva, a lehetősége minden későbbi történésnek és megújuló célkitűzésnek. Amiként a teljes vagy részleges meddőség a csökkent vitalitással társulva — egyes családokat előbb-utóbb kihullat az idő rostáján, — úgy tűnhetik el — előbb a szereplés színpadáról, — majd lassan-lassan a puszta létezés mezejéről az a nemzet, amelyiknek testét túlnyomórészt fogyasztóan megújuló vagy éppen meddő családok alkotják. De ha ezt a nem éppen valószínű eshetőséget figyelmen kívül hagyjuk is, tény az, hogy az életerőtől duzzadó virág és az elkorhadás közt számos átmeneti stádium van. S ha az államilag szervezett közület kulturális, jogi és gazdasági céljainak gyakorlati megvalósítását az önrendelkezés kritériumául tekintjük, úgy egészen bizonyos, hogy az az állam, amelyiknek a népessége stagnál, vagy éppen csökken, míg az őt körülvevő államoké erősen emelkedik, fokozatosan veszíteni fog önrendelkezési szabadságából, mivel az önálló célkitűzés minden esetben való megvalósítását garantáló hatalom nagyságát elsősorban az határozza meg, hogy az emberek mily tömege áll az állam mögött.

Ez utóbbiak érvényét időbelileg készséggel korlátozzuk. De azt állítjuk, hogy mindaddig, amíg egy a mai állammal nehezen összeegyeztethetőnek látszó szervezet az emberi közületek közt támadó érdeellentétek okkomplexumát kiküszöbölni nem tudja s így az erőszakos elintézés módokat meg nem szünteti, addig a fajok és nemzetek sorsa messzemenően függ attól, hogy milyen az utánpótlás mennyisége és minősége.

Ennek a ténynek tartós negligálásáért igen nagy árakat fizethetnek a nemzetek. Természetesen nem egyformán nagyot. Egy nagyon népes, hatalmas ország népességének lassuló szaporodása, esetleg stagnálása belátható ideig nem jelenti a nemzet letűnését, létalapjainak megrendülését.

Végzetesen más a jelentősége a nemzeti jövőt oly messzemenően determináló népessé-
dési mozgalom terén mutatkozó káros ten-

¹⁾ A Magyar Statisztikai Társaság 1926. április 17.-én tartott ülésén felolvasott székfoglaló előadás. — Discours de réception prononcé à la séance du 17 avril 1926 de la Société Hongroise de Statistique.

denciáknak Magyarországon. A társtalanul, fajrokonok nélkül álló kisszámú Magyarországot oly ellentétes aspirációkat tápláló nemzetek veszik körül, amelyek közül nem egynek már a békeidőkben is jelentékenyebb volt a születési rátája, s amelyeknek részben halandóságuk is kedvezőbb volt.

Ez, valamint az a tény, hogy Magyarország a szomszédos népek túlnyomó részénél sokkal több vért vesztett a világháborúban s végül az a nemzetre kényszerített feladatter, amely a természetileg és gazdaságilag egységes, tehát észszerű történeti keretek visszaállítására és megtartására ösztönzik a magyarságot: egyaránt meghatározzák az utánpótlás és a népégeszség sorsdöntő jelentőségét minálunk. Ha a szomszédos államok népének életerejé szívésebbnek, védelme hatásosabbnak bizonyulna s amellet a felfrissülés üteme is tartósan gyorsabb lesz, akkor a különben is kedvezőtlen számbeli egyensúly úgy telbillen egy-két emberöltő alatt, hogy az, ami ma még lehetőség, addigra légvárrá válhat.

Mindez kellőképen indokolja azt, hogy a népesedés mérlegét döntően befolyásoló születési arányszám alakulásával behatóbban foglalkozzunk.

Feladatunk lesz megvilágítani azt, hogy milyen ütemben indult meg az élet-milliókat pusztító világháború után az élet megújulása a különböző államokban. Igyekszünk hazánk helyét pontosan meghatározni e folyamat keretében, — különös figyelemmel a velünk szomszédos államokra.

A születési arányszám nagyságát helyesen értékelni mindenkor nehéz feladat volt, mivel a szokásos, a születések számát az össznépeséghez viszonyító módszer — nem számolván a különböző társadalmak eltérő demografiai szerkezetével — többé-kevésbé eltorzítja a termékenységi viszonyokat. Kétszeresen nehéz a feladat a nagy háború után, amely a népesség normális összetételét (akár a korosztályok, vagy a két nem számarányát, akár pedig a családi állapot szerint való tagozódást tekintsük) érzékenyen deformálta s ezért a szokásos születési hányados még kevésbé biztos fokmérője a termékenységi viszonyoknak, mint a multban. Azonban egyfelől mivel a különböző európai társadalmaknak lényeges tulajdonságok szerinti megoszlása még csak kisebb részben ismeretes, de másfelől minthogy a szaporodás nagyságát mégis csak az 1000 lélekre eső születési hányados magassága határozza meg — a halálozással együtt, épp azért ezúttal még az ú. n. nyers hányadosokkal fogunk dolgozni.

Forrásaink lehetőleg a különböző államok hivatalos kiadványai és könyvei, elsősorban az újabb német népmozgalmi kötetek, valamint a hágai nemzetközi évkönyv újabb két „Aperçu“-je, a német birodalmi statisztikai hivatal Wirtschaft u. Statistik c. folyóirata voltak. A háborús évek index-számításra felhasznált arányait javarészt Saile Tivadarnak az európai államok népmozgalmát tárgyaló tanulmányából vettem át.

Itt jegyezzük meg, hogy a legújabb évek általunk ismerttetendő arányszámait egy kevés el térnek a legújabb havi közleményekben közzétett megfelelő végleges arányoktól. Az újabb két évnek egyébként a nemzetközi évkönyvben is szereplő eredményeit azért nem helyettesítettem az említett legújabb közzétett adatokkal, mivel a külföldi megtelelő adatok egy része sem végleges s a még beérkező pótlások révén hihetőleg — akár csak a miénk — lényegtelenül módosulni fognak.

Avégből, hogy a születési arányszám háború utáni nagyságát kellőképen értékeljük, röviden vissza kell pillantanunk a legutóbbi békés évtizedek születési viszonyainak alakulására. Tudvalevő, hogy az utóbbi évtizedekben földünk csaknem minden államára kiterjedő érvénnyel fellépő jelenség volt a születések számának, de legalább is arányának félreismerhetetlen csökkenése. Ez a bonyolult és kétségtelenül sok százból szövdő okok által életre keltett tünet hazánkban is észlelhető volt s bár közvetlenül a háború előtti évtizedben néhány nyugati államéhoz képest nem volt nagyon szembeszökő, mindazonáltal, ha régebbi évekhez mérjük a születési szám nagyságát, a csökkenés igen jelentékeny.

Ha az 1886—95-ig terjedő időköz realitási viszonyaival mérjük össze az 1910/11. évek születési arányát, akkor úgy találjuk, hogy az európai államok közül mindössze a Németbirodalomban s kivált ennek eliparosodott tagállamában: Szászországban, valamint Angliában és Belgiumban hanyatlott még jobban a születési index, mint nálunk az integer Magyarországon. 1000-nek tekintve a 80-as évek végén és a 90-es évek elején érvényes arányszám nagyságát, az új indexszám már csak 827-et tesz ki, mialatt Portugáliában, Bulgáriában emelkedett a születési mutató és Romániában csak 943-ra süllyedt az 1000-es alaphoz viszonyított újabb arány, tehát születési hányadosa csak az eredetinek hat százalékával romlott, míg a miénk közel 18%-kal. A jelenlegi Magyar-

Az élveszületések arányszáma.

Nombre proportionnel des nésvivants en Europe.

O r s z á g P a y s	Jutott 1000 lé- lekre élveszületött az		Az 1886—1895-ös arányszámot 1000-nek véve volt az 1910— 1911. évi arányszám — En pre- nant pour 1000 le chiffre pro- portionnel de 1886—1895, celui de 1910—1911 était :
	Proportion pour 1000 âmes des nés-vivants dans la moyenne des années		
	1886/95	1910/11	
	évek átlagában		
Oroszország — <i>Russie</i> .	48.6	43.70	899
Románia — <i>Roumanie</i> .	45.7	¹⁾ 43.10	943
Magyarorsz.—<i>Hongrie</i>	42.40	35.10	827
Integer törvényhatósá- gok — <i>Comitats et vil- les municipales de la Hongrie restés intacts</i> .	41.14	33.87	824
Ausztria — <i>Autriche</i> .	37.6	31.89	848
Bulgária — <i>Bulgarie</i> .	36.7	40.95	1116
Olaszország — <i>Italie</i> .	36.6	32.27	882
Németbirodalom — <i>Alle- magne</i>	36.5	29.23	801
Bajorország — <i>Bavière</i>	36.2	30.85	852
Szászország — <i>Saxe</i> .	40.7	26.63	654
Spanyolország — <i>Espagne</i>	35.7	31.96	895
Hollandia — <i>Pays-Bas</i> .	33.6	²⁾ 28.99	863
Finnország — <i>Finlande</i>	33.0	29.57	896
Dánia — <i>Danemark</i> . .	31.0	27.06	873
Anglia és W. — <i>Angle- terre et p. de Galles</i> .	30.9	24.67	798
Belgium — <i>Belgique</i> .	29.5	23.45	795
Svédország — <i>Suède</i> .	28.1	24.32	865
Svájc — <i>Suisse</i>	26.8	24.63	919
Irország — <i>Irlande</i> . .	22.9	23.20	1013
Franciaország — <i>France</i>	22.8	19.35	849

¹⁾ 1912—13-as átlag — Moyenne de 1912—13.²⁾ 1909—10-es átlag — Moyenne de 1909—10.

ország születési arányszáma a jelzett időkre vonatkozólag nem áll rendelkezésre. Mégis abból a célból, hogy a csonka ország születési arányának régebbi alakulására hozzávetőle-
gesen következtethessünk, kiszámítottuk az érintetlenül maradt törvényhatóságok 1000 lélekre eső születési hányadosát a megfelelő két időszakra. A trianoni ország népének $\frac{2}{3}$ -át tevő s így megközelítőleg a mostani ország egészére is következtetést engedő törvényhatóságok születési aránya valamivel még jobban csökkent, mint a történeti Magyarorszáé: ugyanis 41.14% -es eredeti szüle-
tési hányadosa 1910/11-ig 33.87% -re szállott le, ami 1000-rel egyenlőnek tekintett alap-
nak 824-re való gyengülését jelenti.

Az előzmények ezen rövid vázolója azért volt szükséges, mert így egy régibb és egyetemes jellegű irányzat keretébe állítva a háború utáni születési hányadosnak alacsonyabb szín-
vonalát, még önmagában nem fogjuk természet-

ellenesnek találni azt; másrészt azonban reá-
mutattunk arra is, hogy a régi magas szüle-
tési színvonalról gyorsan leszálló Magyar-
ország számára egy nagyobb megrázkódtatás
különös veszéllyel járhat — mint ahogy járt
is —, mivel hosszabb időt tekintve, hazánk
amúgy is nagyon hajlamos volt a születések
csökkenő irányzatára.

Jött a nagy megpróbáltatás, amely azután
a születési hányadost a hadviselő államok
egyik-másikában felére csökkentette le. Sajnos
hazánk az az állam, amelyik a születések
háborús csökkenéséből a legjobban kivette a
részét. A történeti Magyarországot véve figye-
lembe s az 1910/11-es békebeli születési
quotienst 1000-nek tekintve, az 1916—18-as
születési hányados már csak 456-ot tesz ki.
A központi hatalmak gigantikus erőfeszítését
szomorúan illusztrálja az, hogy a kétségtele-
nül nagyobb arányú behívások folytán a volt
szövetségesek közt általában mélyebbre sü-
lyedt az eredeti születési színvonal, mint az
ántánt országaiban.

1000-nek tekintve az 1910—11. évi
nyers születési hányadost, volt az
1916—18. évi arányszám — En
considérant comme 1000 le taux
brut de naissances de 1910—11,
le nombre proportionnel de 1916—
1918 était :

Dánia — Danemark	974
Japán — Japon	947
Spanyolország — Espagne	904
Hollandia — Pays-Bas	887
Svédország — Suède	872
Portugália — Portugal	870
Irország — Irlande	866
Finnország — Finlande	812
Svájc — Suisse	763
Anglia és Wales — Angleterre et P. de Galles	762
Olaszország — Italie	645
Osztrák köztársaság — Républ. autrichienne .	554
Franciaország — France	553
Belgium — Belgique	503
Németbirodalom — Allemagne	499
Bulgária — Bulgarie	462
Magyarország — Hongrie	456
Integer magyar törvényhatóságok — Comitats et villes municipales de Hongrie restés intacts	484

A mai Magyarországon a születések há-
borús csökkenése valamivel kisebb volt, mint
a történeti Magyarország határai közt, ami
összefüggésben áll azzal, hogy a katonailag
kevésbé igénybe vett városi népesség kép-
viselete a megmaradt területen jóval nagyobb,
mint az elszakított részekén. De még itt is
nagyobb a visszaesés, mint — Bulgáriát nem
tekintve — bármely más államban. 35.2% -ról
 16.9% -re csökkent a születési ráta s így a

béke-index alapjául választott 1000-es szám 480-ra hanyatlik. Hogy mekkora a számbeli veszteség, amit a háború elmaradt születésekkel okozott, azt a német Burgdörfer, valamint Buday László adatai szomorúan illusztrálják, 4,500.000-re, illetve 1,491.000-re becsülve az elmaradt születések számát Német-, illetve Magyarországra nézve.

A háborús csökkenés egyenlőtlensége természetesen megbolygatta az államoknak a születési arány nagysága szerint összeállított sorrendjét. Magyarországot több hadviselt állam is megelőzte születések dolgában, nem szólva a háborús hatás elől ugyan magukat teljesen emancipálni szintén nem tudó semleges államokról, úgyhogy végeredményben Magyarország a régebben betöltött 5-ik (Oroszországot és Szerbiát nem számítva harmadik) helyről a 11-ik helyre szorult vissza.

Az 1919-es év szülöttei — egyenletes elosztás esetén — még $\frac{7}{12}$ -ed részben háborús fogamzásúak volnának. Augusztusban lendült fel hirtelen a születések száma. Ettől kezdve az év végéig a születéseknek azóta sem észlelt gyakoriságával találkozunk. A családi kötelékbe visszatérő katonák nagy száma s a házasságkötések számának igen nagy arányú megduzzadása az ok. Az 1919-es év utolsó hónapjainak nálunk rendkívül nagy születési frekvenciáját eléggé megvilágítja már maga az a tény, hogy a születési arány — dacára az év szülöttei egy részének háborús eredetére — elérte csaknem a 28‰-et (27'62) s így ezen átlag már sokkal közelebb került a következő két tisztán békés év átlagához, mint a háborús évekéhez. A születéseknek ily rapid emelkedése nem következett be minden államban. Az egyedüli Bulgária az, amelyiknél már az 1919-es év a Magyarországnál is nagyobb javulást okozott a háborús évekhez képest.

1000-nek véve ugyanis a háborús születési hányadost, az 1919-es év születési arányának megfelelő jelzőszámok

hazánkban	1629
Bulgáriában	1725
tehát még nagyobb, de	
Belgiumban csak	1381
Németbirodalomban	1369
Ausztriában (ez alatt az Osztrák köztársaságot értve mindenkor)	1256
Franciaországban	1196
Olaszországban	1019

A többi hadviselő országban — Angliát is ideértve — az 1919-es év még többé-

kevésbé alacsonyabb születési számokat produkált, mint az előző tisztán háborús évek átlaga.

Hogy nálunk és Bulgáriában szökött fel a születési mutató — bár egyelőre elég távol a békés színvonaltól — abban része van annak, hogy e két ország hadbavonult férfiai — a nagyon lecsökkent háborús házasságkötési hányadosból is ítélve — nagyobb részt tették az összes férfiaknak, mint egyebütt s így visszatértük szükségképen nagyobb pluszt jelentett. Másrészt a házasságkötések száma már 1918 végén és 1919 elején sehol nem ért el olyan hatalmas arányokat, mint éppen nálunk és Bulgáriában. Örvendetesen jellemző, hogy a természethez foglalkozásának alapjelleget fogva közelebb álló népünk oly egészségesen reagált a bekövetkező békére.

Sajnos, a következő 1920-as év már nem váltotta be azokat a reményeket, amelyeket az előbbi év végén magasbalendült születési szám joggal keltett fel. Jellegzetes az első, úgynevezett békés évnél (1919. év) a születésekre gyakorolt s jórészt a következő 1920-as évben kifejezésre jutó hatását vizsgálni a különböző államokban. Mindenütt emelkedett a születési mutató az előző évhez képest. De nagy különbség mutatkozik az emelkedés mértékében. Így pl.:

az 1919-es születési arányt 1000-nek véve, volt az 1920-as születési hányados:

Franciaország	1664
Olaszország	1500
Anglia és Wales	1379
Belgium	1356
Németbirodalom	1295
Osztrák köztársaság	1242
Cseh-Szlovákia	1228
Magyarország	1137

Szembevetendő, hogy a nyertes ántánt államok születési indexe javul a legerősebben az első békés év bizonyos zavartalan perspektivákat ígérő hatása alatt, de meg azért is, mivel ezekben az államokban a házasságkötéseknek az 1918-as év végén kezdődő emelkedése — bár vontatottabban indult meg —, de huzamosabbnak is bizonyult a régi arányokhoz képest, — kivált hazánkhoz viszonyítva; bárha a folyó évben kötött házasságoknak az ezt követő év szülötteinek alakulására gyakorolt s kifogástalanul nehezen tisztázható befolyását nem szabad túlbecsülni.

Sajátosan meglassúdik a születések fokozódása hazánkban. Nemcsak az összes hadviselő államokban gyorsabb az immár teljesen

békés évből sarjadzó szülöttek növekedése az előző évhez képest, mint nálunk, hanem még a semleges államok egy részében is, amely államokban a születések pótlására az ok megközelítőleg sem forgott fenn úgy, mint Magyarországon. Az előző évi nagyobb arányú javulás számlájára is csak részben lehet írni ezt a viszonylagos visszamaradást, mert hiszen Bulgáriában még erősebb volt az azt megelőző javulás, s ime ebben az évben is számottevő volt az előnye javulás tekintetében.

Aligha tévedünk, ha a Magyarország számára annyira nem normális és nem békés 1919-es év káros befolyását okoljuk azért, hogy az 1920-as év szülötteinek a száma nem mutat kielégítő emelkedést az 1919-es évhez képest. A kommunizmus és a kiméletlen oláh megszállás rettentő gazdasági kárai csökkenthették ezt a gondtalan optimizmust és azt a nyugodt jövőbe nézést, amely a születésnek emelkedő tendenciájával dicsekvő idők sajátja. Természetesen szükséges volna a végleges ítéletalkotáshoz a születések hónapról-hónapra való alakulásának a vizsgálata, szembeállítva nemcsak egyéb országokkal, de az illető hónapok hazai születési frekvenciájának régebbi alakulásával.

Ellenben érdekes és az oláh megszállásnak gátló hatását látszik kidomborítani az a tény, hogy abban a négy vármegyében (Csanád, Szabolcs, Jász-Nagykun-Szolnok és Hajdu), amelyekben az oláh megszállás által okozott anyagi károk egy-egy főre eső összege — Laky Dezső nagy monográfiája alapján — legnagyobb, ott a születési aránynak a következő évre beálló emelkedése mélyen az országos átlag alatt áll s viszont a következő 1921-es évre ezekben a megyékben az országos átlagot erősen meghaladó üdvös emelkedés következett el. 1000-nek tekintve ugyanis az 1919-es születési hányadost, a következő évi még mindig csak 1079, amelynél kisebb javulást — az államokra visszatérve — csak a háborúba későn és viszonylag csekély erővel beavatkozó Észak-Amerikai Egyesült Államok produkáltak.

Az 1920-as születési számarányunk 1000 lélekre 31·39-et tesz ki s ezzel 88%-ig megközelíti születési számunk a *békés évek színvonalát*.

Európa csaknem minden államában 1920-ban és 1921-ben kulminált a fegyverszünet óta a születési arányszám. Ez utóbbi évben nálunk a születési hányados 31·34%-ig emelkedett s ezzel a számmal — most már csak rövid időre — ismét kivívja magának Európában azt a helyet, amit a háború előtt élvezett,

mégis azzal a különbséggel, hogy Portugália mögé került, amelynél régebben egy árnyalattal kedvezőbb natalitásunk volt.

Az 1920. évi népszámlálás a két kulminációs év közé esvén, alkalmas ez a két esztendő arra, hogy születési számaiból átlagot vonjunk s ezt a tényleges népességhez viszonyítsuk. A viszonyításra alkalmasak ez évek, de ez még nem jelenti azt, hogy az ezen időre megállapított születési hányados az újra békét élvező Európa megállapodott születési frekvenciájára jellemző és meghatározó volna. Ebben a kérdésben ugyanis s részben még 1922-ben is — a kivételesen nagy natalitást előmozdító okok nagy számmal szerepelnek, bárha persze meghúzódnak szintén nagy súllyal azok a gátló motívumok is, amelyeknek egy része ezután a következő években — helyenkint igen gyorsan lerontja azt a régi, békés évekhez képest ugyan még mindig többnyire elmaradó születési viszonyszámot.

A legfontosabb születési fokozó faktor az új házasságoknak rendkívül nagy és tartósan nagy száma. Hazánkban pl. 1919-ben 128%-kal nagyobb a házasságkötési ezrelék, mint a normális években, a következő évben is még csaknem 50%-kal, s még 1921-ben is 30%-kal több a házasságkötési index, mint az 1901—10 es évek átlagában. Mivel pedig az újonnan kötött házasságok termékenysége az első néhány éven át még olyan országokban, vidékeken is kielégítő, ahol különben a gyermeklétszám korlátozása előrehaladott, azért a házasságkötések nagy növekedésének egyik igen fontos, bár nyilván formális természetű (s a tényleges termékenységi színvonal emelkedését éppenséggel nem szükségképpen jelentő) okát találjuk meg a születési számarány magasbalendülésének. Azonban a háború alatt a fennállott házasságok termékenysége is erősen megapadt s amellelt a csecsemők és kivált a kis gyermekek (1—6 évesek) halálozása is fokozatosan romlott. Az elmaradt születések — legalább részleges — pótlásának a vágya a nagy gátló ok megszűntével feléledt s amellelt a gyermekeknek különösen az 1918-as évben kulmináló, de már addig is romló halandósága maga után vonta a következő években az ú. n. Ersatzkind világrajövetelét. A hadifoglyoknak — Magyarországon sajnos sokáig elhúzódó — tömeges visszaözönlesztét, majd később visszaszivárgását és főleg az amerikai Unióból visszatérőknek ez időben elég tekintélyes számát, mint kétségtelenül kisebb jelentőségű kivételes okokat csak érintve, utalnunk kell még bizonyos pszichológiai okokra, amelyek a háborúnak az

életet elfojtó, romboló szellemének reakciójaképpen az életfakasztás, az építés parancs-zavát hirdették. Nyilvánvaló, hogy ez a reakció a jobb jövő reményével kecsegtető első években különösen erős és ösztönös lehetett.

Mindezek alapján kivételesnek tekinthetjük a népszámlálás körüli két év kedvező születési számát involváló okok egy részét. Hogy viszont a különböző gátló okok mily súlyosak voltak, azt kellőképpen illusztrálja az a tény, hogy — egy-két országtól eltekintve — a fentiek ellenére sem érte el sehol a háború utáni születési arányszámot, ha-

A születési hányados Európában.

Taux de la natalité en Europe.

O r s z á g P a y s	Volt ugyanis az 1000 lélekre eső születési hányados az <i>Proportion pour 1000 âmes du taux des naissances dans la moyenne des années</i>		Az 1910/11. évi arányt 1000-nek véve, volt az 1920/21. évi <i>En prenant pour 1000 la proportion de 1910/11, celle de 1920/21 était</i>
	1910/11	1920/21	
	évek átlagában		
Oroszország — <i>Russie</i> ¹⁾	43·70	34·50	789
Románia — <i>Roumanie</i> ²⁾	39·36	35·66	906
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	40·95	40·26	983
Mai Magyarország <i>Hongrie actuelle</i> ³⁾	35·20	31·63	899
Portugália — <i>Portugal</i> ⁴⁾	34·59	33·52	969
Olaszország — <i>Italie</i>	32·27	30·44	943
Spanyolország — <i>Espagne</i>	31·96	29·81	933
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	31·56	27·82	882
Finnország — <i>Finlande</i>	29·57	24·80	838
Németbirodalom — <i>Allemagne</i> ⁵⁾	29·23	25·55	874
Bajorország — <i>Bavière</i>	30·85	27·18	881
Szászország — <i>Saxe</i>	26·63	24·22	909
Hollandia — <i>Pays-Bas</i> ⁶⁾	28·99	27·86	961
Dánia — <i>Danemark</i>	27·06	24·64	911
Norvégia — <i>Norvège</i>	26·05	25·08	963
Osztrák köztársaság <i>Républ. Autrichienne</i> ³⁾	25·82	22·54	872
Anglia — <i>Angleterre</i>	24·67	23·58	956
Svájc — <i>Suisse</i>	24·63	20·87	847
Svédország — <i>Suède</i>	24·32	22·48	924
Belgium — <i>Belgique</i>	23·45	21·90	947
Irország — <i>Irlande</i>	23·20	21·16	912
Franciaország — <i>France</i>	19·35	21·01	1086

¹⁾ Az 1920/2-es adatok csak 18 kormányzóságra vonatkoznak. — *Les données de 1920/21 ne se rapportent qu'à 18 gouvernements.*

²⁾ Az adatok értékelésére vonatkozólag l. a későbbi szöveget. — *Pour l'appréciation des données, voir plus bas.*

³⁾ 1909/12.

⁴⁾ 1910/13.

⁵⁾ Az 1910/11 adatok a háború előtti Németország területére vonatkoznak. — *Les données de 1910/11 se rapportent à l'Allemagne d'avant-guerre.*

⁶⁾ 1909/10.

nem ettől többé-kevésbé jelentékenyen elmaradt.

A távoli Japánt nem tekintve, az egyedüli Franciaország az, ahol a születés színvonala 1920/21. évek átlagában határozottan túlszárnyalja a békebelit.

A gátló okok nagyok voltak, s így nem ismétlődött meg a háborúk után fellépő azon jelenség, amely a születési számnak a háborút megelőző békés évekhez viszonyított emelkedésében nyilvánult meg. Németországban pl. az 1870—71-es háború nyomán elmaradt születések száma 1874-ig teljesen rekompenzálódott. Japánban az 1904—5-ös háború után hasonló jelenség lépett fel s még e két háború veszteségeinél is részben elérte, részben megközelítette a születési hányados a régi békebelit.

Érdemes azonban kissé a részletekbe hatolva megvizsgálni, hogy a különböző államoknak mennyire sikerült megközelíteniök a békebeli születési quotientst.

Az élén áll — nagy előnnyel — Franciaország, amelyben a régi békés arányt 1000-nek véve, az új születési hányados indexe 1086-ra emelkedik, tehát csaknem 9%-kal magasabb a hányados, mint volt a békében. A következő 7 európai állam közül 4 (t. i. Portugália, Anglia, Belgium és Olaszország) szintén az ántánt oldalán harcolt; a semleges Norvégia és Hollandia mellett az egyetlen Bulgária szerepel a központi hatalmak oldalán résztvevő államok közül, mint a régi születési arányukat elég jól konzerváló ország. A megcsontított Magyarország a maga 899-es arányával a kedvezőtlenebb régióban szerepel, bár éppen nem áll a legrosszabbul. Nemcsak az utódállamok, hanem Németország is hátrább szorul a maga 874-es indexével. A sor végét e két évben a háborútól ugyan megkímélt, de nagy gazdasági válságba kerülő és sok külföldi lakosát veszítő Svájc és az akkortájt polgárháborúval küzdő Finnország zárja 847-es, illetve 838-as index-szel. S még ezeket is — hihetileg — elég nagy térköz választja el Szovjetországtól, ahol — bár egyelőre ezen adatok csak 18 kormányzóságra vonatkoznak — a régi hatalmas 47—48%-os, majd a háború előtti 43·10%-os születési arány 34·50%-re hanyatlott az 1910/11-es évek átlagában, s így az 1000 hez viszonyított index mindössze 789.

A katonai behívások nagyobb aránya s így a hadbavonultak nagyobb tömegének viszatérte s ennek következtében a házassági coefficiens hirtelenebb felszökkenése, mind olyan tényezők, amelyekből a volt központi

hatalmak születési indexének jósolhattunk volna erősebb emelkedést. Ezzel szemben mégis a nyertes államok járnak az élen. Ennek több oka is lehet. Az egyik az a rendkívüli szomorú ok, amelyet ugyan számszerűleg teljesen tisztázottnak még ma sem tekinthetünk, hogy t. i. amiként aránylag többen vonultak harcba a központi hatalmak oldalán, úgy több is a hősi halált haltak száma az egész népességhez viszonyítva a mi oldalunkon, s így a produktív korú elemek közt a férjet nem találó nők többlete érzékenyebben fokozódott s ez a körülmény a születési rátának a normálisra való felemelkedése elé szinte leküzdhetetlen akadályt állít. De éppen Franciaország esete mutatja, hogy ez nem lehet egyedüli ok, mert hiszen Franciaország véres veszteségei, elesettjei még valamivel túlszárnyalják — a népességhez mérten — a német arányokat (a legutóbbi német Stat. Évkönyv abszolút számai alapján kiszámítva). Igaz, hogy Elzász-Lotharingia beszámítása javítja a születések mérlegén, de nem annyira, hogy a békéhez képest mutatkozó javulást jelentős részben indokolná. (Pl. 1923-ban a 19·4‰-es születési indexet 19·27‰-re csökkentette Elzász leszámlítása, s még így is túlszárnyalja a szám a közvetlen háború előtti évek arányát.) Kovács Alajos már egy 1922 elején megjelent tanulmányában — szórványos adatok alapján — megjósolta, hogy a veszteség és a győzelem, mint pszichológiai mozzanat, illetve motívum nem lesznek közönyösek a születési arány háború utáni alakulására. S ha e pszichikai indítékokat át meg átszövik a gazdasági helyzet más-másképpen érezhető nyomása, a vesztes államok egyik-másikára reá rótt effektív terhek által kiváltott gazdasági konvulziók, akkor csak egy okkal több van arra, hogy a központi hatalmak területein a születési hányados depressziót mutasson.

Mielőtt az újabb évek eredményeit méltatnók, meg kell vizsgálnunk a minket körülvevő új államalakulások születési indexének az alakulását.

Itt számos és részben csak nehezen leküzdhető akadályba ütközik az utunk. Az első az, hogy a békés időkben állandóan magas születési aránnyal dicsekvő Szerbiát magában foglaló Sz. H. Sz. királyságról egyáltalában nincsenek adataink. Tekintve, hogy kivált Dalmácia, de Horvát-Szlavonországok hozzácsatolásával is kedvező születési arányokkal rendelkező területekkel gazdagodott ez az utódállam, valószínű, hogy az Sz. H. Sz. királyság születési hányadosa számbavehetően magasabb, mint hazánké, bár a tendenciáról semmi tudomásunk sincs.

Ausztria mai területére vonatkozólag az 1910/11. évi átlagos születési számra adat nem állott rendelkezésünkre. Ellenben a hivatalos osztrák forrás adja a népmozgalmi eredményeket az új területre átszámítva, úgy az 1901/10-ig terjedő decenniumra vonatkozólag, mint az 1911/13-as évek átlagára. Tekintve azonban azt, hogy egy határozott, jelen esetben lefelé irányuló tendenciát mutató jelenség nemzetközi összehasonlításánál a lehetőleg azonos terminusnak milyen nagy a módszertani jelentősége, nem mertük felhasználni összehasonlításra e nem kongruens évek eredményeit s ezért a két, egyébként elég közeli időszakokra vonatkozó eredmény közé 1910/11-es érvénnyel, egyszerű interpolációval beiktattam egy valószínű értéket. Az 1901/1910-es átlag 28·87‰-es születési arányt mutatott, az 1911/13-as 24·60-ast, a beiktatott érték 25·82‰, mint a mai Ausztria területére 1910/11. évekre jellemző valószínű születési hányados. Ezzel — úgy véljük — a kisebb hibát választottuk.

Ausztriának — főleg a nagy népességű Bécs súlya következtében — feltűnően alacsony, fenti 25·82‰-es születési aránya az 1920/21-es években 22·54-ra hanyatlott (mindkét adat Nyugat-Magyarország nélkül). Az ezerhez viszonyított index-szám 872-re száll le s így a hanyatlás határozottan még nagyobb a fenti két évig bezárólag, mint hazánkban, ahol — mint említettük — 899 volt az arányszám.

Cseh-Szlovákia 1910/11-es adatainak megállapítása más természetű nehézséggel járt. Cseh- és Morvaország tartományok 1910/11-es adatai rendelkezésünkre állottak. Ellenben ismeretlen volt e két évre vonatkozólag az elveszett Felvidék és a Sziléziából nyert terület adata. Ez utóbbiakról le kellett mondanunk. Viszont az elszakított Felvidékre vonatkozólag — Buday László nyomán — csak az 1909/12. átlag állott rendelkezésre. A népszámlálástól egyenlő távolságban lévő ezen adatoknak a Cseh- és Morvaországgal való egybevonásával — ha szigorú módszeres szempontból nem is kifogástalanul — következtethetünk, csaknem teljes pontossággal, Cseh-Szlovákia 1910 körüli natalitására, miután az össznépségnek 7‰-át kitevő Szilézia azért sem módosíthatja jelentékenyen az eredményül nyert 31·56‰-es születési arányt, minthogy a népes Szilézia születési aránya meglehetősen közel járt a háború előtt e számhoz.

Az így nyert fenti hányados az új népszámlálás körüli két évre 28·07‰-ig apadt

s így az index-szám 882, vagyis a magyar és az osztrák szám közé eső. Tehát a helyzet itt még valamivel erősebben romlott, mint hazánkban.

Másképp Nagy-Romániában, ahol különben a születési arányszám kiszámítása még több nehézséget okozott s ezért a következtetéseket már bizonyos fenntartással kell levonnunk.

Romániában ugyanis e békés népszámlálást 1912 decemberében tartották meg; viszont 1912/13-as átlagokkal nem akartunk operálni s ezért az 1910 december 31-ig visszamenőlegesen mutató természetes szaporulatot levontuk a tényleges népesség számából s így meglehetősen nyers eljárással, de a kevés kivándorlót bevándorlással ellensúlyozó romániai népességi viszonyokat tekintve, nem nagy hibát elkövetve, alapot teremtettünk az egységes összehasonlításra, amely annyiban szintén nem egységes, hogy az elszakított magyar részekre az 1909/12-es átlagot vettük figyelembe. Az így eredményül nyert 39·36‰-es születési arányszám a régi királyságra és a magyar részekre, vagyis az össznépesség 81‰-ára vonatkozik s ezért a fenti szám, mint Nagy-Románia valószínű születési frekvenciája, csak fenntartással fogadható el összehasonlításra az 1920/21. évi 35·66‰-es hányadossal. Az index-számítást megejtve, 906-os arányt kapunk eredményül, ami egyben jelzi, hogy Nagy-Romániában már valamivel kevésbé csökkent a születési hányad, mint nálunk s így a hátrányunkra amúgy is fennállott különbség csak fokozódott.

Az utódállamok és Magyarország összehasonlító megfigyelését oly fontosnak ítéljük, hogy a való viszonyokat legalább megközelítő, bár éppen nem kifogástalan kutató eljárásokat szükségesnek tartottuk.

Az 1922-es év Európa legnagyobb részében már számbavehető hanyatlását mutatta a születési aránynak. Összesen mégis 5 állam van, amelyben az ezévi születési mutató túlszárnyalja az 1920/21-es átlagot. Szovjet-oroszország 18 kormányzóságán kívül Románia, Spanyolország, Cseh-Szlovákia és az Osztrák köztársaság tartoznak ezek közé. Magyarországon sem nagy a születési arány gyengülése, de mégis aggályt keltő, hogy mind a három, adatokkal szereplő utódállamban ellenállóképesebbnek bizonyult a születési hányados a béke negyedik esztendejében, mint hazánkban, ahol pedig a házassági arány felvette a versenyt bármely utódállam viszonyaival. Figyelembe kell vennünk még azt is, hogy a menekültek hatalmas tömege még 1920 után

is szaporította az ország produktív és így szülésképes korban álló rétegeit, ami különben kormegoszlásunknak a nagy véres veszteségek ellenére is tűrhető alakulásában is kifejezésre jutott már a népszámlálás alkalmával. Mindez csak annál is inkább indokolta volna születési hányadosunk még nagyobb ellenállóerejét.

Ebben az évben különösen Németország mutat nagy hanyatlást (tagállamai közül különösen az elvárosiasodott Szászország, míg viszonylag ment maradt az inkább őstermelő jellegű Bajorország), de Anglia is csatlakozik Svédországgal a hirtelen hanyatlást mutató német tagállamokhoz. Magának a Németbirodalomnak az index-száma (1000-nek tekintve az 1920/21-es évek átlagát) már csak 896, míg hazánk vonatkozó index-száma 972, sőt, ha a végleges, a nemzetközi új aperçuben még nem szereplő adatokat tekintjük: 998.

Az 1923-as év, az 1920/21-es évek átlagához képest, az egyedüli Spanyolországtól eltekintve, mindenütt kifejezett hanyatlást mutat. A Németbirodalomban már csak 822, Szászországban meg éppen csak 755 a születési arány indexe az 1920/21-es 1000-hez képest. Normális időkben 15—20 év kellett ahhoz, hogy a születési mutató ekkorát zuhanjon. Hazánkban az index most már a kedvezőtlenebbek közé tartozik, 898-at tevé ki, míg a szomszédos Ausztriában mindjárt Spanyolországot követőleg, 976-on marad az 1920/21-es 1000-nek tekintett index és csaknem ekkora, t. i. 974, a cseh-szlovákiai születési arány indexe, tehát a már előbbi évben a hátrányunkra tapasztalt *tendencia* még fokozódott. Az új Románia adatai 1923-ra még nem publikáltak.

1924-re vonatkozólag 9 állam adatát állanak rendelkezésre. Az arányok mindenütt újabb csökkenést mutatnak az előbbi évhez képest és a kulminációs időponthoz képest természetesen fokozott mértékben. Az előző évhez viszonyítva az addig magát igen jól tartó Norvégiától eltekintve, Magyarországon mutat a hanyatlás a legnagyobb arányokat e néhány állam között. Ha pedig újból az 1920/21-es alapot választjuk, akkor az index még lejjebb száll hirtelen zuhanással 831-re; a német és az angol hányados ugyan még alacsonyabb, de ez az előbbi évek csökkenésének az eredménye.

Az 1923-as év volt az első, amelyben a házasságkötések száma már csaknem visszanyerte a békében észlelhető nagyságát. S íme — jöllehet a nagyobb gyermekszülési valószínűséget ígérő *fennálló új* házasságok száma (1919—1922 közt kötöttek) a rendes

viszonyokhoz képest igen nagy még, — mégis gyors ütemben távolodik az 1924-es születési szám az 1920/21-es aránytól, amelynek kivételes voltára különben utaltunk.

A születések arányának vázolt alakulása természetesen nem hagyta érintetlenül az államok sorrendjét.

Ha a háború előtti utolsó normális évet, (Bulgáriára nézve pedig az 1912-öst és a két utódállamra az említett éveket), az 1913-as évet vesszük kiindulópontul, akkor 23 állam közül a mai Magyarország 34·2‰-es arányával a negyedik helyet foglalta el, az előtte álló Bulgáriától és Romániától jókora térköz választotta el, viszont a nyomában lévő Portugáliától csak 1·2‰. Olaszország, Cseh-Szlovákia és Spanyolország már elég nagy távolban következett hazánk után; a sor végét 18·8‰-os születési hányadossal Franciaország zárta, erősen elmaradva a 22·93‰-et felmutató Belgium, Svájc és Svédország arányszámai mögött.

Az 1920—21-es években Magyarország az ötödik helyre szorul, túlszárnyaltatva Portugáliától. Olasz- és Spanyolországok szorosan Magyarország mögé zárkoznak. A sor végén Franciaország helyzete már nem oly elszigetelt.

1922-re a sorrend már nem változik. Németország a 11-ik helyről a 13-ikra esik vissza. Franciaországot Svájc és Svédország számaitól már csak 0·2‰ választja el.

Az 1923-as évben — ha az adatot már nem publikáló Portugáliát, Oroszországot és Romániát nem számítjuk — a negyedik helyre, ha pedig ezeket is beleszámítjuk, kétséget kizárólag a hetedik helyre estünk vissza, a változatlanul előttünk járó Bulgárián kívül Spanyolország és Olaszország is megelőzvé — igaz — egyelőre csak minimális mértékben.

Annyival aggodalmasabb a metamorfózis, mivel az 1924-es év nem hogy javulást nem hozott, hanem születési indexünknek további erős romlását 28·4‰-ról 26·3‰-re (illetve a végleges arányszámokat nézve: 29·2—26·8-re) hozta s így alig remélhető, hogy a születési színvonalukat elég nívósan őrző két déli ország viszonyait egyhamar újból túlszárnyaljuk; sőt a volt semleges Hollandia már megközelítette 1924-ben a mi arányszámainkat.

A legújabb évek alakulásának reánk nézve elég szomorú jelentőségét legjobban úgy domboríthatjuk ki, ha Magyarország 1913. évi, valamint legújabb 3 évi arányszámait egyaránt 1000—1000-rel vesszük egyenlőeknek s azt vizsgáljuk, hogy a különböző államoknak

fenti években észlelt nyers születési hányadosai a magyar 1000-es számhoz viszonyítva mekkorák.

A tábla rendkívül beszédes és reánk nézve a legtöbb vonatkozásban lesújtó:

Magyarország 1000 lélekre eső születési arányát mindenkor 1000-nek tekintve volt az oldalt jelzett államok születési index-száma.

En considérant toujours comme 1000 la natalité pour 1000 âmes de la Hongrie, le nombre-indice de naissance des Etats ci-dessous était la suivante.

Ország — Pays	1913	1920/21	1922	1923	1924
Oroszország — Russie ¹⁾	1211	1091	1154	—	—
Bulgária — Bulgarie ²⁾	1190	1273	—	1254	—
Románia — Roumanie ¹⁾	1151	1127	1200	—	—
Portugália — Portugal	965	1059	—	—	—
Olaszország — Italie	927	962	978	1032	—
Cseh-Szlovákia — Tcheco-Slovaquie ¹⁾	923	879	913	953	—
Spanyolország — Espagne	888	942	985	1074	—
Hollandia — Pays-Bas	825	888	838	914	947
Németbirodalom — Allemagne ¹⁾	804	808	744	739	775
Finnország — Finlande	792	784	761	834	—
Dánia — Danemark	749	779	725	785	—
Norvégia — Norvège	746	793	783	838	825
Anglia és Wales — Angleterre et p. de Galles	705	745	663	694	715
Osztrák köztársaság — Républ. Autrichienne	688	712	738	775	—
Svédország — Suède	678	711	637	662	688
Svájc — Suisse	675	660	637	683	711
Belgium — Belgique	655	692	660	718	757
Franciaország — France	550	664	631	683	730

¹⁾ L. a 248. lapon levő jegyzeteket. — Voir notes de la page 248.

²⁾ Az 1911., 1912. és 1914-es évek nyers átlaga alapján (1913-as év háborús hatás alatt állott). — Sur la base de la moyenne brute de 1911, de 1912 et de 1914. (L'année 1913 était influencée par la guerre.)

Ha azt nézzük, hogy a kimutatásban szereplő államoknak Magyarországhoz viszonyított indexei 1913-tól a legutolsó háború utáni évig, amelyre vonatkozólag a kérdéses államoknak adataik vannak, hogyan alakultak, akkor azon nyilván lehangoló eredményre jutunk, hogy 18 állam közül az egyedüli Németbirodalom az, amelynek a miénkhez viszonyított index-száma romlott, ellenben a meglepően nagy javulásokra — s így helyzetünk megannyi vonatkozásban észlelhető rosszabbodására — annál több a példa. Az 1924-es év még azokkal az államokkal szemben fennállott helyzetünket is megingatta, amelyeknél addig az alakulást illetőleg előnyösebb pozícióban voltunk. Különösen feltűnő Franciaország folytonos javulása a mi arányunk felé. 550-ről 730-ra emelkedett,

Az index-számítás alapjául szolgáló nyers születési arányszámok (1000 lélekre).

Nombres de natalité bruts (pour 1000 âmes) servant de base à calculer les nombres-indices.

Ország — Pays	1913	1920/21	1922	1923	1924
Oroszorsz. — <i>Russie</i> ¹⁾ ²⁾	41·4	34·5	35·5	—	—
Bulgária — <i>Bulgarie</i> ³⁾	41·2	40·26	—	35·6	—
Románia — <i>Roumanie</i> ²⁾	39·36	35·66	36·90	—	—
Portugália — <i>Portugal</i> ²⁾	33·0	33·52	—	—	—
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i> ²⁾	31·56	27·82	28·09	27·10	—
Spanyolország — <i>Espagne</i>	30·4	29·81	30·3	30·5	—
Hollandia — <i>Pays-Bas</i>	28·2	27·86	25·87	25·97	24·9
Németbirodalom — <i>Allemagne</i> ²⁾	27·5	25·55	22·9	21·0	20·4
Finnország — <i>Finlande</i>	27·1	24·80	23·4	23·7	—
Dánia — <i>Danemark</i>	25·6	24·64	22·3	22·3	—
Norvégia — <i>Norvège</i>	25·5	25·08	24·1	23·8	21·7
Anglia és Wales — <i>Angleterre et p. de Galles</i>	24·1	23·58	20·4	19·7	18·8
Oszták köztársaság — <i>Républ. Autrichienne</i>	23·54	22·54	22·70	22·01	—
Svédország — <i>Suède</i>	23·2	22·48	19·6	18·8	18·1
Svájc — <i>Suisse</i>	23·1	20·87	19·6	19·4	18·7
Belgium — <i>Belgique</i>	22·4	21·90	20·3	20·4	19·9
Franciaorsz. — <i>France</i>	18·8	21·01	19·4	19·4	19·2
Ma Magyarországnak <i>Hongrie actuelle</i>	34·2	31·63	30·76	28·4	26·3

¹⁾ 1912.

²⁾ L. a 248. lapon levő jegyzeteket. — *Voir notes de la page 248.*

³⁾ Az 1911, 1912. és 1914-es évek nyers átlaga. — *Moyenne brute des années 1911, 1912 et 1914.*

ami egyaránt 1000-nek tekintett hányadosunkhoz képest a francia születési mutató s ez az egyedüli ország, a távoli Japánt és Spanyolország minimális javulását nem tekintve, amelynek még 1924-es születési aránya is észrevehetőleg nagyobb, mint az utolsó békés évben észlelté. Németország nagyot eső születési aránya ijesztően kezd hasonlítani Franciaországhoz. Pedig a háború előtt a Geburtenrückgang miatt aggodó német szakirodalom 20—30 évet adott arra, hogy a születési hányados a francia nivóra süllyedjen. Reánk nézve azonban főleg az a szomorú, hogy az utódállamokban az alakulás határozottan kedvezőnek mutatkozott.

Egyébiránt a mult esztendőben úgy hazánkban, mint Németországban az irányzat örvendetesen javult. Egyelőre azonban nem tudjuk, hogy a szomszédos államokban hogy alakult a születési szám s hogy vajjon így e javulás viszonylagos is, avagy sem?

Nem lehet feladatunk részletesen felsorolni azokat az okokat, amelyek a születési

arány nemzetközi alakulásában mutatkozó eltéréseket előidézik. Az eltérések nem egyszer nuance-szerűek, de azon felül egy-egy évben sokszor imponderabiliák, nehezen ellenőrizhető zavaró tényezők billenthetik fel és le egy-egy %-kal a születési mutatót.

Mégis nem nuance-szerű és nem véletlenokozta az a hátrányos eltérés, amely a semlegekhez, de a legtöbb volt antant-hatalomhoz képest is. Középeurópa két népénél: a magyar-nál és németnél oly kifejezetten észlelhető.

Nyilvánvaló, hogy termelésre rendelt tőkét igazságtalan békeszerződésekkel kitépni egy nemzet testéből úgy, hogy a termelés ott többé-kevésbé meg ne bénuljon: nem lehet. Nyilvánvaló, hogy a nem kielégítő termelés az általános fogyasztóképességet csökkentti s ez a konsziderációs típust felöltő népmozgalmat mutató társadalmakban a gyermeklétszám további korlátozására kell hogy vezessen. Az erősen felfokozódott nőtlenség — az individuáció korszellemétől is erősítve — a kereső női tevékenység terjedését valószínűleg azon államokban mozdította elő a leginkább, amelyek (s ezek a központi hatalmak) egyrészt igen sok vért vesztettek, amelyekben a mesterségesen lerontott és lecsökkentett fogyasztóképességből kifolyólag a pusztító lét nehézsége oly felöltő. Már pedig a családi életnek és a házasságnak is evolúcióját jelenti a kereső női tevékenység általánosságává, de mindenesetre jelenti a házassági termékenység lecsökkenését. Az aranyértékben is mutatkozó drágaság, a lét bizonytalansága, ebből kifolyólag a családi harmóniának gyakrabbi zavarát jelentő válások nagyobb száma, a családalapítást és a gyermeknemzést sokszor lehetetlenítő lakáselégtelenség: megannyi közismert oka az ezek által egyre jobban kiéleződő és erősített egoizmuson kívül — annak a meddőségnek és gyermekkorlátozásnak, amelynek szemtanúi vagyunk. Hogy persze mindebben a háborúnak, mint élet- és értékpusztítónak mekkora szerepe van, s mekkora rész illeti a békeszerződéseket, azt nehéz volna egykönnyen eldönteni. Hogy kedvező okoknak (így a csecsemőhalandóság általános — sajnos nálunk halványabban észlelhető — javulásának) is része van e jelenségben épp oly bizonyos, mint ahogy valószínű az, hogy a szomszédos államokéhoz képest nálunk túlnagy függő osztályhelyzetű tömeg a születési arány csökkenő tendenciáját idők folyamán fokozza. Lehet, hogy az evolúcióban lévő földreform sok kezdeti nehézsége is gátlólag hatott a születési indexünkre.

Hogy azonban a békekötésből származó nagy gazdasági bajoknak, valóságos konvulzióknak mily hatása lehet, ezt elég nagy valószínűséggel igazolja a német és magyar népmozgalom egy-egy rövidebb szakának figyelemmel kísérése.

A német márkának emlékezetes lázrohama 1922 végén kezdődött s a teljes kollapszus a következő év augusztus-szeptember hónapjaiban következett be, kísérve persze a nagykereskedelmi árak szédületes emelkedésével, a produkció még további s a német nagyipari góc megszállásával is fokozatos csökkenésével. Az 1922 decemberétől számított 9 hónaptól kezdve, vagyis 1923 szeptembertől kezdve, egy negyedévi tartamig a német születési mutató azóta nem észlelt mély pontra, 19‰-re csökken, a szokásos őszelejei emelkedése (aug.—szept.) a születéseknek teljesen elmarad; 1923 novemberétől a Rentenmark behozatalától kezdve a pénz értéke stabilizálódik, a megélhetés költségei állandósulnak, a bizonytalanság elviselhetetlen rosszasa helyet ad az elviselhető rossz bizonyosságának s már az 1923 november-decemberétől számított $\frac{3}{4}$ év elteltével a német születési hányados javul, ha nem is nagymértékben, de kétségtelenül feltűnően stabilizálódik az előző évhez és évekhez képest; különösen a nagyipari vidékeken s általában a városi népességben mutatkozik az irányzat üdvös megváltozása.

A magyar korona 1921 tavaszi, sikeres, de sajnos tisztavirágéletű rohamos előretörése, a pénz vásárlóerejének emelkedésén s a létfenntartási költségek érezhető és igen hosszú idő óta először érezhető csökkenésével nem utolsó rendű pszichológiai hatásokat váltott ki. Anélkül, hogy a túlzás hibájába esnénk, csak regisztráljuk, hogy az 1921 tavaszát követő 1922-es év első negyedében — itt még csak az előzetes eredményekkel tudtunk operálni — a születési arány magasabb volt, mint a háború befejezte után bármely év első negyedében s annak a fogamzási hónapnak megfelelő születési arány, amelyben a magyar korona legrohamosabb javulásnak indult (t. i. az 1921 áprilisnak megfelelő 1922-es januárban), 35·2‰-et tesz ki, s ezzel teljesen beilleszkedik a békés évek januáriusi eredményeibe, még az utána következő februárt is túlszárnyalva, amire tudtommal nincs is példa a magyar népmozgalom újabb történetében.

A magyar korona hosszan nyúló későbbi válsága 1924 júniusában ér véget, amikor a külföldi kölcsön perfektuálásával a létfenntartási költségek megállapodnak. Nagyon érdekes a nyers születési mutató alakulásának

figyelemmel kísérése a megfelelő kritikus hónapok körül, és pedig összehasonlítólág az 1925-ös évet az azelőtti 1924-essel.

	1924	1925
február	28·7	25·8
március	28·7	30·4
április	27·6	29·0
május	26·9	30·3

Általában az 1925-ös év havonként egybeállított születési sorait, ez év márciusától kezdve nemcsak magasabb, de jóval stabilabb értékek jelzik. A többnyire legtöbb születést produkáló februári számnak a következő hónapra való ily nagy felszökkenését szintén nem észlelhettük idáig a magyar népmozgalom történetében.

S még talán ennél is többet mondanak az április és májusi kedvező hányadosok, amelyek egyaránt 3·5‰-kel szárnyalják túl az ezévi februári arányszámot. Mindez annál felőtölőbb, mivel az 1924-es termés határozottan gyenge volt, s így a termés és születés közt régebben észlelt, bár újabban elhalványodó, vagy legalább is ellensúlyozott összefüggés értelmében — hazánk őstermelő alapjellegére tekintettel — e hónapokban már kétszeresen indokolt lett volna a születési hányados megcsappanása, de legalább is a január-februári színvonalon maradása.

A detailok sűrűjében könnyű utat s perspektívát veszíteni s ezért mi sem áll távolabb attól, minthogy e változásokat kizárólag a fenti körülményeknek tudjuk be. A befolyásoló, zavaró (jórészt ismeretlen és részben talán megismerhetetlen) tényezőknek egész csoportja módosíthatja e születési arányt, úgyhogy egy okot kizárólagosan megtenni „az” oknak ritkán lehet. De viszont az összefüggés sokkal szembeötlőbb és önmagát kinálóbb, semhogy ezt figyelmen kívül hagyassuk. Nem célunk ezúttal azoknak az eszközöknek a felsorolása, amelyeknek az alkalmazásával a kedvezőtlen irányzat megfordítása, de legalább is megállítása volna remélhető.

Csak még két körülményre utalunk.

Az egyik az, hogy a születési arány önmagában még nem ad teljes képet egy társadalom testének egészséges vagy beteg voltáról s fejlődésének méreteiről, mert a halandóságnak, valamint különösen a csecsemőhalandóságnak a különbözősége sokszor paralizálhatja a csökkenő születési hányadost. A tárgyalt évek születési arányának alakulását Németországra nézve pl. az enyhíti és Magyarországra nézve az teszi csaknem hiánytalanul komollyá, hogy míg a Németbirodalomban a száz

élveszültre eső békebeli 15–17%-os csecsemőhalandósági hányados a háború utáni évek folyamán kezdetben 13–14%-ra javult, majd 1924-ben 10·8%-ra esett, addig nálunk a háború előtti 20%-os csecsemőhalálozás a tárgyalt évek egyikében sem csökkent mélyebbre 18·4%-nál, ellenben három évben egymás után 19·3%-ot tesz ki s ezzel a békés évekhez képest alig számbavehető a javulás.

A másik tény, ami mellett nem mehetünk el szóttanul az, hogy Franciaországnak sikerült születési hányadosát a békeparitáson túl emelni s ami még ennél is csodálatosabb, négy esztendőn át szakadatlanul a fölött tartani.

Köztudomású, hogy Franciaország irányító tényezői nemcsak aggodalommal szemlélték a francia nép kirívó terméketlenségét, hanem a törvényhozás is tett lépéseket, akkor, amidőn a népes családok támogatását célzó neveltetési járulékok rendszerét életbeléptette. E törvény értékéről különbözők lehetnek a vélemények. Egy dolgozatomban magam is lebecsül-

tem ezeket az eszközöket. És most is valljuk, hogy a szükséges mélyreható népesedéspolitikai eszközökhöz képest nagyon szerény, kezdetleges és tüneti gyógykezelést jelentő ez a fegyver.

Es mégis hisszük, hogy talán egyéb lelki (talán a gyermekkultuszfejlesztő közszellem stb.) okok mellett e törvénynek is része van abban a privilegiált helyzetben, ami a jelenlegi francia születési hányadost jellemzi, s amely ugyan most is alacsony még, de 1923-ban már Svédország és Németország egyik tagállamának, nevezetesen Szászországnak születési indexét, s 1924-ben már Angliáét és Svájcét is maga mögött hagyta.

Intő példa, hogy e születési arány alakulásának a befolyásolását nem szabad reménytelen feladatnak tekinteni. S nem szabad a beavatkozás esetleges kockázatától annyira visszariadni, hogy ezzel a be nem avatkozásban, a tétlen várakozásban rejlő bizonyos kockázat veszélyét tovább is viseljük.

Schneller Károly dr.

SZOCIÁLIS STATISZTIKA

Munkaviszályok a magyarországi szénbányákban 1925-ben.

Conflits du travail dans les charbonnages de Hongrie en 1925.

Résumé. Dans les charbonnages de Hongrie, l'ampleur extérieure des grèves a extrêmement diminué en 1925 ;¹⁾ il n'y a eu que 10 grèves, avec 10.047 chômeurs. Au point de vue de l'ampleur intérieure, une grève s'est fait ressortir seulement, qui a duré 71 jours avec 2500–3000 chômeurs; au cours des 9 autres grèves, la perte moyenne de journée de travail n'a été que 2·7 journées, et la perte moyenne de salaire 10·8 couronnes-or par gréviste. 61·8% des grèves étaient dûs au mécontentement envers le patron, et 32·8% à l'insuffisance du salaire. Il est à noter cependant qu'à l'exception d'une seule grève ayant très peu d'ampleur intérieure, ce n'est pas pour obtenir une augmentation de salaire, mais pour protester contre la réduction de celui-ci ou contre l'augmentation de la journée de travail, que les mineurs ont cessé le travail. La perte de production de charbon causée par les grèves

a été de 3,281.257 q en 1925, représentant une valeur de 5,667.071 couronnes-or. Tandis que les grèves de moindre ampleur intérieure eurent un succès en partie total, en partie partiel, la seule grande grève dont il a été parlé plus haut, n'eut pas de résultat pour les ouvriers. Sauf celle-ci qui nécessita l'intervention du Ministère du Commerce, la plupart des négociations de conciliation eurent lieu directement entre les parties, par l'intermédiaire des syndicats professionnels. En 1925, il n'y eut pas de lock-out, et l'ordre ne fut pas troublé lors des grèves de mineurs de charbon.

A szénbányászati sztrájkok külső terjedelme a világháborút követő esztendőkből a mai Magyarországon fokozatosan mind nagyobb és nagyobb méreteket öltve növekedett s a kulminációt az 1924. évben érte el 67 sztrájk-esettel és 47.089 szünetelővel. A sztrájkok külső terjedelmére vonatkozó adatoknak eme egész 1924-ig állandóan emelkedő vonala

¹⁾ Pour les données de 1912, de 1919 et de 1922, voyez le numéro 9–12, 1923, de la Revue Hongroise de Statistique, pages 317–321.

rohamosan sikklik alá az 1925. esztendőben, amikor is mindössze csak 10 sztrájk eset fordult elő 10.047 nemdolgozóval. Meg kell még itt jegyeznünk, hogy ebből 6 sztrájk 9.162 nemdolgozóval az 1925. év első két hónapjában zajlott le, úgyhogy az év hátralévő 10 hónapjában már csak igen szórva nyosan és kis terjedelemben fordultak elő szénbányászati munkaviszálykodások. Kizárás esete 1925-ben nem fordult elő.

A sztrájkok és sztrájkolók számában beállott hirtelen és nagymértékű megcsappanásnak magyarázata a következő. A szénbányászati sztrájkok okai között a munkabérre vonatkozó követelésekkel az 1922. évben találkozunk először nagyobb arányokban. Ekkor a sztrájkolók 41·9%-a a munkabérrel való elégedetlenség miatt szüntette meg a munkát. 1923-ban már 90·6%-ra, 1924-ben 92·6%-ra szökkent fel a munkabér elégtelensége miatt sztrájkolók aránya. Ezzel szemben 1925-ben ez az arány 32·8%-ra szállott alá. Hozzá kell tennünk, hogy 1925-ben a munkabérrel való elégedetlenség miatt sztrájkolók majdnem 100%-ánál nem a munkabér emelésére irányult a sztrájkolók kívánsága, hanem csak a munkabérnek a munkaadók által tervbevett csökkentése ellen küzdöttek.

Látjuk ebből, hogy 1922–24. években, vagyis az infláció legerősebb hullámozása idején játszott legjelentősebb szerepet a sztrájkok közvetlen okai között a munkabérrel való elégedetlenkedés, ami természetes is, mert a korona vásárlóértékének fokozatos leromlásával a munkaadók nem igyekeztek maguktól hasonló gyors ütemben gondoskodni a munkabérek emeléséről s ez utóbbit a munkásoknak kellett sztrájkok útján kiharcolniuk. A korona megszilárdulásának kezdő esztendejében ennek a küzdelemnek közvetlen oka megszűnt, vagy legalább is annyira megenyhült, hogy a munka-

viszályok számának mérséklődése 1925-re már előre várható volt.

Ezen túlmenőleg befolyással volt még a szénbányászati munkaviszályok arányának megcsappanására, hogy a pénzsűke és magas kamatláb, továbbá a szomszédos államok magas vámsorompói, végül nem utolsó sorban a külföldi nagyobb kalóriájú szénnek folyton erősödő versenye folytán a piac felvevőképessége ellanyhult, ami viszont egyes bányavidékeken válságokat is idézett elő. Így például, különösen Borsod vármegyében, a bányák egyre másra szüntették be az üzemüket, úgyhogy a vármegye már felirattal is fordult a kormányhoz sürgős intézkedésekért. Az egyetemes ipari életben beállott pangás különben a szénbányászatot az egész világon érzékenyen érinti. Stutz német birodalmi szénkormánybiztos egy értekezésében (Mont. Rundschau 1925. 15. sz.) kimutatja, hogy a világ széntermelése az 1925. év közepén 250.000.000 tonnával haladta meg a fogyasztást. Ily viszonyok mellett 1925-ben nem igen volt meg a lehetőség bérjavítási mozgalmak kezdeményezésére s általában a munkások a munkabeszüntetés fegyveréhez nem igen nyúlhattak a siker reményével, kivéve a bérleszállítás ellen irányuló munkásmozgalmakat.¹⁾

Mindenekelőtt meg kell említenünk, hogy a sztrájkoló, illetőleg kénytelen-ségből nem dolgozó munkások tömege (8.987) csak két nagy vállalat munkásaiból került ki és pedig a D. G. T. pécsvidéki és a M. Á. K. tatai bányásaiból. — Annak, hogy a kénytelen-ségből nem dolgozók aránya (a sztrájk előtt alkalmazva volt munkások számához viszonyítva) 1925-ben az előző évek igen alacsony viszonyszámáról hirtelen 25·1%-ra szökkent föl, két körülményben találjuk magyarázatát. 1. A tatai szénbányászsztrájk kitörését ugyanis az ott alkalmazásban állott

I. A magyarországi szénbányákban előfordult sztrájkok.

Grèves dans les mines de charbon de Hongrie.

Év — Année	A sztrájkok száma Nombre des grèves	A telepek száma — Nombre des éta- blissements	A sztrajk által érintett telepeknél a sztrájkok kitörése előtt alkalmazott munkások száma Nombre des ouvriers employés avant les grèves								Mind- össze Total général
			f é r f i a k — h o m m e s						nők — femmes		
			vájárok (hévérék) mineurs qualifiés	szállítók trans- porteurs	takarítók ouvriers ra- masseurs de déchets	egyéb munkások autres ouvriers	együtt — ensemble		számsze- rint — en nombre	‰	
							számszerint en nombre	‰			
1923	29	30	8.426	4.026	917	15.374	28.743	97·9	610	2·1	29.353
1924	67	103	19.771	9.586	3.165	25.780	58.302	97·7	1.393	2·3	59.695
1925	10	11	5.082	2.874	396	3.910	12.262	98·7	159	1·3	12.421

¹⁾ Az 1912 és 1919–1922. évi adatok ismertetését l. a M. St. Sz. 1923. évf. 9/12. sz. 317–321. l.

II. A bányászsztrájkokban résztvett munkások száma.

Nombre des ouvriers ayant participé aux grèves de mineurs de charbon de Hongrie.

Év — Année	A sztrájkban résztvett munkások száma									
	férfiak — hommes						nők — femmes		Mind- össze Total général	Az alkalmazottak %ában En % des ouvriers
	vájárok (hévérék) mineurs qualifiés	szállítók trans- porteurs	takarítók ouvriers ra- masseurs de déchets	egyéb munkások autres ouvriers	együtt — ensemble		számszerint en nombre	%		
					számszerint en nombre	%				
A) A saját elhatározásukból sztrájkolók száma — Ouvriers ayant participé volontairement aux grèves										
1923	7.389	2.882	676	9.714	20.661	98.7	274	1.3	20 935	71.3
1924	18.328	8 855	2.565	15.673	45.421	98.4	748	1.6	46.169	77.3
1925	3.751	2.055	313	785	6.904	99.6	28	0.4	6.932	55.8
B) A kénytelenségből nem dolgozók száma — Chômeurs involontaires										
1923	23	—	—	268	291	100.0	—	0.0	291	1.0
1924	167	36	222	477	902	98.0	18	2.0	920	1.5
1925	790	467	47	1.811	3.115	100.0	—	—	3.115	25.1

1.300 lipatmegyei munkás arra használta ki, hogy rögtön hazautazott és a sztrájk megszűnte után sem tért vissza előbbi munkahelyére. Ezeket kénytelenségből nem dolgozóknak kellett tekinteni a sztrájk tartamára. 2. A tatai bánya kénytelenségből nem dolgozó munkásainak továbbá már a sztrájk első hetében is jóval több mint a fele külszíni munkásokból és napszámosokból állott és a sztrájk további folyamán úgyszólván kizárólag csak a külszíni munkások voltak azok, akik kénytelenségből nem dolgozhattak. A tatai bányászsztrájk utolsó heteiben a kénytelenségből nem dolgozó földalatti, tehát szoros értelemben vett bányamunkások már csak igen elenyésző hányadát alkották a sztrájk előtt alkalmazott munkáslétszámnak. Figyelembe kell még itt venni, hogy a tatai bányászsztrájkra kizárólag a földalatti munkások munkaidejének pontos betartását elrendelő intézkedés szolgáltatott okot, ennél fogva a mai ország e legnagyobb szénbányájánál alkalmazott nagyszámú külszíni munkásnak nem volt közvetlen oka az önkéntes munkabeszüntetésre.

A sztrájkok együttes időtartama (116 nap) jóval kevesebb, mint az 1922. és 1924. években (243, illetve 787½ nap), de még mindig több, mint az 1919—21. és 1923. években (63, 25, 53 és 90½ nap). Az egy sztrájkra eső átlagszámítás azonban ezúttal hamis képet adna, mert csak két sztrájk volt hosszabb lefolyású és az 96 napot foglal le az együttes időtartamból, a többi 8 sztrájkra átlag már csak 2½ szünetelési nap esik. A munkanap

és munkabérveszteség azonban még mindig elég jelentékeny, mert az egyik hosszabb lefolyású sztrájkban jelentékeny munkástömegek vettek részt. A tatai bányászsztrájkban ugyanis 71 napon át 2.500—3.000 között mozgott a sztrájkoló munkások száma. A III. sz. táblán kimutatott 1925. évi adatok tehát úgyszólván teljes egészükben a tatai bányász-

III. A szénbányákban előfordult munkaviszályok munkanap és munkabérvesztesége.

Pertes de journées de travail et de salaires pendant les conflits du travail ayant eu lieu dans les mines de charbon

É v — A n n é e	Az elveszett munkanapok száma — <i>Nombre de journées de travail perdues</i>	Bérveszteség aránykoronában — <i>Pertes de salaires en couronnes-or</i>	Egy munkabeszüntetésre <i>Proportion moyenne pour travail</i>		Egy szünetelő munkásra <i>Proportion pour un chômeur</i>	
			esett átlag — <i>une cessation de</i>			
			elveszett munkanap — <i>journées de travail perdues</i>	bérveszteség aránykoronában — <i>per-tes de salaires, en couronnes-or</i>	elveszett munkanap — <i>journées de travail perdues</i>	bérveszteség aránykoronában — <i>per-tes de salaires, en couronnes-or</i>
1923	62492	29841	2155	1029	2·9	1·4
1924	856930	2254148	12790	33644	18·2	47·9
1925	309312	1076347	30931	107635	30·8	107·1

sztrájk által előidézett helyzet képét adják, mert a tatai sztrájk adataitól eltekintve, a többi sztrájkban az elvesztett munkanapok száma csak 8.867 és az ennek folytán előállott bérveszteség mindössze 34.968 aranykoronára rúg. A tatai sztrájktól eltekintve, a többi 9 sztrájkban együtt az egy nem-

dolgozóra eső átlagos munkanapveszteség csak 2·7 nap és a bérveszteség ennek megfelelően, átlag 10·8 aranykorona. Az 1925-ben előfordult bányászati munkaviszályok folytán elvesztett munkanapok és bérveszteség magas számadatai legfőképpen a tatai sztrájk rendkívül hosszúra nyúlt időtartamának a következménye. Egyedül a 71 napig húzódott sztrájkban 58 munkanap veszett kárba átlag napi 2.500—3.000 munkásnál. 1925-ben továbbá aránylag sokkal kevesebb volt a sztrájkok és a sztrájkok következtében nem dolgozók száma, mint az előző esztendőben, az elvesztett munkanapok és a bérveszteség tekintélyes számadatai tehát az egy munkaviszályra és az egy nemdolgozóra eső átlagot is rendkívül magasra növelték.

A sztrájkok okára vonatkozólag azt látjuk, hogy a sztrájkolók zöme, 61·8%, a munkaidővel való elégedetlenség miatt hagyta abba a munkát. A munkaadók ugyanis a szénbányamunkásoktól a kitűzött munkaidő pontos betartását követelték. Az erre irányuló intézkedéseik életbeléptetése alkalmával azonban 3 vállalatnál a munkások sztrájkba léptek. A sztrájk okául a munkabérrel való elégedetlenséget a sztrájkolók 32·8%-a hangoztatta, kik közül 1 telepen 77 munkás béremelésért, további 3 telepen 2.193 munkás tisztán a bérredukció elleni védekezésből állott sztrájkba. Az egyéb ok miatt sztrájkbalépő 1 telep 126 munkását (a sztrájkolók 1·8%-a) is ide kell sorozni, mert ezek a dinamitmennyiség redukálása miatt sztrájkoltak. A furatok robbantásához szükséges dinamitmennyiség egy bizonyos hányadát ugyanis a vállalat szolgáltatja; ha ez a mennyiség redukáltatik, akkor azt a munkásoknak kell beszerezniök, végeredményében tehát itt is bérredukcióról van

szó. A sztrájkolók egy csekély töredéke, 3·6%-a késedelmes bérfizetés miatt hagyta abba a munkát.

Egyetlen sztrájk sem fordult elő 1925-ben, melynek oka szolidaritás, vagy hatalmi követelés lett volna.

A sztrájkok révén a munkaadókra háramló kár komponensei közül első helyen kell említeni a béremelésre irányuló sikeres sztrájk folytán támadt többköltséget. 1925-ben csak egy ilyen sztrájk lévén, ez összesen csak heti 52 aranykoronával növelte a munkaadók költségeit. A bérredukcióra irányuló sikeres sztrájkok tulajdonképpen nem okoztak a munkaadóknak veszteséget, mert itt csak elmaradt költségmegtakarításról lehet beszélni. Az üzem újrafelvétele alkalmával felmerült olyan költséget, melyre a munkaviszály elmaradása esetén nem lett volna szükség, csak egy vállalat mutat ki és ez az összeg 105 aranykoronát tesz. Az elmaradt széntermelés

IV. Széntermelés.

Production du charbon.

É v Année	A termelt — <i>Production</i>			v. (+) csökkenés (-) Accroissement ou diminution en %	
	fekete <i>de houille</i>	barna <i>de lignite</i>	összes <i>totale</i>		
	szén mennyisége ezer tonnákban <i>en quintaux métriques</i>				
1923	851	6858	7709	(+)	8·2
1924	816	6353	7169	(-)	7·0
1925	805	5520	6325	(-)	11·8

révén a munkaadókra és az ország közgazdaságára háramló kár nagyságát az új rendszerű kérdőívek alapján most már pontosan meg lehet állapítani. 1925-ben a szén-

V. A szénbányász-sztrájkok eredményei.

Résultats des grèves de mineurs de charbon de Hongrie.

A sikeresség foka <i>Degré du résultat</i>	1923					1924					1925				
	Sztrájkok <i>Grèves</i>		Sztrájkolók <i>Grévistes</i>		Alkalmazottak %-ban — <i>En % des employés</i>	Sztrájkok <i>Grèves</i>		Sztrájkolók <i>Grévistes</i>		Alkalmazottak %-ban — <i>en % des employés</i>	Sztrájkok <i>Grèves</i>		Sztrájkolók <i>Grévistes</i>		Alkalmazottak %-ban — <i>En % des employés</i>
	számszerint <i>en nombres</i>	%	számszerint <i>en nombres</i>	%		számszerint <i>en nombres</i>	%	számszerint <i>en nombres</i>	%		számszerint <i>en nombres</i>	%	számszerint <i>en nombres</i>	%	
Teljes sikerű — <i>Succès complet</i>	3	10·3	2.253	10·8	7·7	11	16·4	4.565	9·9	7·6	6	60·0	2.568	37·0	20·7
Sikertelen — <i>Sans succès</i>	16	55·2	14.430	68·9	49·2	27	40·3	8.777	19·0	14·7	1	10·0	3.701	53·4	29·8
Részleges sikerű <i>Succès partial</i>	10	34·5	4.252	20·3	14·5	29	43·3	32.827	71·1	55·0	3	30·0	663	9·6	5·3
Összesen — <i>Total</i>	29	100·0	20.935	100·0	71·4	67	100·0	46.169	100·0	77·3	10	100·0	6.932	100·0	55·8

bányászati munkaviszályok folytán elmaradt széntermelés mennyisége 3,281.257 mm, aranykoronában kifejezett értéke pedig 5,667.071 K. Az 1925. évi széntermelés csökkenésére tehát hatással volt ugyan a sztrájkok miatt elmaradt termelési tevékenység, azonban a termelés csökkenésére sokkal inkább voltak befolyással azok a viszonyok, melyeket már fentebb említettünk, mert az 1925. évi sztrájkok elmaradása esetén is még mindig 7·2%-kal kevesebb lett volna az 1925. évi termelés, mint az előző évi, holott az előző évben is már csökkenő irányzat kerekedett felül a hazai széntermelésben.

A sztrájkok eredményeiről beszámoló táblázatból azt látjuk, hogy a kisebb külső terjedelmű sztrájkok teljes vagy részleges sikerrel jártak, ellenben a legnagyobb munkástömegeket megmozgató egyetlen nagysztrájk (a tatai) sikertelenül végződött. A sztrájkokban résztvevő munkások túlnyomó része,

96·2%-a, szerződésellenes követelések hangsúlyozásával lépett sztrájkba. A munkaadók a sztrájk megszűnte után csak 66 munkást (0·9%) utasítottak vissza.

A sztrájkok folyamán előfordult egyezkedési tárgyalások közül 1—1 sztrájkban a kereskedelemügyi miniszter megbízásából, illetve a bányahatóság előtt, 4—4 sztrájkban a felek között, illetve a szakszervezetek közvetítésével történtek az egyezkedések. A kereskedelemügyi miniszter megbízásából folyó egyezkedések a sztrájkolók 53·4, az alkalmazottak 29·8%-ában; a szakszervezetek közvetítésével történt egyezkedések a sztrájkolók 33·5, az alkalmazottak 18·7%-ában; a felek közötti közvetlen egyezségek a sztrájkolók 12·0, az alkalmazottak 6·7%-ában kötöttek.

Rendzavarás az 1925. évben lezajlott sztrájkok alatt egyetlen ízben sem fordult elő.

Mozolovszky Sándor dr.

Munkanélküliség és munkapiac Magyarországon az 1926. év április havában.

Chômage et marché du travail en Hongrie au mois d'avril 1926.

Résumé. En avril 1926, le nombre des chômeurs relevés par les syndicats ouvriers a diminué de 2·2% par rapport au mois précédent. Sur les 30.235 sans-travail relevés, il y avait 3.181 femmes, ce qui a élevé, par rapport à l'ensemble des chômeurs, le nombre proportionnel des femmes sans travail à 10·5%, contre 9·1% en mars.

En avril 1926, l'Office public de placement a enregistré 5.342 offres d'emploi et 12.769 demandes; donc le marché du travail s'est amélioré essentiellement, le nombre des offres d'emploi ayant augmenté de 16·6%, et celui des demandes diminué de 3·5%. On a effectué 2.293 placements. Ainsi, bien que sur 100 offres d'emploi, il n'y ait eu, en avril, que 55 placements contre 61 au mois précédent, 22·9% des chômeurs ont pu être placés, contre 21·1% en mars.

A munkanélküliek száma Magyarországon az 1926. év április havában — a szakszervezetek adatai szerint — 30.235 volt, 2·2%-kal kevesebb, mint az előző hónapban és 19·8%-kal kevesebb, mint az 1925. év április havában. A csekély javulás, mely az idényhez képest kielégítőnek egyáltalán nem mondható, kizárólag a vidéki munkapiacok helyzetének némi javulásából keletkezett. Budapesten ugyanis

19.013 munkahiányban szenvedő egyén (62·9%) tartatik nyilván, ami az előző havi létszámmal szemben 0·2% emelkedést jelent.

Az egész országban április hó végén 3.181 nő maradt munka nélkül s arányszámuk az összes munkanélküliekhez viszonyítva egy hónap alatt 9·1%-ról 10·5%-ra növekedett.

A melegebb idők beálltával két foglalkozási ágban jelentékeny mértékű javulást tapasztalunk: az építőipar körében ugyanis a munkanélküliek száma március óta 6.592-re (8·1%-kal) fogyott, a szállodai és éttermi alkalmazottaknál pedig 41·0%-os csökkenést látunk. Ezzel szemben a válságos helyzet a faiparban (3.790 munkanélküli, + 2·3%) és a vasiparban (8.609 munkanélküli + 2·2%) tovább súlyosbodott. A pénzügyi tisztviselők és kereskedelmi alkalmazottak együttes csoportjában 4.163 munkanélküli egyént találunk, 1·1%-kal többet, mint március havában.

Az állami munkaközvetítőhivatal jelentése szerint 1926. április havában a hatósági munkaközvetítők az országos összegben 5.342 munkahelyet és 12.769 munkakeresőt tartottak nyilván. A munkapiac helyzete tehát ezen adatok szerint két irányban is javult, amennyiben a megnyílt munkaalkalmak száma az előző hónappal szemben 16·6%-kal emelkedett, a munkakeresők száma pedig ugyanazon

I. A magyarországi szociáldemokrata szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek számának megoszlása foglalkozás szerint 1925 és 1926 április havában.

I. Nombre et répartition par profession des chômeurs relevés par les syndicats professionnels socialistes-démocrates de Hongrie, en avril 1925 et 1926.

Foglalkozás <i>Profession</i>	1925	1 9 2 6		
	április avril			
	Össz. Total	Férfi Hommm.	Nő Femm.	Össz. Total
Aranyműves <i>Orfèvres</i>	94	89	17	106
Borbély <i>Coiffeurs</i>	29	23	2	25
Bőrmunkás <i>Ouvriers en cuir . .</i>	147	79	121	200
Bőröndös <i>Faiseurs de malles .</i>	124	159	12	171
Cipész <i>Cordonniers</i>	1811	520	93	613
Élelmezési munkás <i>Ouvr. d'alimentation</i>	739	1229	4	1233
Építő <i>Ouvr. de bâtiment .</i>	9466	6559	—	6559
Famunkás <i>Ouvriers en bois . .</i>	3819	3629	115	3744
Fényképező <i>Photographes . . .</i>	9	—	—	—
Grafikus <i>Ouvriers graphiques</i>	91	67	51	118
Húsipari munkás <i>Ouvr. d'ind. de la viande</i>	1050	690	—	690
Kalapos <i>Chapeliers</i>	41	67	11	78
Kereskedelmi alk. <i>Empl. de commerce</i>	258	188	20	208
Kesztyűs <i>Gantiers</i>	—	—	—	—
Könyvkötő <i>Relieurs</i>	427	154	279	433
Magántisztviselő <i>Employés privés . .</i>	1217	754	499	1253
Mintakészítő <i>Faiseurs de modèles</i>	106	102	—	102
Nyomdász <i>Typographes</i>	560	403	240	643
Pénzügyi tisztv. <i>Empl. d'établ. de crédit</i>	4158	1442	982	2424
Pénzügyi segédm. <i>Ouvr. auxil. d'établ. de crédit</i>	238	85	—	85
Segédmunkás <i>Ouvriers auxiliaires</i>	136	42	—	42
Szabó <i>Tailleurs</i>	421	209	76	285
Szállítási munkás <i>Ouvriers de transport</i>	146	246	—	246
Szállodai, éttermim. <i>Ouvr. d'hôtel et de rest.</i>	924	486	88	574
Szobrász <i>Sculpteurs</i>	134	52	—	52
Textilmunkás <i>Ouvr. d'industr. textile</i>	50	9	11	20
Üveges <i>Vitriers</i>	77	66	4	70
Vasmunkás <i>Ouvriers en fer . .</i>	9840	8182	90	8272
Vegyész <i>Chimistes</i>	224	286	216	502
Zenész <i>Musiciens</i>	24	23	5	28
Összesen — Total:	36360	25840	2936	28776
Ebből Budapest Dont à Budapest:	22530	—	—	17554

II. A keresztényszocialista szakszervezetek országos szövetsége által kimutatott munkanélküliek száma foglalkozás szerint Budapesten 1925 és 1926 április havában.

II. Nombre et répartition par profession des chômeurs de Budapest relevés, en avril 1925 et 1926, par l'Association nationale des syndicats socialistes-chrétiens.

F o g l a l k o z á s P r o f e s s i o n	1925	1 9 2 6		
	április—avril			
	Összesen Total	Férfi Hommes	Nő Femmes	Összesen Total
Cipészek és bőrmunkások — Cordonniers et ouvriers en cuir	12	9	2	11
Egészségügyi alkalmazottak — Employés d'hygiène	152	20	80	100
Élelmezési munkások — Ouv- riers d'alimentation	7	21	—	21
Építőmunkások — Ouvriers de bâtiment	75	33	—	33
Éttermi alkalmazottak — Em- ployés de restaurant	510	139	18	157
Famunkások — Ouvr. en bois	33	46	—	46
Festőmunkások — Peintres en bâtiment	14	2	—	2
Húsipari munkások — Ouvriers d'industrie de la viande . .	25	19	—	19
Kereskedelmi alkalmazottak — Employés de commerce . . .	71	54	10	64
Könyvkötőmunkások — Ouv- riers relieurs	57	13	21	34
Magántisztv. — Employés priv.	72	128	86	214
Molnárak és malommunkások — Meuniers et ouv. de moulin	3	6	—	6
Pénzünt. altisztek — Garçons de bureau d'établiss. de créd.	—	351	—	351
Segédmunkások — Ouvriers auxiliaires	31	16	3	19
Szabómunk. — Ouvr. tailleurs	27	18	13	31
Textilmunkások — Ouvriers d'industr. textile	14	2	12	14
Vas- és fémmunkások — Ouvr. en fer et en métaux	219	337	—	337
Összesen — Total	1322	1214	245	1459

idő alatt 3·5%-kal csökkent. Száz munkahelyre 239 (márciusban 288) munkakereső jutott s minthogy a közvetítés 2·923 esetben sikerült, a munkakeresők közül 22·9% (márciusban 21·1%) volt elhelyezhető. Feltűnő jelenség, hogy a bejelentett munkahelyeknek csak folyton csökkenő hányadát lehet hatósági közvetítés útján betölteni. Száz munkahelyre márciusban még 61, áprilisban már csak 55 közvetítés történt.

Budapesten száz munkahelyre 292, vidéken 182 munkakereső esett, a munkához jutott munkakeresők arányszáma pedig a székesfővárosban 18·8%, a vidéken 29·9% volt. A vidéki városok közül legmagasabb volt a munkáért jelentkezők arányszáma Sopronban

(385) és Miskolcon (303), legalacsonyabb Szombathelyen (88). Hosszú idő után ez az első adat, mely legalább az ország egy pontján munkáshiányra mutat.

A magyar munkaadók központjában képviselt vállalatok 1926 április havában 152.244 foglalkoztatott munkást mutattak ki, vagyis 0.5%-kal kevesebbet, mint az előző hónapban.

K. N. dr.

Munkanélküliség a külföldön.¹⁾

Chômage à l'Etranger.¹⁾

Állam <i>Etat</i>	A munkanélküliek száma ²⁾ — <i>Nombre de chômeurs²⁾</i>											
	1924				1925						1926	
	március <i>mars</i>	június <i>juin</i>	szept. <i>sept.</i>	december <i>décembre</i>	március <i>mars</i>	június <i>juin</i>	szeptemb. <i>septemb.</i>	október <i>octobre</i>	novemb. <i>novemb.</i>	december <i>décembre</i>	január <i>janvier</i>	február <i>février</i>
Németország — <i>Allemagne</i>	674.606	340.774	362.997	282.645	211.259	130.116	168.657	214.054	394.096	706.189	815.434	786.263
Ausztria — <i>Autriche</i>	106.908	63.556	77.550	154.491	175.581	118.315	119.004	130.921	159.248	207.832	223.666	228.763
Belgium — <i>Belgique</i>	4.060	6.659	4.597	9.344	9.414	6.483	4.758	4.407	13.513	16.897	16.159	—
Kanada — <i>Canada</i>	10.051	9.250	9.156	18.373	13.631	9.578	8.274	—	—	11.716	—	—
Dánia — <i>Danemark</i>	43.184	13.116	15.121	45.206	39.475	24.146	26.489	35.142	49.086	83.500	83.700	76.800
Finnország — <i>Finlande</i>	1.620	672	1.186	2.234	3.502	1.155	2.011	2.776	3.604	2.176	3.832	3.462
Franciaország — <i>France</i>	1.022	547	447	509	1.016	626	618	523	557	645	534	775
Nagybritannia — <i>Grande-Bretagne</i>	1,137.683	1,084.517	1,240.045	1,260.465	1,307.937	1,406.155	1,423.566	1,354.029	1,313.903	1,243.087	1,317.535	1,247.823
Olaszország — <i>Italie</i>	218.740	130.793	115.590	150.449	142.552	85.532	82.764	85.769	112.059	122.200	156.139	125.803
Norvégia — <i>Norvège</i>	4.101	1.714	1.830	4.386	4.018	3.256	4.934	5.988	7.284	—	—	—
Hollandia — <i>Pays-Bas</i>	29.320	15.843	22.716	34.910	25.718	18.243	21.182	19.642	25.302	44.660	47.133	—
Lengyelország — <i>Pologne</i>	109.531	137.830	156.110	161.940	185.400	171.340	195.044	213.480	249.666	313.709	359.119	358.002
Svédország — <i>Suède</i>	28.133	14.033	13.911	32.650	25.824	17.709	19.802	23.500	27.428	44.128	34.601	—
Svájc — <i>Suisse</i>	21.380	10.938	8.718	11.419	10.185	8.084	10.356	12.219	15.760	17.027	20.525	18.138
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	—	71.127	—	65.213	60.710	40.200	42.440	39.743	42.485	48.384	61.876	—

¹⁾ L. Bull. Mens. de Stat. 1926. 3. sz. — Voir Bull. Mens. de Stat. 1926. Num. 3.

²⁾ Az adatok csak a teljes munkanélküliekre vonatkoznak. — Ces données ne se rapportent qu'aux ouvriers manquant tout à fait de travail.

Általánosan észlelt jelenség a nemzetközi munkapiacra a munkanélküliek számának a téli hónapokban való erősebb mérvű növekedése. 1925/26 telén legkirívóbban Németországban mutatkozott az államok e szociális betegségének fokozódása, ahol a munkanélkülieknek száma az 1925. év közepe óta 130—150.000-ről decemberben 706.189-re, januárban pedig 815.434-re emelkedett és februárban is csak lényegtelenül (786.263-ra) csökkent. A Németbirodalom súlyos megrázkódásokat szenvedett közgazdasági élete még mindig nem terelődött normális mederbe és a januárban beköszöntött pénzhiány folytán rendelkezésre álló nagyobb pénzmennyiség elég ritkán nyert elhelyezést produktív befektetésekben. Rendkívül magas a munkanélküliek száma az építő-, fa-, textil- és bőriparban, az építőipar körében azonban a legújabb adatok szerint már nagyobb javulásról számolhatunk be.

Az eddig észlelt maximumot fokozatosan meghaladta a januári (223.666) és a februári (228.763) adat Ausztriában, ahol 1926 elején főleg a textilipari munkanélküliek száma növekedett erősebben. Az elmúlt év közepe óta észlelt kedvezőtlen irányzat tovább folytatódott Lengyelországban is, melyben a munkanélküliek januári száma (359.119), kétszerese az 1925. évi januári számnak (172.420). Hasonlóképpen rosszabbodott a helyzet Hollandia munkapiacán, míg Dániában, melyben a szervezett munkásságnak mintegy 30%-a munkanélküli, újabb rosszabbodás nem következett be.

Átmenetileg emelkedett a nem foglalkoztatott munkásság száma január folyamán Olaszországban és változatlanul súlyos probléma maradt a munkanélküliség 1926 elején a belső megrázkódítás nehéz napjait élő Nagybritanniában is.

Magyarország mezőgazdasági termelése az 1924/25. gazdasági évben.

Production agricole de la Hongrie dans l'année agricole 1924/25.

Résumé. La superficie de terres labourables était de 9,541 mille arpents cadastraux, d'environ 153 mille arpents inférieure à la superficie des années qui suivirent immédiatement la guerre. (Voir tableau Ier.) Cette diminution tient principalement à ce que la statistique de la production n'ayant pas, pour le passé, des données convenables, on a été obligé de prendre la superficie de terres labourables relevée approximativement par le registre de cadastre; donc on ne peut tirer de la différence, des conclusions notables.

La superficie de jachères, qui a de nouveau diminué, ne représentait que 5% de celle des terres labourables: par contre, la superficie ensemencée a augmenté dans la même proportion.

Comme les superficies distinguées suivant les produits sont à peu près les mêmes que les superficies ensemencées de ces dernières années, l'ordre de la production peut être considéré comme stabilisé, à l'exception de la production du maïs. Par contre, la superficie ensemencée de maïs augmente toujours. (Vu l'importance de cet accroissement, nous en parlons dans un article spécial de ce numéro).

Par suite du bon temps et des travaux agricoles plus intenses, le résultat de la récolte a été favorable. (Voir le tableau Ier.) Pour tous les produits, le rendement de la récolte a dépassé celui des années antérieures.

Ce sont surtout les moyennes de récolte qui mettent en relief — voir tableau II — l'accroissement de l'intensité de la production; ces données justifient la grande reconstruction qui se fit dans l'agriculture. Ce sont principalement les moyennes de récolte des plantes sarclées qui se sont accrues, ce qui prouve que l'agriculture est devenue plus intensive.

Sur la base de la valeur relative de la récolte — voir tableau III — on peut établir que, déjà l'année dernière, la Hongrie s'est remise au niveau de la production agricole des années les plus prospères d'avant-guerre.

La couronne s'étant stabilisée, on a été en mesure d'établir, pour les deux dernières années, la valeur effective de la production (voyez le tableau III), qui dépassait de 9.5%

en octobre 1924, et de 12.7% en octobre 1925, celle d'avant-guerre.

Donc, toutes les données témoignent de ce que la production agricole de la Hongrie fut ramenée au niveau d'avant-guerre.

Mais, selon les données disponibles, la formation des prix ne fut pas aussi favorable. En 1924 l'indice du niveau de la mise en valeur de la récolte rentrée fut de 143.2 par rapport au niveau de prix d'avant-guerre, et seulement 110.4% en 1925; donc les prix de 1925 furent de 23% inférieurs à ceux de 1924. Et si l'on prend en considération que les prix ont baissé depuis — voir tableau IV — on voit que l'indice du niveau de prix n'est présentement que de 103%.

En comparant cet indice à celui des matières et des produits industriels (133%), on peut établir qu'en Hongrie c'est l'agriculture qui vend le plus mal ses produits.

Et si l'on tient compte de ce que, depuis octobre 1924, le prix des produits agricoles a baissé de 30%, et celui des matières et des produits de l'industrie seulement de 20%, cette différence de 50% montre que les conditions de mise en vente ont empiré.

A hét főterményre vonatkozó ideiglenes termelési adatok alapján a „Magyar Statisztikai Szemle” folyó évi február havi száma (IV. évfolyam 2. szám) már ismertette az 1924/25. évi mezőgazdasági termelésnek jelentőségét. Most, hogy a m. kir. központi statisztikai hivatal a multévi termés végleges mennyiségét is megállapította, a mezőgazdasági termelés fejlődéséről e végleges adatok alapján számolunk be.

E végleges adatok ugyanazokra az eredményekre mutatnak rá, mint a már közölt ideiglenes adatok, s a hét főterményre vonatkozó ideiglenes adatokból vont következtetéseket is mindenben megerősítik. Ezért a részletes adatok közlésén kívül ez alkalommal csupán a Szemle február havi számában mondottaknak kiegészítésére szorítkozunk.

A mezőgazdasági termelési statisztikai adatgyűjtésnek 1922-ben bekövetkezett újjászervezése és kimélyítése folytán ma már a szántóföldek kiterjedésére vonatkozólag is megfelelő adatok állanak rendelkezésre. (L.: I. sz. táblázat.) Ez adatok szerint az ország szántóföld-

I. A bevetett terület kiterjedése és a termés mennyisége a világháború előtt és után.

I. Superficies ensemencées et quantité de la récolte avant et après la guerre mondiale.

A termény neve <i>Désignation des produits</i>	A bevetett terület 1000 kat. holdban az <i>Superficie ensemencée en milliers d'arpents cadastraux d'après les données des années</i>				A termés mennyisége 1000 métermázsában az — <i>Quantité de la récolte en milliers de quint. métr. d'après les données des années</i>			
	1911-15	1920-22	1923-25	1925	1911-15	1920-22	1923-25	1925
	é v i a d a t o k s z e r i n t							
1. Gabonaneműek — Céréales								
Búza — <i>Froment</i>	2.672	2.163	2.467	2.521	19.924	13.186	17.323	19.507
Rozs — <i>Seigle</i>	1.203	1.068	1.178	1.204	8.033	5.879	7.273	8.262
Árpa — <i>Orge</i>	928	857	756	731	7.128	4.721	4.893	5.537
Zab — <i>Avoine</i>	609	595	533	515	4.398	3.279	3.324	3.706
Egyéb gabonanemű — <i>Autres céréales</i>	26	63	28	22	132	271	132	131
Együtt — <i>Ensemble</i>	5.438	4.746	4.962	4.993	39.615	27.336	32.945	37.143
2. Hüvelyesek — Légumineuses	22	41	28	32	103	187	143	188
3. Kapásnövények — Cultures sarclées								
Tengeri — <i>Maïs</i>	1.519	1.582	1.784	1.880	15.054	11.201	17.894	22.345
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	428	463	450	459	19.420	15.685	17.263	23.095
Takarmányrépa — <i>Better. fourragère</i>	212	208	182	179	35.589	21.016	19.566	25.848
Cukorrépa — <i>Betterave à sucre</i>	105	67	109	116	15.006	6.435	12.217	15.274
Egyéb kapásnöv. — <i>Autres cultures sarclées</i>	65	56	43	45	2.577	3.404	2.451	3.114
Együtt — <i>Ensemble</i>	2.329	2.376	2.568	2.679	87.646	57.741	69.391	89.676
4. Kereskedelmi növények — Plantes industrielles								
Dohány — <i>Tabacs</i>	68	35	27	27	461	199	160	171
Repce — <i>Colza</i>	22	18	27	32	100	75	134	184
Kendermag — <i>Graine de chanvre</i>	19	25	19	24	50	50	50	71
Kenderrost — <i>Filasse de chanvre</i>					110	129	94	132
Lenmag — <i>Graine de lin</i>	5	6	4	6	16	15	11	14
Lenrost — <i>Filasse de lin</i>					29	30	20	29
Egyéb keresk. növény — <i>Autres plantes industrielles</i>	17	15	14	11	50	45	48	42
Együtt — <i>Ensemble</i>	131	99	91	100	816	543	517	643
5. Szálastakarmány — Herbes fourragères								
Bükkönyfélék — <i>Espèces de vesce</i>	463	361	356	373	7.841	5.089	5.617	6.498
Lucerna — <i>Lucerne</i>	247	347	341	319	6.271	6.539	6.833	7.296
Lóhere — <i>Trèfle</i>	208	285	252	258	4.058	4.218	4.249	4.941
Egyéb szálastakarmány — <i>Autres herbes fourragères</i>	255	281	241	245	13.842	17.452	19.110	22.521
Együtt — <i>Ensemble</i>	1.173	1.274	1.190	1.195	32.012	33.298	35.809	41.256
6. Egyéb főtermény — Autres cultures principales	73	57	62	65	9.491	4.131	2.816	2.228
7. Utónövények és mellékterm. — Plantes tardives et secondaires								
8. Szalma, szár és kóró — Paille et tiges								
Bevetett terület összesen — <i>Superficie ensemencée totale</i>	9.166	8.593	8.901	9.064	—	—	—	—
Ugar — <i>Jachère</i>	527	1.100	623	477	—	—	—	—
Szántóföldterület és termés összesen <i>Terres labourables et récolte totales</i>	9.693	9.693	9.524	9.541	282.138	193.028	232.678	282.565

A terület a főtermények területében benfoglaltatik — *La superficie est comprise dans celle des produits principaux*

területe az utolsó három év átlagában, valamint a tárgyalt esztendőben is mintegy 9·5 millió kat. hold volt. Vagyis a szántóföldnek ez a területe az, amely az újabban megállapodott adatok alapján megfelelőnek tekinthető. Annak pedig, hogy ezzel szemben termelési statisztikánk a múltban még mintegy 9·7 millió kat. hold szántófölddel számolt, főleg az az oka, hogy a múltban a szántóföld területére vonatkozólag a termelési statisztika alapján megfelelő adatok nem álltak rendelkezésre, miért is szántóföldterületként azt a megközelítő pontosságú területet kellett elfogadni, amelyet a régi — bár időközönként módosított — felmérések alapján a kataszter mutatott ki. Így tehát abból a különbségből, amely a szántóföldek mai és régebbi területe között mutatkozik, különösebb következtetések nem vonhatók.

Az egyre belterjesebbé váló gazdálkodás folytán az ugar területe a tárgyalt évben tovább csökkent és a szántóföld területének már csak 5⁰/₀-át tette. Ezzel az ugarnak hagyott terület már világháború előtti területéhez képest is kisebb lett.

Az ugar területének csökkenése következtében viszont a bevetett terület ismét növekedett s még az előző esztendőben bevetett terület kiterjedését is, több mint 200 ezer kat. holddal meghaladva, majdnem világháború előtti kiterjedését érte el.

A termények szerint megkülönböztetett bevetett területek, a tengerivel bevetett terület kivételével, körülbelül azonos terjedelműek az 1923/24. gazdasági évben bevetett területekkel. Nagy általánosságban pedig megegyeznek az 1922/23—1924/25. gazdasági években bevetett átlagos területekkel is. Eszerint tehát, ha a tengerivel bevetett terület módosulásától megint eltekintjük, a termelés rendje ma már megállapodottnak tekinthető. Ezzel szemben a tengerivel bevetett terület még mindig emelkedik és még az 1923/24. évi bevetett területhez képest is közel 8⁰/₀-os emelkedést mutat. A tengeritermelés e növekedésének fontosságára való tekintettel ezzel a kérdéssel külön ismeretében foglalkozunk.

A kedvező időjárás, az intenzívebb munka eredményeként a múlt esztendei termés eredménye kedvező volt (L.: I. sz. táblázat). A gazdaságok minden terményből többet takarítottak be, mint az előző évek bármelyikében és a termés nagysága tekintetében az összes terménycsoportoknál nagy arányú haladás mutatkozik. A világháború után ez az első esztendő, amelynek kereskedelmi növény termelésére vonatkozólag is kedvezőbb eredményekről számolhatunk be. A dohánytermés a dohány-

nyal beültetett terület országcsönkítés okozta visszaesése következtében világháború előtti terméséhez képest lényegesen kisebb ugyan, de a többi kereskedelmi növényeknek termése a békebeli színvonalat már elérte. A kapásnövények és szálastakarmányfélék termése nagy általánosságban a világháború előtti termést meghaladta. A hüvelyesek termése is nagyobb volt. S csupán a bevetett területnek legnagyobb hányadát alkotó gabonafélék termése az, amely még mindig a világháború előtti színvonal alatt áll. De ez is kizárólag abból az okból, hogy a gabonafélével bevetett terület világháború előtti területéhez képest még ma is több mint 400 ezer kat. holddal kisebb.

A termelés belterjességének emelkedését különösen kidomborítják azok az adatok, amelyek a különböző termények termésátlagaira vonatkoznak. (L.: II. táblázat). Ezek az adatok

II. A legfontosabb termények átlagtermése a világháború előtt és után.

II. Récolte moyenne des principaux produits avant et après la guerre mondiale.

A termény neve <i>Désignation des produits</i>	A termésátlag kat. holdankint métermázsában, az — Récolte moyenne par arp. cad. d'après les données des années			
	1911—15	1920—22	1923—25	1925
	évi adatok szerint			
	e n q u i n t. m é t r.			
Búza — <i>Froment</i> . . .	7·6	6·2	7·2	7·9
Rozs — <i>Seigle</i> . . .	6·8	5·6	6·3	6·9
Árpa — <i>Orge</i> . . .	7·8	5·6	6·6	7·7
Zab — <i>Avoine</i> . . .	7·3	5·5	6·4	7·4
Tengeri — <i>Maïs</i> . . .	10·1	7·2	10·2	12·0
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	46·1	34·4	38·8	50·7
Takarmányrépa — <i>Bet- teraves fourragères</i>	171·2	102·8	109·4	146·1
Cukorrépa — <i>Bette- raves à sucre</i> . . .	146·5	96·7	113·8	133·3
Dohány — <i>Tabacs</i> . . .	7·0	5·8	6·0	6·4
Repce — <i>Colza</i> . . .	4·7	4·1	5·0	5·9
Kendermag — <i>Graines de chanvre</i>	2·6	2·1	2·7	3·0
Kenderrost — <i>Filasse de chanvre</i>	5·7	5·4	5·1	5·6
Lenmag — <i>Graines de lin</i>	3·1	2·5	2·7	2·5
Lenrost — <i>Filasse de lin</i>	5·7	5·0	4·8	5·1
Bükkönyfélék — <i>Es- pèces de vesce</i> . . .	18·3	15·4	15·9	17·7
Lucerna — <i>Luzerne</i>	27·5	20·5	20·2	23·0
Lóhere — <i>Trèfle</i> . . .	21·2	16·1	16·9	19·2

legszemléltetőbb módon igazolják azt a nagy rekonstrukciót, amely az ország gazdasági életében legnagyobb mértékben a mezőgazdaság terén észlelhető. Az 1919/20—1921/22 évi

átlagokhoz képest az 1922/23—1924/25. évi és ezekhez képest az 1924/25. évi termés-átlagok majdnem kivétel nélkül mind nagyobbak. A termelés tehát fokozatosan javul, a javulás pedig legutóbb már oly nagyarányú, hogy a legutolsó esztendőnek termésátlagai a békebeli termésátlagokat vagy meghaladják, vagy legalább is lényegesen megközelítik.

Különösen a kapásnövények termésátlagai növekedtek. Tanubizonyságát adván annak, hogy az ország mezőgazdasági termelését a lefolyt évek folyamán nemcsak a termelési tényezők irányították, hanem, hogy azt elsősorban a föld megművelésének belterjesebbé válása mozdította elő.

Abból a célból, hogy a termés nagyságának jelentőségéről teljes kép legyen alkotható, a termésnek képletes értékét most is megállapítottuk. (L.: III. sz. táblázat). A termés képletes értéke az elmúlt esztendőben már körülbelül azonos annak békebeli képletes értékével. Eszerint tehát az 1924/25. gazdasági évben az ország már ugyanannyit termelt, mint a világháború előtt azokban az években, amikor a mezőgazdasági termelés tetőpontján állott. S mert a múlt esztendei termés nagysága már lényegesen meghaladta a megelőző évek termésének nagyságát, ennek következtében az utolsó évek átlagos termése is annyira emelkedett, hogy az ország a békebeli terméshez képest még az utolsó három év átlaga szerint is csupán egynyolcadrésszel termelt kevesebbet.

A korona értéke stabilizálódván az utolsó két esztendő termésének tényleges értékét is meg lehetett állapítani. (L.: III. sz. táblázat.). E megállapítás szerint a termés tényleges értéke 1925 október havában 12·7%-kal volt nagyobb, mint a világháború előtt és még a kedvezőtlen 1923—24. évi termés értéke is 9·5%-kal haladta meg a békebeli termés értékét.

Az összes adatok tehát arról tanuskodnak, hogy Magyarország mezőgazdasági termelése az 1924/25. gazdasági évben elérte azt a színvonalat, amelyen a világháború előtti években állott. A fokozatos fejlődés alapján pedig már arra is utalhatunk, hogy a mezőgazdasági termelésnek az a fejlődése, amelyet a világháború és az azt követő esztendők válságos viszonyai megakasztottak, most már folytatódni fog.

A termelésnek e kiváló eredményei mellett azonban különösen ma, amikor már akkora terméssel kell számolni, mint amekkorával közgazdasági életünk a világháború előtt számolt, szükséges, hogy a rendelkezésre álló

adatok alapján az árak alakulásáról, helyesebben az átlagos árszintről is beszámoljunk.

1924 október havában az átlagos árszínvonal, amely a termés tényleges és képletes értékének aránya alapján állapítható meg, a 143·2-es indexszám alapján még 43·2%-kal haladta meg a világháború előtti árszínvonalat (100·0). Az 1925. esztendőben azonban — az 1925. évi október havi árak alapján számított 110·4-es indexszám szerint — ez a különbség már csupán 10·4%-os volt, vagyis a termés értékesítése 1925. év őszén általában 23%-kal alacsonyabb árakon történt. Ha pedig figyelembe vesszük azt is, hogy október hó óta az árak tovább módosultak és a termények nagyobb részénél árcsökkenés, sőt egyes esetekben árhanyatlás következett be, az eredmény még kedvezőtlenebb. A gabonafélék és a tengeri átlagos egységára havonként rendelkezésre áll. (L.: IV. sz. táblázat). Ez árak szerint a gabonafélék és a tengeri átlagos árcsökkenése október hónaptól április hó folyamáig újabb 6·7%-ot tett. Feltéve már most azt, hogy a termés értéke általában e 6·7%-kal csökkent, úgy az 1924/25. évi termés értéke az 1925. októberi 1·9 milliárdos aranykorona értékeléssel szemben, ma már az 1·8 milliárd aranykorona értéket sem éri el, ez pedig már annyit jelent, hogy a termés tényleges értéke alig 3%-kal haladja meg világháború előtti értékét, akkor, amikor a termés mennyisége a világháború előtt és 1925-ben körülbelül azonosnak tekinthető.

Ha az áraknak ezt a 103 indexszámnak megfelelő arányszámát egybevetjük a statisztikai hivatalnak március hó végére vonatkozó nagykereskedelmi indexszámaival, amelyek szerint az élelmezési cikkek és mezőgazdasági termékek indexszáma (1913. évben 100) aranykorona alapon 110, az ipari anyagok és termékeké 133, az összes áruké pedig átlagosan 123 volt, már csakis az állapítható meg, hogy termelvényeit a magyar mezőgazdaság tudja legrosszabbul értékesíteni.

Sőt továbbmenve, amíg 1924 ősz óta folyó évi április haváig az ipari anyagok és termékek indexszáma csupán mintegy 20%-kal, az összes áruké pedig körülbelül 23%-kal csökkent, addig a mezőgazdasági termények árszintjének indexszáma ugyanez idő alatt már körülbelül 30%-kal lett kisebb.

Szembeállítva tehát azt, hogy ma, amikor az ipari anyagok és termékek még mindig 33%-kal drágábbak, mint a világháború előtt voltak, a mezőgazdasági terményeket viszont mondhatni, csakis békeáron lehet értékesíteni,

III. A mezőgazdasági termelés képletes és tényleges értéke a világháború előtt és után.

III. Valeur relative et effective de la production agricole avant et après la guerre mondiale.

A termény neve Désignation des produits	A termés értéke 1911—15. évek átlagában — Valeur de la production dans la moyenne des années 1911—15	A termelés képletes értéke az 1911—13. évi egységárak alapján számítva — Valeur relative de la production sur la base des prix d'unité des années 1911—13				A termelés tényleges értéke — Valeur effective de la production agricole	
		1920—22 en 1920—22	1923—25 en 1923—25	1924 en 1924	1925 en 1925	1924 ¹⁾ en 1924 ¹⁾	1925 en 1925
		1000 aranykoronában — en milliers de couron.-or					
1. Gabonaneműek — Céréales							
Búza — Froment	434.381	280.862	368.977	298.941	415.496	407.709	494.049
Rozs — Seigle	143.791	105.252	130.194	100.500	147.884	155.577	141.487
Arpa — Orge	119.750	79.313	82.196	53.812	93.018	82.064	101.966
Zab — Avoine	76.085	56.727	57.503	39.456	64.113	55.285	64.476
Egyéb gabonanemű — Autres céréales . .	2.242	4.551	2.199	2.353	2.191	2.446	1.921
Együtt — Ensemble	776.249	526.705	641.069	495.062	722.702	703.081	803.899
2. Hüvelyesek — Légumineuses	3.258	5.677	4.536	4.182	5.989	4.149	4.222
3. Kapásnövények — Cultures sarclées							
Tengeri — Maïs	226.778	161.294	257.676	271.124	321.775	456.957	434.338
Burgonya — Pommes de terre	108.758	87.836	96.672	85.968	129.332	133.000	88.780
Takarmányrépa — Betteraves fourragères	53.384	31.524	29.349	26.640	38.772	38.744	48.639
Cukorrépa — Betteraves à sucre	36.014	15.444	29.322	30.581	36.658	33.033	39.970
Egyéb kapásnövény — Autres cultures sarclées	12.445	16.641	11.876	10.839	14.420	11.572	17.127
Együtt — Ensemble	437.379	312.739	424.895	425.152	540.957	673.306	628.854
4. Kereskedelmi növények — Plantes industrielles							
Dohány — Tabacs	19.777	8.537	6.843	7.403	7.334	10.217	12.773
Repce — Colza	2.850	2.138	3.804	2.053	5.255	2.823	7.032
Kendermag — Graine de chanvre	1.310	1.310	1.306	1.232	1.848	1.679	1.687
Kenderrost — Filasse de chanvre	9.152	10.650	7.857	7.346	10.983	10.522	11.107
Lenmag — Graine de lin	515	483	353	312	460	406	534
Lenrost — Filasse de lin	2.912	3.012	2.039	1.744	2.866	2.268	3.466
Egyéb keresk. növény — Autres plantes industr.	4.401	3.987	3.514	3.252	3.091	2.913	3.159
Együtt — Ensemble	40.917	30.117	25.716	23.372	31.837	30.828	39.758
5. Szálastakarmány — Herbes fourragères							
Bükkönyfélék — Espèces de vesce	51.751	33.587	37.074	38.760	42.886	47.899	35.080
Lucerna — Luzerne	45.144	47.081	49.201	50.821	52.531	66.328	52.782
Lóhere — Trèfle	30.029	31.213	31.444	28.964	36.566	36.800	30.593
Egyéb szálastakarmány — Autres herbes fourragères	18.553	24.325	25.693	27.619	29.877	37.826	42.624
Együtt — Ensemble	145.477	136.206	143.412	146.164	161.860	188.853	161.079
6. Egyéb főtermény — Autres cultures principales	18.247	14.132	14.861	13.049	18.375	17.003	16.908
7. Utónövények és melléktermények — Cultures tardives et secondaires	42.404	28.132	32.113	27.092	37.872	25.849	34.564
8. Szalma, szár és kóró — Paille et tiges	235.106	143.257	179.985	164.990	214.177	217.568	225.439
A termés értéke összesen — Valeur de la récolte totale	1699037	1196965	1466587	1299063	1733769	1860637	1914723

¹⁾ Az adatok a Szemle február havi számában közölt adatoktól eltérnek, mert a gabonaféléknek és a tengerinek 1924 október havi átlagos ára pontosan csak újabban állapított meg. — Le prix mensuel moyen des céréales et du maïs n'ayant été établi exactement, pour octobre 1924, que ces derniers temps, les données diffèrent de celles publiées dans notre numéro de février.

IV. A gabonafélék és a tengeri átlagos egységára az 1925/26. gazdasági év folyamán havonként.

IV. Prix d'unité moyens des céréales et du maïs au cours de l'année agricole 1925—26, par mois.

A termény neve Désignation des produits	Az átlagos egységárak — Prix d'unité moyens aux mois de									
	július juillet	aug. août	szept. sept.	október octobre	nov. nov.	dec. déc.	január janvier	február février	március mars	április avril
	h ó f o l y a m á n a r a n y k o r o n á b a n									
Búza — <i>Froment</i>	28.92	26.36	25.80	25.33	24.87	27.73	28.29	27.49	26.38	28.59
Rozs — <i>Seigle</i>	24.85	19.49	18.43	17.13	15.73	17.65	16.68	15.95	15.30	16.53
Árpa — <i>Orge</i>	19.01	19.05	16.90	18.42	16.77	16.92	16.83	16.62	16.09	16.23
Zab — <i>Avoine</i>	31.53	19.17	15.11	17.40	17.03	17.79	17.50	17.67	17.35	17.81
Tengeri — <i>Maïs</i>	19.15	18.37	17.32	19.44	16.91	12.98	12.63	12.48	12.29	13.57

továbbá, hogy a mezőgazdasági termények árának csökkenése az utolsó másfél esztendő folyamán mintegy 50%-kal haladja meg az ipari termékek árcsökkenését, a mezőgazdaság szempontjából csakis kedvezőtlen és aránytalan áralakulásról, s már ennek alapján is az értékesítési viszonyok megromlásáról lehet beszámolni. Ezzel kapcsolatosan pedig csakis arra lehet rámutatni, hogy a magyar mezőgazdaság helyzete, dacára, hogy a termelés régi színvonalát elérte, rosszabb, mint a világháború előtti, vagy a megelőző években, de különösen az 1923/24. gazdasági évben volt, amikor az országnak közel egyharmaddal kisebb termése majdnem ugyanannyit ért, mint a jóval nagyobb 1924/25. évi termés.

A mondottak alapján tehát, most amikor a termelés színvonalának további emelkedése, vagy legalább is állandósulása várható, az országnak elsősorban arra kell törekednie, hogy a termés megfelelő értékesítését minden úton és módon elősegítse és biztosítsa. A mezőgazdaságnak pedig a termelés fokozásán kívül az áll érdekében, hogy a termés minőségét elsőrendűvé tegye, mert a mai nagy világverseny közepette, az európai fogyasztóképesség nagyarányú hanyatlása folytán a termények — még akkor is, ha azok értékesítését az állam minden tekintetben előmozdítja — csakis ebben az esetben lesznek értékesíthetők.

Konkoly Thege Gyula.

Magyarország tengeritermelése.

Production de maïs de la Hongrie.

Résumé. L'accroissement considérable de la production de maïs est un des changements les plus remarquables qui eurent lieu, ces derniers temps, dans la production agricole de la Hongrie.

Survenu depuis le démembrement du pays, cet accroissement est en rapport avec l'élevage, et particulièrement, avec celui des porcs.

Il faut savoir que, par suite du traité de paix, le pays a perdu presque les deux tiers de sa superficie plantée de maïs, et que, dans les territoires enlevés, il y avait, relativement, 43.3% de plus de terres à maïs que dans le territoire laissé à la Hongrie.

Quoique en raison de cette répartition de la production, le territoire actuel du pays ne pût, même avant la guerre, satisfaire les besoins de maïs du cheptel, il comblait toutefois aisément le déficit en maïs — environ 9 millions de q — par la production des territoires transférés depuis aux Etats successeurs. Mais comme

ce n'était plus possible depuis la guerre, on ne put, dans les conditions données, combler le déficit que par l'accroissement de la production. C'est ainsi que celle-ci augmenta, se développant à raison de l'effectif de cheptel, et en particulier, de l'effectif de porcs.

Le maïs étant cultivé surtout par les petites propriétés, c'est là que la production s'en accrut le plus. Elle augmenta singulièrement dans les très petites exploitations, parce que les personnes ayant obtenu de la propriété au cours de l'application de la réforme agraire, s'empressèrent d'acheter surtout des cochons à lait, par suite de quoi, en tant qu'elles cultivaient effectivement leur petite terre, elles y plantaient exclusivement, ou en grande partie, du maïs.

Magyarország mezőgazdasági termelésének egyik legfeltűnőbb módosulása: a tengeritermelésnek nagyarányú emelkedése. Ennek

fontosságára való tekintettel, szükségesnek tartjuk, hogy e kérdéssel külön is foglalkozzunk.

A világháború előtt Magyarország régi területén 441 millió kat. hold, a szántóföldek 19.6%-a volt tengerivel bevetve. Ugyanakkor azon a területen, amely Magyarország mai területének felel meg, a tengerivetések kiterjedése 1.52 millió kat. hold, a szántóföldek 15.7%-a volt. Az ország többi, ma elszakított területére pedig a tengerivel bevetett területből 2.89 millió kat. hold, az ottani szántóföldeknek 22.5%-a esett. A világháború előtti években tehát Nagy-Magyarország tengerivetéseiből az ország mai területére csupán 34.5% jutott és a ma elszakított országrészekben a szántóföldeknek viszonylagosan 43.3%-kal nagyobb része volt tengerivel bevetve, mint az országnak megmaradt területén. Vagyis az országcsönkítés következtében, amellyel, hogy az ország tengerivetéseinek közel kétharmadát elvesztette, épp azoktól a mezőgazdaságilag megművelt területektől fosztatott meg, amelyeken a tengeri termelése elsősorban volt elterjedve.

A világháború után a mezőgazdasági termelési statisztika adatai már azt mutatják, hogy a maradéksors ország tengerivel bevetett területe évről évre gyarapodott és világháború előtti területéhez képest lényegesen nagyobb lett. Mellozve a kötöttforgalom idejére vonatkozó ingatag termelési adatokat, a legutolsó évek adatai szerint a tengerivetések nagysága már az 1922/23. évben is 1.73 millió kat. hold volt, az 1923/24. évben némileg növekedve 1.74 millió kat. holdat tett, az 1924/25. gazdasági évben pedig egyszerre 136 ezer kat. holddal előretörve, már 1.88 millió kat. holdra emelkedett. Az elmúlt gazdasági évben tehát az ország mai területének tengerivel bevetett területe — Nagy-Magyarország tengerivel bevetett területéhez hasonlóképpen — az ország területének már 19.7%-át alkotta és világháború előtti területéhez képest 23.8%-kal, előző évi területéhez képest pedig 7.8%-kal volt nagyobb. (L.: I. sz. táblázat.)

A tengerivel bevetett területnek ez az emelkedése az ország állattenyésztésével, legfőként sertésenyésztésével függ össze és kizárólag az ország legfontosabb tengerit termelő területeinek elvesztésével magyarázható. A tengerivetések legújabbban észlelt előretörését pedig az állatállománynak, különösen sertésállománynak újabb és gyorsabb ütemű növekedése indokolja.

Nagy-Magyarországnak átlagos 50 millió q-s tengeritermése ugyanis az ország szükségletét még a világháborút közvetlenül meg-

I. Magyarország tengerivel bevetett területe és tengeri termése.

I. Superficies plantées de maïs et production de maïs de la Hongrie.

Gazdasági év Année agricole	Szántóföld — Terres labourables	Tengerivel bevetett terület Superficies plantées de maïs	Tengerivel bevetett terület a szántóföld %-ában — Superficies plantées de maïs en % des terres labourables	Tengeri termés Production de maïs	
	1000 kat. hold en milliers d'arp. c.			tényleg — de fait	Az 1910/11—1914/15. évi termés- átlag alapján — calculée sur la base de la moyenne de la production de 1910/11—1914/15.
Magyarország régi területén — Dans la Hongrie ancienne: 1910/11—1914/15. átlag Moyenne de 1910/11—1914/15	22.536	4.411	19.6	49.959	49.959
Magyarország mai területén — Dans la Hongrie actuelle: 1910/11—1914/15. átlag Moyenne de 1910/11—1914/15.	9.693	1.519	15.7	15.054	15.054
1922/23	9.508	1.729	18.2	12.509	17.134
1923/24	9.523	1.744	18.3	18.828	17.283
1924/25	9.540	1.830	19.7	22.345	18.410

előző évek során is mindenkor fedezte. A tengeritermésnek az a 15 millió q-t tevő része azonban, amely az országnak mai határain belül fekvő területén termett, sohasem volt elegendő az ugyanott található állatállomány szükségletének kielégítésére. (L.: II. sz. táblázat.)

Nagy-Magyarország tengeritermésének rendeltetés szerint való megoszlását megközelítő módon megállapítva: az ország tengeriterméséből mintegy 42 millió q volt az a mennyiség, amely állati takarmányként maradt meg. Takarmányozás céljaira viszont — az állatlétszám alapján kiszámítva — normális viszonyok között mintegy 41 millió q tengerire volt szükség. Nagy-Magyarországon tehát a világháborút közvetlenül megelőző esztendő átlagos tengeritermése az állatállomány átlagos szükségletét fedezte. (L.: III. sz. táblázat.)

Magyarország mai határain belül fekvő terület tengeriterméséből ellenben ugyanakkor csupán 13 millió q maradt meg állati takarmányul. Viszont e területen nemcsak azért, mert több állatot tartottak, hanem azért is, mert ott az állatoknak tengerivel való etetése

II. Magyarország tengeri termésének felhasználása rendeltetés szerint.

II. Emploi de la production de maïs de la Hongrie suivant la destination.

Gazdasági év Année agricole	ezer métermázs a en milliers de q						
	Termés — Production	Vetőmag szükséglet — Besoins de grains à ensemenç.	Kiviteli többlet — Excédent d'export.	Belső fogyasztásra marad — Reste à la consommation intérieure	A belső fogyasztás a maradó mennyiségből De la quantité restant à la consomm. intérieure		
					élelmezésre ¹⁾ — à l'alimentation ¹⁾	ipari feldolgozásra ²⁾ — à des fins industrielles ²⁾	állati takarmánynak — à fourrage
Magyarország régi területén — Dans la Hongrie ancienne 1910/11—1914/15. átlag Moyenne de 1910/11—1914/15	49959	945	1805	47209	4216	1310	41683
Magyarország mai területén — Dans la Hongrie actuelle 1910/11—1914/15. átlag Moyenne de 1910/11—1914/15	15054	352	543	14159	422	392	13345
1922/23	12509	383	9	12117	364	336	11417
1923/24	18828	386	813	17629	529	478	16622
1924/25	22345	406	1985	19954	599	553	18802

¹⁾ Magyarország régi területére vonatkozó mennyiség arányában: a belső fogyasztásra szolgáló mennyiség 3·00%-a. —

¹⁾ Dans la proportion de la quantité relative au territoire de la Hongrie ancienne: 3 00% de la quantité servant à la consommation intérieure.

²⁾ Magyarország régi területére vonatkozó mennyiség arányában: a belső fogyasztásra szolgáló mennyiség 2·77%-a. —

²⁾ Dans la proportion de la quantité relative au territoire de la Hongrie ancienne: 2·77% de la quantité servant à la consommation intérieure.

is nagyobb mértékben volt elterjedve és a sertéshízlalás gócpontjai is elsősorban erre a területre estek, az állatállománynak szüksége már körülbelül 22 millió q-t tett. Vagyis a világháború előtt az országnak mai területén az állatállomány szükségletét az ott termelt tengeri nem fedezte és mintegy 9 millió q-s, az akkori termésátlagok szerint legalább 800 ezer kat. hold termésének megfelelő, hiány mutatkozott. Ez a hiány azonban akkor az ország többi, ma már elszakított részeinek körülbelül azonos nagyságú tengerifeleslegéből könnyen pótolható volt.

A világháború után, az ország megcsönkítése folytán, a hiány pótlásának ez a lehetősége megszűnt és az állatállomány tengeriszükségletének kielégítéséről az országnak már más módon kellett gondoskodnia. E gon-

doskodás pedig az adott viszonyok között csakis a tengeritermelés fejlesztése útján történhetett s így az ország állattenyésztésének jól felfogott érdekében következett be az ország tengerivel bevetett területének az állatlétszámhoz mért fokozatos növekedése. De mert a világháború és az azt követő válságos évek folyamán az ország állatállománya is kisebb lett, a tengerivetések növekedése is csak e megcsappant állatlétszám szükséglete arányában következett be.

Ennek eredményeképpen — mellőzve a világháborút közvetlenül követő esztendő ingatag adatait — már az 1922/23. évben akkora terület volt tengerivel bevetve, hogy annak termése normális, békebeli termelés esetén, az állatállománynak mintegy 15 millió q-ra tehető tengeriszükségletét fedezte volna. Az elmúlt gazdasági évben pedig a tengerivel bevetett területnek nagyarányú előretörése annak a fejlődésnek felel meg, amelyet az állatállomány az 1923. év tavaszától az 1925. év tavaszáig ért el, s amelynek alapján a takarmányul szolgáló tengeriszükséglet 1925. év tavaszán már mintegy 18 millió q-ra emelkedett.

Ha pedig figyelembe vesszük azt is, hogy az állatállomány szükségletének mintegy 70%-a a sertésenyésztés és hízlalás tengeriszükségletére esik, ennek alapján megállapítható az is, hogy az ország tengerivel bevetett területének ez az emelkedése elsősorban a sertésenyésztéssel függ össze és a tengerivetések kiterjedésének legújabb előretörését elsősorban a sertésállomány nagyarányú emelkedése idézte elő. Az ország sertésállománya ugyanis a világháború előtt 3·32 millió darabról (16·6 millió q szükséglet) 1923. tavaszáig 2·13 millió darabra (10·7 millió q szükséglet) csökkent, az 1925. év tavaszán azonban már a 2·63 millió darabot (13·2 millió q szükséglet) is meghaladta. Vagyis a világháború előtti és 1923. évi állományok között mutakozó különbség alapján egyedül a sertésállomány csökkenése folytán az ország normális tengeriszüksége 1923-ig körülbelül 6 millió q-val növekedett. Viszont az 1925. évi szükséglet az 1923. évihez képest, egyedül a sertésállomány emelkedése következtében már mintegy 3 millió q-val nagyobb lett.

Sőt ha továbbmegyünk s feltételezzük azt, hogy importra a továbbiakban sem számíthatunk, arra az időpontra, amikor Magyarország mai területének akkora állatállománya lesz (22 millió q szükséglet), mint amennyi a világháború előtt volt, a tengerivetéseknek

III. Magyarország állatállománya és annak tengeri szükséglete.

III. Effectif de bétail de la Hongrie et besoins de maïs du bétail.

Megnevezés — Désignation	1911-ben Magyarország En 1911 dans le territoire		En 1923-ban — 1923	En 1924-ben — 1924	En 1925-ben — 1925
	régi ancien	mai actuel			
	területén de la Hongrie				
Állatállomány*) — Effectif de bétail*)	1000 darab — Milliers de têtes				
Ló — Chevaux					
az Alföldön — dans l'Alföld	486	486	399	424	443
az ország többi részén — dans le reste du pays	1.515	410	416	426	433
Összesen — Total	2.001	896	815	850	876
Szarvasmarha — Bêtes à corne					
az Alföldön és a Dunántúl alföldi részén — dans l'Alföld et dans la plaine transdanubienne	1.377	1.377	1.134	1.171	1.183
az ország többi részén — dans le reste du pays	4.807	773	685	725	737
Összesen — Total	6.184	2.150	1.819	1.896	1.920
Sertés — Porcs					
hízó — à engraisser	4.277	2.215	1.422	1.639	1.755
tenyész — truies à reproduction	2.139	1.107	711	819	877
Összesen — Total	6.416	3.322	2.133	2.458	2.632
Baromfi — Volaille					
hízó liba és kacska — oies et canards à engraisser	5.000	3.000	2.200	2.300	2.500
másféle baromfi — autres volailles	39.000	23.000	15.800	17.700	20.500
Összesen — Total	44.000	26.000	18.000	20.000	23.000
Tengeri szükséglet — Besoins de maïs	1000 métermázs — en milliers de q m.				
Ló — Chevaux					
az Alföldön (3 q-val) — dans l'Alföld (avec 3 q)	1.458	1.458	1.197	1.272	1.329
az ország többi részén (50 kg-mal) — dans le reste du pays (avec 50 kilos)	758	205	208	213	217
Összesen — Total	2.216	1.663	1.405	1.485	1.546
Szarvasmarha — Bêtes à corne					
az Alföldön és a Dunántúl alföldi részén (50 kg-mal) — dans l'Alföld et dans la plaine transdanubienne (avec 50 kilos)	689	689	567	586	592
az ország többi részén (20 kg-mal) — dans le reste du pays (avec 20 kilos)	961	155	137	145	147
Összesen — Total	1.650	844	704	731	739
Sertés — Porcs					
általában (1 q-val) — en général (avec 1 q)	6.416	3.322	2.133	2.458	2.632
hízó (6 q-val) — à engraisser (avec 6 q)	25.662	13.290	8.532	9.834	10.530
Összesen — Total	32.078	16.612	10.665	12.292	13.162
Baromfi — Volaille					
hízó liba és kacska (30 kg-mal) — oies et canards à engraisser (avec 30 kilos)	1.500	900	660	690	750
másféle baromfi (10 kg-mal) — autres volailles (avec 10 kilos)	3.900	2.300	1.580	1.770	2.050
Összesen — Total	5.400	3.200	2.240	2.460	2.800
Mindössze — Ensemble	41.344	22.319	15.014	16.968	18.247

*) A baromfiállomány nagysága az 1895. évi összeírás adatainak figyelembevételével becslés alapján állapított meg. A ló-, szarvasmarha- és sertésállomány nagysága pedig az 1911. évi állatszámolás, illetőleg az 1923—1925. évi tavaszi állatösszeírások eredményeinek felel meg. — *) L'effectif de volaille a été établi par évaluation, en prenant en considération les chiffres du recensement de 1895. L'effectif de chevaux, de bêtes à corne et de porcs a été établi suivant le recensement d'animaux de 1911, respectivement les enquêtes effectuées au printemps de 1923, de 1924 et de 1925.

még további emelkedése várható és még az 1924/25. évi tengerivetésekhez képest is (amelyek terméséből takarmány gyanánt mintegy 18 millió q-ra volt szükség) még mindég mintegy 400 ezer kat. holdas emelkedés várható.

Vizsgálat alá véve azt, hogy a tengerivetések mely gazdaságokban vannak leginkább elterjedve és hogy mely gazdaságok javára lehet a tengeritermelés növekedését írni, ugyancsak a termelési statisztikának eredményei adnak felvilágosítást.

Az 1924/25. gazdasági évben az 1.000 kat. holdnál nagyobb gazdaságok 1.67 millió kat. hold szántóföldjének 263 ezer kat. holdja, vagyis 15.8%-a volt tengerivel bevetve, a 100—1.000 kat. holdas gazdaságokban 1.79 millió kat. holdból 299 ezer (16.8%), a 20—100 kat. holdas gazdaságokban 2.18 millió kat. holdból 443 ezer (20.3%), a 20 kat. holdnál kisebb gazdaságokban pedig 3.90 millió kat. hold szántóföldből 875 ezer kat. hold (22.4%) volt tengerivel bevetve. Ezek szerint tehát a tengerit elsősorban a kisgazdaságok termelik s mondhatjuk, minél kisebb a gazdaság, annál több tengerit termel, annyira, hogy a 20 kat. holdnál kisebb gazdaságok viszonylagosan mintegy felével több tengerit termelnek, mint a nagygazdaságok.

Annak megítéléséhez, hogy a tengeritermelés a multhoz képest mely gazdaságokban fokozódott leginkább, csupán a 100 kat. holdnál nagyobb és a 100 kat. holdnál kisebb gazdaságokra vonatkozólag vannak összehasonlításra alkalmas adataink. (L.: IV. sz. táblázat.) Ezek szerint a világháború előtt Magyarország mai területén a 100 kat. holdas és ennél nagyobb gazdaságok 0.46 millió kat. holdon, a 100 kat. holdnál kisebb gazdaságok pedig 1.06 millió kat. holdon termeltek tengerit. Az 1922/23. évben e területek 0.55, illetőleg 1.18 millió kat. holdra emelkedtek. Vagyis ez időszak alatt a tengerivetések területe mindkét gazdaságkategóriában közel egyformán mintegy 100—100 ezer kat. holddal növekedett. A legutóbbi évek folyamán azonban már lényeges eltolódás következett be, mert az 1924/25. évben a 100 kat. holdas gazdaságokban a tengerivetések alig s csupán 0.56 millió kat. holdra emelkedtek, ellenben a 100 kat. holdnál

IV. Magyarország tengerivel bevetett területe gazdaságkategóriák szerint.

IV. *Superficie plantée de maïs de la Hongrie suivant les catégories d'exploitations r.*

Gazdasági év Année agricole	Az 1000 k. holdnál nagyobb A 100—1000 kat. holdas Általában a 100 kat. holdnál nagyobb A 20—100 kat. holdas A 20 kat. holdnál kisebb Általában a 100 kat. holdnál kisebb					
	Dans les exploitations r.					
	de plus de 1000 arp. c.	de 100 à 1000 arp. c.	de plus de 100 arp. c.	de 20 à 100 arp. c.	de moins de 20 arp. c.	de moins de 100 arp. c.
gazdaságokban ezer kat. hold en milliers d'arp. c.						
Magyarország régi területén — Dans la Hongrie ancienne: 1910/11—1914/15 átlag Moyenne de 1910/11—1914/15	Adatok nincsen k Il n'y a pas de données		900	Adatok nincsenek Il n'y a pas de données		3.511
Magyarország mai területén — Dans la Hongrie actuelle: 1910/11—1914/15 átlag Moyenne de 1910/11—1914/15	Adatok nincsenek Il n'y a pas de données	458		Adatok nincsenek Il n'y a pas de données		1.061
1922/23	548		386	794		1.180
1923/24	537		400	807		1.207
1924/25	263 299	562	443	875		1.318

kisebb gazdaságok tengerivetései már 138 ezer kat. holddal, 1.32 millió kat. holdra növekedtek. S az újabban rendelkezésre álló adatok szerint, különösen a 20 kat. holdnál kisebb gazdaságok tengerivel bevetett területe emelkedett, mert ezekben a gazdaságokban a tengerivetések kiterjedése 81 ezer kat. holddal lett nagyobb. Vagyis az ország tengerivetései épp a legkisebb gazdaságokban emelkedtek legnagyobb mértékben. Ez az emelkedés pedig a földbirtokreformban találja magyarázatát, amennyiben a földbirtokreformmal a tengerit legnagyobb arányban termelő törpebirtokok száma növekedett leglényegesebben és a földhöz jutottaknak tekintélyes hányada elsősorban malacot szerzett be s annak felnevelése céljából földcskáját — amennyiben azt tényleg meg is mívelte — a rendesnél nagyobb mértékben, vagy teljes egészében tengerivel vetette be.

Konkoly Thege Gyula.

Magyarország közép- és nagybirtokainak nagyságcsoportjai 1925-ben.

Catégories de grandeur des moyennes et des grandes propriétés rurales de la Hongrie en 1925.

Résumé. La juste répartition de la grandeur des propriétés rurales influe beaucoup sur le rendement de la production. A ce point de vue, la situation est, en général, la meilleure dans les pays où l'axe de l'économie rurale se trouve dans la moyenne propriété et où à côté d'un petit nombre de grandes exploitations bien outillées, il y a assez de petites propriétés par rapport à la proportion de la population rurale.

Le démembrement de la Hongrie et l'application de la réforme agraire ayant complètement changé les nombres proportionnels relatifs à la répartition des propriétés foncières, la question de la répartition de celles-ci a beaucoup d'actualité. Tandis que les petites propriétés rurales de moins de 100 arpents cadastraux ne représentaient, en 1905, donc dans la Hongrie ancienne, que 44·4% de la superficie totale, en 1921, après le démembrement du pays, ce nombre proportionnel s'élevait à 46·5%, et, par suite de l'application de la réforme agraire, il montait, en 1925, à 50·2%.

On n'a des données statistiques que sur la répartition, en 1925, des moyennes et des grandes propriétés rurales; ces données furent recueillies pour le Livre d'adresse des cultivateurs. **La superficie totale de la Hongrie actuelle est de 16,148.314 arpents cadastraux, dont 8,038.091 arpents, soit 49·8%, reviennent aux moyennes et aux grandes propriétés de 100 arp. cad. et au-dessus.**

C'est dans le Transdanube qu'il y a le plus de grandes propriétés de plus de 1000 arp. cad.; même le nombre proportionnel des grandes propriétés de 2000 à 5000 arp. cad. y est de 26·9%, et seulement de 15·7% dans l'Alföld. Dans cette catégorie de grandeur, c'est le comitat Fejér qui a la plus grande proportion (40·2%), et les comitats Csanád—Arad et Torontál, temporairement réunis, la plus petite (6%).

Par contre, les moyennes propriétés de 100 à 500 arp. c. sont le plus nombreuses dans l'Alföld (29·8%), elles ne font que 21·2% dans le Transdanube. Le plus de moyennes propriétés appartenant à cette catégorie se trouve dans les comitats temporairement réunis de Szatmár—Bereg—Ugocsa (44·8%) et le moins dans le comitat Fejér (11·1%), représentant-type des grandes propriétés. Il est curieux que l'Alföld où les moyennes propriétés sont très nombreuses, occupe

également la première place dans la catégorie des propriétés de plus de 10.000 arp. cad. Dans cette catégorie, la proportion de l'Alföld (14·2%) est même supérieure à la moyenne du pays (8·7%); la cause en est que les trois grandes villes de la plaine hongroise, Debrecen, Szeged et Kecskemét, ont des propriétés si immenses que dans cette catégorie de grandeur, elles dépassent, à elles seules, la moyenne du pays.

En ce qui concerne la répartition des catégories de grandeur de propriétés suivant les branches de culture, notons, avant, tout, que la proportion des terres labourables diminue avec l'augmentation de la catégorie de grandeur. Tandis qu'aux moyennes propriétés de 100 à 500 arp. cad. elle est de 51·9%, elle ne figure que pour 37·5% dans la catégorie de grandeur de 5000 à 10.000 arp. cad.; seules les propriétés de plus de 10.000 arp. cad. font exception au décroissement de la proportion des terres labourables, laquelle, là aussi, n'est cependant que de 39·9%.

Dans les différentes catégories de grandeur, le rôle des superficies de vignes et de jardins est complètement identique avec la répartition de la proportion, exprimée en %, des terres labourables. Par contre, la grandeur de la superficie de forêts augmente à raison de l'accroissement de la grandeur de propriétés, s'élevant de 11·5 à 28·8%. Les propriétés de plus de 10.000 arp. cad. font, ici même, exception à cet accroissement graduel, mais la proportion de la superficie de forêts est, là aussi, de 20%. Dans les différentes catégories de grandeur de propriétés le rôle des autres branches de culture ne présente aucune régularité.

A földbirtokok helyes nagyságmegoszlása egyrészt alapja a termelés sikerességének, másrészt biztosítéka a mezőgazdasággal foglalkozó lakosság békés, harmonikus munkálkodásának. Nem lehet kielégítő a termelés ottan, ahol a nehezen kezelhető túl nagy birtokok a kis- és középbirtokok rovására igen nagy számban vannak. Viszont termelési szempontból egyáltalában nem megfelelő, ha a közép- és nagybirtokok száma a kisbirtokok nagy számával szemben elenyészően csekély. A mezőgazdasági termeléssel nem foglalkozó városi lakosság és az ipari munkásság gabonaellátása, továbbá a külföldre irányuló gabonafelesleg termelése csakis megfelelő

számú, jól felszerelt közép- és nagybirtokon való gazdálkodás mellett lehetséges. A kisbirtokos ugyanis gabonát tudvalevőleg rendszerint saját szükségletének mérvén túlmenően nem szokott termelni, egyedül a kellő számú közép- és nagybirtok tudja a mezőgazdasággal nem foglalkozó lakosság gabona-szükségletének zavartalan kielégítését biztosítani.

A túlságosan nagyszámú nagybirtok azonban a társadalmi elégtelenségnek egyik alapja, megakadályozza a nincstelen mezőgazdasági lakosság földhözjutását, felkelti ennek a rétegnek irigységét és ezzel egyik kútforrása az agrárszocializmusnak. Igaz ugyan, hogy a nagybirtok a mezőgazdasággal foglalkozó népességnek bőven ad munkaalkalmat, de ez a munkaalkalom legjobban mégis ott található meg, ahol a mezőgazdasággal foglalkozó népesség arányának megfelelő számú kisbirtok és csekély számú jól felszerelt nagybirtok mellett a gazdálkodás súlypontja a középbirtokon nyugszik.

Nagy érdeklődésre tarthat számot a földbirtokmegoszlás kérdése Magyarországon, ahol az ország megcsonkítása, azután pedig a földreform végrehajtása alaposan megváltoztatta a földbirtoknagyságra vonatkozó régi arányszámokat. Magyarországon a földbirtok megoszlásának arányát a Gazdacímtár szöveges részéből kivett összeállításunk mutatja be:

A kisbirtok és a közép-és nagybirtok nagyságának százalékos aránya Magyarországon.

Proportion en % de la grandeur des petites des moyennes et des grandes propriétés rurales de Hongrie.

É v A n n é e	A kisbirtok <i>Superficie des petites propriétés</i>	A közép- és nagybirtok <i>Superficie des moyennes et des grandes pro- priétés</i>
	területe az ország területének %-ában — en % de la super- ficie du pays	
Magyarország régi területén — Dans la Hongrie ancienne :		
1905	44.4	55.6
1913	45.8	54.2
Magyarország mai területén — Dans la Hongrie actuelle :		
1921	46.5	53.5
1925	50.2	49.8

Ez az eredmény a földreform végrehajtásával szoros összefüggésben áll, az összeállítás adatai mutatják, hogy az Országos Földbirtokrendező Bíróság munkája a mai

Magyarország területén a földbirtoknagyság százalékos arányszámát a kisbirtokok kiterjedésének előnyére mennyire megváltoztatta.

A 100 kat. holdon aluli kisbirtokok nagyságmegoszlására vonatkozólag statisztikai adataink nincsenek. A 100 kat. holdas és ennél nagyobb közép- és nagybirtokok nagyságkategóriáiról a Gazdacímtár szerkesztése céljaira szolgáló 1925. évi felvétel adatai tájékoztatnak. Legelsősorban is megemlítjük, hogy a mai Magyarország összes területe 16,148.314 kat. hold, ebből a területből 8,038.091 kat. hold (49.8%) esik a legalább 100 kat. holdas és ennél nagyobb közép- és nagybirtokokra. Ezeknek a közép- és nagybirtokok területére, valamint e földbirtokok területének birtoknagyságcsoporthoz, továbbá ezen belül művelési ágak szerinti megoszlására vonatkozólag táblázatunk adatai tájékoztatnak.

A táblázat adatai megerősítik azt a közismert tényt, hogy az 1.000 kat. holdnál nagyobb földbirtokok a dunántúli dombosvidéken vannak leginkább elterjedve; így pl. a 2.000—5.000 kat. holdas nagybirtokok a dunántúli dombosvidéken az összes közép- és nagybirtokok 26.9%-át teszik ki, ez az arány az északi dombosvidéken 20.9%, az Alföldön pedig csak 15.7%. A vármegyei törvényhatóságok között kimagaslik ebben a nagyságkategóriában Fejér vármegye, itt 40.2% az arány, ezzel szemben az ellenkező véglet Csanád-Arad és Torontál ideiglenesen egyesített vármegyében található, ahol a szóbanforgó birtoknagyság az összes közép- és nagybirtokoknak mindössze 6%-át teszi ki.

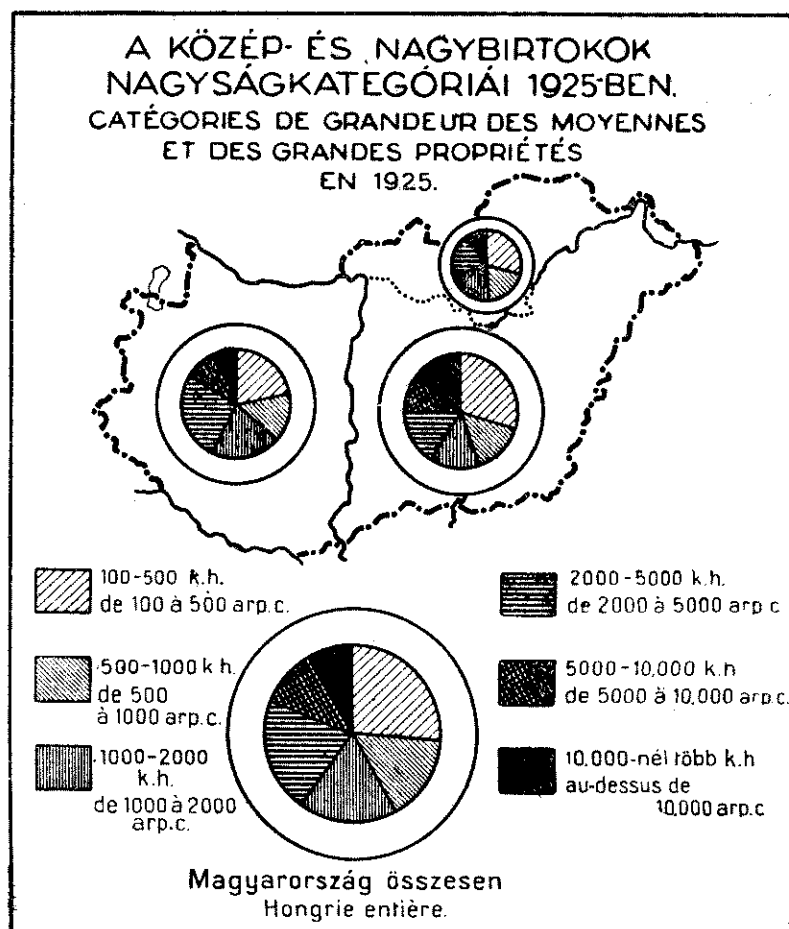
A 100—500 kat. holdig terjedő közép-birtokok arányszáma viszont az Alföldön a legnagyobb, az összes közép- és nagybirtokoknak 29.8%-a, az északi dombosvidéken ez az arány 29.0%, a legkisebb a dunántúli dombosvidéken, ahol csak 21.2%. A vármegyei törvényhatóságok közül az 500 kat. holdig terjedő középbirtokok aránya a legmagasabb Szatmár-Bereg-Ugocsa ideiglenesen egyesített vármegyében (44.8%), utána következik Jász Nagykanizsa vármegye (40.7%). Az ellenkező végletet a nagybirtok két tipikus képviselője mutatja, Fejér vármegyében ez az arány csak 11.1, Somogy vármegyében pedig 13.7%.

A közép- és nagybirtokoknak birtoknagyságcsoporthoz szerinti való megoszlását úgy a mai Magyarország egész területére, mint az egyes országrészekre vonatkozólag szemléltetőleg mutatjuk be az első körábrában.

A már fentebb említett százalékos arányban kimutatott érdekes eltéréseket főleg az

országreszek szerinti megoszlásban a körábra könnyen észrevehetőleg tárja elénk. Hogy a középbirtokok elterjedésének magas arányszámával kitűnő Alföld a 10.000 kat. holdas és ennél nagyobb birtokok arányában is az első, annak kétségkívül az a magyarázata, hogy Debrecen, Szeged és Kecskemét tj. városok óriási birtoka ebben az országreszben fekszik. Már magában ez a hatalmas kiterjedésű három nagybirtok elégséges arra, hogy az Alföldön a legnagyobb birtokkategória százalékos arányát az országos átlag 8·7%-ával szemben 14·2%-ra emelje. Ennek a legnagyobb birtokkategóriának arányszáma különben az északi dombosvidéken mindössze 2·1%, a dunántúli dombosvidéken is csak 5·5%.

Bizonyára érdekli a mezőgazdasági kérdésekkel foglalkozó közönséget, hogy a mai Magyarországon melyek az egy község határában fekvő egy tulajdonban levő legnagyobb birtokok. Az alábbi kis összeállításban bemutatjuk az egy község határában fekvő és legalább 15.000 kat. hold nagyságú földbirtokokat a község összes területével és a földbirtok vonatkozó arányával:

csoportonként szemléltetően mutatjuk be a mai Magyarországra vonatkozó fentemlített adatokat. Első tekintetre szembeötlő, hogy

A község neve	A tulajdonos neve	A tulajdon jogcíme	A földbirtok nagysága kat. holdakban	A község területe kat. holdakban	A földbirtok aránya
Debrecen . . .	Debrecen tj. város	Városi birtok	84.889	166.284	51—
Szeged . . .	Szeged tj. város	Városi birtok	64.514	132.775	48·6
Sövényháza . . .	Örgr. Pallavicini Alfonz Károly	Hitbizomány	50.352	55.559	90·6
Kecskemét . . .	Kecskemét tj. város	Városi birtok	49.464	163.237	30·3
Polgár . . .	Egri rk. főkáptalan	Egyházi birtok	44.064	62.286	70·7
Újdombóvár . . .	Hg. Eszterházy Pál	Hitbizomány	31.151	36.023	86·5
Balmazújváros . . .	Gr. Semsey László	Hitbizomány (18.646 kh) szab. forg. birtok (11.536 kh)	30.182	45.112	66·9
Mezőhegyes . . .	M kir. áll. ménesbirtok	Kinestári birtok	30.090	30.193	99·7
Hercegfalva . . .	Zirci apátság	Egyházi birtok	29.052	37.969	76·5
Peszéradacs . . .	Cs. és kir. családiuradalom	Szabadforg. birtok	28.580	29.110	98·1
Majsamiklósvár . . .	Hg. Eszterházy Pál	Hitbizomány	20.798	38.844	53·5
Püspökladány . . .	M. kat. vallásalap	Alapítvány	20.466	32.488	63—
Diósgyőr . . .	M. kir. erdészeti államkinestár	Kinestári birtok	18.403	27.006	68·1
Kisszállás . . .	Hg. Boncompagni-Ludovisi Józsefné és gr. San-Martino di Valpurga Henrik	Szabadforgalmú birtok	15.967	15.998	99·8

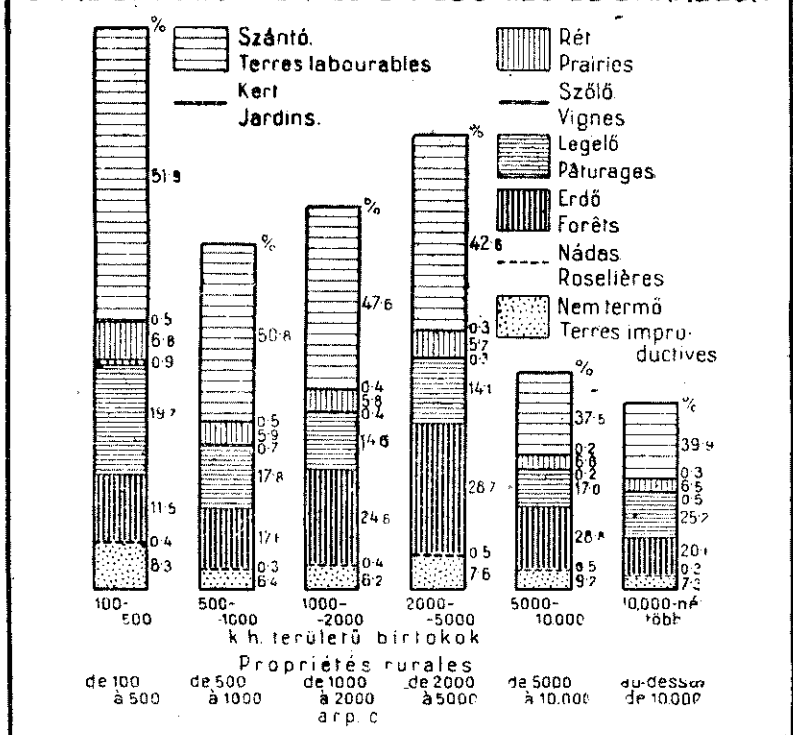
Ez a 14 nagybirtok az ország összes közép- és nagybirtokainak 6·4%-át teszi; 11 nagybirtok közülök korlátolt forgalmú, 1 nagybirtok egy része korlátolt forgalmú és mindössze két nagybirtok teljesen szabadforgalmú.

Az egyes művelési ágak szerepét a birtoknagyságkategóriákban táblázatunk országreszenkénti részletezéssel már bemutatta, a második ábraösszeállításban birtoknagyság-

a szántóföld aránya a birtoknagyság emelkedésével folyton csökken, a 100—500 kat. holdig terjedő csoportban 51·9%, az 5.000—10.000 kat. holdas csoportban már csak 37·4%. A szántóföldterület egyenletes csökkenésében kivétel a 10.000 kat. holdnál nagyobb földbirtokcsoport, azonban ennek a csoportnak is csak 39·9% a szántóföldterülete, tehát jelentékenyen kisebb, mint a középbirtokok

A MŰVELÉSI ÁGAK SZEREPE AZ EGYES BIRTOKNAGYSÁGKATEGÓRIÁKBAN.

LES BRANCHES DE CULTURE
DANS LES DIFFÉRENTES CATÉGORIES DE GRANDEUR.

szántóföldterülete. Ennél továbbmenve a Gazdacímtár adatai alapján megállapíthatjuk, hogy az első birtoknagyságcsoportunkon belül 100—200 kat. holdas földbirtokoknak 55.5% a szántóföldaránya, látható tehát, hogy minél lejjebb megyünk a birtoknagyságkategóriákban, a szántóföldaránya annál nagyobb lesz. A szántóföld aránylagos csökkenésével jóformán teljesen azonos a birtoknagyságcsoportok emelkedésénél a kert és a szőlőterület szerepe. Ezeknél is állandó az arány csökkenése és éppen úgy, mint a szántóföldnél, a 10.000 kat. holdnál nagyobb birtok-

nagyságcsoportban úgy a kert-, mint a szőlőterület aránya az addigi csökkenéssel szemben egy kis emelkedést mutat.

A szántó, kert- és szőlőterület szerepével teljesen ellenkező az erdőterület szerepe a birtoknagyságkategóriákban. Itt ugyanis az a helyzet, hogy minél nagyobb a birtoknagyság, annál nagyobb az erdőterület nagysága. A 100—500 kat. holdas csoportban az erdőterület aránya csak 11.5%, ez az arány fokozatos emelkedéssel az 5.000—10.000 kat. holdas csoportnál már 28.8%-ra megy fel. A 10.000 kat. holdnál nagyobb birtokok csoportja e megállapítás alul az erdőterület nagyságánál éppen úgy kivételt képez, mint a szántóföldnél, kertenél és szőlőterületnél, az erdőterület aránya itt az előbb említett 28.8%ról 20.0%-ra csökkent. Az első birtoknagyságkategórián belül a 100—200 kat. holdas földbirtokok erdőterületének arányát itten is figyelemmel kísérjük, a szántóföld arányával szemben mutatkozó fordított arány az erdőterületre vonatkozólag ennél a csoportnál is fennáll. Ugyanis a már említett 11.5%-os aránnyal szemben az erdőterület aránya itten mindössze csak 8.4%, tehát jelentékenyen kisebb, mint a középbirtokok alsó nagyságkategóriájának kimutatott erdőterületi aránya.

A többi művelési ág szerepét az egyes birtoknagyságcsoportokon belül a második ábracsoport világosan mutatja. Megállapítható, hogy ezeknek növekedése vagy fogyása az egyes kategóriákban semmi rendszerességet nem mutat.

Sajóhelyi István.

A világ rizstermelése.¹⁾

Production mondiale du riz.¹⁾

Azoknak az országoknak, amelyek a világ rizstermésének 98%-át szolgáltatják, 1925. évi területi- és termésadatai már ismereteseek, figyelmen kívül hagyva Kínát, amely országból pontos adatok nem állnak rendelkezésre.

A rizsföldek területe örvendetesen növekszik. Az 1909—1913. évi állapothoz viszonyítva mintegy 6 millió hektár gyarapodás mutatkozik. Ez a jelenség főleg azért figyelemreméltó, mert a többi terményeknél, különösen a gabonaneműeknél, a megművelt területek háború előtti színvonalát is nehezen sikerül

elérni. A terület növekedése általában mind-egyik rizstermelő országban megfigyelhető, legfőképpen mégis Ázsiának fő termelőországaiban: Brit-Indiában, Indokínában és Sziámban.

A rizsföldek növekedésével párhuzamosan emelkedett a termelt rizs mennyisége is, bár 1925-ben az előző, 1924. évhez képest — a sok helyütt kedvezőtlen időjárás miatt — némi visszaesés mutatkozik. Megfigyelhető azonban, hogy a termésátlagot az új rizsterületek bevonása rontja: a háború előtti hektáronkénti 17 q átlag 1925-ig 15.6 q-ra esett vissza.

¹⁾ L. — Voir Bull. de Stat. Agric. et Comm. 1926. 4.

Á l l a m P a y s	Rizsterület ezer hektárban <i>Superficies de riz en milliers d'hectares</i>					Nyers rizstermés ezer q-ban <i>Production du riz brut en milliers de quintaux</i>				
	<i>M o y e n n e d e</i>					<i>M o y e n n e d e</i>				
	1909— 1913	1914— 1918	1919— 1923	1924	1925	1909— 1913	1914— 1918	1919— 1923	1924	1925
	á t l a g					á t l a g				
Európa — <i>Europe</i> . . .	194·0	195·9	178·0	195·0	200·0	6880·3	7935·7	7782·3	9136·8	9507·2
Egyesült-Államok — <i>Etats-Unis</i>	289·7	361·5	426·5	343·6	365·8	4851·9	6809·5	8441·8	6786·8	6931·7
Ceylon — <i>Ceylan</i> . . .	281·4	285·2	310·0	325·0	325·0	2259·2	3039·4	2041·5	2540·2	2500·0
Brit-India — <i>Inde- Britannique</i>	31500·0	31991·2	32485·6	32967·7	32965·6	521009·2	486331·4	484234·6	486343·9	474999·7
Indókina — <i>Indochine</i>	3460·0	4108·1	4764·6	4760·0	5072·0	53880·0	54069·6	52690·0	57750·0	57620·0
Japán, Kórea, Formóza <i>Japon, Corée, Formose</i>	4607·9	5028·6	5140·9	5209·8	5160·3	117419·1	135828·3	141967·1	138280·4	146508·7
Filippi szigetek — <i>Phi- lippines</i>	1114·0	1222·0	1575·4	1738·0	1700·0	8200·9	10793·3	17287·9	18856·3	12800·0
Sziám — <i>Siam</i>	1902·9	2132·9	2483·1	2558·0	2700·0	29155·5	33202·7	39351·8	49811·1	49472·7
Jáva és Madura — <i>Java et Madoura</i>	2803·9	3208·7	3423·7	3417·6	3307·2	43642·9	47640·4	47281·7	51542·2	47652·0
Madagaszkár — <i>Mada- gascar</i>	400·0	480·0	500·0	520·0	520·0	6600·0	7100·0	9000·0	11000·0	10400·0
Összesen — <i>Totaux</i>	46553·8	49014·1	51287·8	52034·7	52315·9	793899·0	792750·3	810078·7	832047·7	818392·0

A római Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet távirati jelentései.

Renseignements télégraphiques de l'Institut International d'Agriculture.

Cseh-Szlovákia. A cukorszöv. adatai szerint a cukorrépa vetésterülete 262.222 ha. a múlt évi 311.674 ha.-val szemben. Csökkenés 16%. (1926. V. 6.)

Argentina. Kukorica 70.870 q. (V. 6.)

Olaszországban az őszi gabona általában jó, Bulgáriában kitűnő állapotban van, Belgiumban elég jó és jó között, Lengyelországban a közepes felett, Oroszországban a cukorrépa terület 630 ezer ha. a múlt évi 482 ezer ha.-val szemben, az emelkedés 30·9%. Hollandiában a gyárosok becslése szerint a cukorrépa vetésterülete egyes vidékeken 5—10%-kal csökkent, egyebütt csekély vagy semmi csökkenés. (V. 11.)

Lengyelország. A cukorrépa vetésterülete az első becslés szerint 186 ezer ha. a múlt évi 172 ezer ha.-val szemben. (V. 14.)

Kanada. A vetések kiválóan fejlődnek, néhol eső kívánatos. Április végén a tavaszi vetésre szánt területből bevettették: Manitoba 68%, Saskatchewan 45%, Alberta 34%. (V. 12.)

Németország. Gabonaneműek állapota: búza 2·7, rozs 2·9, árpa 2·8. Cukorrépa vetésterülete 366.000 hektár, a múlt évi 371.000 ha.-ral szemben. Csökkenés 1·2%. (V. 12.)

Egyiptom. Éghajlati viszonyok gyapottermésre kedvezőek. Búza és árpa átlagon alul. (V. 12.)

Törökország. Termés állapota jó. (V. 12.)

Svédország. A cukorrépával bevett terület az 1925. évi 40.500 hektárral szemben 1926. évi becslés szerint 45.000 hektárt tesz. (V. 19.)

A magyar söripar.

L'industrie de la bière en Hongrie.

Résumé. Avant la guerre, l'industrie de la bière prospérait bien en Hongrie; - sa production était de près de 3 millions d'hectolitres par an, et l'exportation de bière rapportait annuellement 22 millions de couronnes-or. C'est à Budapest qu'on avait fondé les grandes brasseries, qui produisaient presque les deux tiers de la bière de Hongrie.

Bien que 72% de la bière fabriquée dans la Hongrie ancienne aient été produits par les brasseries du territoire que le traité de paix a laissé à la Hongrie, la production de bière n'a même pas atteint, depuis la guerre, le cinquième de celle de la dernière année d'avant-guerre. Outre la situation économique générale, cela tenait principalement à ce que, par suite du démembrement du pays, les brasseries ont perdu une grosse partie de leurs débouchés situés dans les territoires transférés aux Etats successeurs, où elles exportaient — surtout dans les grandes villes — des quantités considérables de bière; et quoique la production se soit réduite, leurs frais d'exploitation restaient presque les mêmes qu'avant la guerre. Il faut aussi prendre en considération que les matières premières ont considérablement augmenté, de sorte que le prix de l'orge à bière a dépassé de 80%, et celui du houblon de 200% la parité-or. Et comme, en raison de la cessation de l'exportation, le prix du vin était relativement beaucoup plus bas, la consommation de la bière a considérablement diminué. L'appauvrissement relatif des principaux consommateurs de bière, les populations urbaines, ainsi que le relèvement de l'impôt sur la bière et la taxe sur le chiffre d'affaires ont aussi contribué à la diminution de la consommation.

A magyar söriparnak, mely a háború előtt egyike volt a legvirágzóbb iparágainknak, Trianon utáni válságos helyzete több okkal magyarázható. Az általános gazdasági helyzetből folyó okok közismertek. Az összeomlást követő években az ipari pangás, a korona fokozatos, sokszor zuhanásszerű leromlása idején beálló káosz, majd a gazdasági újjáépítés megindulása után az általános elszegényedés, a pénzszűke s a fogyasztáshiány, gazdasági életünk minden ágára rányomta bélyegét, azok hatása tehát kétségtelenül a

söriparban is megtalálható. Annak azonban, hogy ma már Magyarországon csak 13 sörgyár van üzemben, míg ugyanezen a területen a háború előtt 19 sörgyár működött s a mai termelés a harmadrészét sem teszi a háború előtti sörtermelésnek, az általános gazdasági helyzetből folyó okok ismeretén kívül csak a sörtermelésnek és a sörfogyasztásnak közelebbről való megvilágítása adhatja magyarázatát. Bár a sör jelentősége nálunk korántsem oly nagy, mint pl. Ausztriában, Csehországban vagy Németországban, ahol a szegényebb néprétegek „flüssiges Brot“-ja, s valósággal szociális jelentőséget nyert a háború okozta életsanyarúságok elviselésében, a magyar söripar, mely a háború előtt közel 4 ezer munkásnak adott kenyeret s külkereskedelmi mérlegünkben 1.2 millió korona kivittelt ért el, a legmesszebbmenő figyelemre és támogatásra tarthat számot.

A nagy sörgyárak Magyarországon az ország fővárosában helyezkedtek el s a kőbányai sör a világversenyben is számottevő tényező volt. A statisztikai adatok szerint — melyek a sörtermeléssel összefoglalják a malátagyártást is — a háború előtt a mai Magyarország területén 19 sör- és malátagyár volt üzemben 3,481 munkással s ezek közül 6 sörgyár 2,571 munkással Budapesten működött.

Az 1924. évi gyáripari statisztika eredményei már csak 13 sörgyárról adnak számot, melyekben 2,406 munkás volt alkalmazva s ugyanekkor Budapesten 4 telep volt üzemben 2,019 munkással. A csökkenés a sörgyári munkások számában tehát Magyarországon 30.9%, Budapesten csak 21.4%.

A sör- és malátagyárakban a 2.406 munkáson kívül 451 tisztviselő s 121 művezető is dolgozott, az összes alkalmazottak száma tehát megközelítette a 3000 embert; így átlag egy-egy gyárra 229 alkalmazott esett. Budapesten a sörgyári tisztviselőkből 85%, a művezetőkből ugyancsak 85% dolgozott, az átlagos létszám pedig 644-et tett, csaknem háromszor annyit, mint az országos átlag.

A termelési költségek és az előállított sör egy-egy gyárra számítható átlaga is nagy eltérést mutat a fővárosi és vidéki sörgyáraknál. A budapesti sörgyárak átlag 191.261 q,

446.187 aranykoronaértékű szén felhasználása mellett s egyenkint átlag 5.615 lóerővel 152.980 hl. sört állítottak elő, míg a hidéki sörgyárak átlag csak 6.982 q szenet használtak fel 12.384 aranykoronaértékben, tehát gyengébb minőségű szenet, s egyenkint 158 lóerőt használva, átlag 17.340 hl. sört termeltek.

A budapesti sörgyárak helyzete tehát mind termelési, mind üzemi szempontból alig hasonlítható össze a vidéki sörgyárakéval, ez utóbbiak helyzete csak függvénye azoknak a termelési viszonyoknak, amelyek között a fővárosi nagy sörgyárak a külföldi versennyel szembe szállva a fogyasztás ellátására törekedtek.

Ha a sörgyáraink üzemi viszonyait közelebbről vizsgáljuk, a 451 sörgyári tisztviselő között 31 főiskolai végzettségűt találunk, kikből 21 budapesti sörgyárakban volt alkalmazva, s 180 középiskolát végzett tisztviselőt, akikből viszont 146 tartozott fővárosi sörgyárak kötelékébe. A 121 művezető közül is több mint a fele szakképzett volt, s ezek is túlnyomólag (74%) budapesti sörgyárakban dolgoztak.

A sörgyári munkások között 1.1% előmunkást, 21.3% szakmunkást 77.6% napszámot találunk. A munkáslétszám az üzemenet változatai szerint meglehetősen hullámzó. Az évi legnagyobb munkáslétszám meghaladta a négyezeret s a minimum alig multa felül annak a felét. Az évnegyedek első napjain összeirt munkáslétszám legmagasabb július elsején volt (3742), legalacsonyabb október elsején (2561). A sörgyári munkások között 395 a nő és 12 a tanonc.

Az installált lóerőszám 23.884 HP, melynek 70.2%-át gőzgépek, 1.7%-át Diesel-motorok, 28.1%-át pedig villamos motorok képviselték. A gőzgépek hajtására 61 gőzkazán szolgált, összesen 9.441 m² fűtőfelülettel s a 104.149 üzemórán át történt foglalkoztatásukra 828 ezer q szénfogyasztás esett. Az idegen árammal hajtott villamos motorok ellátására a sörgyárak 528 ezer kilowattóra villamos áramot fogyasztottak, a többi 21 sajátüzemű áramfejlesztőgép látta el árammal, amelyek teljesítőképessége együtt 4.130 kilovoltamper. A sörgyártás energiaszükségletének ellátására ezenkívül még 255.429 aranykoronaértékű más tüzelőanyag (brikett, koks, fa stb.). s 48.385 aranykoronaértékű benzin és nyersolaj is szolgált. Az installált lóerőből a budapesti sörgyárakra 71.2% esik, melyet 25 gőzgép, 2 Diesel-motor és 595 villamos motor nyújtott. A fővárosi sörfőzdék gőzfejlesztő berendezése 44 gőzkazán, továbbá 30 túlhevítő 7.960 m², illetve

1.380 m² fűtőfelülettel, s 765 ezer q szénfogyasztással. A villamos motorok hajtására pedig 16 darab, összesen közel négyezer kilovoltamperes áramfejlesztőgép s 300 ezer kilowattóra idegen villamos áram szolgált.

Sörtermelésünk háború utáni alakulását, szembeállítva a régi Magyarország sörtermelésével, termelési időszak-campagne szerinti összeállításban, a következő adatok mutatják:

Sörtermelés.

Production de bière en Hongrie.

Termelési időszak <i>Campagne</i>	Hektoliter <i>En hectolitres</i>	Hektoliter-fok <i>En degrés d'hect.</i>
1912/13	2,988.350	37,997.420
1919 20	490.507	3,765.772
1920/21	443.011	4,713.282
1921/22	767 958	8,846.275
1922/23	353.534	5,500.798
1923/24	420.770	5,799.675
1924/25	611.560	8,484.384

A trianoni béke következtében elszakított sörgyárak termelésére a háború előtti sörtermelésből 28% esett. a mai Magyarország sörtermelésének tehát 2 millió hl. körül kellene mozognia. S ha figyelembe vesszük azt, hogy e termelésnek csaknem kilenctized része a budapesti sörgyárakból került ki, amelyek a háborút megelőző évtizedben folyton fokozódó jelentős sörkivitel érték el, termelésüket a kivitel valószínű növekedésével nyilván emelték volna, ami a hazai sörtermelés nagyobb arányú megnövekedését vonta volna maga után. Ezzel szemben a budapesti sörgyárak háború utáni termeléséről rendelkezésre álló értékek adatok mást mutatnak; a sörgyárak 1921-ben a békebeli termelésüknek egytizedét sem érték el; 1922-ben valamivel javult a helyzet, de ekkor is alig egyhatodát érték el a békebeli termelésnek, majd 1923-ban ismét nagy redukció következett a fővárosi sörgyárak termelésében, mely az utolsó békeévek 6.1%-át tudta csak felmutatni. Nagyobb javulást mutat azonban már az 1924. év, amikor a budapesti sörgyárak a háború előtti termelésüknek 35.5%-át állították elő, tehát csaknem annyit, mint amennyit az ország átlagos sörtermelése — a békebeli termelés 40%-a — ért el.

Sörtermelésünknek ez az alakulása sörkivitelünk alakulásával nincs összefüggésben.

Az utolsó békeév sörkivitelével szemben a háború után, amint látjuk, rendkívül megcsappant a sörkivitelünk, de még inkább lecsökkent a sörbehozatal. Sörgyárainknak elismerésreméltó sikerét jelenti a külföldi sörkiszorítása a hazai piacokról, amely a keres-

Sörforgalom.
Mouvement de la bière.

É v <i>A n n é e</i>	Kivitel — <i>Exportat.</i>		Behozatal — <i>Import.</i>	
	Hordósör <i>En tonneau</i>	Palacksör <i>En bouteille</i>	Hordósör <i>En tonneau</i>	Palacksör <i>En bouteille</i>
	<i>m é t e r m á z s á b a n — e n q. m.</i>			
1913	54.848	30.152	505.071	69 569
1920	18.535	120	3	90
1921	7.696	1	255	4
1922	5.959	—	—	—
1923	4.536	—	—	—
1924	1.806	—	—	—
1925	2.162	104	5.325	41

kedelmi mérlegünk alakulására is kedvező befolyást gyakorolt.

A sörtermelés intenzitására legfőképen a belföldi fogyasztás, illetőleg a fogyasztóképesség alakulása volt befolyással, amelyre viszont a sörárak hatottak ki. A sör két legfontosabb nyersanyaga, a sörárpa és a komló rendkívüli arányban megdrágult. A sörárpa csaknem nyolcvan százalékkal, a cseh sörkomló — mely a kőbányai sör minőségének megóvása céljából nélkülözhetetlen — csaknem kétszáz százalékkal volt drágább, mint a békében. De messze aranyparitáson felül állott az üzemi költségek jelentékeny része. Ugyanekkor a sörnek Magyarországon legnagyobb konkurrens: a bor, nagyon alacsony árnívón mozgott. Kedvező bortermés mellett alig volt lehetséges a bornak külföldön való elhelyezése s így az időnkint rendkívül olcsó bor lényegesen csökkentette az árban aranyparitáson felül álló sör fogyasztását.

Hozzájárult a fogyasztás csökkenéséhez a legfőbb sörfogyasztó, a városi népesség súlyos küzdelme a megélhetésért, mely a sört mint luxust számította a fogyasztásból. Hogy a sörfogyasztás csökkenése mégsem volt olyan nagyarányú az inflációs évek alatt, amint azt az általános elszegényedés indokolta, tette

volna, talán azzal magyarázható, hogy a tőzsdei konjunktúrák piacra kergették a középosztály megmaradt vagyonát, évtizedek alatt összegyűjtött tőkékből fölépült kis családi házak, villák, szőlők alakultak át papírmilliókká, amelyek szomorú jövőt hozó pénzbőséget okoztak, felélénkítették a piacot, s széles néprétegeket átmeneti jövedelemhez juttattak.

A sör termelési költségeit a magas nyersanyagárak mellett jelentékenyen emelte az üzemi költségeknek a fogyasztáshoz való viszonya. A magyar söripar reprezentánsai, a budapesti sörgyárak fogyasztóterülete az egész régi Magyarország volt, a kőbányai söröknek, különösen a nagyobb városokban, mindenütt kitűnő piacuk volt. Az ország területének megcsónkításával a sörgyárak piacuk jelentékeny részétől elestek, kivitelről eleinte szó sem lehetett, a régi területeket valóságos tiltóvámokkal zárják el ma is a környező államok. Ezzel szemben a budapesti sörgyárak üzemköltségei távolról sem igazodhattak a termelés csökkenéséhez. A hatalmas gyárépületek s gyári felszerelések kihasználatlanul, magas üzemköltséggel és drága nyersanyaggal kalkulálva állottak szemben a lecsökkent fogyasztással s megszűkült piaccal.

Csak fokozta a nehézségeket a söradó tetemes felemelése s a forgalmi adó, mely a sörfogyasztást többszörösen terheli. Mégis az 1924/5. évi kampány termelése, mely hektoliterfokokban számítva meglehetősen meghaladja a háború utáni évek bármelyikének termelését, a söripar helyzetének javulására enged következtetni. Súlyos hiba volna ma, amikor nagy sörgyárak szűnnek meg s gyáriparunk talán legnehezebb korszakát éli, a söriparról kedvező képet adni. De a termelés javulása arra vall, hogy a megmaradt sörgyárak üzeme erősödött s a sörfogyasztás már szélesebb körre terjedt ki, mely utóbbit igazolni látszik a sörbehozatal emelkedése is. Reméljük, hogy a sörfogyasztás növekedése is azok közé a tünetek közé tartozik, amelyek a lakosság jólétének a békeállapotok felé való közeledését s az általános jólétnek, bár sajnos, csak kismértékben, de mind szélesebb körben való elterjedését jelentik.

Farkasfalvi Sándor dr.

© KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ©

Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1926. év első negyedében.

Commerce extérieur de la Hongrie dans le premier trimestre de 1926.

Résumé. Dans le premier trimestre de 1926, le mouvement du commerce extérieur de la Hongrie s'est assez bien formé. Le mouvement total a augmenté par rapport à l'année dernière: il a été de 339·4 millions de couronnes-or contre 307·2 millions à l'époque correspondante de 1925. Relativement à l'année dernière, les exportations se sont accrues de 20·1%, et les importations de 3·7% seulement; donc la plus grande partie de l'accroissement revenait à l'exportation, ce qui est un fait favorable. Par suite de cette augmentation plus grande de l'exportation, **le passif de la balance des trois mois en question — 33·6 millions de couronnes-or — était inférieur à celui des trois premiers mois de 1925, lorsque l'excédent d'importation avait été de 52·6 millions de couronnes-or.**

Le mouvement du commerce extérieur a fléchi, cette fois aussi, par rapport au dernier trimestre de l'année dernière; c'est un fait qui se répète ordinairement dans la Hongrie de caractère agricole. Toutefois, cette régression n'était pas entièrement due à la forte diminution des réserves exportables de produits agricoles, mais plutôt aux difficultés qui se produisirent pour le placement de farines. Notamment, bien que l'exportation des grains panifiables ait en général augmenté, la proportion de l'exportation de farines a baissé. (Voyez le tableau de la page 281.) Cette baisse tient principalement à ce que la Tchéco-Slovaquie dont le territoire actuel a toujours été un des débouchés de premier ordre des farines hongroises, s'en est fermée, autant que possible, ces derniers mois.

Un fait domine l'importation des trois premiers mois de 1926: l'accroissement des importations de mars. Il était dû, en premier lieu, à la mise en vigueur du traité de commerce franco-hongrois, par suite de quoi le trafic avec la France prit de l'élan. L'importation de provenance française a fort augmenté pour les parfums, les chaussures à tennis et à sport, les pneumatiques, les autos et les châssis d'automobiles; et c'est également par ce traité qu'on peut expliquer le développement de mars de l'importation

des fins tissus de coton où, à côté de l'accroissement de l'importation d'autres pays, celle de la France a également augmenté quelque peu. Cependant, quant aux tissus de laine, ce sont plutôt l'Autriche, l'Allemagne et la Grande-Bretagne qui ont profité des faveurs du traité franco-hongrois.

Quoique, malgré l'accroissement de mars, l'importation des articles textiles ait fléchi, il n'y a pas eu, dans le premier trimestre de 1926, de changement essentiel dans l'ordre des principales marchandises du commerce extérieur de la Hongrie. Toutefois, il est à remarquer que le plus important article d'exportation du pays, la farine, est tombé au deuxième rang, après les animaux de trait et de boucherie. En revanche, l'exportation de froment a fort augmenté, en prenant la troisième place, ainsi que l'exportation d'oeufs, qui occupe maintenant la quatrième place. L'exportation des articles industriels s'est également accrue, principalement aux machines agricoles et aux articles d'électricité. (Pour les données détaillées suivant les principaux pays et articles, voir les pages 283 et 284.)

Külföldi árúcsereánk, mely az 1924. év első negyedében 240·7 millió aranykorona volt s 1925-ben ugyanezen időben 307·2 aranykoronát tett, 1926-ban ismét emelkedve, 339·4 millió aranykoronára rúgott. Fejlődött az 1924. és 1925. év első három hónapjához viszonyítva úgy a behozatali, mint a kiviteli forgalom. A növekedés azonban az 1925. évhez viszonyítva a kivitelnél 20·1%-os, tehát sokkal nagyobb, mint a behozatalnál, hol a növekedés 3·7% volt. A kivitel nagyobb mértékű növekedése folytán a mérleg háromhavi passzívuma is kisebb 33·6 millió aranykorona, mint az 1925. év első negyedében, amidőn a behozatali többlet 52·6 millió aranykorona volt.

A forgalom, mint az az agrárjellegű Magyarországon rendszerint ismétlődik, az elmúlt év utolsó negyedéhez képest ezúttal is visszaesett. Az átlagos havi forgalom ugyanis az 1925. év utolsó negyedében a behozatalnál 70·9, a kivitelnél 75·2 millió aranykorona volt, a f. év első három hónapjának 62·2, illetve

51·0 millió aranykoronás behozatali, illetve kiviteli átlagos forgalmával szemben. A visszaesés mértéke tehát 1926-ban a behozatalnál 12·3%-os, a kivitelnél 32·2%-os volt, a megelőző évi 21·2, illetve 37·4%-kal szemben. Ez kedvező tünet, mert a visszaesés mindkét viszonylatban kisebb 1926-ban, mint 1925-ben. Az előző évvel való összehasonlítás esetében azonban figyelembe kell venni egy igen fontos körülményt és pedig azt, hogy míg az 1925. év első felében az országnak a legfontosabb kiviteli cikkek közül, az 1924. évi jóval rosszabb aratás dacára, erőteljes őszi exporttevékenység folytán a kenyérterményekből már alig voltak exportálható készletei, addig 1926-ban még számottevőek azok a mennyiségek, amelyek a kenyérterményekből a kivitel céljaira rendelkezésre állanak. Ez a magábanvéve kedvező tünet azonban egy kedvezőtlen jelenségre is enged következtetni. Kedvezőtlen ugyanis az, hogy a kenyértermények elhelyezésénél elsőízben mutatkoznak határozottabb alakban, az összeomlás óta bizonyos elhelyezési nehézségek. A részletek vizsgálata azonban azt mutatja, hogy nehézségek főként csak a lisztalakban való elhelyezésnél vannak. Ezt a megállapítást élénken igazolják az alábbi táblázat adatai:

Kenyértermények kivitele.

Exportation de produits panifiables.

Árúmegnevezés <i>Désignation de la marchandise</i>	<i>Aux mois de janvier—mars</i>					
	1924		1925		1926	
	január—március havában					
	ezer métermázsza <i>en milliers de q. m.</i>	%	ezer métermázsza <i>en milliers de q. m.</i>	%	ezer métermázsza <i>en milliers de q. m.</i>	%
Liszt — <i>Farines</i>	482·5	—	390·1	—	272·9	—
Liszt gabonára átszámítva — <i>Farines calcu- lées en blé</i> . .	644·0	59·5	520·0	65·9	364·0	36·5
Búza — <i>Froment</i>	173·6	16·0	122·8	15·5	451·9	45·3
Rozs — <i>Seigle</i> .	265·5	24·5	147·2	18·6	182·2	18·2
Kenyérmag ösz- szesen - <i>Grains panifiables au total</i>	1083·1	100·0	790·0	100·0	998·1	100·0

Az adatok szerint — ténylegesen és viszonylagosan még inkább — csak a liszt kivitel hanyatlik, mert az összes kenyérmagkivitel, ha az exportot az előző évi terméshez viszonyítjuk, akkor fokozatosan emelkedik. Az 1924. év első három hónapjának exportja szem-

pontjából irányadó 1923. évi aratás ugyanis, mint az 1926. év első negyedének kivitelénél figyelembe veendő 1925. évi aratás kedvező volt. Kedvezőtlennek tekinthető ellenben az 1924. évi aratás, úgyannyira, hogy az 1925. év első hónapjaiban a liszt- és gabonaexport kereteinek fenntartását már csak a belföldi szükségletek kielégítésére is szolgáló külföldi búzabehozatallal lehetett biztosítani. A liszt kivitel szempontjából az 1924. évi első negyedét azért nem lehet normálisnak tekinteni, mert akkor még fennállottak a kiviteli illetékek és korlátozások. A jelzett időszak alatt kivitt búza különben nem a kereskedelem eladásából, hanem a túlnyomórészt Svájcba irányított állami szállításokból származott. Az 1925. évről közölt forgalmi adatokat sem lehet irányadóul venni, mert a gyenge európai és világtermés folytán mutatkozó nagy áremelkedések, valamint az európai készletek kimerülése idejében elsősorban az eladó diktálta a feltételeket és nem a vevő. Jelenleg pedig inkább az ellenkező esetről van szó s ennél fogva érthető, bár Magyarország malomiparára nézve kétségtelenül kedvezőtlen tünet az, hogy 1926 január-március hónapjaiban, a gazdasági évnek második felében, amidőn már észrevehetővé kellene válnia a kenyértermény-behozatalra szoruló államok szükségletnövekedésnek, még mindig nem tud érvényesülni a magyar malmoknak a lisztalakban való export növekedésére irányuló törekvése. Ezt élénken igazolja ugyanis az a körülmény, hogy az 1911/1913. évek átlagában az exportált kenyértermékek mennyiségéből átlagosan 50%, a gazdasági év második felében pedig 60%-ot megközelítő volt a kenyértermény-exportban a kivitt liszt részesedése, a fenti kis táblázatban ezúttal kimutatott 36·5%-kal szemben.

A liszt kivitel visszaesésének egyik főoka, hogy Cseh-Szlovákia, a magyar lisztnek egyik elsőrendű exportpiaca az utolsó hónapokban lehetőleg elzárkózott a magyar liszt behozatala elől. Cseh-Szlovákia ugyanis a némileg szabályozható prágai, brünni és pozsonyi tőzsdéken jegyzett belföldi lisztárak átlaga szerint emeli és csökkenti vámjait. Ezenkívül az Ausztrián át haladó s a régi Csehországba legolcsóbban vezető dunai úton szállított küldeményeknél oly nehézségeket támaszt, hogy a magyar exportőr, a történelmi tartományokba való eladás esetében is, lehetőleg a drágább Pozsony-, illetve Szobon áti szállítást választja. Újabban pedig az életbeléptetett származási bizonyítvány mellett még a behozatali engedély megszerzése is terheli a magyar eladót. Értendő tehát, hogy az 1925. év első három

hónapja alatt kivitt 164 ezer métermázsával szemben 1926-ban csak 79 ezer métermázsát tudott Magyarország Cseh-Szlovákiában elhelyezni. Az 1925. évvel szemben növekedett, bár hónapról-hónapra fokozatosan csökken az ausztriai szállítás, mely az év első három hónapjában 139 ezer métermázsát tett. A magyar liszt szempontjából új piacoknak tekinthetők Görögország és Olaszország. Az export az előbbibe 26 ezer, az utóbbiba 20 ezer métermázsát volt. Kisebb tételekkel Románia, Németország és Nagy-Britannia szerepelnek. Az 1925. évben tekintélyes volt a Lengyelországba irányuló lisztexport, mely azonban 1926-ban nem ismétlődött meg. Talán azért is, mert a a zloty áresése folytán malmainkra nézve ez az üzlet veszteséggel járt, miután a lengyel átvevők zlotyban fizettek. Az itt közöltek szerint tehát a magyar malomipar nehéz küzdelmet folytat a külföldi piacokért. A küzdelem némi sikerrel is járt, mert Cseh-Szlovákia elzárkózása által okozott visszaesést, némileg ellensúlyozták a görög és olasz piacokon elért eredmények. Egyébként a gabonaneműk és a tengeri-készleteknek kivitele teljesen kielégítő mederben folyik.

Elég kedvező képet nyújtanak a külkereskedelmi forgalomnak hónapok szerint részletezett adatai, ha az év első három hónapjának eredményeit az előző év ugyanezen időszakával szembeállítjuk.

A külkereskedelmi forgalom hónapok szerint.

Mouvement du commerce extérieur par mois.

H ó n a p Mois	1 9 2 5			1 9 2 6		
	Behozatal Importation	Kivitel Exportation	Behozatali (-) v. kiviteli (+) többlet Excédents de l'importation (-) ou de l'exportation (+)	Behozatal Importation	Kivitel Exportation	Behozatali (-) v. kiviteli (+) többlet Excédents de l'importation (-) ou de l'exportation (+)
millió aranykorona - en millions de couronnes-or						
Január — Janvier .	63.4	35.2	— 28.2	53.3	53.5	+ 0.2
Február — — Février	58.8	39.9	— 18.9	62.7	50.3	— 12.4
Március — Mars .	57.7	52.2	— 5.5	70.5	49.1	— 21.4
Együtt — Total .	179.9	127.3	— 52.6	186.5	152.9	— 33.6

A kivitel általában nagyobb az előző évinél, bár a március havi kivitel, elsősorban a már előbb részletesebben tárgyalt liszt kivitel visszaesése folytán, némi ellanyhulást mutat. A behozatalnál feltűnő a március havi beho-

zatal növekedése. Ez a növekedés elsősorban a francia szerződés életbeléptével hozható kapcsolatba. A szerződés életbeléptetésével észrevehetően növekedett a Franciaországgal való forgalom. Föllandult a franciaországi behozatal az illatszerekből, a tennisz- és sportcipőkből, pneumatikokból, autók- ból és autómobilalvázakból. A finomabb pamut-szöveteknél a behozatal március havi fejlődése, tehát más államok behozatalának növekedése mellett is nőtt valamivel a francia részesedés. A gyapjuszöveteknél azonban inkább Ausztria, Nagy-Britannia és Németország javára szolgáltak a francia szerződés kedvezőbb tételei.

A külkereskedelmi forgalomban szereplő legfontosabb árúk sorrendjében a behozatalnál nem tapasztalható lényeges változás, bár a textiliák behozatala, a március havi emelkedés dacára, visszaesett. Az 1925-ben harmadik helyen szereplő gyapjuszövet behozatal, a legfontosabb árúk sorrendjében az ötödik helyre került. Rendkívül nagy a harmadik helyen szereplő nyers dohány behozatal. Ez azonban gazdasági szempontból nem bír nagyobb jelentőséggel, mert a dohányjödék időszakonként nagyobb vásárlásokkal szokta hosszabb időre fedezni szükségletét. A kivitelnél kiemelkedő jelenség, hogy a liszt a legfontosabb exportcikkünk, az első helyről a vágó- és igásállatok után a második helyre került. Ezzel ellentétben a múlt év első negyedéhez képest erősen növekedett az ezúttal harmadik helyet elfoglaló búzakivitel és a negyedik helyen szereplő tojás export. Megjegyzendő, hogy amennyiben nem az egész évnegyedet, hanem külön csak március hónapot vizsgáljuk, akkor azt látjuk, hogy az első évnegyed utolsó hónapjában a legelsőrendű exportcikkünk a tojás volt.

Az első évnegyed külkereskedelmi forgalmában szereplő legfontosabb árúkat, az előző év megfelelő időszakának forgalmával szembeállítva a 283. lapon közölt táblázat tartalmazza.

A behozatalnál, mint előbb már említettük, ha a forgalmat az előző év első negyedéhez viszonyítjuk, akkor visszaesett úgy a pamut-, mint a gyapjuszövet behozatal. Ennél az összehasonlításnál nem szabad azonban megfeledkezni arról, hogy az 1925. év első két hónapjában a belföldi kereskedelem még az infláció alatti áruéhség hatása alatt állott s ennél fogva külföldi textilárúkat a normálisnál nagyobb arányban vásárolt. Ha a viszonyítást az 1925. év bármely más negyedéhez képest végezzük, s különösen ha csupán csak a március havi forgalmat vizsgáljuk, akkor a kész szövetek behozatalánál inkább növekedő,

Magyarország külkereskedelmi forgalma 1925 és 1926 első negyedében.

Commerce extérieur de la Hongrie dans le premier trimestre de 1925 et de 1926.

A legfontosabb áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Désignation des principales marchandises et des principaux groupes de marchandises</i>	Mennyiségi egység <i>Unité de quantité</i>	Mennyiség méter- mázsákban v. darabokban <i>Quantité en q. m. ou en pièces</i>		Érték ezer arany- koronákban <i>Valeur en milliers de couronnes-or</i>		Az összérték %-ában <i>Pourcentage de la valeur totale</i>	
		1925	1926	1925	1926	1925	1926
		január—március hónapjaiban <i>janvier—mars</i>					
A) Behozatal — Importation							
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	q	32648	23325	27789·8	19785·2	15·45	10·61
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois brut et ouvré</i>	"	4353965	5276159	15508·9	17900·4	8·62	9·60
Nyers dohány — <i>Tabacs bruts</i>	"	6197	30015	2825·8	12984·2	1·57	6·96
Szén — <i>Charbon</i>	"	2171662	3018305	9161·5	12613·0	5·09	6·76
Gyapjuszövet — <i>Tissus de laine</i>	"	8575	5104	16462·7	11410·6	9·15	6·12
Pamutfonál és -cérna — <i>Fils de coton et fils retors</i>	"	15361	17061	8076·9	9051·5	4·49	4·85
Papiros és papirosárúk — <i>Papier et articles de papier</i>	"	103840	121987	4738·4	6365·6	2·63	3·41
Nyersfémek — <i>Métaux bruts</i>	"	26432	40288	3645·2	6337·9	2·03	3·40
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	"	30525	31183	6460·5	6285·2	3·59	3·37
Ásványolaj — <i>Huiles minérales</i>	"	54345	249865	960·3	3678·5	0·53	1·97
Vasárúk — <i>Ouvrages en fer</i>	"	27986	25011	4019·0	3440·8	2·23	1·84
Kikészített bőr — <i>Cuirs préparés</i>	"	2647	2478	2935·3	3320·6	1·63	1·78
Villamos gépek és készülékek — <i>Machines et appa- reils électriques</i>	"	2020	2984	1066·7	2410·1	0·59	1·29
Nyers pamut — <i>Coton brut</i>	"	10807	10869	2584·7	2397·6	1·44	1·28
B) Kivitel — Exportation							
Vágó- és igásállatok — <i>Animaux de boucherie et de trait</i>	drb <i>pièces</i>	42688	67318	15018·7	18526·9	11·80	12·12
Liszt — <i>Farines</i>	q	390147	272900	21727·2	13962·2	17·08	9·13
Búza — <i>Froment</i>	"	122765	451901	4870·1	13204·2	3·83	8·64
Tojás — <i>Oeufs</i>	"	46447	67888	5683·2	11407·7	4·47	7·46
Tengeri — <i>Maïs</i>	"	278070	757124	5987·6	10986·8	4·71	7·19
Disznósír, szalonna — <i>Saindoux, lard</i>	"	7193	47807	1282·7	8837·0	1·01	5·78
Cukor — <i>Sucre</i>	"	197189	204488	6901·6	6802·3	5·42	4·45
Friss és elkészített hús, kolbász — <i>Viandes fraîches et préparées, saucisses</i>	"	7024	30735	1466·4	5208·0	1·15	3·41
Villamosgépek és készülékek — <i>Machines et appa- reils électriques</i>	"	6867	11441	2963·3	3819·0	2·33	2·50
Leölt baromfi — <i>Volaille morte</i>	"	17712	14695	3805·9	3691·3	2·99	2·42
Rozs — <i>Seigle</i>	"	147170	182201	5067·5	3334·1	3·98	2·18
Toll — <i>Plumes</i>	"	5780	4793	3633·7	2648·2	2·86	1·73
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	"	27202	17779	3880·0	2240·8	3·05	1·47
Vasárúk — <i>Ouvrages en fer</i>	"	23367	32637	2224·3	2213·6	1·75	1·45

mint csökkenő irányzatra lehet következtetni. A félégyártmányoknál növekedett a pamutfonalak és csökkent a gyapjúfonalak behozatala. A textiliák nyersanyagainál általában bizonyos lanyhulás mutatkozik. A lanyhulás azonban oly kismértékű, hogy abból nem lehet még a belföldi textilipari termelés visszaesésére következtetni.

A nyers- és megmunkált fa behozatala, mely ezúttal igen megközelítette a pamutszövetbehozatal értékét, igen erősen növekedett. A növekedést elsősorban az ipari és építkezési célokra érkező faanyagok okozták, ami mindenesetre kedvező tünet. A szénbehozatal is növekedett, erősödött tehát legalább is az év első három hónapjában a

belföldi termeléssel szemben a külföldi szén versenye.

A gépek behozatala némileg visszaesett, erősen emelkedett azonban az egyébként kisebb jelentőséggel bíró villamos gépek és készülékek behozatala, ami a villamosítás terjedésére enged következtetni. A villamosítás fejlődésével hozható elsősorban kapcsolatba a nyers fémek importjának nagymértékű növekedése is. Csökkent a vasárúbehozatal s mint az egész elmúlt év folyamán, úgy ezúttal is erősen emelkedett a papirosbehozatal. Természetes s az automobilizmus terjedésével szorosan összefüggő tünet az ásványolaj-import növekedése. Említésre méltó még, hogy az olasz szerződésben lényegesen

A külkereskedelmi forgalom megoszlása országok szerint az 1925. és 1926. év első negyedében.
Répartition par pays du commerce extérieur de la Hongrie dans le premier trimestre de 1925 et de 1926.

Származási, illetőleg rendeltetési országok <i>Pays de provenance et de destination</i>	Behozatal — <i>Importations</i>				Kivitel — <i>Exportations</i>			
	1 9 2 5		1 9 2 6		1 9 2 5		1 9 2 6	
	január—március hónapjaiban — <i>janvier—mars</i>							
	Érték ezer arany- koronákban <i>Valeur en milliers de couron- nes-or</i>	%-ban <i>en %</i>	Érték ezer arany- koronákban <i>Valeur en milliers de couron- nes-or</i>	%-ban <i>en %</i>	Érték ezer arany- koronákban <i>Valeur en milliers de couron- nes-or</i>	%-ban <i>en %</i>	Érték ezer arany- koronákban <i>Valeur en milliers de couron- nes-or</i>	%-ban <i>en %</i>
Ausztria — <i>Autriche</i>	42.161	23.43	35.967	19.28	35.994	28.29	51.492	33.68
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slov.</i>	44.558	24.77	41.055	22.01	26.935	21.17	29.927	19.58
Románia — <i>Roumanie</i>	12.014	6.68	13.841	7.42	7.035	5.53	7.812	5.11
Sz. H. Sz. áll. — <i>Royaume S. C. S.</i>	7.176	3.99	5.994	3.21	8.821	6.93	8.425	5.51
Németország — <i>Allemagne</i> . .	27.474	15.27	27.253	14.61	14.287	11.23	19.715	12.90
Svájc — <i>Suisse</i>	8.049	4.47	8.151	4.37	2.297	1.81	5.331	3.49
Olaszország — <i>Italie</i>	9.304	5.17	9.625	5.16	9.369	7.36	11.137	7.28
Franciaország — <i>France</i> . . .	2.904	1.61	4.090	2.19	609	0.48	1.956	1.28
Belgium — <i>Belgique</i>	1)	1)	341	0.18	1)	1)	265	0.17
Hollandia — <i>Pays-Bas</i>	2.436	1.35	2.909	1.56	268	0.21	237	0.15
Nagy-Britannia — <i>Gr.-Bretagne</i>	4.644	2.58	5.594	3.00	1.797	1.41	1.476	0.97
Svédország — <i>Suède</i>	1)	1)	206	0.11	1)	1)	103	0.07
Lengyelország — <i>Pologne</i> . . .	7.231	4.02	11.751	6.30	12.721	10.00	1.807	1.18
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	1)	1)	4.049	2.17	1)	1)	915	0.60
Görögország — <i>Grèce</i>	1)	1)	2.234	1.20	1)	1)	2.609	1.71
Törökország — <i>Turquie</i> . . .	1)	1)	6.846	3.67	1)	1)	603	0.39
Amerikai Egyesült-Államok — <i>États-Unis d'Am.</i>	1.468	0.82	3.645	1.96	765	0.60	628	0.41
Egyéb országok — <i>Autres pays</i>	10.490	5.84	2.985	1.60	6.341	4.98	8.446	5.52
Összesen — <i>Au total</i> . . .	179.909	100.00	186.536	100.00	127.239	100.00	152.884	100.00

¹⁾ Nincs külön kimutatva. — *Non indiqué spécialement.*

mérsékelt vámtételek dacára visszaesett a déligyümölcsök behozatala.

A kivitelben a már előbb említett tojás- és buzakivitel mellett kiemelkedő fejlődést mutat a disznózsír, a tengeri, a friss és elkészített hús, valamint a vágó- és igásállat-export. Visszaesett ellenben a leölt baromfi, a toll és a rozs exportja. Tehát az adatok is azt mutatják, hogy a rozs elhelyezése bizonyos nehézségekkel jár. A cukorexportnál a mennyiség emelkedett ugyan, az érték azonban a cukorárak világszertei ellanygulása folytán némileg visszaesett. A cukorexport szempontjából ez az eredmény elég kedvező, mert figyelembe kell vennünk az egész világon mindenütt érezhető cukorkrízist.

Az ipari kivitelnél ezúttal bizonyos javulás mutatkozik. Visszaesett ugyan a gépek és készülékek exportja, ez azonban azzal függ össze, hogy jelenleg semmit, 1925 első negyedében pedig 1.2 millió aranykoronánértű gőzmozdonyt küldött vissza javítás után Magyarország Jugoszláviába. Visszaesett a malomipari gépek exportja is, erősen emel-

kedett azonban a mezőgazdasági gépeknek a Balkán felé irányuló kivitele. Érdemes fej-
lődés mutatkozik a villamos gépek és készülékek exportjánál, hol 3.0 millió aranykoronáról 3.8 millió aranykoronára növekedett a kivitel értéke. A növekedés elsősorban a magyar gyártású dinamók kivitelének fenn-
dülésével hozható kapcsolatba, hozzájárult azonban ehhez még az is, hogy ezúttal a villamos izzólámpáknál már nem mutatkozik visszaesés, hanem inkább egy árnyalatnyi fejlődés.

A vasárúk exportja az előző évi keretek között mozgott, határozott fejlődés mutatkozik azonban a vasúti kocsiknál és a vasszélgyártmányoknál. Megállapítható tehát, hogy gép-, vas- és elektrotechnikai iparnak export-tevékenysége, különösen a Balkán felé irányuló viszonylatokban kedvezőbb képet mutat az 1926. év első negyedében, mint 1925-ben.

A forgalomról eddig közölt adatok összefoglalóan taglalják a tulajdonképeni forgalmat, a kikészítési és javítási forgalommal. A

forgalomnak forgalomnemek szerinti megoszlását mutatják az alábbi adatok:

Megnevezés <i>Désignation</i>	Behozatal <i>Importation</i>	Kivitel <i>Exportation</i>	Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet <i>Excédents des importations (—) ou des exportations (+)</i>
	1926 január—március havában — <i>Aux mois de janvier — mars 1926</i>		
Teljes forgalom — <i>Trafic total</i>	186·5	152·9	— 33·6
Ebből: — <i>Dont</i> :			
Tulajdonképeni forgalom — <i>Trafic proprement dit</i>	172·8	136·5	— 36·3
Kikészítési forgalom — <i>Trafic de perfectionnement</i>	13·2	15·4	+ 2·2
Javítási forgalom — <i>Trafic de réparation</i>	0·5	1·0	+ 0·5

Ha az itt közölt adatokat az előző év megfelelő adataival szembeállítjuk, akkor azt látjuk, hogy úgy a kikészítési, mint a javítási forgalomban a behozatal növekedett és a kivitel visszaesett. A mérleg javulása tehát tisztán a tulajdonképeni forgalom megerősödésével magyarázható.

Az egyes országokkal való összeköttetésünk a múlt év megfelelő időszakához képest, mint azt a 284. lapon alább közölt részletes adatok mutatják, némileg megváltoztak.

Csökkenet valamivel az ausztriai behozatal és növekedett a kivitel. A kivitel értékösszegének némi emelkedése dacára Cseh-Szlovákiának az összforgalomban való részesedése mindkét viszonylatban csökkent. Némileg gyengült a németországi behozatal, az ugyanoda irányuló kivitel azonban emelkedett. Fejlődött a Franciaországgal és Nagy-Britanniával való forgalom, sőt a lengyelországi behozatal is, ellenben rendkívüli mértékben visszaesett a Lengyelországba irányuló liszt-kivitel teljes megszűnése következtében az ugyanoda irányuló kivitel.

Az Sz. H. Sz. állammal való forgalomban viszont visszaesett a behozatal, sőt némileg a kivitel is. Romániával való forgalomban mindkét viszonylatban növekedés észlelhető. A növekedést a kivitelnél a vasfélgyártmá-

nyok, vasárúk, gépek és villamos cikkek exportjánál mutatkozó fejlődés, a behozatalnál pedig főként a növekvő fa- és ásványolaj-import okozta. Az olaszországi behozatal, az előző évinél valamivel kisebb déligyümölcs-behozatal dacára fejlődött, a kivitel pedig még inkább növekedett, különösen az erőteljes lisztexport következtében. A Svájccal való forgalmunk a behozatalban nem mutat változást, a kivitelben azonban fellendülést mutat a vágómarha- és tojásexport, valamint a kikészítés után újból visszaküldött gaze, krepp és tiszta selyemszövetek forgalma is.

Az országok szerinti részletezésben ezúttal elsőízben közölt államok közül Svédországba irányuló exportunknak legszámottevőbb cikke volt a lucernamag és a kender. A Svédországból származó számottevőbb importcikkek pedig a villamos és egyéb gépek voltak. Bulgáriából származó behozatalunknak több mint 90%-át a nyersdohány képezte, az ugyanoda irányuló kivitelünkben pedig számottevőbb cikkek voltak a különféle gépek, vasúti személyszállító kocsik, vasárúk, vasfélgyártmányok és a műselyem. A törökországi behozatal túlnyomó része ugyancsak a nyers dohány volt, a kivitel ezúttal még a szokott kereteken is kisebb mértékű volt. A görög viszonylatban kiemelkedő tételek a behozatalnál a nyers dohány, valamint a bél és hólyag, a kivitelnél a liszt, vasúti személyszállító kocsi, burgonya, villamosgépek és cukor.

Összegezve az elmondottakat, az 1926. év első negyedének külkereskedelmi forgalma az előző évekhez viszonyítva kedvezően alakult. A kedvező fejlődést elsősorban a mezőgazdasági terményekből exportra váró készletek növekedése tette lehetővé. Az általánosan jó európai termés azonban bizonyos elhelyezési nehézségeket okozott. Ezek az elhelyezési nehézségek azonban csupán a liszt- és rozs-exportnál voltak határozottabb alakban észlelhetők.

A búzaexport egyidejű fellendülése azt mutatja, hogy az elhelyezési nehézségek nem annyira a magyar mezőgazdaságot, mint inkább a malomipart érintették.

Az ipari export fejlődése pedig mindenestre biztató iel a jövőre nézve.

Tormay Béla.

Magyarország külkereskedelmi forgalma 1926. év március havában, szembeállítva az 1925. évi március havi adatokkal.

Commerce extérieur de la Hongrie au mois de mars 1926, confronté avec les données de mars 1925.

Az árúk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Désignation des marchandises, respectivement des groupes de marchandises</i>	1925	1926	1925	1926	Az érték 1926 március havában több (+), v. kevesebb (—) ezer ar.-k — Excedent (+) ou dimi- nution (—) de la valeur en mars 1926, en milliers de cour.-or		Az 1926. évi március havi össz- érték %-ában — En % de la valeur totale du mois de mars 1926.
	március hónapjában — au mois de mars						
		Mennyiség méter- mázsákban <i>Quantité en quin- taux métr.</i>		Érték ezer arany- koronákban <i>Valeur en milliers de couronnes-or</i>			
A) Behozatal. — A) Importation.							
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	9.334	8.340	8.174.9	7.701.8	—	473.1	10.92
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois brut et ouvré</i>	1,191.426	1,593.459	4.685.6	6.345.9	+	1.660.3	9.00
Gyapjuszövet — <i>Tissus de laine</i>	2.477	2.595	4.952.3	6.153.7	+	1.201.4	8.72
Szén — <i>Charbon</i>	645.685	837.861	2.702.3	3.572.0	+	869.7	5.06
Pamutfonal és -cérna — <i>Fils de coton et fils retors</i>	4.970	6.218	2.608.4	3.391.5	+	783.1	4.81
Nyers fémek — <i>Métaux bruts</i>	9.032	16.409	1.223.3	2.707.5	+	1.484.2	3.84
Nyers dohány — <i>Tabacs bruts</i>	501	5.344	228.5	2.597.2	+	2.368.7	3.68
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	9.823	12.182	2.260.1	2.231.9	—	28.2	3.16
Papiros és papirosárúk — <i>Papier et art. en pap.</i>	32.780	41.907	1.469.8	2.186.4	+	716.6	3.10
Ásványolaj — <i>Huile minérale</i>	18.042	104.381	303.1	1.518.6	+	1.215.5	2.15
Vasárúk — <i>Articles en fer</i>	10.421	10.356	1.401.9	1.367.8	—	34.1	1.94
Kikészített bőr — <i>Cuirs préparés</i>	569	898	821.2	1.309.3	+	488.1	1.86
Selyem- és félselyemszövet — <i>Tissus de soie et de mi-soie</i>	156	151	1.375.7	1.183.1	—	192.6	1.67
Kötöttárúk, pamutból — <i>Art. de coton tricotés</i>	295	320	903.6	971.4	+	67.8	1.38
Villamosgépek és készül. — <i>Mach. et appar. électr.</i>	728	1.204	336.6	884.9	+	548.3	1.26
Déli gyümölcs — <i>Fruits du Midi</i>	30.269	32.251	868.7	709.7	—	159.0	1.01
Gyapjufonal — <i>Fils de laine</i>	2.513	1.300	899.5	701.1	—	198.4	0.99
Vasfélgyártmányok — <i>Produits mi-fabr. en fer</i>	7.449	13.114	361.7	636.6	+	274.9	0.90
Egyéb árúk — <i>Autres marchandises</i> {	db — <i>pièce</i>	77.535	85.326	22.164.7	24.370.5	+ 2.205.8	34.55
	pár — <i>paire</i>	67.038	70.587				
	q — <i>q</i> . . .	557.666	1,095.343				
Behozatal összesen — <i>Import. totale</i> {	db — <i>pièce</i>	77.535	85.326	57.741.9	70.540.9	+ 12.799.0	100.00
	pár — <i>paire</i>	67.038	70.587				
	q — <i>q</i> . . .	2,534.136	3,783.633				
B) Kivitel. — B) Exportation.							
Tojás — <i>Oeufs</i>	28.616	35.615	3.433.9	5.342.3	+	1.908.4	10.87
Vágó-ésigásáll. — <i>Anim. de boucherie et de trait¹⁾</i>	20.767	18.262	6.808.0	5.105.7	—	1.702.3	10.39
Búza — <i>Froment</i>	43.857	134.896	1.754.3	3.912.0	+	2.157.7	7.97
Liszt — <i>Farines</i>	149.401	56.794	8.476.1	2.915.2	—	5.560.9	5.93
Disznósír, szalonna — <i>Saindoux, lard</i>	4.715	14.395	826.6	2.670.5	+	1.843.9	5.44
Tengeri — <i>Maïs</i>	66.635	179.441	1.466.0	2.512.2	+	1.046.2	5.12
Rozs — <i>Seigle</i>	57.983	82.156	2.029.4	1.478.8	—	550.6	3.01
Cukor — <i>Sucre</i>	89.296	40.861	3.125.3	1.348.4	—	1.776.9	2.75
Villamosgépek és készül. — <i>Mach. et appar. électr.</i>	3.248	4.310	1.381.0	1.312.8	—	68.2	2.67
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	10.463	8.812	1.559.8	1.149.5	—	410.3	2.34
Vasfélgyártmányok — <i>Produits mi-fabr. en fer</i>	36.381	50.032	1.001.6	1.135.8	+	134.2	2.31
Vasárúk — <i>Articles en fer</i>	14.683	17.045	1.170.1	1.135.3	—	34.8	2.31
Friss és elkészített hús, kolbász — <i>Viandes fraîches et préparées, saucisses</i>	3.069	6.329	667.1	1.085.5	+	418.4	2.21
Köszén — <i>Houille</i>	280.882	294.355	798.9	1.059.7	+	260.8	2.16
Leölt baromfi — <i>Volaille morte</i>	3.888	3.658	695.7	1.008.3	+	312.6	2.05
Toll — <i>Plumes</i>	1.900	1.819	1.121.7	1.003.1	—	118.6	2.04
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	1.198	1.067	1.137.5	989.9	—	147.6	2.02
Egyéb árúk — <i>Autres marchandises</i> {	db — <i>pièce</i>	585	1.086	14.774.1	13.956.3	— 817.8	28.41
	pár — <i>paire</i>	1.929	4.101				
	q — <i>q</i> . . .	599.091	596.333				
Kivitel össz. — <i>Exportation totale</i> {	db — <i>pièce</i>	21.352	19.348	52.227.1	49.121.3	— 3.105.8	100.00
	pár — <i>paire</i>	1.929	4.101				
	q — <i>q</i> . . .	1,395.306	1,527.928				

¹⁾ A mennyiség darabokban van kimutatva. — *La quantité est indiquée en pièces.*

Magyarország gépjárműveinek állománya.

Effectif d'automobiles de la Hongrie.

Résumé. En se basant sur les fiches d'automobiles de la police d'Etat, l'Office royal hongrois de statistique vient de relever, pour la première fois, exactement et embrassant tous les détails, l'effectif d'autos de la Hongrie.

Quoique le premier auto eût paru en 1895 à Budapest, on n'avait qu'à partir de 1910, des données sur l'effectif d'automobiles, et quant aux motocyclettes, depuis 1920. Les chiffres de notre relevé comprennent les autos à personnes, ainsi que les auto-camions; ils se rapportent jusqu'en 1919 à la Hongrie ancienne et depuis 1920, à la Hongrie actuelle. Cependant, cette circonstance n'influait guère nos investigations, car 90% des propriétaires d'autos habitent Budapest. Le relevé ci-dessous montre l'accroissement successif de l'effectif d'autos. Cet accroissement fut arrêté en 1914 par la guerre, quand le grand quartier général réquisitionna de bien nombreux autos civils. On n'a pas de données sur l'année de la révolution, 1918. C'est en 1920 que l'effectif était le moindre. Il n'y avait alors que 1672 automobiles en Hongrie; ce chiffre, confronté avec l'effectif précédent, donne à la fois une idée du nombre des autos emportés par l'armée roumaine. A partir de 1920, le progrès a été rapide, de sorte qu'au bout de quatre ans, à la fin de 1924, on comptait 5.965 autos dans le territoire du pays.

Le relevé que l'Office de statistique vient de dresser, porte sur l'état du 1er mai 1926. A ce jour, il y avait 9.159 automobiles en circulation dans le pays; on voit donc qu'à peine en un an et demi, l'effectif augmenta de 53.5%. Cet accroissement de grande envergure fait preuve de l'importance que les automobiles ont eu en Hongrie. Les autos à personnes et de louage constituaient plus de la moitié de l'effectif (57.7%); le reste se répartissait ainsi: auto-camions: 16.6%, automobiles servant à des buts différents: 4.6%. Les motocyclettes faisaient 21.1% de l'effectif total.

A szárazföldi közlekedés eszközei, azoknak a feladatoknak a megvalósításához, melyek a gazdasági téren tapasztalható haladás folytán a forgalom eszközeire hárulnak, az automobilban olyan segítőtársat nyertek, melynek jelentősége az utóbbi években kezd erőteljesebben kibontakozni.

A gépjárművek térhódításának az a közismert tény a rúgója, hogy mozgékonyaságuk

és gyorsaságuk mellett teherbíróképességük az árúk nagy tömegének nagy távolságra való szállítására teszi őket képesekké. Elterjedésüket a gépjárművek előállításával foglalkozó gyárak között kifejlődött verseny is nagyban elősegíti, mely gazdasági téren két oldalról is érezteti hatását. Egyfelől a gépek előállítási költségeinek redukálásával a beszerzési árat igyekeznek mérsékelni. Másfelől a szerkezet megfelelő tökéletesítésénél szintén a takarékoság elve érvényesül, mely a gépek üzemi költségeinek csökkentésére irányul.

A gazdasági tényezők mellett azonban nem szabad figyelmen kívül hagynunk bizonyos földrajzi szempontokat sem. Az ország terepviszonyaira kell itt gondolnunk, mert hiszen nem egészen közömbös, hogy a gépkocsi sík területen roboghat tova vagy pedig kisebb-nagyobb emelkedések teszik próbára erejét. Magyarország helyzete ebben a tekintetben igen kedvezőnek mondható. Közutai legnagyobb részt sík területen futnak szerte s az ország területén található hegy- és dombvidék lankás része pedig nem igen állítja nagyobb feladatok elé a járműveket.

A közúti hálózat elég fejlett. Az ország területén ugyanis 16,442 km hosszú kiépített közút áll a közlekedés rendelkezésére s az utak kiépítésénél és fenntartásánál újabban különös gondot fordítanak arra, hogy azok a géperejű közlekedés céljainak is megfeleljenek.

Az ország jelenlegi gépjármű-állományának részletes ismertetése előtt néhány adattal rámutatunk még a gépjárműveknek fokozatos térfoglalására.

Az első gépkocsi már 1895-ben megjelent Budapest utcáin, a gépjárművek állományára nézve azonban csak az 1910. évtől kezdődőleg állanak adatok rendelkezésünkre. A fejlődést ismertető kimutatásunkban feltüntetett adatok a személy- és teherkocsikat foglalják magukban, a motorkerékpárok számának alakulását csak az 1920. évtől kezdve kíséreljük figyelemmel. Adataink 1919-ig a régi, 1920-tól kezdve pedig a jelenlegi Magyarországra vonatkoznak. Vizsgálódásainknál azonban ez a körülmény nem igen játszik szerepet, mert a gépkocsitulajdonosok zöme a főváros lakosaiból került ki s csak mintegy 15% jutott a vidékre. A kimutatásból láthatjuk a gépjárművek állományának fokozatos növekedését, melyet az 1914-ben kitört világháború akasztott meg, amikor a hadvezetőség

1. A gépjárművek állományának változása Magyarországon.

Changement de l'effectif des automobiles en Hongrie.

É v Année	A forgalomban levő — <i>Nombre des</i>			
	személy- autos à personnes	teher- auto- camions	motorkerék- párok motocyclettes	gépjármű- vek összes de tous les automobiles
	k o c s i k			
száma — <i>en circulation</i>				
1910	937	110	—	1047
1911	1460	151	—	1611
1912	1926	252	—	2178
1913	2612	264	—	2876
1914	2877	316	—	3193
1915	2748	293	—	3041
1916	2478	386	—	2864
1917	2829	345	—	3174
1918	Nincs adat — <i>Il n'y a pas de donnée</i>			
1919				
1920	1413	259	—	1672
1921	2184	380	161	2725
1922	2342	531	430	3303
1923	3078	721	650	4449
1924	4027	968	970	5965
1926 V.	5285	¹⁾ 1945	1929	9159

¹⁾ Ebből 1525 teherkocsi, 420 egyéb célú kocsik.
— Dont 1525 auto-camions et 420 destinés à d'autres buts.

igen sok gépkocsit vont ki a polgári forgalomból és saját céljaira vette azokat igénybe. Az 1918. és 1919. forradalmi esztendőkről nincsenek adataink. Az állomány 1920-ban éri el a mélypontot s az ország 1672 darabra lecsökkent autóparkja már a mai Magyarország állományát mutatja, mely azonban egybevetve a korábbi állománnyal, egyúttal képet ad a román zsákmányolás méreteiről is. Innen kezdve rohamos fejlődést látunk, úgyhogy négy évvel később, 1924 végén már 5965 darab gépjármű volt az ország területén nyilvántartva.

Magyarország gépjármű-állományának pontos és minden részletre kiterjedő számbavételét az államrendőrség által vezetett gépkocsinyilvántartási lapok alapján, az 1926. évi május hó 1-i állapot megrögzítésével, első ízben közölte a statisztikai hivatal. A felvétel időpontjában 9159 gépjármű volt az ország területén forgalomban, vagyis az állomány nem egészen másfél év alatt 53·5%-kal növekedett. Ez a nagyarányú növekedés beszédes bizonyítéka annak, hogy a motoros járművek szárazföldi közlekedésünkben már milyen nagy jelentőséggel bírnak. Az állománynak több mint fele (57·7%) személykocsiból és bérautókból állott, a teherkocsik

aránya 16·6%, a különféle célokra szolgáló kocsiké pedig 4·6% volt. Végül a motorkerékpárok az egész állománynak 21·1%-át tették.

A területi megoszlást tekintve, a gépjárművek több mint kétharmada (67·9%) a főváros forgalmának lebonyolításában vett részt, míg a gépek 32·1%-át a vidék állította szolgáltatába. Ha a járműveknek a főváros és vidék közötti elhelyezkedését kocsinemenként vesszük vizsgálat alá, élénken láthatjuk azokat az okokat, melyek a kocsik megoszlásában közrejátszanak. Budapest nagyarányú és folyton emelkedő belső forgalmának lebonyolításához a személykocsik 66·3%-át tartja lekötve, ugyanerre a célra igénybe veszi még az ország bérautóinak 85·0%-át s a motorkerékpárok 66·2%-át. Az autobuszoknál már más a helyzet; ezeknek mindössze 44·2%-a esik a fővárosra s több mint fele a vidék közönségének áll rendelkezésére. Az autobusz a vidéki városok belső forgalmának lebonyolításán kívül sokkal jelentősebb szerepet tölt be az egyes helységek egymásközötti forgalmánál. Az autobuszoknak a vidéken való térhódítása összefügg még az ország megcsonkításával. Az ország ötletszerűen vont határvonalai ugyanis a tervszerűen és egymással szervesen összefüggő vasúti hálózatot megbontották úgy, hogy a csonkán álló vasúti végzódések egymásközötti kapcsolata teljesen megszűnt és ezzel az egyes helységek között a vasúton való közlekedés csak időt rabló kerülő utakon történhetik. Itt a gépjárműveknek megfelelő alkalom kínálkozott arra, hogy a vasutaknak segítségére siesse- nek s e csonka vonalak között a megfelelő rövid úton való, gyors összeköttetést létesítsék. S ez az a pont, ahol a motoros járművek a vasutakkal szemben fennálló előnyeiket felhasználva, okos tarifapolitikával a segítő-társ szerepét lassankint a versenytárs szerepével kezdik felcserélni.

A különleges gyűjtőnév alá foglalható egyéb járművek zöme (75·5%) a fővárosban talál megfelelő rendeltetésre. Itt mindössze az érdemes a megemlítésre, hogy a tűzoltókocsiknak csaknem fele (45·5%) a vidéki polgárság vagyonának tűzbiztonságát van hivatva megvédeni. Örömdetes ez a jelenség, mert azt mutatja, hogy a vidéki városok tűzrendszete a gépkocsik szolgáltatbaállításával is igyekszik színvonalát emelni.

Az ország egyes részein levő gépjármű-állomány nagyságának megítélésére legalkalmasabb, ha a motoros járművek számát a lélekszámmal állítjuk szembe. Az arány megállapításánál az egyes gépkocsikerületbe tar-

2. Az 1926. évi május hó 1-én Magyarországon forgalomban volt gépjárművek megoszlása a közigépjárműkerületek, valamint a járművek rendeltetése szerint és a járművek elterjedése a népeséghez viszonyítva.

2. Répartition des automobiles en circulation au 1er mai 1926 en Hongrie, suivant la destination, les circonscriptions administratives d'automobiles et le nombre des automobiles par rapport à la population.

A gépjármű- kerület meg- nevezése Circonscriptions administratives d'automobiles	A g é p e r e j ű j á r m ű v e k															Hány lélekre jutott átlag egy Combien y avait-il d'habi- tants sur				
	k ö z ű l — N o m b r e d e s																			
	a személykocsik — autos à personnes	teherkocsik — auto-camions	az autóbuszok — autobus	a bérautók — autos de louage.	a betegszállító — autos à transporter des malades	a közisztasági — autos d'hygiène publique	a tartány — autom. à réceptients.	a tűzoltó — autos à pompiers	a vontató — autos remorqueurs	az egyéb rendeltetésű — autos destinés à d'autres buts	a gépkocsik összes — de tous les autos	moto- cyclettes		összes száma — automobiles et des motoscyclettes ensemble	A gépjárműkerület lélekszáma az 1920. évi népszámlálás szerint — Population de la circonscription d'automobiles d'après le recensement de 1920	személy — un auto à personnes ²⁾	teher — un auto-camion	egyéb un auto destiné à d'autres buts	motorkerékpár — une motocyclette	gépjármű — un automobile
												a mellékülé- ses de deux sièges	a mellékülé- s nélküli de 1 siège							
	s	z	á	m	a											k	o	c	s	i
1. Budapest .	3112	1009	46	500	22	24	4	18	15	188 ¹⁾	4938	60	1217	6215	928996	257	921	2931	727	149
2. Vidék — En province :																				
Budapest vidék Aux environs de Budapest .	233	129	7	5	4	2	3	1	1	—	385	7	116	508	1504953	6323	11666	83608	12235	2963
Debrecen	207	41	2	11	1	1	—	2	3	—	268	3	65	336	902331	4139	22008	100259	13270	2686
Győr	101	33	1	1	1	—	—	4	—	—	141	4	32	177	141004	1382	4273	23500	3917	797
Miskolc	192	53	4	6	1	—	2	1	—	—	259	3	54	316	842960	4257	15905	105370	14789	2668
Pécs	181	60	17	6	—	—	1	—	1	—	266	3	43	312	919197	4915	15320	48379	19983	2946
Sopron	60	27	5	3	1	—	—	2	—	—	98	4	51	153	227246	3607	8417	28406	4132	1485
Szeged	284	104	14	23	1	—	—	3	6	—	435	3	140	578	1292885	4211	12432	53870	9041	2237
Székesfehérvár	107	27	3	7	—	—	—	—	—	—	144	4	48	196	605796	5314	22437	201932	11650	3091
Szombathely . .	220	42	5	26	1	—	—	2	—	—	296	7	65	368	614775	2499	14638	76847	8539	1671
Vidék összesen — Province au total :	1585	516	58	88	10	3	6	15	11	—	2292	38	614	2944	7051147	4215	13665	68458	10815	2395
Mindössze — Budapest et pro- vince ensemble . .	4697	1525	104	588	32	27	10	33	26	188	7230	98	1831	9159	7980143	1510	5233	19000	4137	871

¹⁾ Ebből 9 műhelykocsi, 140 postakocsi, 5 rabszállító- és 12 hullaszállító kocsi. — Dont 9 autos d'atelier, 140 autos postaux, 5 autos à transporter des prisonniers et 12 autos à transporter des cadavres.

²⁾ A bérautókkal együtt. — Y compris les autos de louage.

tozó területeken levő népesség vétetett számításba. Ezen az alapon az ország területe tíz részre oszlik. A budapesti kerület Budapest székesfőváros területére terjed. A budapest-vidéki kerület Pest vm. tizenegy járását, valamint Esztergom, Nógrád és Hont közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyét és Jász-Nagykún-Szolnok vármegyét foglalja magában. A debreceni kerületbe Bihar, Hajdu, Szabolcs és Ung vármegye, ovábbá Szatmár, Ugocsa és Bereg közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék, valamint Debrecen törvényhatósági jogú város van besorozva. A győri kerület tulajdonképpen a székesfehérvárihoz tartozik, de Győr vm. és Győr törvényhatósági jogú város műszaki ellenőrzés szempontjából külön van

választva. A miskolci kerület hatásköre Heves, Abauj-Torna, valamint Borsod, Gömör és Kishont közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyére és Zemplén vármegyére, valamint Miskolc törvényhatósági jogú városra terjed ki. A pécsi kerület Baranya, Somogy és Tolna vármegyéket, valamint Pécs törvényhatósági jogú várost foglalja magában. A soproni kerület — a győrihöz hasonlóan — egy másik kerületnek, a szombathelyinek mintegy alkerületének tekinthető s Moson és Sopron vármegyéből, valamint Sopron törvényhatósági jogú városból áll. A szegedi kerületre Bács-Bodrog vm., Pest vm. öt járása, Csongrád, Békés, Csanád, Arad és Torontál közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék, továbbá Kec-

kemét és Szeged törvényhatósági jogú városok esnek. A székesfehérvári kerületbe Fejér, Komárom és Veszprém vármegyék, valamint Székesfehérvár törvényhatósági jogú város van beosztva. Végül a szombathelyi kerülethez Vas és Zala vm. tartozik.

A gépjárműállományának a népsűrűséghez viszonyított aránya mutatja a maga teljes valóságában a főváros és vidék között fennálló különbséget. Budapesten átlag minden 149 lakosra jutott egy-egy gépkocsi, vidéken ez az arány 2395-öt ad ki. A vidéki kerületek közül a győri kerület, vagyis Győr vm. és Győr törvényhatósági jogú város arányszáma közelíti meg némileg a fővárosét; itt ugyanis minden 797-ik lakosra esett átlag egy gépjármű. Az ehhez legközelebb eső soproni és szombathelyi kerület is messze elmarad az 1485, illetőleg 1671-es viszonzszámával.

3. Az 1926. évi május hó 1-én Magyarországon forgalomban volt gépjárművek tulajdonosok szerinti megoszlása.

Répartition, suivant les propriétaires, des automobiles en circulation au 1er mai 1926 en Hongrie.

A tulajdonos meg- nevezése <i>Désignation du propriétaire</i>	N o m b r e				
	A személy ¹⁾ des autos à personnes	A teher- des auto- camions	Az egyéb des autres automobiles	A motorkerékpárok des motocyclettes	A gépjármű összes de tous les auto- mobiles
	k o c s i k			A motorkerékpárok des motocyclettes	A gépjármű összes de tous les auto- mobiles
	s z á m a				
Állam — <i>L'État hongrois</i>	82	81	152	43	358
Egyéb közhatóság — <i>Autres services ad- ministratifs</i>	119	113	116	9	357
Pénzüntézet — <i>Éta- blissements de crédit</i>	93	8	—	86	187
Részvénytársaság és szövetkezet — <i>Socié- tés anonymes et co- opératives</i>	1783	622	38	18	2461
Egyesület — <i>Associa- tions</i>	18	7	17	1	43
Magánegyen — <i>Parti- culiers</i>	3190	694	97	1772	5753
Összesen — <i>Total</i> .	5285	1525	420	1929	9159

¹⁾ A bérautókkal együtt. — *Y compris les autotaxis.*

A gépjárművek tulajdonosainak foglalkozása a gépkocsinyilvántartási lapokon nincsen feltüntetve s így a motoros járműveknek ebből a szempontból való, kiváló érdekességgel bíró feldolgozása nem volt eszközölhető. A törzskönyvi lapokon levő adatok alapján mindössze

hat csoportba volt lehetséges a tulajdonosokat szétosztani. Az állami tulajdonban levő járművek közé vannak felvéve a m. kir. posta tulajdonát képező kocsik is s az egyéb közhatósági cím alá kerültek többek között az idegen államok diplomáciai testülete által használt járművek.

Az ország gépjárműállományának 62·8%-a magánosok tulajdonában állott. Ebben a csoportban szerepel igen sok egyéni cég tulajdonában levő és üzleti célokra szolgáló kocsi is, mert ezeknek a járműveknek a kiválasztása a rendelkezésre álló s fentebb említett anyag hézagossága miatt keresztülvihető nem volt. Ide kellett azokat a gépkocsikat is besorozni, melyeknél nem volt kellő támpont arra nézve, hogy a hat csoport valamelyikébe be lehetett volna osztani. Az adatoknak ebből a szempontból való hiányossága mellett is szembetűnő, hogy a magánosok mellett a részvénytársulatok és szövetkezetek (a pénzüntézetek nélkül) milyen sok (26·9%) gépjárművet vesznek céljaikra igénybe. E két csoport mellett az állam 3·9%-os, az egyéb közhatóságok 3·9%-os, a pénzüntézetek 2·0%-os és végül az egyesületek 0·5%-os aránya jelentéktelennek mondható. Az egyes gépjárművek nemét tekintve a személykocsiknál a magánosok a kocsiknak 60·4%-át, a részvénytársulatok és szövetkezetek pedig 33·7%-át tartották tulajdonukban. Az áruszállítás céljaira szolgáló teherkocsik közül a magánegyenek mellett (45·5%) a kocsiknak 40·8%-a a részvénytársulatok és szövetkezetek szolgálatában állott. Az egyéb célra szolgáló kocsikat leginkább az állam (36·2) és az egyéb közhatóságok (27·6%) tartják forgalomban. Ebben a csoportban vannak ugyanis felvéve az államnál a m. kir. posta állománya, az egyéb közhatóságoknál pedig ide kerültek a tűzoltó, köztisztasági és ehhez hasonló közcélra rendelt kocsik. A motorkerékpárok 91·9%-a volt magántulajdon; mellettük a pénzüntézetek aránya a legnagyobb (4·5%), ahol a gyorsküldőncszolgálatokra a motorkerékpár már eléggé használt eszköz.

A gépjárművek négy nagy csoportjának, a személy-, teher- és különféle célokra szolgáló gépkocsiknak, valamint a motorkerékpároknak részletes adatait külön kimutatás tárja elénk.

A kocsiszekevény neme szempontjából mind a személy-, mind pedig a teherkocsiknál a nyitott kocsik vannak számottevő túlsúlyban, (72·0, illetőleg 74·2%). A különféle célokra szolgáló kocsiknál viszont, ahová a betegszállító, mentő-, hullaszállító kocsik és a m.

4. Az 1926. évi május hó 1-én a Magyarországon forgalomban volt gépjárművek részletesebb leíró adatai.

4. Données détaillées des automobiles en circulation en Hongrie au 1er mai 1926.

A járművek megoszlása <i>Répartition des automobiles</i>	Budapest <i>A Budapest</i>	Vidéken <i>En province</i>	Összesen <i>Au total</i>	A járművek megoszlása <i>Répartition des automobiles</i>	Budapest <i>A Budapest</i>	Vidéken <i>En province</i>	Összesen <i>Au total</i>
I. Személykocsik.)* I. Autos à personnes.				6. Az abroncsolás neme szerint: 6. Suivant le genre du cercle:			
1. A kocsiszekrény neme szerint: 1. Suivant le genre de la voiture:				pneumatik — pneumatique tömörgummi — caoutchouc massif	3609 3	1672 1	5281 4
nyitott — ouverts	2320	1487	3807	II. Teherkocsik. II. Auto-camions.			
csukott — fermés	717	92	809	1. A kocsiszekrény neme szerint:			
kombinált — combinés	575	94	669	1. Suivant le genre de la voiture:			
2. Teherbírás szerint: 2. Suivant la capacité de charge:				nyitott — ouverts	712	419	1131
à 1—2	100	66	166	csukott — fermés	137	76	213
„ 3—4	1304	750	2054	kombinált — combinés	160	21	181
„ 5—6	2163	839	3002	2. Teherbírás szerint:			
6-nál több à plus de 6	45	18	63	2. Suivant la capacité de charge:			
3. Az erőforrás neme szerint: 3. Suivant l'énergie motrice:				500 kg és annál kisebb teherbírással — d'une capacité de charge de 500 kilos et au-dessous	48	11	59
benzin — benzine	3597	1668	5265	501—750	11	5	16
villamosság — électricité	15	1	16	751—1000	196	70	266
egyéb — autre	—	4	4	1001—1500 kilogramm	157	77	234
4. Lóerő szerint: 4. Suivant le cheval-vapeur:				1501—2000 teher-	68	37	105
6 és azon aluli de 6 HP et au-dessous	83	37	120	2001—2500 bírással	24	9	33
de 7—10	1102	458	1560	2501—3000 k i l o s	147	126	273
„ 11—20	2039	1040	3079	3001—4000	268	102	370
„ 21—30	350	114	464	4001—5000	88	81	169
30 és azon felüli de 30 HP et au-dessus	38	24	62	3. Az erőforrás neme szerint:			
5. A motor hengereinek száma szerint: 5. Suivant les cylindres du moteur:				3. Suivant l'énergie motrice:			
avec 2	37	52	89	benzin — benzine	1000	507	1507
„ 4	2998	1450	4448	villamosság — électricité	6	—	6
„ 6	522	167	689	egyéb — autre	3	9	12
„ 8 és annál több avec 8 cylindres et au-dessus	55	4	59	4. Lóerő szerint: 4. Suivant le cheval-vapeur:			
				6 és azon aluli lóerővel — de 6 HP et au-dessous	16	3	19

*) A bérautókkal együtt. — Y compris les automobiles de louage.

A járművek megoszlása <i>Répartition des automobiles</i>	Budapest <i>A Budapest</i>	Vidéken <i>En province</i>	Összesen <i>Au total</i>	A járművek megoszlása <i>Répartition des automobiles</i>	Budapest <i>A Budapest</i>	Vidéken <i>En province</i>	Összesen <i>Au total</i>
de 7—10	32	10	42	151—500	34	—	34
„ 11—20	445	196	641	501—750	58	—	58
„ 21—30	462	262	724	751—1000	21	1	22
30 és azon felüli <i>de 30 HP et au-dessus</i>	52	47	99	1001—1500	10	5	15
5. A motor hengereinek száma szerint:				1501—2000	22	—	22
5. <i>Suivant le nombre des cylindres du moteur:</i>				2001—3000	14	3	17
4 és annál kevesebb — <i>avec 4 cylindres et au-dessous</i>	1002	521	1523	3001—4000	20	6	26
6 hengerrel — <i>6 cylindres</i>	1	1	2	4001—5000	5	12	17
6. Az abroncsolás neme szerint:				5000 kg-nál nagyobb teherbírással — <i>d'une capacité de charge de plus de 5000 kilos</i>	14	3	17
6. <i>Suivant le genre du cercle:</i>				3. Az erőforrás neme szerint:			
pneumatik — <i>pneumatique</i>	460	195	655	3. <i>Suivant le genre de l'énergie motrice:</i>			
tömör gummi — <i>caoutchouc massif</i>	544	320	864	benzin — <i>benzine</i>	298	102	400
egyéb — <i>autre</i>	5	1	6	elektromosság — <i>électricité</i>	18	—	18
III. Egyéb kocsik.				egyéb — <i>autre</i>	1	1	2
III. <i>Autres automobiles.</i>				4. Lóerő szerint:			
1. A kocsiszekrény neme szerint:				4. <i>Suivant le cheval-vapeur:</i>			
1. <i>Suivant le genre de la voiture:</i>				6 és azon aluli — <i>de 6 HP et au-dessous</i>	8	—	8
nyitott — <i>ouverts</i>	118	42	160	de 7—10	34	1	35
csukott — <i>fermés</i>	198	58	256	„ 11—20	179	72	251
kombinált — <i>combinés</i>	1	3	4	„ 21—30	54	28	82
2. Teherbírás szerint:				30 és azon felüli — <i>de 30 HP et au-dessus</i>	42	2	44
2. <i>Suivant la capacité de charge:</i>				5. A motor hengereinek száma szerint:			
à 2	7	—	7	5. <i>Suivant le nombre des cylindres du moteur:</i>			
„ 3—4	16	2	18	avec 2	8	—	8
„ 5—6	17	3	20	„ 4	305	102	407
„ 7—10	8	13	21	„ 6	4	1	5
„ 10—16	23	35	58	6. Az abroncsolás neme szerint:			
16-nál több — <i>à plus de 16</i>	34	20	54	6. <i>Suivant le genre du cercle:</i>			
150 kg és annál kisebb teherbírással — <i>d'une capacité de charge de 150 kilos et au-dessous</i>	14	—	14	pneumatik — <i>pneumatique</i>	217	58	275
				tömmör gummi — <i>caoutchouc massif</i>	99	44	143
				egyéb — <i>autre</i>	1	1	2

A járművek megoszlása <i>Répartition des automobiles</i>	Budapest <i>A Budapest</i>	Vidéken <i>En province</i>	Összesen <i>Au total</i>
IV. Motorkerékpárok. IV. Moto-cyclettes.			
1. Teherbírás szerint: <i>1. Suivant la capacité de charge:</i>			
à 1	757	511	1268
„ 2	143	130	273
3-nál több à plus de 3	377	11	388
2. Az erőforrás neme szerint: <i>2. Suivant le genre de l'énergie motrice:</i>			
benzin — benzine	1277	651	1928
egyéb — autre	—	1	1
3. Lóerő szerint: <i>3. Suivant le cheval-vapeur:</i>			
1 és azon aluli de 1 HP et au-dessous	56	53	109
de 1.1—1.5	164	112	276
„ 1.6—2.0	176	111	287
„ 2.1—2.5	328	117	445
„ 2.6—3.0	165	61	226
3.1 és azon felüli de 3.1 HP et au-dessus	388	198	586
4. A motor hengereinek száma szerint: <i>4. Suivant les cylindres du moteur:</i>			
avec 1	1031	489	1520
„ 2	239	157	396
„ 3	—	1	1
4 és annál több avec 4 cylindres et au-dessus	7	5	12

kir. posta tulajdonában álló levélgyűjtő, valamint a csomagszállító kocsik is tartoznak, amelyeken tehát az elszállításra kerülő személyeket és árukat az időjárás viszontagságaiól feltétlenül meg kell óvni, inkább a csukott kocsik voltak használatban (61 0%).

A járművek teherbírása tekintetében a személyszállítás céljaira az általában leghasználatosabb 5—6 személyes gépkocsik vannak nálunk is elterjedve (56.8%), mellettük még a 3—4 személyes autók is elég nagy számmal szerepelnek (38.9%). A teherkocsik között már nincsen valamelyik kategória feltűnőbb módon képviselve, mert hiszen a teher szállító kocsik sokféle rendeltetésének megfelelően a teherbírásnak is igen különbözőnek kell lennie, úgy, hogy az egyes csoportok között eléggé megoszlanak. Aránylag legtöbb volt közöttük a 3.001—4000 kg-os teherbírású (24.3%); a 2.501—3.000 kg-ig terjedő teher elszállítására a kocsik 17.9%-a szolgált, a 751—1.000, valamint az 1.001—1.500 kg teherbírásra berendezett kocsik voltak még az említetteken kívül jobban elterjedve (17.4, illetőleg 15.3%). A különböző célokra szolgáló kocsiknak a teherbírás szerinti osztályozása, az idetartozó járművek nagyon is különböző volta miatt, igen tarka képet mutat. Itt találjuk többek között a két személyre berendezett betegszállító kocsik mellett a 16 és annál is több utas szállítására használt autóbuszokat; a 750 kg-on aluli terhet bíró postagyűjtő kocsik mellett 5.000 kg-nál is nagyobb terhet szállító tűzoltó- és egyéb vontatókocsikat. A motorkerékpároknál az egyszemélyes gép a legelterjedtebb (65.7%), a 2 és 3 személyes típus még nem annyira használatos (14.2, illetőleg 20.1%).

A gépjárművek hajtó erejét mind a négy csoportban majdnem kizárólag a benzin szolgáltatta s csak elvétve akad néhány elektromos és egyéb hajtóerőre berendezett gép.

Motoros járműállományunkat a lóerő szempontjából nézve, az általánosságban legelterjedtebb, t. i. a közepes teljesítőképességű 11—20 lóerős gépek vannak nálunk is leginkább használatban. Ebbe a csoportba esik a személykocsik 58.3%-a és az egyéb célokra rendelt kocsik 59.8%-a. A teherkocsiknál, melyekre természetesen nagyobb feladat van róva, a 21—30 lóerővel bíró kocsik vannak többségben (47.4%), de szép számmal találunk 11—20 lóerős kocsikat is (42.1%). A motorkerékpárok közül inkább a nagyobb teljesítményű gépeket vásárolják előszeretettel. A legmagasabb kategóriába sorozott 3-nál nagyobb lóerővel bíró kerékpárok aránya ugyanis

5. Az 1926. évi május hó 1-én Magyarországon forgalomban volt gépjárművek gyártmányok szerint.

5. Automobiles en circulation au 1er mai 1926 en Hongrie suivant les marques de fabrique.

A származási ország és a legelterjedtebb gyártmányok megnevezése <i>Désignation des pays de provenance et des marques de fabrique les plus répandues</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			A származási ország és a legelterjedtebb gyártmányok megnevezése <i>Désignation des pays de provenance et des marques de fabrique les plus répandues</i>	A gépjárművek darabszáma <i>Nombre des véhicules à moteur</i>		
	Budapest	Vidék <i>Province</i>	Összesen <i>Total</i>		Budapest	Vidék <i>Province</i>	Összesen <i>Total</i>
I. Személykocsik *) — <i>Voitures pour le transport des personnes.</i>				6. Amerikai Egyesült-Államok — <i>États-Unis d'Amérique</i>			
1. Németország — <i>Allemagne</i>				Ford	120	221	341
Benz	209	61	270	Buick	66	18	84
Mercedes	142	44	186	Chrysler	20	4	24
Opel	57	35	92	Essex	19	2	21
Presto	30	20	50	Studebaker	15	6	21
Aga	26	7	33	Egyéb — <i>Autres</i>	108	50	158
Egyéb — <i>Autres</i>	219	152	371	Összesen — <i>Total</i>	348	301	649
Összesen — <i>Total</i>	683	319	1002	7. Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>			
2. Olaszország — <i>Italie</i>				Laurin-Klement	104	63	167
Fiat	445	180	625	Nesselsdorfer	12	4	16
Lancia	67	18	85	Egyéb — <i>Autres</i>	7	9	16
Itala	49	26	75	Összesen — <i>Total</i>	123	76	199
O. M.	37	9	46	8. Belgium — <i>Belgique</i>			
Egyéb — <i>Autres</i>	96	52	148	Minerva	63	10	73
Összesen — <i>Total</i>	694	285	979	Métallurgique	10	4	14
3. Magyarország — <i>Hongrie</i>				Egyéb — <i>Autres</i>	3	—	3
Mág (Magomobil).	440	121	561	Összesen — <i>Total</i>	76	14	90
Márta	175	10	185	9. Angolország — <i>Grande-Bretagne</i>			
Rába	22	12	34	Különféle gyártmány — <i>Différentes marques de fabrique</i>	29	6	35
Egyéb — <i>Autres</i>	34	—	34	10. Ismeretlen — <i>Inconnus</i>			
Összesen — <i>Total</i>	671	143	814	Személykocsik összesen — <i>Voitures pour le transport des personnes au total</i>	3612 ¹	1673	5285
4. Ausztria — <i>Autriche</i>				II. Teherkocsik — <i>Camions.</i>			
Daimler	168	70	238	1. Amerikai Egyesült-Államok — <i>États-Unis d'Amérique</i>			
Puch	74	87	161	Ford	189	53	242
Steyr	103	38	141	Packard	61	13	74
Graef Stift	63	25	88	Chevrolet	28	8	36
Egyéb — <i>Autres</i>	54	34	88	Egyéb — <i>Autres</i>	15	10	25
Összesen — <i>Total</i>	462	254	716	Összesen — <i>Total</i>	293	84	377
5. Franciaország — <i>France</i>							
Renault	107	32	139				
Peugeot	70	35	105				
Citroën	70	14	84				
Berliet	40	24	64				
Egyéb — <i>Autres</i>	227	85	312				
Összesen — <i>Total</i>	514	190	704				

*) A bérautókkal együtt. — Y compris les automobiles de louage.

A származási ország és a legelterjedtebb gyártmányok megnevezése <i>Désignation des pays de provenance et des marques de fabrique les plus répandues</i>	A gépjárművek darabszáma — <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			A származási ország és a legelterjedtebb gyártmányok megnevezése <i>Désignation des pays de provenance et des marques de fabrique les plus répandues</i>	A gépjárművek darabszáma — <i>Nombre des véhicules à moteur</i>		
	Budapest	Vidék <i>Province</i>	Összesen <i>Total</i>		Budapest	Vidék <i>Province</i>	Összesen <i>Total</i>
2. Németország — <i>Allemagne</i>				9. Belgium — <i>Belgique</i>			
Benz	37	52	89	Métallurgique	1	—	1
Büssing	24	47	71	10. Ismeretlen — <i>Inconnus</i>	7	20	27
N. A. G.	15	4	19				
Hansa-Lloyd	14	3	17	Teherkocsik összesen — <i>Camions au total</i>	1009	516	1525
Egyéb — <i>Autres</i>	81	57	138				
Összesen — <i>Total</i>	171	163	334	III. Egyéb kocsik — <i>Autres automobiles.</i>			
3. Magyarország — <i>Hongrie</i>				1. Magyarország — <i>Hongrie</i>			
Ganz (-Fiat)	71	6	77	Csonka	72	—	72
Rába	51	20	71	Rába	13	14	27
Marta	31	23	54	Röck	15	1	16
Ganz-Büssing	20	5	25	Fejes	13	—	13
Egyéb — <i>Autres</i>	29	29	58	Egyéb — <i>Autres</i>	16	9	25
Összesen — <i>Total</i>	202	83	285	Összesen — <i>Total</i>	129	24	153
4. Olaszország — <i>Italie</i>				2. Németország — <i>Allemagne</i>			
Fiat	97	24	121	Benz	11	7	18
Itala	13	4	17	Krupp	12	2	14
Egyéb — <i>Autres</i>	4	18	22	Mercedes	4	1	5
Összesen — <i>Total</i>	114	46	160	Egyéb — <i>Autres</i>	28	3	31
5. Franciaország — <i>France</i>				Összesen — <i>Total</i>	55	13	68
Berliet	19	21	40	3. Amerikai Egyesült-Államok — <i>États-Unis d'Amérique</i>			
Latil	10	17	27	Ford	17	26	43
Renault	16	—	16	Studebaker	2	1	3
Egyéb — <i>Autres</i>	37	7	44	Egyéb — <i>Autres</i>	—	3	3
Összesen — <i>Total</i>	82	45	127	Összesen — <i>Total</i>	19	30	49
6. Ausztria — <i>Autriche</i>				4. Németausztria — <i>Autriche</i>			
Fross Büssing	22	—	22	Daimler	35	—	35
Daimler	16	15	31	Steyr	4	—	4
Graef-Stift	10	16	26	Egyéb — <i>Autres</i>	5	4	9
Egyéb — <i>Autres</i>	28	11	39	Összesen — <i>Total</i>	44	4	48
Összesen — <i>Total</i>	76	42	118	5. Franciaország — <i>France</i>			
7. Svájc — <i>Suisse</i>				Westinghouse	17	—	17
Berna	14	3	17	Berliet	3	—	3
Saurer	11	13	24	Egyéb — <i>Autres</i>	10	2	12
Franz	10	1	11	Összesen — <i>Total</i>	30	2	32
Arbenz	4	—	4	6. Olaszország — <i>Italie</i>			
Egyéb — <i>Autres</i>	—	3	3	Fiat	16	12	28
Összesen — <i>Total</i>	39	20	59				
8. Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>							
Laurin-Klement	15	6	21				
Nesselsdorfer	6	5	11				
Praga	3	—	3				
Egyéb — <i>Autres</i>	—	2	2				
Összesen — <i>Total</i>	24	13	37				

A származási ország és a legelterjedtebb gyártmányok megnevezése <i>Désignation des pays de provenance et des marques de fabrique les plus répandues</i>	A gépjárművek darabszáma. — <i>Nombre des véhicules à moteur</i>			A származási ország és a legelterjedtebb gyártmányok megnevezése <i>Désignation des pays de provenance et des marques de fabrique les plus répandues</i>	A gépjárművek darabszáma — <i>Nombre des véhicules à moteur</i>		
	Budapest	Vidék <i>Province</i>	Összesen <i>Total</i>		Budapest	Vidék <i>Province</i>	Összesen <i>Total</i>
7. Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>				4. Magyarország — <i>Hongrie</i>			
Laurin-Klement	15	—	15	Méray	45	1	46
Praga	3	1	4	Unitas	4	3	7
Összesen — <i>Total</i>	18	1	19	Egyéb — <i>Autres</i>	13	21	34
8. Svájc — <i>Suisse</i>				Összesen — <i>Total</i>	62	25	87
Saurer	3	2	5	5. Olaszország — <i>Italie</i>			
9. Angolország — <i>Grande Bretagne</i>				Frera	34	2	36
Hotchkiss	3	—	3	Diag	18	9	27
10. Ismeretlen — <i>Inconnus</i>	—	15	15	Egyéb — <i>Autres</i>	8	2	10
Egyéb kocsik összesen — <i>Autres voitures ensemble</i>	317	103	420	Összesen — <i>Total</i>	60	13	73
Gépkocsik összesen — <i>Somme totale des automobiles</i>	4938	2292	7230	6. Franciaország — <i>France</i>			
IV. Mótorkerékpárok — <i>Motocyclettes.</i>				Peugeot	8	9	17
1. Angolország — <i>Grande Bretagne</i>				Dufaux	5	—	5
Triumph	68	27	95	Zedel	4	1	5
B. S. A.	73	10	83	Egyéb — <i>Autres</i>	37	9	46
A. J. Stewens	68	7	75	Összesen — <i>Total</i>	54	19	73
Mathsles	46	16	62	7. Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>			
Excelsior	34	21	55	Laurin-Klement	13	23	36
Einfield	42	6	48	Egyéb — <i>Autres</i>	—	2	2
Egyéb — <i>Autres</i>	294	40	334	Összesen — <i>Total</i>	13	25	38
Összesen — <i>Total</i>	625	127	752	8. Amerikai Egyesült-Államok — <i>États-Unis. d'Amérique</i>			
2. Ausztria — <i>Autriche</i>				Indian	16	9	25
Puch	142	153	295	Egyéb — <i>Autres</i>	3	3	6
Ausztro-Motorette	26	43	69	Összesen — <i>Total</i>	19	12	31
Egyéb — <i>Autres</i>	15	3	18	9. Svájc — <i>Suisse</i>			
Összesen — <i>Total</i>	183	199	382	Motosacoche	7	4	11
3. Németország — <i>Allemagne</i>				Motor-Rewe	5	—	5
Wanderer	32	39	71	Egyéb — <i>Autres</i>	4	3	7
D. K. W.	32	7	39	Összesen — <i>Total</i>	16	7	23
N. S. U.	19	10	29	10. Belgium — <i>Belgique</i>			
Egyéb — <i>Autres</i>	79	32	111	Sarolea	5	1	6
Összesen — <i>Total</i>	162	88	250	Egyéb — <i>Autres</i>	5	2	7
				Összesen — <i>Total</i>	10	3	13
				11. Ismeretlen — <i>Inconnus</i>	73	134	207
				Motorkerékpárok összesen — <i>Motocyclettes ensemble</i>	1277	652	1929
				Gépjárművek mindössze — <i>Véhicules à moteur ensemble.</i>	6215	2944	9159

30·4%; a 2—2·5 lóerőre berendezett gépeket használják még elég számosan (23·1%).

A gépjárműveknek a motor hengereinek száma szerint való osztályozásánál, a gépek egyenletes járását biztosító négyhengeres motorokkal találkozunk mindhárom kategóriában a legsűrűbben. A személykocsiknak 84·2%-a a különféle célokra rendelt kocsiknak 96·9%-a volt négyhengeres motorral ellátva; a teherkocsik között pedig csak két darab akadt, melynél a motor hengereinek száma négynél több volt. A motorkerékpárok zöme (78·8%) az egyhengeresek közé tartozott.

A gépkocsik kerekeinek abroncsolásához ma már szélteben a pneumatikot használják s elvértve akad tömörgummi, vagy egyéb anyagból készült abroncs. Csak a teherkocsiknál nyílik még tágabb tere a tömörgumminak, ahol a járműállomány 56·6%-a volt tömörgummiabronccsal ellátva.

A forgalomban levő gépjárművek gyártási helyére nézve is részletes adatok állnak rendelkezésünkre. Első pillantásra örvendetes tényként kell megállapítanunk, hogy a forgalomban levő személy- és teherkocsi gyártása tekintetében Magyarország a harmadik helyen áll. A hazánk területén levő személykocsiknak 15·4%-a, a teherkocsiknak pedig 18·7%-a magyar gyárakból került ki. A személykocsiknál különben az első helyet Németország, a másodikat pedig Olaszország foglalja el 19·0%, illetőleg 18·5%-os arányával. E három országon kívül még az ausztriai (13·5%) és a franciaországi (13·3%) gyártmányok örvendtek nagyobb keresletnek. A teherkocsigyártmányoknál az Amerikai Egyesült-Államok (24·7) és Németország (21·9%) előzik meg Magyarországot. Nagyobb számmal vannak nálunk képviselve Olaszország (10·5%), Franciaország (8·3%) és Ausztria (7·7%) gyártmányai.

A különleges célra szolgáló gépkocsik között a közhatósági, különösen a m. kir. posta megrendelése Magyarországnak juttatták az első helyet (36·4%). A járművek 16·2%-a

pedig németországi, 11·7%-a amerikai, 11·5%-a ausztriai eredetű volt.

A motorkerékpároknál az angol gyártmányok dominálnak (39·0%); mellette még az ausztriai (19·8%) és németországi (13·0%) behozatal jelentősebb. A hazai gyártmányok 4·5%-kal voltak képviselve.

Az egyes gyártmányok faját tekintve, a személykocsik között legelterjedtebb az olasz Fiat (11·8%), a magyarországi MÁG (Magomobil) (10·6%) és az amerikai Ford (6·5%). A teherkocsiknál szintén az amerikai Ford (15·8%) és az olasz Fiat (7·9%), valamint a németországi Benz (5·8%) gyártmányai a leghasználatosabbak. A különleges célra rendelt kocsik között a magyar Csonka-féle (17·1%), az amerikai Ford (10·2%) és az osztrák Daimler-kocsik (8·3%) fordulnak elő a legnagyobb számmal. A motorkerékpároknál az osztrák Puch gyártmányoké a vezetőszerep (15·3%).

A fővárosban és vidéken nagyjában ugyanazok a gyártmányok vannak elterjedve. Nemi különbséget mindössze abban láthatunk, hogy a dolog természetéből kifolyólag a megfelelően tökéletesített modernebb kocsigyártmányok előbb a fővárosban honosodnak meg s csak aztán kerülnek el a vidékre.

Az államrendőrségi nyilvántartás néhány év óta a forgalomba helyezett gépjárművek közül a forgalomból jelenleg kivont gépek megismerésére is módot nyújt. A forgalomban jelenleg 185 gépkocsi nem szerepel; közülök 150 (81·1%) ideiglenesen van a forgalomból kivonva, 35 (18·9%) gépkocsi pedig a vámkülföldre távozott. Az ideiglenesen forgalmon kívül helyezett járművek között 133 személy-, 9 teher- és 1 műhelykocsit találunk; a vámkülföldre távozott kocsik pedig, két teherkocsi kivételével, a személyszállító kocsik sorából kerültek ki.

Magyarország gépjármű-állományának a többi államokhoz viszonyított helyzetéről külön ismertetés keretében számolunk be.

Várszeghy János dr.

A világ automobilállománya az 1926. év elején.¹⁾

Effectif mondial d'automobiles au début de 1926.¹⁾

A világ automobil- és gépjárműállományának évenkénti megállapítására, illetőleg az abban mutatózó változások pontos regisztrálására az Amerikai Egyesült-Államok újabban különös gondot fordítanak, s a minél pontosabb és megbízhatóbb eredmények elérése érdekében a kereskedelemügyi minisztérium bel- és külkereskedelmi osztálya a külképviseleti ha-

tóságok közvetítését veszi igénybe, amelyekhez erre a célra készült kérdőíveket küld ki. Azok az összeállítások tehát, melyeket az Amerikai Egyesült-Államok kereskedelmi minisztériuma évenként publikál, a maguk nemében a legtökéletesebb nemzetközi adatgyűjtés eredményeit tartalmazzák.

A legújabb kimutatás a világ gépjárműállományát

A világ gépjárműállománya 1926 elején néhány fontosabb állam megkülönböztetésével.

Effectif mondial d'automobiles au debut de 1926 avec indication de quelques principaux Etats.

O r s z á g P a y s	Személy- automobil <i>Autos pour transp. de personnes</i>	Autobusz <i>Autobus</i>	Téher- automobil <i>Auto- camions</i>	Motor- kerékpár <i>Moto- cyclettes</i>	Összesen ²⁾ <i>Total²⁾</i>	Hány lakosra jut egy auto- mobil? — <i>Sur un auto, com- bien d'habit.³⁾</i>
Egyesült-Államok összesen — <i>Etats- Unis d'Amérique</i>	17,317.357	80.000	2,446 579	155.500	19,999.436	—
Egyéb területek — <i>Autres pays</i>	3,481.264	101.635	1,008.881	1,364.230	5,956.010	—
Világállomány összesen } <i>Effectif mondial ensemble</i> }	20,798.621	181.635	3,455.460	1,519.730	25,955.446	—
Algír — <i>Algérie</i>	17.700	600	2.500	700	21.500	860.1
Argentina — <i>Argentine</i>	165.000	1.050	12.000	3.200	181.250	53.7
Ausztrália — <i>Australie</i>	243.055	1.653	46.504	77.081	368.293	28.7
Ausztria — <i>Autriche</i>	11.200	250	5.850	14.800	32.100	384.7
Belgium — <i>Belgique</i>	50.270	1.000	41.443	28.464	121.177	82.0
Brazília — <i>Brésil</i>	50.000	150	13.500	1.300	64.950	481.3
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	1.000	—	450	175	1.625	3.352.4
Kanada — <i>Canada</i>	644.725	2.000	72.993	7.876	727.594	12.7
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	12.300	500	4.500	9.000	26.300	786.8
Dánia — <i>Danemark</i>	45.500	820	14.000	18.800	79.120	55.6
Esztország — <i>Esthonie</i>	273	—	420	250	943	1.603.2
Finnország — <i>Finlande</i>	8.100	900	3.000	4.100	16.100	280.4
Franciaország — <i>France</i>	450.000	35.000	250.000	120.000	855.000	53.3
Németország — <i>Allemagne</i>	215.150	500	107.350	216.830	539.830	193.8
Magyarország⁴⁾ — <i>Hongrie⁴⁾</i>	5.285	104	1.841	1.929	9.159	1.103.8
India — <i>Inde</i>	58.363	1.700	9.064	13.610	82.737	4 613.9
Olaszország — <i>Italie</i>	78.000	4.700	32.000	70.000	184.700	345.4
Japán — <i>Japon</i>	21.245	1.600	9.853	12.062	44.760	2.375.6
Mexikó — <i>Mexique</i>	31.579	400	5.845	653	38.477	375.6
Hollandia — <i>Pays-Bas</i>	40.500	1.800	14.000	40.600	96.900	128.1
Norvégia — <i>Norvège</i>	17.000	960	7.700	7.300	32.960	103.3
Lengyelország — <i>Pologne</i>	12.022	475	3.503	2.300	18.300	1.698.7
Portugália — <i>Portugal</i>	10.785	175	2.494	1.251	14.705	448.4
Románia — <i>Roumanie</i>	9.500	500	3.000	800	13.800	1.337.9
Spanyolország — <i>Espagne</i>	65.000	5.000	6.000	3.000	79.000	284.7
Svédország — <i>Suède</i>	60.300	2.500	18.800	23.000	104.600	73.6
Svájc — <i>Suisse</i>	29.000	500	7.900	16.500	53.900	104.3
Törökország — <i>Turquie</i>	3.300	—	1.100	400	4.800	2770.8
Nagybritánia — <i>Grande-Bretagne</i>	660.734	18.000	224.287	571.552	1,474.573	52.3
Egyesült-Áll. — <i>Etats-Unis d'Amérique</i>	17,317.357	80.000	2,446.579	155.500	19,999.436	5.6
Sz. H. Sz. királyság — <i>Royaume S. C. S.</i>	4.500	110	2.000	500	7.110	1.818.0
Új-Zéland — <i>Nouv.-Zélande</i>	81.698	1.386	13.264	24.938	121.286	14.5

¹⁾ L. Commerce Reports 1926. évi 7. szám. — Az 1924. éveleji eredmények a Magyar Statisztikai Szemle 1924. évi 11–12. számában közöltettek — *Voir numéro 7, de 1926, de Commerce Reports. — Les résultats relatifs au début de 1924 furent publiés dans le numéro 11–12, de 1924, de la Revue Hongroise de Statistique.*

²⁾ Ezenkívül 18.500 gépjármű Oroszországban. — *En outre, il y a 18.500 automobiles en Russie.*

³⁾ Motorkerékpárok nélkül. — *Non compris les motocyclettes.*

⁴⁾ 1926. V. 1.

az 1926 január 1-i állapot szerint tünteti fel; az említett időpontban 20,798.621 személykocsi, 181.635 autóbusz, 3,455.460 teherautó és 1,519.730 motorkerékpár állt a világközlekedés rendelkezésére, vagyis összesen¹⁾ 25,955.446 különféle gépjármű. Az 1925. évhez képest a gépjárműállomány gyarapodása kb. 3·3 millió darab (14%). Jóllehet több évre visszamenőleg nem tudjuk az évenkénti gyarapodás mértékét pontosan megállapítani, mivel megbízható és részletes adatok csupán a háború utáni pár évről állanak rendelkezésre, a legutolsó évek felvételi eredményeiből mégis világosan konstatálható, hogy e fontos forgalmi eszköz az évek folyamán a forgalom lebonyolítása terén mennyire fontos szerephez jutott.

Ha az 1925. év eredményeit az előző évihez viszonyítva a gépjárművek egyes nemeinek számában mutatkozó változást külön vizsgáljuk, kitűnik, hogy a teherautók számának növekedése a legnagyobb (26%); a motorkerékpároké pedig csak valamivel kisebb (22%), míg a legkisebb növekedés a személykocsi számánál mutatkozik (12%).

A gépjárműállomány országok szerinti nagyságát tekintve, első helyen kimagaslóan legnagyobb aránnyal az Amerikai Egyesült-Államok állanak, ahol több mint háromszor annyi gépjármű van, mint a világ egyéb országaiban együttvéve s tizenháromszor annyi, mint az utána következő országban (Nagybritannia). Az összes személykocsi 83%-át, a teherautók 70%-át az Egyesült-Államok mondhatják magukénak; érdekes azonban, hogy a motorkerékpároknak csak alig 10%-át foglalják le az Egyesült-Államok, míg Nagybritannia részesedése itt több, mint 30%-os. A gépjárművek mindhárom fajtáját összefoglalva, az Amerikai Egyesült-Államok után sorrendben Nagybritannia, Kanada,

Franciaország, Németország és Ausztrália következnek, tehát azok az országok, ahol legelterjedtebb a gépjármű használata. Az előző évhez képest a gépjárműállomány legnagyobb növekedését Újzélandban (68%), Németországban (65%) és Braziliában (52%) látjuk. Magyarország gépjárműállománya a legtöbb országhoz viszonyítva is erős arányban növekedett, bár meg kell állapítanunk, hogy a lélekszámra eső arány még mindig messze mögötte marad a nyugateurópai országokénak.

Az automobilállomány nagyságának az egyes országok közötti összehasonlítása azonban még magában véve nem alkalmas annak a megítélésére, hogy valamely ország közlekedésében e forgalmi eszköz mekkora jelentőséggel bír; ezt a lélekszámmal való összehasonlítás által állapíthatjuk meg inkább. Az ezirányú összehasonlításra a táblázat utolsó rovatába foglalt adatok szolgálnak.

A vezetőhelyet e tekintetben is az Amerikai Egyesült-Államok foglalják el, a további sorrend azonban lényegesen elüt az állomány nagyságát fel tüntető sorrendtől.

Valamely ország automobilállományának nagysága kétségtelenül számos körülménytől függ, melyek között a termelő munka és a belforgalom eleveensége nagyon fontos, de egyedül nem játszik mérvadó szerepet. Függ ez a többi közlekedési tényező (vasút folyamhajózás) fejlettségétől is; a nagy kiterjedésű, síkfelületű ország, mely jó országutakkal rendelkezik — caeteris paribus — állományát nagyobb mértékben szaporítja, mint a hegyekkel borított ország. A táblázat megfelelő adatai igazolják ezeknek a körülményeknek a gépjárműállomány nagyságával való összefüggését.

¹⁾ Ezenkívül 18.500 gépjármű Oroszországban.

A budapesti pénzüintézetek helyzete a felértékelte mérlegek szerint.

Situation des établissements de crédit de Budapest d'après les bilans „évalués“.

Résumé. Tant qu'on n'a pas évalué les postes, diminués par la dépréciation de la couronne, des bilans des entreprises tenues de rendre des comptes publics, on ne pouvait analyser, sur la base de données complètes et suffisamment véridiques, la formation de la situation des banques et des autres sociétés par actions.

Aux postes de bilan, la chute de la couronne amena des écarts de valeur susceptibles de rendre presque tout à fait illusoire, la critique des résultats de bilan. Aussi est-il intéressant d'examiner ce que montre l'évaluation mentionnée, qui a eu pour but d'égaliser ces écarts. A cet effet, nous avons pris pour base les bilans de ceux des établissements appartenant à l'Union des Banques et des Caisses d'Epargne, qui avaient, à raison de la dépréciation de la monnaie, évalué leur bilan jusqu'au 1er mai 1926, et dont le capital représentait, avant la guerre, 39·8% de celui de l'ensemble des établissements de crédit de la Hongrie.

A première vue, on voit que les capitaux propres des établissements ont fort diminué — à 240 millions de pengős — par rapport à la situation au 31 décembre 1913, — 1007·3 millions de pengős, — de sorte qu'ils représentaient, lors de l'évaluation en question, 23·2% de ceux d'avant-guerre. Mais si l'on tient aussi compte de la diminution du pouvoir d'achat de l'argent depuis 1913, on voit que le degré de leur force de fortune a faibli dans une mesure encore plus grande, diminuant de 82·1% par rapport à la situation d'avant-guerre.

Les bilans en pengős donnent également un tableau curieux du changement survenu entre les capitaux figurant aux bilans des établissements et leur cours à la Bourse. Tandis que, avant la guerre, la cote de la Bourse dépassait de 26·3% la valeur des capitaux relevée par les bilans, elle y était en avril 1926 de 28·9% inférieure.

Les bilans nouvellement évalués présentent, par rapport à la situation d'avant-guerre, des écarts caractéristiques entre les capitaux possédés par les banques et les capitaux y placés. On voit par les données qu'à présent, les établissements de crédit de Budapest s'appu-

yent beaucoup moins sur des capitaux étrangers qu'avant la guerre, ce qui peut s'expliquer par le fait qu'on ne fait guère des affaires de crédit à long terme, et que les affaires de dépôt ont grandement diminué. La plupart des capitaux étrangers sont actuellement des dépôts sur comptes-courants.

Les données relatives aux principaux postes des actifs de bilans — portefeuille de valeurs, immeubles, argent liquide — mettent vivement en lumière les changements qui se firent dans le montant des postes et dans la proportion de ceux-ci à l'actif total, en montrant, à la fois, combien de réserve secrète les établissements ont pu constituer et quelle base d'évaluation ils ont réussi à s'y créer.

Mindaddig, amíg a pénzügyminiszter 1925. évi 7000. számú rendelete értelmében a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok mérlegeinek felértékelése meg nem történt, nem lehetett átfogó és eléggé hiteles adatok alapján vizsgálni pénzüintézeteink és más részvénytársulataink helyzetének alakulását. A korona értékének romlása a mérlegtételek értékelésénél olyan eltolódásokat okozott, amelyek a mérlegeredmények reális bírálatát csaknem egészen illuzóriussá tették. Érthető tehát a várakozás abban a tekintetben, hogy mit mutat a felértékelés, amely az említett eltolódások kiegyenlítését tűzte ki céljául.

A felértékelés eredményeit a vállalatok jelentősebb részéről már ismerjük és volt alkalmunk megismerni olyan értékes gyakorlati megvilágítást is, ahonnan az ú. n. pengő-mérlegek tanulságai összefoglaló képpen tárulnak elénk. Az idő rövidsége miatt azonban még nem kerülhettek nyilvánosságra ide vonatkozólag a lehetőség szerint módszeres statisztikai összeállítások és ezeken alapuló magyarázatok. Ilyen statisztikai összeállítások alapján fogjuk most a budapesti pénzüintézetek helyzetét ismertetni.

Adatgyűjtésünk körébe a Takarékpénztárak és Bankok Egyesületének kebelébe tartozó pénzüintézeteket, illetőleg ezeknek azt a részét vontuk be, mely folyó évi május hó 1-ig felértékelte mérlegét elkészítette. Az ilyen intézetek száma 25, ezek a háború előtt, 1913 végén tőkeerőben az összes budapesti pénz-

intézeteknek 73·3, a régi egész Magyarország összes pénzügyintézeteinek 39·8%-át jelentették.

Az első és talán legfontosabb kérdés, hogy ezeknek a pénzügyintézeteknek saját tőkéi a felértékelés után a háború előtti tőkékkel milyen arányban vannak és a felértékelés folytán milyen mértékben szaporodtak. A felértékelésre nézve mérvadó 1925 január 1-i állapot szerint a saját tőkék (részvény- és tartaléktőkék) összege 234·0 millió pengő, az 1913 december 31-i állapot szerint pedig 1007·3 millió pengő volt. Pengőértékben tehát a tárgyalt intézetek tőkéi a felértékelés után csak 23·2%-át teszik a háború előttiének. Ha azonban reálisan akarjuk a vagyoni erő gyengülésének fokát lemérni, figyelembe kell vennünk a pénz vásárlóképestségében az 1913. év vége óta bekövetkezett csökkenést is. Ennek beszámításával a felértékelte mérlegekben kimutatott tőkék az 1913. évi mérlegekben feltüntetett tőkéknek csak 17·9%-át érik el. A budapesti pénzügyintézetek eszerint saját tőkéikkel csak olyan reális értéket reprezentálnak, mint körülbelül negyven évvel ezelőtt, a múlt század nyolcvanas éveinek második felében. Ami közvetlenül a felértékelés előtti helyzethez, tehát az 1924. évvégi mérleghez képest beállott változást illeti, ez valóban jelentékenynek mondható. Az 1924. évet záró mérlegek összesített adatai szerint a részvénytőke mindössze 2·3 millió pengőértéket képviselt, vagyis csak 0·4%-át a háború előttiének, míg a tartalékok 25·9 millió pengőt, tehát a háború előtti tartalékok összegének 6·4%-át tették ki. A felértékelés által nagyjából helyreállított a részvénytőkék és tartalékok között az a viszony, amelyben ezek egymáshoz az 1913. év végén állottak.

Érdekes lesz most már megállapítani, hogy a pénzügyintézetek mérlegeiben kimutatott tőkeerő milyen viszonyban volt a háború előtt a tőzsdei árfolyamok alapján az intézetekre nézve kialakult értékeléssel és milyen viszonyban van a két tényező most, a felértékelés után. Ennél az összehasonlításnál természetesen csak azoknak az intézeteknek az adataira támaszkodhatunk, amelyeknek részvényei a háború előtt is szerepeltek és ma is szerepelnek a tőzsdei árjegyzésben. A szóban lévő pénzügyintézetek 1913 december 31-i mérlegei szerint a saját tőkék összege 910·0 millió pengő volt. A tőzsde ugyancsak 1913 végén ugyanezen intézetek részvényeit együttesen 1148·7 millió pengőre, tehát a mérlegek szerinti tőkeértéknél 26·3%-kal magasabbra értékelte. A tőzsde értékelése jelenleg jóval kedvezőtlenebb eredményt ad, mint a felér-

tékelt mérlegekben kimutatott saját tőkék összege. Azok a Tébe intézetek, amelyek f. évi április hó 30-ig a felértékelés eredményeit nyilvánosságra hozták, pengőmérlegeikben saját tőkéiket 201·2 millió pengővel mutatják ki. Ugyanezeknek az intézeteknek az összes részvényei a f. évi április 30-i tőzsdei árfolyam szerint értékelve 143·1 millió pengőt érnek, vagyis 28·9%-kal kevesebbet a saját tőkéknek a pengőmérlegekben feltüntetett összegénél. A jelenlegi tőzsdei árfolyamok kedvezőbb alakulása iránti várakozásra ez az összehasonlítás mindenestre alapot ad; sajnos, egyelőre e várakozás teljesülését az osztalék és az általános kamatláb tekintetében a háború előttinél ma sokkal rosszabb arány és a kedvezőtlenebb tőkeviszonyok megakadályozzák.

Annak a kérdésnek a megvilágításánál, hogy a háború kezdete óta milyen veszteségek érték a pénzügyintézeteknél elhelyezkedett tőkéket, nem elég a saját tőkék összegének az 1913. évvégi és a felértékelte 1925. évi megnyitómérleg közötti változását tekintetbe venni, hanem az időközi tőkeemelések eredményeire is ki kell terjeszkedni. Miután a tőkeemelésekre történt befizetések összegét csak azoknál a pénzügyintézeteknél ismerjük, amelyek részvényei a tőzsdén jegyezve vannak, ezért csak az ilyen Tébe-intézetekre vonatkozó adatokat vesszük itt figyelembe. Ezeknek az intézeteknek saját tőkéi az 1913. évvégi mérlegek alapján 910·0 millió pengőt tettek ki, ugyanezen intézeteknél a tőkeemelésekre 1926 április 30-ig történt befizetések címén 530·7 millió pengő folyt be. A tőkeátmentés szempontjából tehát 1440·7 millió pengőt kell számbavenni. A felértékelte mérlegek az itt szóban lévő intézetek saját tőkéit 201·2 millió pengőben mutatják ki, ennek alapján a háború előtt kimutatott és azóta befolyt tőkéknek csak 14%-a maradt meg a felértékelés után.

Nézzük már most, milyen eltolódások jelentkeznek a saját és idegen tőkék egymásközi aránya szempontjából az 1925 január 1-i felértékelte mérlegekben az 1913. évvégi mérlegekhez képest. Míg 1913-ban a saját tőkék 16·1%-át képviselték a mérlegtételek összegének, a felértékelte mérlegeknél részesedésük 38·2%-ot tesz ki. Ma tehát sokkal kisebb mértékben támaszkodnak a budapesti intézetek idegen tőkékre, mint a háború előtt. Ez a körülmény a hosszúlejáratú hitelügyletek pangásával és a betétüzlet visszafejlődésével magyarázható. Az 1913. évvégi mérlegekben a forgalomban lévő kötvények a passzív mérleg-

A Takarékpénztárak és bankok egyes. kebelébe tartozó pénzintézetek 1913. és 1924. évi záró-, továbbá 1925. évi megnyitómérlegeinek összesítése.
Relevé relatif aux bilans de la fin de 1913 et de 1924, ainsi qu'à ceux du début de 1925, des établissements de crédit appartenant à l'Union des Caisses d'Epargne et des Banques.

Vagyon — Actif

Teher — Passif

A tételek megnevezése		1924		1925		1924		1925	
Désignation des postes		XII. 31		I. 1		XII. 31		I. 1	
		1913 Au 31 déc. 1913 XII/31		1924 Au 31 déc. 1924 I/1		1924 Au 31 déc. 1924 I/1		1925 Au 1er janv. 1925	
		ezer pengő en milliers de pengős		ezer pengő en milliers de pengős		ezer pengő en milliers de pengős		ezer pengő en milliers de pengős	
		az 1913. XII. 31. en % -ában		az 1913. XII. 31. en % -ában		az 1913. XII. 31. en % -ában		az 1913. XII. 31. en % -ában	
Készpénz — Argent comptant		49804	11046	11122	22.4	22.5	604245	142122	0.4
Ércpénz, külföldi valuták és szelvények — Monnaies, devises étrangères et coupons		5374	2038	3453	37.9	64.2	403139	91927	6.4
Más pénzintézeteknél elhelyezett tőkék — Capitales placées dans d'autres établis. de crédit		82473	20146	24336	24.4	29.5	28299	13988	2.0
Értékpapírok (a kisorsoztat is beleértve) — Valeurs (y compris celles tirées)		552239	18545	90214	3.4	16.3	801895	26980	3.3
Külföldi alapok és alapítványok értékpapirjai (a kisorsoztat is beleértve) — Valeurs de différents fonds et fondations (y compris les valeurs tirées)		183573	285	1833	0.2	1.0	106575	2033	1.9
Váltók (a viszontéleszámitott váltók nélkül) — Traités (non compris les traités réescomptés)		926150	63916	64173	6.9	6.9	1339131	473	0.0
Külföldi váltók (devizák) — Traités étrangers		7971	2114	2492	26.5	31.3	153442	23	0.0
Előlegek (lombard kölcsönök): — Avances (prêts lombards):		158532	7321	7159	4.6	4.5	1024403	65	0.0
a) értékpapírokra — sur titres		129	—	—	0.0	0.0	5157	1	0.0
b) aranyra, ezüstre, ékszerekre és egyéb ingóságra — sur de l'or, de l'argent, sur des bijoux et autres biens meubles		41086	—	—	0.0	0.0	23	21690	0.0
c) árukra — sur des marchandises		27824	1381	1381	5.0	5.0	1551396	294528	15.9
Tőzsdei riportüzlet — Affaires de report de Bourse		893196	119168	177813	13.3	19.9	507	85	16.8
Folyószámlás követelések: — Créances de comptes-courants:		536350	63969	91043	11.9	17.0	1847	1240	67.1
a) fedezettel — couvertes		1439146	374	374	0.0	0.0	37520	3375	7.3
b) fedezet nélkül — non couvertes		1056087	43	43	0.0	0.0	85366	5486	7.2
Jelzálogos kölcsönök az áruházzott kölcsönök nélkül) — Emprunt hypothécaires (non compris les emprunts transférés)		6092	659	659	10.8	10.8	9028	9028	11.0
Törvényhatósági, községi és közhasznú művekre adott kölcsönök (az áruházzott kölcsönök nélkül) — Emprunts de comitats, de villes municipales, de communes contractions pour des oeuvres d'utilité publique (non compris les empr. transférés)		4687	69	190	1.5	4.1			
Kölcsönök kötelezvényekre kezesség mellett — Emprunts avec caution, sur obligations		81485	2994	67102	3.7	82.3			
Berendezés — Installations		2241	742	742	3.3	3.3			
Ingatlanok — Immeubles		148131	5915	68801*	4.0	45.1			
Övadákok és letétek — Cautions et dépôts									
Átmeneti kamatok — Intérêts transitoires									
Egyéb követelések és átmeneti tételek — Autres créances et postes transitoires									
Összesen — Total		6225160	322912	613117	5.2	9.9	6225160	322912	613117

* Ebből 28,509,000 pengő az 1924 XII/31-e utáni tőkeemelések alkalmával történt befizetések összege. — Dont 28,509,000 pengős au titre des versements effectués lors des augmentations de capital faites depuis le 31 décembre 1924. *) A tiszta nyereség tartalékolásra fordított része egyöntetűség céljából a tartaléktőkéknél van felvéve. — Pour plus d'uniformité, c'est aux capitaux de réserve qu'on a inscrit la partie réservée du bénéfice net.

Az egyes tételek százalékaránya a Tébe kebelébe tartozó pénzüintézetek összesített 1913. és 1924. évi záró-, továbbá 1925. évi megnyitómérlegeiben.
Proportion pour cent des postes figurant dans les bilans de clôture de 1913 et de 1924, et dans les bilans d'ouverture de 1925 des établissements de crédit appartenant à l'Union des caisses d'épargne et des banques.

Vagyon — Actif

Téher — Passif

A t é t e l e k m e g n e v e z é s e D é s i g n a t i o n d e s p o s t e s		1913 XII/31. Au 31 déc. 1913	1924 XII/31. Au 31 déc. 1924	1925 I/1. Au 1er janv. 1925
Készpénz — Argent comptant.....	Részvénytőke — Capital-actions	0.8	3.5	1.8
Ércpénz, külföldi valuták és szelvények — Monnaies, devises étrangères et coupons	Tartaléktőkék — Capitaux de réserve	0.1	0.6	0.6
Más pénzüintézeteknél elhelyezett tőkék — Capitaux placés dans d'autres établis. de crédit	Nyugdíjalap és nyugdíjartalék — Fonds et réserves de pensions de retraite	1.3	6.2	4.0
Értékpapírok (a kisorsoltakat is beleértve) — Valeurs (y comprises celles tirées)	Betétek (takaré-, törzs-, heti- és pénztárjegybététek — Dépôts (d'épargne, de souche, dépôts hebdomadaires et de bons de caisse)	8.9	5.8	14.7
Külföle alapok és alapítványok értékpapírai a kisorsoltakat is beleértve) — Valeurs de différents fonds et fondations (y comprises les valeurs tirées)	Záloglevelek forgalomban — Valeurs hypothéc. en circulation ..	3.0	0.1	0.3
Váltók (a viszontleszámtított váltók nélkül) — Traites (non compris les traites réescomptées)	Egyéb értékpapírok (járadékjegyek, szőlőkötvények stb.) forga- lomban — Autres valeurs (bons de rente, obligations de vig- nobles etc.) en circulation	14.9	19.8	10.4
Külföldi váltók (devizák) — Traites étrangères	Közséfg kötvények forgalomban — Obligations communales en circulation	0.1	0.7	0.4
Előlegek (lombardkölcsönök): — Avances (prêts lombards): a) értékpapírokra — sur titres	Előlegek és kölcsönök — Avances et prêts	2.5	2.3	1.2
b) aranya, ezüstre, ékszerekre és egyéb ingóságra — sur de l'or, de l'argent, sur des bijoux et autres biens meubles	Elfogadványok és utalványok forgalomban — Certificats et mandats en circulation	0.0	0.0	0.0
c) árukra — sur des marchandises	Folyószámlás tartozások — Dettes de comptes-courants ..	0.7	0.0	0.0
Tőzsdei reportüzlet — Affaires de report de Bourse ..	Fel nem vett osztalék — Dividendes non touchés ..	0.4	0.4	0.2
Folyószámlás követelések: — Créances de comptes-courants: a) fedezettel — couvertes	Óvadékok és letétek — Cautions et dépôts	14.3	36.9	29.0
b) fedezet nélkül — non couvertes	Átmeneti kamatok — Intérêts transitoires	8.6	19.8	14.9
Jelzálogos kölcsönök (az átruházott kölcsönök nélkül — Emprunts hypothécaires (non compris les emprunts transférés) ..	Egyéb tartozások és átmeneti tételek — Autres dettes et postes transitoires	23.1	0.1	0.1
Törvényhatósági, községi és közhasznú művekre adott kölcsönök (az átruházott kölcsönök nélkül) — Emprunts de comités, de villes municipales, de communes contractés pour des oeuvres d'utilité publique (non compris les empr. transférés)	Tiszta nyereség nem tartalékolt része — Partie non réservée du bénéfice net	17.0	0.0	0.0
Kölcsönök kötelezvényekre kezesség mellett — Emprunts avec caution, sur obligations		0.1	0.2	0.1
Berendezés — Installations		0.1	0.0	0.0
Ingatlanok — Immeubles		1.3	0.9	10.9
Óvadékok és letétek — Cautions et dépôts		0.0	0.7	0.4
Átmeneti kamatok — Intérêts transitoires		0.4	0.2	0.1
Egyéb követelések és átmeneti tételek — Autres créances et postes transitoires		2.4	1.8	10.9
Összesen — Total	Összesen — Total	100.0	100.0	100.0

tételek 40·5 %-át képviselték, míg az 1925 január 1-i felértékelt megnyitómérlegekről összesített táblázatunk szerint záloglevelekre és más kötvényekre a passzív mérlegtételek összegéből csak 3·6% jut. A betétek a passzív tételeknek 1913-ban 12·9%-át, az 1925 január 1-i felértékelt mérlegek főeredményében mindössze 4·4%-át foglalják le. Pénzintézeteinknek tehát elsősorban nem is részvénytőkéik szaporításával, hanem a hosszúlejáratú hitelügyletek és a betétüzlet megerősödésével kellene a fejlődés irányában haladni.

Statisztikai összeállításunk szerint a felértékelés után egyelőre még az a helyzet, hogy idegen tőkéket túlnyomó részben a felek folyószámlás betétei képviselik. Ezeknek összevont mérlegeink főeredményében 294·5 millió pengővel kimutatott összege kerekén négyötöd részét jelenti az összes idegen tőkének, míg a háború előtt csak egyharmadrészben adta a felek folyószámlakövetelése az idegen tőkék álladékat. Az intézetekkel szemben fennálló folyószámlakövetelések ezidőszerint körülbelül 20%-kal haladják meg a saját tőkéket, míg 1913 végén több mint 30%-kal voltak ezeknél magasabbak.

A mérlegek teheroldalán a felértékelés következtében — eltekintve az eddig tárgyalt tételektől — a nyugdíjalapnál, illetve a nyugdíjtartalékoknál, továbbá a különféle kötvényeknél mutatkozik nagyobb fokú emelkedés. Ez az utóbbi egyik jelzőlogintézetünk idegen valutára szóló és eddig a háború előtti koronaparításban kimutatott kötvényeinek a jelenlegi valutaárfolyamokkal egyező átértékeléséből származik. A nyugdíjalap, illetve a nyugdíjtartalékok tétele a Tébe-intézeteknél az addig közzétett felértékelt mérlegek szerint 13·9 millió pengőt reprezentál. Ez az összeg körülbelül a felét teszi a tárgyalt intézetek által a háború előtt kimutatott nyugdíjalapok összegének. Sajnos, a nyugdíjteher nemhogy ennek megfelelően csökkent volna, hanem inkább hatalmasan megnőtt. A Tébe kötelékébe tartozó intézetek közül azok, amelyeknek adatait e tárgyalás folyamán felhasználtuk, 1913-ban 274 volt alkalmazottjuknak fizettek nyugdíjat, jelenleg pedig 1018 nyugdíjast látnak el. A nyugdíjfizetés tényleges összegéről nincsenek adataink, az intézetekre háruló teher különben is rövid időn belül lényegesen változhat aszerint, hogy a most még jó részben vitás igények milyen végleges szabályozást fognak nyerni. Azt hisszük azonban, nem túlozunk, ha minimálisan 2 millió koronára becsüljük az igények nagyságának eldöntése után személyenként átlag kifizetésre kerülő havi nyug-

díjat. Ezzel a becsléssel körülbelül 2 millió pengő volna a Tébe-pénzintézetek évi nyugdíjfizetési kötelezettsége, amit — 6%-os kamatozást számítva — a nyugdíjalapok, illetve nyugdíjtartalékok akkor tudnának fedezni, ha 33·0 millió pengőt tennének ki. E tőkének mindössze kétötöd részét teszi a 13·9 millió pengős átértékelt, illetőleg újonnan létesített nyugdíjtartalék és alap. Igaz ugyan, hogy a háború előtt sem csupán a mérlegekben erre a célra felvett alapokból nyertek kielégítést a nyugdíjköltségek, hanem a folyó jövedelmekből is kiegészítették azok, most azonban a nyugdíjasoknak a számításaiknál alapul vett mértékben való ellátása már sokkal érzékenyebben fogja a jövedelmeket érinteni.

A mérleg vagyonoldalán a likviditás szempontjából első helyen említendő tétel, a készpénz 22·5%-át teszi ki az 1913. évi álladéknak. Az álladékok általános hanyatlását figyelembe véve, ez az arány kissé magasnak látszik. Ércpénz és külföldi valuták címén 3·5 millió pengőt mutat ki az 1925. évi megnyitómérlegekről készült összesítésünk, vagyis 64·2%-át az 1913. évi megfelelő mérlegekbe beállított összegnek. Az osztrák-magyar monarchia egységes valutaterületének szétdarabolása adja főképen a magyarázatát annak, hogy e tétel összege csökkent a legkisebb mértékben. A más pénzintézeteknél elhelyezett és rövid határidővel felmondható tőkék 24·3 millió pengős összegükkel a vagyontételek főösszegének 4%-át teszik. Itt az átlagosnál szintén kisebb a háború előtti állapothoz viszonyítva a visszaesés, ugyanis az 1913. évi állapottal egybevetve 29·5%-os arányt kapunk. Az igen erősen visszafejlődött üzletágak sorába tartozik a váltóleszámítolás. A váltótárcának 64·2 millió pengő értékkel felvett állománya csak 6·9%-a az 1913. évinek.

A felértékelés az 1924. évi zárómérleggel szemben a vagyonoldal főösszegét kb. kétszeresre, 322·9 millió pengőről 613·1 millió pengőre emelte. A többlet zömét három tétel látens tartalékai szolgáltatták, elsősorban a folyószámlaköveteléseké, amelyek 85·7 millió pengővel, az 1924. évvégi mérlegeredménynek kétötödével emelkedtek, második helyen az értékpapíroké, ahol 73·2 millió pengő, vagyis az 1924. évi zárómérleghez képest több mint négyszeres az emelkedés, végül az ingatlanoké, ezek 64·1 millió pengővel, az 1924. évi zárómérlegben kimutatott összeghez képest 22-szeresre növekedtek. Az értékpapírtárcának a felértékelt mérlegben kimutatott pengőösszege 16·3%-át teszi az 1913. évben feltüntetett mérlegértéknek. A budapesti tőzsdén jegyzett részvények értéke

a hivatalos tőzsdeindex szerint körülbelül két év óta a háború előtti árnívó 10 százaléka körül mozog. Tudvalevő, hogy a pénzintézetek tárcájában lévő papírmennyiség ma sokkal nagyobb, mint amekkora a háború előtt volt, s ezért, bár az értékpapírtárca mérlegeinek szembeállításánál nem látunk a részvényindex szerinti általános értékcsökkenésnek egészen megfelelő visszaesést, mégis megkockáztathatjuk azt az állítást, hogy a papírok a mostani értékelés alkalmával a tényleges forgalmi értékhez képest legalább is oly óvatosan vétettek fel a mérlegekbe, mint a régi békeévekben. Az ingatlanokban rejlő látens tartalék az átértékelés után a háború előttinél aránylag jobban kimerítettnek látszik. A felértékelés alkalmával az ingatlanok címén a mérlegekbe beállított összeg 82,3%-a a megfelelő 1913. évi mérlegekbe felvett összegnek. A budapesti ingatlanok forgalmi értéke a békeérték 82%-ánál ma még jóval alacsonyabb. Kétségtelen ugyan, hogy az állomány ingatlanokban is erősen szaporodott, de ez a szaporodás tudomásunk szerint nem volt olyan nagy, hogy az ingatlanárakban a békenívóhoz képest még fennálló visszaesés dacára fel lehetne tételezni a rejtett tartalékoknak a régivel azonos mértékű fenntartását. Meg kell állapítanunk azonban, hogy a háború előtt az évek

hosszú során át történt leírások igen nagy ingatlan-látenséket eredményeztek, melyeket a mostani átértékelés nyilvánvalóan csak részben használt fel.

Az 1925. évi megnyitómérlegek elkészítésére megállapított határidő nem régen telt le s így a vidéki intézetek helyzetéről, valamint arról a kérdésről, hogy miképpen alakultak át az erőviszonyok a fővárosi és vidéki pénzintézetek között, még nem tudunk beszámolni. Ahhoz, hogy a budapesti intézetek helyzetének alakulásába is mélyebben beláthassunk, szükséges volna a jövedelem- és költség számla, valamint egyes forgalmi adatok statisztikai eredményeinek ismerete. A hivatalos statisztika rajta lesz, hogy idevonatkozó adatait mielőbb nyilvánosságra hozhassa. Az itt ismertetett adatok legfőbb tanulsága talán az, hogy pénzintézeteink az ország termelési viszonyaihoz leginkább símuló üzletágak, a beruházási hitelek virágzásának feltételeit nélkülözve, erősen hanyatlott tőkeerőjükhöz képest is nagyon megcsonkított keretek között dolgoznak. Valószínűleg a régebben számottevő, de most megbénult tevékenységi formák felélénkülésével lesz csak módjukban az elvesztett vagyoni erőt fokozatosan visszaszerezni.

Szigeti Gyula dr.

A hitelválság statisztikája 1926 április havában.

Statistique de la crise de crédit en avril 1926.

Résumé. Les données recueillies par différents organes, pour connaître les dimensions et l'importance de la croissante crise de crédit étaient incomplètes et peu précises, car elles ne se rapportaient qu'au nombre des cas et qu'elles ne tenaient pas de compte des cas répétés. Dans ces circonstances, l'Office central royal hongrois de statistique, en prenant en considération l'avis des milieux intéressés, a réorganisé le système de recueillir les données de la crise de crédit. Celles-ci sont désormais fournies par les tribunaux, l'Association générale de la protection du crédit et la Centrale des établissements de crédit; et les enquêtes s'étendent tant sur les nouvelles insolvabilités déclarées que sur les cas clos. On a eu un soin spécial d'établir exactement, pour chaque cas, s'il n'a pas déjà été l'objet d'une autre procédure, et cela afin d'éviter qu'on ne relève pas plusieurs fois un même cas.

Les tableaux ci-dessous présentent par groupes de profession, les données des insolvabilités déclarées et closes en avril 1926.

A háború utáni években egyre aggasztóbb méreteket öltő hitelválság gazdasági életünk meggyengült organizmusának hovatovább egyik legégetőbb sebe lesz. Csekély vigasztalás, hogy a fizetéseképtelenségek számának erősen emelkedő tendenciája nemcsak nálunk észlelhető, hanem — még jóval nagyobb mértékben — más országokban is, hogy a kiélesedett hitelválság világszerte mutatkozó kóros jelenség, melyet kétségkívül a háború és a békeállapotba való átmenet új háborúja növelt megmérteiben. Azokban az országokban ugyanis, ahol az infláció nagyobb arányú volt, s az inflációs gazdálkodás hosszabb ideig tartott — így Magyarországon is —, az átmeneti gazdálkodás hirtelen megszakadásának összes következményei egyszerre jelentkeztek s a gazdasági életre sokkal súlyosabban nehezedtek mint ott, ahol a pénzértékromlás nem, vagy csak kismértékben következett be, ahol tehát a gazdasági életben csak azok a hullámmozgások voltak érezhetők, melyeket az általános világgazdasági helyzetben előálló változások indítottak meg.

Magyarországon a pénzügyi újjáépítéssel kapcsolatban megindult deflációs gazdálkodás, mely bizonyos fokú termelési és fogyasztási krízist, emelkedő munkanélküliséget, részvényérték- és árnívócsökkenést, a pénzpiacra általános depressziót idézett elő, nemcsak az inflációs korszak konjunkturális lehetőségeire épített alkalmi vállalatokat ingatta meg létalapjukban, hanem az addigi korlátlan hitelnyújtás megszorításával a szolidan megalapozott vállalatokat is az immobilitás, illetőleg illikviditás veszélyének tette ki. A fizetéseképtelenségeknek a múlt év óta tapasztalható erős megduzzadása tehát, a háborús hatásokon kívül, elsősorban a gazdasági élet szervezetében beállott hirtelen változással magyarázható. Ennek a mind akutabbá váló hitelválságnak tüzetes megfigyelése és minden vonatkozásban való megvilágítása ma tehát elsőrangú feladatát kell, hogy képezze a statisztikai kutatásnak, nemcsak azért, hogy a gazdasági életben beállott változás követelte áldozatok nagysága pontosan megmérhető legyen, hanem azért is, hogy a válság enyhítésére alkalmas eszközök kereséséhez megbízható alapot szolgáltatson.

A m. kir. közp. statisztikai hivatal tekintettel arra, hogy a mind akutabbá váló hitelválság méreteinek és jelentőségének megismerésére az eddig különböző szervek által gyűjtött adatok egyrészt — mivel csak az esetek számára vonatkoztak — hézagosak, másrészt — mivel az ismétlődő eseteket figyelmen kívül hagyták — pontatlanok voltak: a különböző érdekeltségek véleményének figyelembevételével megszervezte a hitelválságstatisztikai adatgyűjtést. Az új adatgyűjtés a csődökre és olyan kényszeregyességekre nézve, melyeknél magánegyesség megkísérlésének nincs helye, a bíróságokra, egyéb kényszeregyességeknél (ahol a közadós kereskedő vagy iparos) az 1410/1926. M. E. sz. rendelettel megszervezett Országos Hitelvédő Egyletre (OHE), a Pénzintézeti Központhoz tartozó vállalatok kényszer- és magánegyességeinél a fenti intézetre támaszkodik mint adatszolgáltatókra. Különös gond fordított arra, hogy az egyes eseteknél pontosan megállapítható legyen, volt-e az már előzőleg más eljárás alatt, hogy így a többszörösszámbavétel lehetséges kiküszöböltesse. Természetes, hogy még az ily módon összeállított statisztika sem fogja át a hitelválság egész terrénumát, mert az adatszolgáltató fórumok igénybevétele nélkül rendezett magánegyességek, lappangó fizetéseképtelenségek, az átmeneti zavarok, a statisztikai megfigyelés körén kívül esnek. Kétségtelen azonban, hogy az új

adatgyűjtés eredményei — melyek havonta fognak közöltetni — most már alkalmasak lesznek arra, hogy a megfigyelhető fizetéseképtelenségekről pontos tájékozódást szerezhessünk.

Az ápr. hó folyamán előfordult új fizetéseképtelenségekről az I. számú kimutatás számol be.

A tárgyalt hó folyamán tehát összesen 266 új fizetéseképtelenségről számolnak be az adatok, 101.0 milliárd (7 millió aranykorona) aktívával és 179.3 milliárd (12.3 millió aranykorona) passzívával. Említésreméltó körülmény, hogy az összes új válságesetek 75%-a az OHE-nél vár rendezésre s az itt bejelentett esetek aktívái az összes új fizetéseképtelenségek aktíváinak 85%-át, passzívái az összes passzívák 88%-át foglalják le. Tekintetbe véve azt, hogy az OHE működése még alig 2 hónapra nyúlik vissza, hogy továbbá az eléje kerülő egyességek lebonyolítása jóval rövidebb idő alatt megy végbe (kb. 60 nap) mint a bíróságoknál s így az eljárási költségek is jóval kisebbek, bizonyosra vehető, hogy a következő adatok a hitelvédelem terén kifejtett szolgálatának még fokozottabb igénybevételéről fognak beszámolni.

Az új válságeseteknek foglalkozási főcsoportok szerint való megoszlásánál látható, hogy a kereskedelem úgy az esetek számát, mint a bejelentett aktívákat és passzívákat illetőleg messze meghaladja a többi csoportot. Természetesnek kell e körülményt találnunk, ha meggondoljuk, hogy az inflációs korszak éppen kereskedelmi téren tenyészette ki a legtöbb konjunkturális vállalatot, miután az akkori viszonyok az ipari vállalatnál sokkal mozgékonyabb és spekulatív tevékenységre inkább hajlamos kereskedelmi vállalatok alapításának kedveztek. Különben is a kereskedelem normális viszonyok között is természeténél fogva érzékenyebben reagál a gazdasági életben előálló változásokra.

Az új fizetéseképtelenségek aktív és passzív vagyonának foglalkozási főcsoportok szerinti megoszlását az I/a sz. tábla tünteti fel. Az adatok szerint a kereskedelemre esik az összes új fizetéseképtelenségi esetek 82%-a, a bejelentett aktíváknak 77, a passzíváknak pedig 82%-a. A főcsoporton belül legsúlyosabb helyzetet mutat a ruházati cikkekkel, fonó-, szövőipari árúkkal való kereskedési szakma, melyre az új fizetéseképtelenségek 49%-a, az aktíváknak 40, a passzíváknak 46%-a esik. A textilszakmán kívül a vas- és fémárú, továbbá a vegyeskereskedelmi szakma helyzetét mutatják még igen súlyosnak az adatok.

Jellemző a válság intenzitására, hogy az már a mezőgazdaságra is áttért, amennyi-

I. Az 1926 április havában előfordult új fizetéseképtelenségek.

Nouvelles insolvabilités en avril 1926.

Foglalkozási csoport Groupe de professions	Az O. H. E.-nél bejelentett						A bíróságnál nyitott						Az össz. új fizetésképtelenségek Nouvelles insolvabilités ensemble			
	magánegyezségek — Concordats privés			kényszeregyességi magánegyezségek — Concordats privés résultant de concord. judic.			kényszeregyess. Concord. judic. ouverts devant les tribunaux									
	déclarés à l'O. H. E. *)															
	száma — Nombre des concord. pr.	összege az ideiglen. mérleg szerint mill. kor.-ákban — suivant le bilan provisoire en millions de couronnes	aktívák — actif	passzívák — passif	száma — Nombre de ces concord.	összege az ideiglen. mérleg szerint mill. kor.-ákban — suivant le bilan provisoire en millions de couronnes	aktívák — actif	passzívák — passif	száma — Nombre de ces concord.	összege az ideiglen. mérleg szerint mill. kor.-ákban — suivant le bilan provisoire en millions de couronnes	aktívák — actif	passzívák — passif	száma — Nombre	összege az ideiglen. mérleg szerint mill. kor.-ákban — suivant le bilan provisoire en millions de couronnes	aktívák — actif	passzívák — passif
azon csődök száma, melyeket kényszeregyességi eljárás nem előzött meg — Nombre des faillites qui n'ont pas été précédées par une procédure de concordat jud.																
I. Bányászat, kohászat — Mines et hauts fourneaux	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II. Mezőgazdaság — Agriculture.																
1. Földbirtokos — propriétaires fonciers	—	—	—	—	—	—	—	2	2162	2410	—	2	2162	2410	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Földbérlet — fermiers	—	—	—	—	—	—	—	4	3483	4469	—	4	3483	4469	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Ipar — Industrie.																
1. Vas- és fémipar, gépgyártás — Sidérurgie, métallurgie, construction mécanique	1 *	1737	2821	—	—	—	—	1	63	88	2	1800	2909	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	1	*1737	2821	—	—	—	—	—	—	—	1	1737	2821	—	—	—
2. Kő-, föld-, agyag- és üvegipar — Industrie de la pierre, céramique, industrie du verre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Fa- és csontipar — Industries du bois et des os	—	—	—	—	5	1239	2206	—	1	14	16	6	1253	2222	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	2	826	1596	—	—	—	—	2	826	1596	—	—
4. Bőr-, sörte-, szőr-, toll- és ruggyantaipar — Industries du cuir, du poil, des plumes et du caoutchouc	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Fonó-szövőipar — Industrie textile	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6. Ruházati ipar — Industrie du vêtement	—	—	—	—	—	—	—	4	2	191	470	6	191	470	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
7. Papirosipar — Industrie du papier	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
8. Malomipar — Minoterie	—	—	—	—	2	3182	3575	—	3	4419	4502	5	7601	8077	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Egyéb élelmezési és élvezeti c. gyárt. — Alimentation et boissons	—	—	—	—	10	3054	4272	—	1	124	171	11	3178	4443	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	3	2314	2786	—	—	—	—	3	2314	2786	—	—
10. Vegyészeti ipar — Industrie chimique	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1144	2750	2	1144	2750	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
11. Építőipar — Industrie du bâtiment	—	—	—	—	2	1603	2835	—	—	—	—	2	1603	2835	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12. Sokszorosítóipar és műipar — Imprimeries et lithographies	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13. Szállodás, vendéglős — Hôtels et rest.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14. Egyéb ipari foglalkozás — Autres professions industrielles	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20	44	1	20	44	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IV. Kereskedelem — Commerce																
1. Állatokkal és mezőgazd. terményekkel — des animaux et des produits agricoles	—	—	—	—	3	15989	32765	1	—	—	—	4	15989	32765	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	1	11865	27611	1	—	—	—	2	11865	27611	—	—
2. Fával és egyéb ipari termékekkel — du bois et des autres produits industriels	—	—	—	—	2	2295	3890	—	—	—	—	2	2295	3890	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

*) Associat. gén. de la protection du crédit.

**) P. K.-nál bejelentett magánegyezség. — Concordat privé déclaré à la Centrale des établis. de crédit.

Foglalkozási csoport Groupe de professions	Az O. H. E.-nél bejelentett						A bíróságnál nyitott				Az össz. új fizetésképtelenségek Nouvelles insol- vabilités ensemble					
	magánegyezsé- gek — Concor- dats privés			kényszeregyességi ma- gánegyezségek — Con- cordats privés résultant de concord. judic.			kényszeregyess. Concord. judic. ouverts devant les tribunaux									
	déclarés à l'O. H. E. *)															
	száma — Nombre des concord. pr.	összege az ideiglen. mérleg szerint mill. kor.-ákban — sui- vant le bilan pro- visoire en millions de couronnes	aktív- nak — actif	passz- válnak passif	száma — Nombre de ces concord.	összege az ideiglen. mérleg szerint mill. kor.-ákban — sui- vant le bilan pro- visoire en millions de couronnes	aktív- nak — actif	passz- válnak passif	száma — Nombre de ces concord.	összege az ideiglen. mérleg szerint mill. kor.-ákban — sui- vant le bilan pro- visoire en millions de couronnes	aktív- nak — actif	passz- válnak passif	száma — Nombre	összege az ideiglen. mérleg szerint mill. kor.-ákban — sui- vant le bilan pro- visoire en millions de couronnes	aktív- nak — actif	passz- válnak passif
3. Vas- és fémárúkkal, gépekkel — des machines et des articl. en fer et en métaux ebből Budapest — dont à Budapest . .	10 5	6774 6189	9754 8695		11 4	2488 1248	4463 2290	— —	1 —	169 —	429 —		22 9	9431 7437	14646 10985	
4. Agyag, üveg, téglá, mész, cement ker. — de l'argile, du verre, de la brique, de la chaux, du ciment ebből Budapest — dont à Budapest . .	— —	— —	— —		3 —	530 —	965 —	— —	— —	— —	— —		3 —	530 —	965 —	
5. Fa és faragott áru ker. — des articles en bois et sculptés ebből Budapest — dont à Budapest . .	— —	— —	— —		— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —		— —	— —	— —	
6. Bőrárúkkal való kereskedés — des artic- les en cuir ebből Budapest — dont à Budapest . .	1 1	671 671	1589 1589		3 —	704 —	1223 —	— —	— —	— —	— —		4 1	1375 671	2812 1589	
7. Cipőkereskedés — Cordonneries ebből Budapest — dont à Budapest . .	3 2	696 661	559 508		3 3	920 920	1571 1571	— —	— —	— —	— —		6 5	1616 581	2130 2079	
8. Különb. ruházati, fonó-szövőárú ker. — du vêtement et des articles textiles ebből Budapest — dont à Budapest . .	51 19	22701 13856	41540 25168		62 16	17469 6999	37294 14979	7 4	9 —	1166 —	2691 —		129 39	41336 20855	81525 40147	
9. Élelmezési és élvezeti c. italokkal — des produits alimentaires et des boissons ebből Budapest — dont à Budapest . .	— —	— —	— —		1 —	108 —	166 —	1 —	— —	— —	— —		2 —	108 —	166 —	
10. Gyógy- és vegyeszeti árúkkal — des artic- les pharmaceutiques et chimiques ebből Budapest — dont à Budapest . .	— —	— —	— —		— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —		— —	— —	— —	
11. Könyv, papír, írószer, műkeresk. — Lib- rairies, papeteries ebből Budapest — dont à Budapest . .	— —	— —	— —		— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —		— —	— —	— —	
12. Vegyeskereskedés — Epicerie ebből Budapest — dont à Budapest . .	3 1	105 20	211 62		21 2	3358 509	6162 1471	9 1	8 —	1762 —	1955 —		41 4	5225 529	8328 1533	
13. Szállítók és bizományosok — Transpor- teurs et commissionnaires ebből Budapest — dont à Budapest . .	1 1	220 220	255 255		— —	— —	— —	1 1	— —	— —	— —		2 2	220 220	255 255	
14. Egyéb kereskedelmi ágak — Autres branches commerc. ebből Budapest — dont à Budapest . .	— —	— —	— —		— —	— —	— —	2 1	1 —	15 —	38 —		3 1	15 —	38 —	
V. Pénz-, hitel- és biztosításügy — Etablissements de crédit, assurances ebből Budapest — dont à Budapest . .	— —	— —	— —		— —	— —	— —	1 —	— —	— —	— —		1 —	— —	— —	
VI. Egyéb — Autres ebből Budapest — dont à Budapest . .	— —	— —	— —		— —	— —	— —	— —	4 2	510 340	1110 718		4 2	510 340	1110 718	
I. Bányászat, kohászat — Mines et hauts fourneaux ebből Budapest — dont à Budapest . .	— —	— —	— —		— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —		— —	— —	— —	
II. Mezőgazdaság — Agriculture ebből Budapest — dont à Budapest . .	— —	— —	— —		— —	— —	— —	— —	6 —	5595 —	6879 —		6 —	5595 —	6879 —	
III. Ipar — Industrie ebből Budapest — dont à Budapest . .	1 1	1737 1737	2821 2821		19 5	9078 3140	12888 4382	7 3	10 —	5975 —	8041 —		37 9	16790 4877	23750 7203	
IV. Kereskedelem — Commerce ebből Budapest — dont à Budapest . .	69 29	31167 21617	53908 36277		109 26	43861 21541	88499 47922	21 8	19 —	3112 —	5113 —		218 63	78140 43158	147520 84199	
V. Pénz-, hitel- és biztosításügy — Crédit, assurances ebből Budapest — dont à Budapest . .	— —	— —	— —		— —	— —	— —	1 —	— —	— —	— —		1 —	— —	— —	
VI. Egyéb — Autres ebből Budapest — dont à Budapest . .	— —	— —	— —		— —	— —	— —	— —	4 2	510 340	1110 718		4 2	510 340	1110 718	
Összesen — Total ebből Budapest — dont à Budapest . .	70 30	32904 23354	56729 39098		128 31	52939 2461	101387 52304	29 11	39 2	15192 340	21143 718		266 74	101035 48375	179259 92120	

Ia. Az új fizetéseképtelenségek aktíváinak s passzíváinak foglalkozási főcsoportok szerinti megoszlása.

Ia. Répartition, par principaux groupes de professions, des actifs et des passifs des nouvelles insolvabilités.

Foglalkozási főcsoport <i>Principaux groupes de professions</i>	Az oldalt megnevezett főcsoportok %-os részesedése a bejelentett összes — <i>Participation, en %, des principaux groupes de professions</i>	
	aktívákban <i>aux actifs</i>	passzívákban <i>aux passifs</i>
Mezőgazdaság — <i>Agriculture</i>	5.5	3.9
ebből Budapest — <i>dont Budapest</i>	0.0	0.0
Ipar — <i>Industrie</i>	16.6	13.2
ebből Budapest — <i>dont Budapest</i>	4.8	4.0
Kereskedelem — <i>Commerce</i>	77.4	82.3
ebből Budapest — <i>dont Budapest</i>	42.8	47.0
Pénz, hitel, biztosítás- ügy — <i>Monnaie, crédit et assurances</i>	0.0	0.0
ebből Budapest — <i>dont Budapest</i>	0.0	0.0
Egyéb — <i>Autres</i>	0.5	0.6
ebből Budapest — <i>dont Budapest</i>	0.3	0.4
Összesen — <i>Total</i>	100.0	100.0
ebből Budapest — <i>dont Budapest</i>	47.9	51.4

ben a hó folyamán e főcsoportnál már 6 kényszeregyességi esettel találkozunk.

A bejelentett új válságesetek területi megoszlásának adatai szerint a vidékre az összes új esetekből 192, Budapestre 74 esik. Az aktív és passzív vagyonban azonban Budapest részesedése már aránytalanul nagyobb. Az aktíváknak csaknem a fele, a passzíváknak már több mint 50%-a jut Budapestre, amit a nagyobb vállalatoknak a központba való tömörülése folytán természetesnek kell találnunk.

Megjegyzendő még, hogy az újonnan előfordult válságeseteken kívül április havában összesen 51 (Budapest 22) olyan csődni-tás történt, amelyeket kényszeregyességi eljárás előzött meg. Ebből esett a mezőgazdaságra 2, iparra 16, kereskedelemre 31, pénzügyre 1, egyéb csoportra 1. Természetes, hogy az új válságesetek közül ezek ki voltak rekesztendőek, nehogy kétszeres számbevétel történjék. Az egyesség nélkül végződött kényszeregyességi eljárásokat ugyanis rendszerint csődni-tás követi még, pedig a kereskedő adósnál a megnyitás hivatalból történik, más foglalkozású közadósnál a hitelezők kérelmére. Előfordulhat ennél fogva, hogy az egyességi eljárást megszüntető bírói

végzés jogerőre emelkedése után ugyanaz az eset csőd alakjába burkoltan még ugyanazon hónapban még egyszer jelentkezik. Az eddigi ilyen irányú kimutatások hibája éppen az volt, hogy az esetleges ismétlődéseket nem tudták eliminálni.

*

Míg a bejelentett új válságesetek statisztikája csupán arra vonatkozólag nyújt felvilágosítást, hogy milyen terjedelmű krízissel állunk szemben s hozzávetőlegesen milyen vagyonokat érint, vagyis inkább kvantitativ mutatja a válságfelületet, addig a befejezett esetek eredményadatai, különösen az egyességi kvóták, a hitelezők kielégítésére fordított összegek a megszűnés módja, már mélyebb bepillantást enged a válság természetébe, tájékoztat afelől, mennyiben forgott fenn az adós részéről a komoly vagyonbukás veszedelem, mekkora áldozatokat követelt a krízis a hitelezőktől, mikor van szó csupán csak az immobilitás okozta fizetési nehézségekről, egyszóval az eredménystatisztika módot nyújt a válság kvalitatív megítélésére is.

A megszüntetett csődökre, illetőleg a befejezett kényszeregyességekre vonatkozó részletes adatokat a II. és III. sz. tábla tünteti fel.

Az adatok szerint a tárgyalt hó folyamán 28 csőd szűnt meg, még pedig vagyonfelosztással 3, vagyonhiány miatt 21, más módon (hitelezők beleegyezése, csődkényszeregyesség) 4. Az esetek súlyosságára jellemző, hogy a befejezett csődök $\frac{3}{4}$ része vagyonhiány miatt szűnt meg, ahol tehát a hitelezők követelése nem nyertek kielégítést.

Az elveszett követelések összege csak a vagyonhiány miatt megszüntetett csődöknél 750 millió koronát tett ki. A vagyonfelosztással megszűnt csődöknél a követeléseknek (22 millió korona) kb. 30%-a (7 millió) nyert kielégítést. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a vagyonfelosztással megszűnt csődkövetelések közt szerepel 23 ezer 1915. évi értékű korona, mely összeg a több mint 10 évig tartó eljárás során csaknem teljes egészében devalorizálódott, úgyhogy a hitelezők vesztesége az április hó folyamán befejezést nyert csődeseteknél mai koronaértékben valamivel több, mint egymilliárd.

A befejezett kényszeregyességeknek a megszüntetett csődökénél bővebb és részletesebb adatai már sokkal érdekesebb megállapításokra nyújtanak módot. A befejezett 178 eset közül egyességgel véget ért 78%, megszüntetéssel 19%, más módon 3%. Az aktívák összege több mint 67, a passzíváké pedig

II. Kimutatás az 1926 év április havában a bíróságoknál befejezett kényszeregyezségekről.

Concordats judiciaires terminés aux tribunaux en avril 1926.

Foglalkozási csoport, terület Groupes de professions		Az összes befejezett kényszeregyességek közül Ont été terminés par												Az összes befeje- zett kényszer- egységsek Ensemble des concordats judic. terminés			
		egyességgel véget értek — une entente					megszüntetéssel véget értek la clôture			más módon véget értek d'autre façon							
		száma — nombre	összege a végleges mér- leg szerint millió koro- nában — suivant le bi- lan définitif en mil- lions de couronnes	aktívák — actif	passzívái- nak - passif	költségeinek — frais	egyességi há- nyadai — coef- ficients d'en- tente	száma — nombre	összege a végleges mér- leg szerint millió koro- nában — suivant le bi- lan définitif en mil- lions de couronnes	aktívák — actif	passzívái- nak - passif	költségeinek — frais	száma — nombre	összege a végleges mér- leg szerint millió koro- nában — suivant le bi- lan définitif en mil- lions de couronnes	aktívák — actif	passzívái- nak - passif	költségeinek — frais
I. Bányászat, kohászat — Mines et hauts fourneaux		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	916	2498	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II. Mezőgazdaság — Agriculture.																	
1. Földbirtokos — propriétaires fonciers		1	436	375	72	—	—	—	—	1	2	1221	2254	64	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Földbérlet — fermiers		2	7785	8743	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Ipar — Industrie.																	
1. Vas- és fémipar, gépgyártás Siderur- gie, métallurgie, construction mécanique		6	1455	1547	33	—	2	—	2	1	3	2771	5699	87	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		1	51	74	11	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Kő-, föld-, agyag- és üvegipar — In- dustrie de la pierre, céramique, in- dustrie du verre		1	759	1606	40	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Fa- és csontipar — Industrie du bois et des os		2	959	1614	136	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		1	948	1591	136	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Bőr-, sörte-, szőr-, toll- és ruggyanta- ipar — Industries du cuir, du poil, des plumes et du caoutchouc		4	443	635	16	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		1	24	95	6	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Fonó- és szövőipar — Industrie textile		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6. Ruházati ipar — Industrie du vêtement		7	2477	5160	380	—	2	3	—	1	1	190	498	5	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		3	1778	3977	368	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
7. Papirosipar — Industrie du papier		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8. Malomipar — Minoterie		1	120	250	—	—	1	—	—	—	3	1151	2951	32	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Egyéb élelmezési és élvezeti c. gyárt. Alimentation et boissons		1	122	136	7	—	—	—	1	—	2	235	703	14	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	97	312	14	—	—	—
10. Vegyszereti ipar — Industrie chimique		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11. Építőipar — Industrie du bâtiment		—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	335	325	6	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	36	153	6	—	—	—
12. Sokszorosítóipar és műipar — Impri- meries et lithographies		1	450	556	74	—	1	—	—	—	1	490	924	49	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		1	450	556	74	—	1	—	—	—	1	490	924	49	—	—	—
13. Száll., vend., kávésip. — Hôtels, rest. et caf.		7	560	1958	74	—	5	1	—	—	4	89	452	13	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		3	387	1328	62	—	1	1	—	—	4	89	451	13	—	—	—
14. Egyéb ipari foglalkozás — Autres pro- fessions industrielles		1	715	956	75	—	1	—	—	—	1	150	80	7	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		1	715	956	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IV. Kereskedelem — Commerce																	
1. Állatokkal és mezőgazd. terményekkel — des animaux et des produits agricoles		2	262	519	8	—	2	—	—	—	7	898	1985	34	—	—	—
ebből Budapest — dont à Budapest		—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	279	563	28	—	—	—

Foglalkozási csoport, terület Groupes de professions	Az összes befejezett kényszeregyességek közül Ont été terminés par															Az összes befejezett kényszeregyességek Ensemble des concordats judic. terminés												
	egyességgel véget értek — une entente					megszüntetéssel véget értek la clôture					más módon véget értek d'autre façon					száma — nombre des conc. j. l.	aktiváinak — actif	passzíváinak — passif	költségeinek — frais									
	száma — nombre	összege a végleges mérleg szerint millió koronában — suivant le bilan définitif en millions de couronnes	40%-on alul — au-dessous de 40%	40–60%	60–80%	80–100%	száma — nombre	összege a végleges mérleg szerint millió koronában — suivant le bilan définitif en millions de couronnes	40%-on alul — au-dessous de 40%	40–60%	60–80%	80–100%	száma — nombre	összege a végleges mérleg szerint millió koronában — suivant le bilan définitif en millions de couronnes	40%-on alul — au-dessous de 40%					40–60%	60–80%	80–100%						
2. Fával és egyéb ipari termékekkel — du bois et des autres produits industriels ebből Budapest — dont à Budapest	6 1	1107 333	2019 524	78 47	— —	3 1	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	7 1	1107 333	2019 524	78 47	
3. Vas és fémárúkkal, gépekkel — des machines et des articles en fer et en métaux ebből Budapest — dont à Budapest	3 —	420 —	950 —	10 —	— —	2 —	1 —	— —	— —	— —	— —	— —	2 64	153 —	2 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	5 —	484 —	1103 —	12 —	
4. Agyag, üve, tégla, mész, cement — de l'argile, du verre, de la brique, de la chaux, du ciment ebből Budapest — dont à Budapest	5 —	1053 —	1472 —	68 —	— —	3 —	— —	— —	— —	2 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	5 —	1053 —	1472 —	68 —	
5. Fa és faragott árúkkal — des articles en bois sculptés ebből Budapest — dont à Budapest	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	
6. Bőrárúkkal való kereskedés — des articles en cuir ebből Budapest — dont à Budapest	1 —	877 —	1899 —	53 —	— —	1 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	1 —	877 —	1899 —	53 —	
7. Cipőkereskedés — Cordonneries ebből Budapest — dont à Budapest	2 1	785 58	1359 156	11 —	— —	2 1	— —	— —	— —	— —	1 1	307 307	659 659	3 3	1 —	46 —	141 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	4 2	1138 365	2159 815	14 3	
8. Különb. ruházati, fonó-szővőárúkkal — du vêtement et des articles textiles ebből Budapest — dont à Budapest	34 11	27786 12064	30296 18266	1124 927	— —	1 1	18 6	13 4	2 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	34 11	27786 12064	30296 18266	1124 927	
9. Élelmészeti és élvezeti c. italokkal — des produits alimentaires et des boissons ebből Budapest — dont à Budapest	2 1	1261 1039	1963 1647	109 101	— —	2 1	— —	— —	— —	— —	1 —	111 —	263 —	4 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	3 1	1372 1039	2226 1647	113 101	
10. Gyógy- és vegyszertár árúkkal — des articles pharmaceutiques et chimiques ebből Budapest — dont à Budapest	1 1	45 45	154 154	11 11	— —	1 —	— —	— —	— —	— —	1 —	40 —	187 —	3 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	2 1	85 45	341 154	14 11	
11. Könyv, papír, írószerszám, műkeresk. — Librairies, papeteries ebből Budapest — dont à Budapest	1 1	40 40	81 81	7 7	— —	1 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	1 1	40 40	81 81	7 7	
12. Vegyeskereskedés — Epicerie ebből Budapest — dont à Budapest	37 3	4917 249	8432 580	114 29	— —	20 1	12 1	1 —	2 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	37 3	4917 249	8432 580	114 29	
13. Szállítók és bizományosok — Transporteurs et commissionnaires ebből Budapest — dont à Budapest	2 —	263 —	400 —	4 —	— —	2 —	— —	— —	— —	— —	1 —	337 —	454 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	3 —	600 —	854 —	4 —	
14. Egyéb kereskedelmi ágak — Autres branches commerc. ebből Budapest — dont à Budapest	7 5	1423 1293	2810 2503	123 128	— —	5 4	2 1	— —	— —	— —	1 1	716 716	1507 1507	3 3	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	9 6	2139 2009	4317 4010	132 131	
V. Pénz-, hitel- és biztosításügy Etablissements de crédit, assurances ebből Budapest — dont à Budapest	2 2	1288 1288	2186 2186	141 141	— —	1 1	— —	— —	1 1	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	2 2	1288 1288	2186 2186	141 141	
VI. Egyéb — Autres ebből Budapest — dont à Budapest	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	
I. Bányászat, kohászat — Mines et hauts fourneaux ebből Budapest — dont à Budapest	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	1 —	916 —	2498 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	1 —	916 —	2498 —	— —
II. Mezőgazdaság — Agriculture ebből Budapest — dont à Budapest	3 —	8221 —	9118 —	72 —	— —	2 —	— —	— —	— —	— —	1 —	2 —	1221 —	2254 —	64 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	5 —	9442 —	11372 —	136 —
III. Ipar — Industrie ebből Budapest — dont à Budapest	31 11	8060 4353	14418 8577	835 732	— —	2 2	17 6	5 2	3 —	3 1	17 7	5411 712	11632 1840	213 82	2 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	50 18	13471 5065	26050 10417	1048 814	
IV. Kereskedelem — Commerce ebből Budapest — dont à Budapest	103 24	40239 15121	52354 23911	1726 1250	— —	1 1	62 16	29 6	3 —	5 —	15 4	2473 1302	5208 2729	49 34	2 —	46 —	141 —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	120 28	42758 16423	57703 26640	1775 1284	
V. Pénz-, hitel- és biztosításügy — Crédit, assurances ebből Budapest — dont à Budapest	2 2	1288 1288	2186 2186	141 141	— —	1 1	— —	— —	1 1	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	2 2	1288 1288	2186 2186	141 141	
VI. Egyéb — Autres ebből Budapest — dont à Budapest	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	
Összesen — Total ebből Budapest — dont à Budapest	139 37	57808 20762	78076 34674	2774 2123	3	82	34	6	10	34	9105	19094	326	5	962	2639	—	178	67875	99809	3100	2239	48	22776	39243	2239		

III. Kimutatás az 1926. év április havában a bíróságoknál megszüntetett csődökről.

Faillites closes aux tribunaux en avril 1926.

Foglalkozási csoport, terület Groupes de professions	Az összes megszüntetett csődök közül — Ont été closes												A megszüntetett összes csődök	
	felosztással — par répartition				vagyonh. miatt faute d'actif				más módon — par d'autre façon				Ensemble des faillites closes	
	v é g e t é r t e s e t e k													
	eljárása során való- dinak elis- mert Créances de		vagyonának ér- tékesítéséből be- folyt összegből fordított De la somme résultant de la réalisation de l'actif, il a été affecté		eljárása során való- dinak elis- mert Créances de		eljárása során való- dinak elis- mert Créances de		eljárása során való- dinak elis- mert Créances de		Az eljárás során való- dinak elis- mert Créances de			
	I. classe Ie classe	II. classe Ile classe			I. classe Ie classe	II. classe Ile classe			I. classe Ie classe	II. classe Ile classe	I. classe Ie classe	II. classe Ile classe		
száma — nombre	oszt. köve- telések reconnues véridiques au cours de la procé- dure		költségek fedé- zésére à couvrir les frais		oszt. köve- telések reconnues véridiques au cours de la procé- dure		költségek fedé- zésére à couvrir les frais		oszt. köve- telések reconnues véridiques au cours de la procé- dure		oszt. köve- telések reconnues véridiques au cours de la procé- dure			
	millió koronában en millions de couronnes				mill. kor.-ban en mill. de cour.				mill. kor.-ban en mill. de cour.		millió kor.-ban en mill. de cour.			
I. Bányászat, kohászat — Mines et hauts fourneaux														
ebből Budapest — dont à Budapest . . .														
II. Mezőgazdaság — Agriculture . . .														
ebből Budapest — dont à Budapest . . .														
III. Ipar ¹⁾ — Industrie ¹⁾ . . .						2					2			
ebből Budapest — dont à Budapest . . .						1					1			
IV. Kereskedelem — Commerce . . .	3	8	14	9	7	19	48	702	88	4	16	26	56	
ebből Budapest — dont à Budapest . . .						5	3	15	7	3	8	3	15	
V. Pénz-, hitel- és biztosításügy — Etablissements de crédit, assurances . . .														
ebből Budapest — dont à Budapest . . .														
VI. Egyéb — Autres . . .														
ebből Budapest — dont à Budapest . . .														
Összesen — Total . . .	3	8	14	9	7	21	48	702	88	4	16	26	56	
ebből Budapest — dont à Budapest . . .						6	3	15	7	3	9	3	15	
A kereskedelem részletezése														
Détails du commerce														
1. Állatokkal és mezőgazd. terményekkel — Comm. des anim. et des produits agricoles									1			1		
ebből Budapest — dont à Budapest . . .									1			1		
2. Fával és egyéb ipari termékekkel — du bois et des autres produits industriels						1			2			1		
ebből Budapest — dont à Budapest . . .						1			2			1		
3. Agyag, üveg, tégl, mész, cement ker. — de l'argile, du verre, de la brique, de la chaux, du ciment									1			1		
ebből Budapest — dont à Budapest . . .									1			1		
4. Fa és faragott áru ker. — des articles en bois et sculptés									1		4	16	4	
ebből Budapest — dont à Budapest . . .														
5. Bőrárukkal való kereskedelem — des artic- les en cuir	1					1	13	51	14			2	13	
ebből Budapest — dont à Budapest . . .														
6. Kül. ruházati cikk, fonó-szövőárú ker. — du vêtement et des articles textiles . . .						6	9	220	39			6	9	
ebből Budapest — dont à Budapest . . .														
7. Élelmiszeri és élv. cikk., ital ker. — des pro- duits alimentaires et des boissons . . .	1											1		
ebből Budapest — dont à Budapest . . .														
8. Gyógy- és vegy. áruk — des articles pharmaceutiques et chimiques . . .						1						1		
ebből Budapest — dont à Budapest . . .						1						1		
9. Vegyeskereskedés — Epicerie . . .	1	8	14	9	7	5	22	386	31			6	30	
ebből Budapest — dont à Budapest . . .						1			3			1		
10. Egyéb ker. ágak — Autres branches com- merc. . .						5	4	45	2	1		6	4	
ebből Budapest — dont à Budapest . . .						2	3	15	2	1		3	3	

1) Az egyéb iparban — Dans les autres industries.

majdnem pontosan 100 milliárd koronára rúg. Átlagban tehát a követelések $\frac{2}{3}$ részben vannak az aktívákkal fedezve. A hitelezők kielégítése azonban korántsem történik ilyen arányban, amint azt az egyességi hányadokra vonatkozó adatok mutatják. Ezek szerint a hitelezők követelése az esetek 63%-ában 40%-os vagy azon aluli, 25%-ában 40–60%-os s csak alig 12%-ában nyertek 60–100%-os kielégítést. Az egyességgel végződött esetekben a több mint 78 milliárdot kitevő követelésekből csupán kb. 34 milliárd korona térült meg, ami 44%-os átlagos kielégítési hányadnak felel meg. A hitelezők vesztesége tehát a befejezett eseteknek csupán e csoportjánál 44 milliárd koronát tesz. A megszüntetéssel és más módon végett ért esetek passzívái 21,5 milliárd koronára rúgnak s valószínű, hogy ezekben az esetekben a hitelezők követeléseiknek még nagyobb hányadát fogják elveszteni, miután az egyesség nélkül végett ért esetek egy része csődeljárás alá kerülve, a hitelező jóval kedvezőtlenebb arányú kielégítéssel kénytelen megelégedni, míg az esetek másik részében követeléseinek esetleg teljes elvesztésével is számolnia kell. Ha az itt bekövetkezendő veszteségi arányt óvatos becsléssel 60%-al vesszük fel, megállapíthatjuk, hogy az április hó folyamán befejezett fizetéseképtelenségeknél kielégítetlenül maradt követelések hozzávetőleg 58 milliárd koronát tesznek ki.

Ha az egyességi kvótákat foglalkozási főcsoportok szerint vizsgáljuk, arra az eredményre jutunk, hogy az iparnál az esetek 20%-ában, a kereskedelemnél csupán az esetek 8%-ában haladta meg az egyességi kvóta a 60%-ot. Ez is igazolja a már fentebb tett megállapítást, hogy t. i. az iparban jóval kevesebb a konjunkturális s gyengébb vagyoni erővel rendelkező vállalat, mint a kereskedelemben, mely inkább intenzívebb egyéni tevékenységet, semmint nagyobb tőkebefektetést igényel, s az iparnál igen gyakran az immobilitás, nem pedig a vagyonihiány idézte elő a fizetéseképtelenséget.

Az összes befejezett kényszeregyességek költségei a passzíváknak alig 3%-át teszik, ami, ha a csődköltségek magas arányát (14%)

vesszük figyelembe, érthetővé teszi a felek azon igyekezetét, hogy a differenciákat csődön kívül, egyesség útján kíséreljék meg kiegyenlíteni.

Meg kell még végül emlékeznünk az eljárások tartamáról is, mivel az lényeges befolyást gyakorol a költségösszegek alakulására s ezzel együtt esetleg a követelések kielégítési arányára is. A megszüntetett csődöknél pl. éppen az eljárás hosszú tartamával magyarázhatók az aránytalanul nagy költségek. Nyilvánvaló, hogy úgy az adósnak, mint a hitelezőnek egyformán érdekében áll az eljárási időtartam megrövidítése, mert az adós a bizonytalan helyzetből mielőbb szabadulni akar, a hitelező pedig a költségmegtakarítás révén követeléseinek kedvezőbb arányú kielégítésére számíthat. Az OHE elé kerülő egyességi ügyek lebonyolítására a vonatkozó rendelet elég rövid határidőt szab (45–60 nap). A csődeljárás ezzel ellentétben hosszú évekig elnyúlhat s a vagyonihiány miatt megszüntetett csődök sokszor éppen azért szűnnek meg ily módon, mert a hosszú eljárás költségei felemésztik a vagyoniállagot is. Az áprilisban megszüntetett csődök között voltak olyanok (2), melyek 10 évnél tovább tartottak, míg az esetek túlnyomó részénél az eljárás tartama 4–12 hónap között váltakozott. A kényszeregyességek közül 22 kéthónapnál rövidebb idő alatt, 124, 2–6 hónap, 33 hat hónaptól 1 évig és 8 egy évnél hosszabb idő alatt fejeződött be.

Kétségtelen, hogy a fizetéseképtelenségi esetek egy havi eredményéből még nem nyerhetünk tiszta képet arról, hogy e válság mekkora áldozatokat követel a gazdasági élettől, egyenmő adatok híján pedig pontos összehasonlításokat sem végezhetünk az előző évekkel vagy hónapokkal, hogy a válság erősödésének ütemét megmérjük. Remélhető azonban, hogy az új adatgyűjtés eredményei alapján most már módunkban lesz a válság pontos mérlegének havonkénti megállapításával nemcsak a krízis lefolyását állandóan figyelemmel kísérni, hanem az abból lesűrhető tapasztalatok révén a gyógyítási eszközök keresésének útját is egyengetni.

Hajdrik Sándor dr.

A nagykereskedelmi árak index-számai 1926 április végén.

*Nombres-indices des prix de gros à la fin
d'avril 1926.*

Résumé. *En avril dernier l'indice des prix de gros de Hongrie a diminué de 17.788 à 17.683, soit de 0.6%. La tendance de la formation de prix différait selon les principales marchandises. Tandis que, pour les céréales et les farines, il y a eu une hausse sur toute la ligne, de sorte que, somme toute, l'indice moyen des produits agricoles et alimentaires a augmenté de 1.5%, les prix de presque toutes les matières et produits de l'industrie se sont effrités, par suite de quoi l'indice de cette catégorie d'articles est tombé de près de 2% au-dessous du niveau du mois précédent.*

L'indice calculé en couronne-or des prix de gros restait le même: 1.23.

A magyar nagykereskedelmi árak index-száma április folyamán 17.788-ról 17.683-ra, vagyis 0.6%-al csökkent.

Az egyes fontosabb árucikkek és árucsoportok szerint az áralakulás irányzata áprilisban eltérő volt. Jelentősen befolyásolta az index-szám alakulását a gabonaféléknél és a lisztnél mutatózó áremelkedés, aminek következtében az élelmezési cikkek és mezőgazda-

sági termékek csoportjának átlagos index-száma 1.5%-kal emelkedett. Hogy ennek dacára az összes cikkek áralakulását jelző index-szám mégis csökkent, azt az ipari anyagok és termékek csoportjában jelentkező csaknem általános jellegű árlemorzsolódás idézte elő. Így árcsökkenés mutatkozott a fémeknél, szén-nél, benzinnél, az összes textilipari nyersanyagoknál és a fánál, úgy, hogy ennek következtében az ipari anyagok és termékek indexe közel 2%-kal esett az előző havi nivó alá.

A nagykereskedelmi áraknak aranykoronában számított index-száma változatlanul 1.23 maradt.

A létfenntartási költségek index-számai 1926 április végén.

*Nombres-indices du coût de la vie à la fin
d'avril 1926.*

Résumé. *L'indice du coût de la vie étant tombé en avril dernier de 14.728 à 14.512, soit de 1.5%, la tendance à la hausse qui se manifesta dans le premier trimestre de 1926, s'est interrompue. Une baisse s'est produite, plus ou moins, tant pour les produits alimentaires que pour le vêtement, le chauffage et l'éclairage. Le loyer est encore resté sans changement pour avril. Non compris le loyer, l'indice du coût de la vie était de 16.889 au 30 avril 1926, contre 17.172 au mois précédent.*

Calculé en couronne-or et y compris le loyer, le nombre-indice du coût de la vie était de 1.01, et sans le loyer de 1.17, contre 1.02, respectivement 1.19, à la fin de mars 1926.

Egy négytagú munkáscsalád heti kiadásai alapján számítva a magyar létfenntartási index-szám április folyamán 1.5%-kal esett s az 1913. évi átlagárakat 1 gyel véve egyenlőnek, április 30 án 14.512 volt az előző havi 14.728-cal szemben. A május 1-i lakbéremelés az április 30-iki indexnél természetesen még nem szerepel. Áprilisban így megszakadt az év első negyedében jelentkező emelkedési folyamat. Az olcsóbbodás kisebb-nagyobb mértékben úgy az élelmezési, mint a ruházati és fűtési szükségleteknél egyaránt jelentkezett. Lakbér nélkül számítva a költségeket, április 30-iki index 16.889 volt, míg március 31-én 17.172.

Aranykoronára átszámítva a lakbérrel együtt számított index-szám 1.01 volt (március végén 1.02), lakbér nélkül pedig 1.17 (1.19).

Magyar nagykereskedelmi árak indexszámai.

Nombres-indices des prix de gros en Hongrie.

(1913 = 1).

Időpont Epoque	Élelmezési cikkek és mezőgazdasági termékek Produits agricoles et alimentaires	Ipari anyagok és termékek Matières nécessaires à l'industrie, produits in- dustriels	Összes árak Moyenne de toutes les marchandises
a) papírkoronaalapon sur la base de la couronne-papier			
1924 XII. 31 . .	22.940	23.883	23.466
1925 XII. 31 . .	17.447	19.929	18.832
1926 I. 31 . .	16.517	19.747	18.319
II. 28 . .	16.270	19.428	18.031
III. 31 . .	15.913	19.275	17.788
IV. 30 . .	16.143	18.901	17.683
b) aranykoronaalapon -- sur la base de la couronne-or			
1924 XII. 31 . .	1.56	1.63	1.60
1925 XII. 31 . .	1.20	1.38	1.30
1926 I. 31 . .	1.14	1.36	1.27
II. 28 . .	1.13	1.35	1.25
III. 31 . .	1.10	1.33	1.23
IV. 30 . .	1.12	1.31	1.23

Egy négytagú munkáscsalád heti kiadásainak alakulása indexszámokban.

Formation des dépenses hebdomadaires d'une famille ouvrière de 4 membres en nombres-indices.

(1913 = 1).

Időpont Epoque	Élemezés Alimentation	Ruházat Habillement	Fűtés és világítás Chauffage, éclairage	Lakás Logement	Összes hetiköltség Frais hebdomadaires totaux	Összes hetiköltség a lakásbér nélkül Frais hebdomadaires totaux sans le loyer
a) Papírkoronaalapon <i>Sur la base de la couronne-papier</i>						
1914 XII/31	21322	24435	17998	3697	17103	21834
1915 XII/31	16714	19024	18094	6597	14743	17306
1926 I/31	16087	19024	18094	6597	14418	16879
1926 II/28	16471	18552	17926	6960	14625	17037
1926 III/31	16668	18552	17926	6960	14728	17172
1926 IV/30	16322	18502	17674	6960	14512	16889
b) aranykoronaalapon <i>Sur la base de la couronne-or</i>						
1924 XII/31	1.45	1.66	1.23	0.25	1.16	1.49
1925 XII/31	1.15	1.31	1.25	0.46	1.02	1.19
1926 I/31	1.11	1.31	1.25	0.46	1.00	1.17
1926 II/28	1.14	1.28	1.24	0.48	1.01	1.18
1926 III/31	1.15	1.28	1.24	0.48	1.02	1.19
1926 IV/30	1.13	1.28	1.23	0.48	1.01	1.17

A pénzügyi betétek.

Dépôts en banque.

Résumé. En avril dernier l'effectif des dépôts placés à la Caisse d'épargne postale et aux 13 principaux établissements de crédit de Budapest s'est élevé de 462.5 millions de couronnes-or à 480.2, soit de 17.7 millions de couronnes-or. De cet accroissement, 5.2 millions de couronnes-or revenaient aux dépôts d'épargne, et 12.5 aux dépôts de comptes-courants. Ainsi l'effectif des premiers a atteint 139.2 millions de couronnes-or, et celui des dépôts de comptes-courants 341.0 millions. L'effectif total des dépôts se rapproche donc fort du demi-milliard, faisant 29.9% de celui de 1913.

A postatakarékpénztárnál és a budapesti 13 legnagyobb pénzügyetnél elhelyezett betétek álladéka április folyamán 462.5 millió aranykoronáról 480.2 millió aranykoronára emelkedett. A többlet 17.7 millió aranykorona. Az április havi szaporulat ez év folyamán eddig a legmagasabb, az első három hónap együttes szaporulatát is jelentősen felülmúlja. Ebből az összegből 5.2 millió aranykorona esik a takarékbetétekre és 12.5 millió arany-

korona a folyószámlabetétekre. Az előbbieket állománya így elérte a 139.2 millió aranykoronát, az utóbbiaké pedig a 341.0 millió aranykoronát. A betétek együttes álladéka 480.2 millió aranykorona, tehát már erősen megközelíti a félmilliárdot és 29.9%-át teszi az 1913. évi álladéknak. Az idegen pénzekben elhelyezett betétek áprilisban 12.6 millió aranykorona emelkedést mutattak s így a magyar koronában elhelyezett betétek csak 5.1 millióval gyarapodtak.

A betétek alakulása.

Formation des dépôts.

Megjelölés Désignation	Január Fin janvier	Március Fin mars	Április Fin avril
h ó v é g é n			
a) millió aranykoronában <i>en millions de couronnes-or</i>			
Takarékbetétek — Dépôts d'épargne	124.3	134.0	139.2
Folyószámlabetétek — Dépôts sur comptes-courants	331.1	328.5	341.0
Együtt — Ensemble	455.4	462.5	480.2
b) index-számokban — <i>en nombres-indices</i> (1913. évi álladék = 100) — (Effectif de 1913 = 100)			
Takarékbetétek — Dépôts d'épargne	14.4	15.5	16.1
Folyószámlabetétek — Dépôts sur comptes-courants	44.8	44.5	46.2
Együtt — Ensemble	28.4	28.8	29.9

A részvények értéke.

Valeur des actions.

Résumé. L'indice de la Bourse a augmenté en avril dernier. Si l'on ne prend en considération l'accroissement de capitaux que jusqu'à la limite des droits de priorité d'achat affectant l'effectif d'actions de 1913, on voit que l'indice s'éleva de 9.4 à 10.0, ce qui signifie que, d'après la cote du dernier jour d'avril, un capital placé en 1913 avait perdu 90% de sa valeur, contre 90.6% au mois précédent. A l'exception des Compagnies d'assurances et des imprimeries, la tendance à la hausse a été générale à la Bourse. En tenant compte de l'accroissement de capitaux non seulement jusqu'à la limite atteinte du fait du droit de priorité d'achat, mais aussi en son ensemble, on voit que l'indice d'actions était

de 14.3 à la fin du mois d'avril. contre seulement 13.6 fin mars.

A budapesti tőzsdén jegyzett részvények árhullámozását jelző index-szám (tőzsdeindex) április folyamán valamivel emelkedett. Az 1913. évi részvényállományt érintő elővételi jogok figyelembevételével svájci frank alapon számított index-szám 9.4-ről 10.0-ra emelkedett, ami azt jelenti, hogy 100 sv. frank 1913. évi tőkebefektetés április hó utolsó tőzsdénapiján 10 sv. frankot ért, míg egy hónappal azelőtt csak 9.4 sv. frankot. Az emelkedő irányzat a tőzsdén a biztosítótársaságok és a könyvnyomdák kivételével a részvények összes kategóriáinál jelentkezett.

Ha a részvényindexet úgy állapítjuk meg, hogy a tőkeváltozásokat teljes egészükben (tehát nemcsak az 1913. évi részvényállo-

mányt érintő elővételi jogokon alapulókat) vesszük számba, az index-szám április végén 14.3 volt az előző havi 13.6-tal szemben.

Részvényindex.

Index d'actions.

(1913 = 100).

Megjelölés <i>Désignation</i>	1925	1 9 2 6			
	XII. 31 31 déc.	I. 31 31 janv.	III. 31 31 mars	IV. 30 30 avril	
a) Az 1913. évi részvényállományt érintő változások számbavételével a) <i>En tenant compte des changements affectant l'effectif d'actions de 1913.</i>	10.2	9.9	9.4	10.0	
b) Az összes tőkeváltozások számbavételével b) <i>En tenant compte des changements totaux de capitaux</i>	14.0	14.0	13.6	14.3	

A prágai XII. nemzetközi mintavásár.¹⁾

1926 március hó 21-én nyílt meg minden ünneppélyes aktus nélkül a XII. nemzetközi prágai mintavásár.

A mintavásár igazgatóságának hatalmas propagandatevékenysége folytán a kiállítók száma erősen megnövekedett és ennek következtében a kiállítás már eddig is tekintélyes területét jelentékenyen meg kellett nagyobbítani.

A mostani mintavásáron 2.474 kiállító vett részt, ami tekintélyes emelkedést jelent, ha tekintetbe vesszük, hogy a legelső mintavásáron csupán 1.935 kiállító cég szerepelt. A kiállítási terület 26.376 négyzetméterre emelkedett, míg a legelső prágai mintavásár alkalmával csak 14.538 négyzetmétert tett ki.

A kiállítók közül a vas- és fémipar 647, az elektrotechnikai ipar 196, a faipar 234, a textilipar 151, a konfekciósipar 78, kézműipar 136, a bőrpar 85, az üveg- és porcellánipar 126, az építőipar 92, a vegyipar 67, az élelmiszeripar 145, a hangszeripar 36, a játékipar 64, a papír- és grafikai ipar 111, az ékszeripar 21 és egyéb iparágak 236 céggel voltak képviselve.

A külföldi cégek csak igen kis számmal vettek részt. Ezek közül megemlítendő a szászországi ipari cégek és néhány egyéb németországi elektrotechnikai, valamint több francia gyár, amelyek azonban legnagyobbbrészt itteni képviselőik cége alatt állítottak ki.

A mostani vásáron a francia és olasz pavillonok eltűntek és helyettük egy nagy amerikai pavillon állíttatott fel, amelyben 35 különböző amerikai gyáripari cég mutatta be készítményeit (elsősorban motorkerékpárokat, írógépeket, számológépeket, töltőtollakat, stb.).

Magyar cég a vásáron nem állított ki, Szlovén-szkból is alig lehetett látni itt-ott egy-egy céget.

¹⁾ Konzuli jelentés.

Utóbbiak között feltűnést keltett a losonci mezőgazdasági gépgyár praktikus gépeivel, amelyekből állítólag több ezer darabot vásárolt meg az orosz szovjet-kormány.

A gépkiallítás különben igen nagyszabású volt és a rendesnél sokkal nagyobb területet foglalt el. Ezen a kiállításon bemutattak egy új rendszerű és állítólag igen gazdaságos gőztherautomobilt, amely egy Brünn-melletti gépgyárban készült.

Ami az üzleti forgalmat illeti, első helyen említendő meg a *vas- és fémiparban* történt üzletkötések. Főleg mezőgazdasági-, sütő-, húsvágó- és hűtőgépekben, valamint centrifugákban volt nagy forgalom. Nagymegrendeléseket eszközöltek email- és alumínium-edényekben, petróleum-, szpiritusz- és elektromosfűzőkben is. Az *üvegipar* szintén nagy forgalomról számolhat be, amennyiben főleg csiszolt és luxusüvegárút vásároltak. A gablonzi üvegékszerárúknak nagy megrendelések eszközöltek a délamerikai és a balti államokból. A *textilipar*, amely a vásáron gyöngén volt képviselve, úgy látszik előre megérezte, hogy nagy megrendelésekre nem számíthat; ez a körülmény be is következett, itt ugyanis főleg csak belföldi üzletet kötöttek, tekintve, hogy a nagyobb textilipari cégek a külföld minden nagyobb városában megfelelően képviselve vannak már és üzleteiket a mintavásár kikapcsolásával bonyolítják le. Elég kedvező forgalomra tekinthetnek vissza a *bútoripar*, *papírpar*, *játékszeripar* és a *rádióvásár*.

A vásár keretén belül néhány állam idegenforgalmi hivatala külön sátrakban terjesztette a fürdőhelyek prospektusait, mindenütt olcsó szállodai és penzióárakat tüntetve fel, a magyar idegenforgalmi irodának azonban ezúttal nem volt hasonló expozitúrája. A vásáron összesen kb. 500.000 fizető látogató vett részt, Magyarországból kb. kétszázán érkeztek.

© KONZULI JELENTÉSEK ©

Románia.

Roumanie.

A bukaresti m. kir. követség gazdasági jelentése az 1925. évről.

A román kormány gazdasági programjának sarkalatos pontjai a következőkben foglalhatók össze:

I. a) Az állam pénzügyeinek rendbehozása.

b) A román valuta megjavítása.

c) A külföld bizalmatlanságának eloszlatása.

d) A nemzetgazdaság aktív tételeinek, Románia erőforrásainak román kezekbe való csoportosítása.

e) A földnek parasztkézre való juttatása.

II. Az ország gazdasági reorganizációja és a többtermelés megindításával az életstandard emelése.

Ezen program legaktívabb tétele kétségtelenül az államháztartás rendbehozatala. A háború befejezését követő esztendőben egymást felváltó kormányok képtelenek voltak rendes költségvetést alkotni és uralmuk anyagi eszközeit csaknem kizárólag a bankóprás szolgáltatta. A liberális pártnak tagadhatatlan érdeme, hogy e szokással azonnal szakított, rendes és kiegyensúlyozott költségvetést adva az országnak. Az egymást követő budgetekben a kiegyensúlyozottság azonban csak a kiadások olymértű komprimálásával volt lehetséges, amely az ország legégetőbb szükségleteinek honorálásával sem törődött, viszont a bevételi oldalon elment az adófizetők teherbírásának végső határáig.

Eme egyetlen aktív tételtől eltekintve, fenti program többi pontjai egyrészt nem érték el a kívánt eredményt, másrészt kivihetetleneknek bizonyultak. A valuta nem javult, még csak pillanatnyilag sem, hanem hullámvonalban ugyan, de fokozatosan csúszott és csúszik le, anélkül, hogy egyelőre javulásra számítani lehetne. A külföld bizalmatlanságát sem sikerült a kormánynak lefegyverezni, mert azok az eszközök, amelyeket e célra igénybevett, vagy nem voltak erre alkalmasak, vagy más intézkedések miatt hatástalanok maradtak. A román állami- és magántartozások konszolidációja viszont túlságosan nagy áldozatokat követelt a külföldi hitelezőktől. Az erőforrásoknak román kézbe való átjártatása sem járt sikerrel, mert a szükséges tőkével az itteni piac nem rendelkezett.

Egyrészt politikai, másrészt szociális szempontoktól vezérelve, a liberális kormány felaprózta és parasztkézre juttatta a földbirtokot. Ennek eredményeként a pénzzel nem rendelkező és hitelképtelen kisbirtokosok által immár több év óta kezelt föld lassankint elveszti azt az erőt, amelyet a közép- és nagybirtok belterjes gazdálkodása kölcsönzött neki; minthogy az ország mezőgazdasága mind silányabb eredményt produkál, a román termények a világpiacon nem játsszák többé azt a szerepet, amelyet ez előtt betöltöttek. Románia mindig agrárállam volt és sokáig az fog maradni; nemzetgazdasága legaktívabb tételének veszélyeztetése tehát gyökerében támadhatja meg az ország életerejét.

Az ország gazdasági reorganizációját, a többtermelés előfeltételeinek megteremtését a kormány egy e célra felveendő nagy külföldi kölcsöntől remélte. A három év óta hol párizsi, hol londoni, hol pedig new-yorki pénzcsoportokkal folyó tárgyalásai azonban mindeddig nem tudták meghozni a várt eredményt. Az eddigi eredménytelenség a külföld bizonyos mértékű bizalmatlanságára vezethető vissza; Romániában ugyanis a háborús és a háború utáni romok eltakarítása nem történt olyan eszközökkel, amelyek alkalmasak lettek volna a külföld bizalmának felgerjesztésére.

A liberális kormány tehát a négy év óta alkalmazott gazdasági politika programjának első részét több-kevesebb sikerrel megoldotta, azonban a második részhez, a reorganizációs munkához szükséges előfeltételeket nem tudta megteremteni, pedig enélkül a megkezdett úton aligha fog tovább haladhatni.

Östermelés.

A mezőgazdaság szempontjából az 1925. esztendő kedvezőbb volt az azt megelőzőnél. Az időjárás Romániában is kedvezett a földművelőknek és ha eltekintünk Besszarábiától, ahol a nagy szárazság következtében a föld a vetőmagot is alig adta vissza, az eredmény, tekintettel az agrárreform által feldarabolt földek külterjes művelésére, mennyiségileg kielégítőnek mondható. A megművelt terü-

let nagysága is gyarapodott, ez a növekvés azonban nem egyéb, mint a tulajdonjog szukcesszív tisztázásának külső és természetes megnyilvánulása.

A megművelt terület nagysága 1921-ben 10,042.898 ha., 1922-ben 10.338.289, 1923-ban 10,712 073, 1924-ben 11,388.144, 1925-ben 11,871.134 hektár volt.

Ami a termés mennyiségét illeti, arra vonatkozólag a statisztikai hivatal a következő (az 1925. évre még nem végleges) adatokat közli:

Termény	Bevetett terület hektárokbán		Termés métermázsákban		Hektáronkénti átlagos termés métermázsákban	
	1924	1925	1924	1925	1924	1925
Búza	3172102	3300887	19165444	28946687	6.1	8.7
Rozs	271454	270481	1514862	2133363	5.6	7.9
Árpa	1704061	1850731	6690017	10680414	3.9	5.8
Zab	1236580	1164847	6098216	7866815	4.9	6.6
Tengeri	3621454	8930780	39488691	44569532	10.9	11.3

A hektáronként elért átlageredmény 1925-ben lényegesen jobb, mint a kimondottan rossz eredménnyel zárult 1924. esztendőben. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy az átlag emelkedése korántsem a föld jobb megművelésében, hanem kizárólag a lefolyt gazdasági év kedvező időjárási viszonyaiban leli magyarázatát. Egyébként is, az 1925. évi átlag alatta maradt az 1922. és 1923. éveknek, amely években a földek jó része még a régi birtokosok kezében volt, illetve még általuk műveltetett meg.

Az átlaghozadék csökkenésénél még sokkal aggasztóbb módon nyilvánul meg az agrárreform hatása a minőségi eredménynél. Az elmúlt esztendő ritka kedvező időjárása folytán ugyan olyan termése volt Romániának, hogy annak mennyisége normálisnak mondható és nem szemlélteti kellően a radikálisan véghezvitt agrárreform káros következményeit, ezzel szemben azonban a termés minősége olyan silány volt, hogy Romániában, e típusos agrárállamban, ebben a campagne-ban történt meg első ízben, hogy az ország jövedelmének és gazdagságának egyik főforrása, a mezőgazdasági termékek, főleg rossz minőségűknél fogva, eladatlanul maradtak. A közismerten alacsony szellemi nívón álló, tőkeszegény és hitelképtelen román paraszt befektetések nélkül, primitív módon művelve az azelőtt oly nagyhozadéku földet, nem képes a belterjesen kezelt nagy- és középbirtok által produkált

eredményt elérni, aminek következtében a mezőgazdasági termékek mind mennyiségileg, mind főleg minőségileg állandóan visszafejlődnek és képtelenek felvenni a versenyt más országok nagybirtokai, vagy magasabb kulturális fokon álló kisbirtokai által a piacra vetett termékekkel.

A többi mezőgazdasági termék közül a repcével bevetett terület az 1924. évvel szemben megkétszereződött, a cukorborsóval és burgonyával bevetett terület az 1924. évi keretek között mozgott, míg a bab és cukorrépa vetési területe növekedett. A szőlőtermés, főleg Erdélyben, sokat szenvedett a jégtől és a hideg időjárás folytán minőségileg sem sikerült.

Állatállomány. Az agrárreformnak a mezőgazdaságra gyakorolt káros befolyásáról mondtak vonatkoznak az állatállományra is, amely mennyiségileg és minőségileg egyaránt hanyatlik. E tekintetben a kormány kiviteli politikája is hibáztatandó, mert a túl magas kiviteli illetékek következtében csakis a legprimább állatok exportja lehetséges. Különösen sujtja ez a politika Erdélyt, amelynek magas nevelésű állatai mindenkor könnyen találtak piacra és ahol az új uralom alatt lassanként generációk munkája meg tönkre.

Románia állatállományának 1922—1924. évi alakulásáról táblázatunk számol be:

Megnevezés	1922	1923	1924
Szarvasmarha	5,745 534	5,548 590	5,398.704
Ló	1,802.051	1,828.129	1,845.208
Sertés	3,146.806	2,924.603	2,933.144
Juh	12,320.569	12,480.967	13,611.902
Kecske	551.721	584.647	531.236

A szarvasmarha-állomány két év alatt 350.000 fővel csökkent, sőt 1925-ben is további erős csökkenéssel kell számolni. A lóállományban lényegtelen javulás észlelhető ugyan, ez azonban korántsem képes a marhaállományban beállott hiányt egyensúlyozni. A sertésállomány mintegy 200.000 fővel apadt, azonban ez a szám 1925-ben, amikor a román exportőrök a lengyel árutól elárasztott piacokon erős veszteségeket szenvedtek, bizonyára lényegesen emelkedett. Egyedül a juhállomány fejlődik, annak ellenére, hogy a juh csak a belföldi piacon talál elhelyezésre és kivitel szempontjából alig jön tekintetbe; tudvalevő azonban, hogy a román paraszt mindenkor kedvelte az eléggé gazdaságos juhtenyésztést.

Fatermelés. A mezőgazdasági termékek után Románia nemzeti vagyonának legfontosabb tétele a fa. Az 1925. esztendőben ennek kitermelésében is visszaesés mutatkozott, ami főleg a közlekedési eszközök hiányában leli magyarázatát. Az ország különböző állomásain hosszú idő óta 100.000 vagonnál

nagyobb mennyiségű fa vár elszállításra és ennek következtében a nagy készlettel bíró fakitermelők tartózkodóbbak lettek, amire őket egyébiránt még az a körülmény is készítette, hogy a világpiaci árak kedvezőtlen alakulása folytán a román kivitel súlyosan érzi a magas kiviteli illetékeket, amelyek néhány kategóriában a nyereséggel való dolgozást úgyszólván lehetetlenné teszik. 1924-ben Románia kb. 2·5 millió tonna fát exportált; 1925 első kilenc hónapjában kb. 1·8 millió tonnát s így valószínű, hogy az 1925. évi kivitel az 1924. évit legfeljebb csak lényegtelenül fogja felülmúlni.

A *petróleumtermelés* képezte Románia elmúlt gazdasági évének a fénypontját. Már 1924-ben elérte a kőolajprodukció a háború előtti évek színvonalát, 1925-ben azonban rekorderedményre tett szert, amennyiben a 2,330.580 tonnás termelés az 1912. évi maximális termelést (1,890.000 tonna) is messze felülmúlta.

A petróleumtermelés fejlődése a következő:

1913-ban	1,885.225 tonna
1920-ban	1,108.900 "
1921-ben	1,168.400 "
1922-ben	1,372.900 "
1923-ban	1,512.300 "
1924-ben	1,860.400 "
1925-ben	2,330.580 "

A produkciónak az utolsó évben elért ugrászerű emelkedése egyrészt a technikai berendezések tökéletesítésének, másrészt újabb területek feltárásának és eredményes kihasználásának köszönhető. Az újabb sikereken felbuzdulva, a tőkeerős petróleumtársaságok 1926-ban nagyarányú befektetésre készülnek, úgyhogy Románia petróleumtermelése a jövőben is valószínűleg emelkedni fog. Megjegyzendő azonban, hogy a petróleumtermelés emelkedése ellenére is a kőolajkivitel még nem érte el a háború előtti szintjét.

A *bányászat* 1925. évi adatai még nincsenek összeállítva, és így csak az utolsó két évben termelt mennyiségek adatai állanak rendelkezésre, azzal a megjegyzéssel, hogy az 1925. évi termelés eredménye nagyjában és egészében az 1924. évi szinten mozog, kivéve a szenet, amelyből 1925-ben kb. 200.000 tonnával többet bányásztak.

Megnevezés	1923	1924
Lignit . . . tonnákban	2.229.410	2,479.083
Kőszén . . . "	232.682	239.775
Antracit . . . "	59.301	57.513
Arany . . . kgr-ban	1.342	1.311
Ezüst . . . "	2.341	2.246
Réz . . . "	70.813	89.635
Ón . . . "	402.433	433.118
Nyersvas . . tonnákban	39.102	46.081
Só . . . "	306.612	302.761

Ipar.

A román ipar 1925-ben csak nagy nehézségek árán tudta a termelést az utóbbi két esztendő szintjén tartani, sőt egyes iparágak (pl. a malomipar) üzemüket a teljesítőképesség 20%-ára voltak kénytelenek csökkenteni.

A mindennemű nyersanyaggal bőven ellátott és olcsó munkaerővel dolgozó román ipar stagnálásának okai a következők:

Elsősorban nyomasztó hatást gyakorolt az *iparra* Romániában a pénzkrízis és az ezzel összefüggő magas kamatláb; az ipar megfelelő forgótőke hiányában egyrészt csak rendelésre dolgozott, másrészt nem volt képes olyan előnyös fizetési feltételeket nyújtani, mint a tőkeerős külföldi konkurrencia. A pénzhiány következtében a vállalatok modernizálása, új gépek beszerzése lehetetlenné bizonyult és így a külföldi versennyel való megbirkózás még nehezebbé vált.

Másodsorban az általános gazdasági krízis, a fogyasztóerő lényeges megcsappanása is károsan befolyásolta a román ipar helyzetét, minthogy az (eltekintve a fa- és petróleumipartól) csak a belföld számára dolgozik; külföldön versenyképtelen és csak az utóbbi esztendőben próbálkozott, de kevés eredménnyel, kelet felé előnyomulni. A belföldön viszont a lakosság 80%-a földművelőkből áll, akiknek vásárlóereje, az 1924. évi rossz termés következtében, felette csekély volt.

A *cukoripar* az utóbbi négy esztendőben fokozatosan fejlődött és a produkció 2900 vagónról 11.000 vagónra növekedett (ebből a belföldi fogyasztás 9000 vagón). Ez a körülmény azonban nem akadályozta meg a külföldi cukornak elhelyezkedését a román piacon, ahová a kielégítő belföldi termelés ellenére az év első 9 hónapjában 172 vagont importáltak idegenből.

Ámbár a *vasipar* távolról sem használta ki üzemképességét, a termelés az utolsó két esztendő színvonalán maradt, kivéve azokat az iparágakat, amelyek az építkezésekkel és a földműveléshez szükséges gépekkel állanak összefüggésben, minthogy az építkezések szünetelése, illetve a földművelők vásárlóerejének megcsappanása következtében ezek üzemüket redukálni voltak kénytelenek. Az újonnan létesült gyárak közül említést érdemelnek: ekegyár Medgyesen, acélsodronygyár Brassóban, vasuti anyagokat előállító gyár Brailában, acélárúgyár Brassóban, fűrészkészítő gyár Ploestiben, hadfelszerelési gyár Kudzsiron, Kiskapuson, valamint Brassó közelében egy repülőgyár.

A *malomipar* a legnagyobb nehézségekkel küzdött, minthogy a kormány egyes rendeletei ezen ipar-

ágot annyira megbénították, hogy az üzemképességnek csak 20%-át tudta kihasználni.

A *faipar* inkább visszaeső, mint stagnáló tendenciát mutat. Ennek főoka a közlekedési eszközök elégtelen volta, aminek következtében a raktárak túl vannak terhelve és az ottan felhalmozott tőke nem hozható forgalomba. A kormány a fatermékek bizonyos kategóriái számára leszállította ugyan a kiviteli illetékeket, ez azonban az előbb említett körülmények folytán nem lendítette fel ezt az iparágat.

Az *építőipar* is hanyatlást mutat, miután a háború befejezését követő években nagy lendülettel megindult építkezések a pénzhiány következtében megakadtak, úgyhogy a gyárak egy része teljes üzembeszűntetésre kényszerült.

A *gipsziparnál* a fenti körülményekhez még az is hozzájárult, hogy a magas kiviteli illetékek következtében a kivitel lehetetlennek bizonyult. A *tégla-gyárak* fenn tudták tartani a termelési nívójukat, míg az *üveggyárak* produkciója az előbbi évhez viszonyítva lényeges emelkedést mutat, sőt Dicsőszentmártonban a lefolyt esztendő folyamán újabb gyár is épült. A *kémiai ipar* általában véve stagnált, kivéve a petróleumipart, amely viszont olyannyira fellendült, hogy a finomítók nem is tudták vevőiket kielégíteni. A *keményítőipar* a magas kiviteli illetékek folytán nem lévén képes áruexportálni, erős (40%-os) hanyatlást mutatott. A *szappanipar* és az *illatszeripar* az általános pénztelenség következtében beállott fogyasztási krízis következtében hanyatlott, viszont a *papíripar* az erős vámvédelem hatása folytán fellendült és ugyancsak kedvezően alakult a *bőr- és textilipar* helyzete is.

A *vámtarifa* a lefolyt esztendőben annyiban változott, hogy az arany leu szorzószáma 30-ról 40-re emeltetett. Ezenkívül, minthogy az 1924 augusztus 1. óta érvényben lévő tételek nem nyújtottak kellő védelmet a román ipar részére, az év vége felé megkezdődtek a munkálatok mind a nomenklaturának, mind magának a vámtarifának revíziójára.

Kereskedelem és közlekedés.

Románia beviteléről és kiviteléről szóló adatok csak az 1925. esztendő első 9 hónapjáról állanak ezidőszerint rendelkezésre, de már ez adatokból is kitűnik, hogy eltérőleg az utolsó 3 esztendő eredményétől, az 1925. év *kereskedelmi mérlege* erős passzívummal zárul. A mondott időben körülbelül 705.000 tonna áru importáltatott 22.2 milliárd leu értékben, míg ezzel szemben 3.2 millió tonna áru 20.3 milliárd leu értékben került kivitelre, az 1925. esztendő első kilenc hónapjában tehát a kereskedelmi mérleg a hivatalos adatok szerint 2 milliárd deficittel zárult és a tényleges hiány hihetőleg még ennél is ma-

gasabb, mert sokszor az eredetnél lényegesen csekélyebb értéket feltüntető számlával deklarálják az importált áruk értékét. Nem valószínű, hogy a bevitel és a kivitel közti reláció az év utolsó három hónapjában kedvezően változott volna, mert Románia főkiviteli cikének, a kukoricának, rossz minőségénél fogva, úgyszólván egész termésfeleslege a raktárakban és magtárakban hever; ennek a mennyiségnek értéke körülbelül 12 milliárd leura becsülhető.

A *behozatalban* a textilárúk vezetnek, amelyekből 29.000 tonna 6.5 milliárd leu értékben importáltatott. A textilárúk után a sorban a fémek és bányatermékek (436.000 tonna, 4.5 milliárd leu), kocsik (24.500 tonna, 1.5 milliárd leu), gyapjú- és termékek (4.000 tonna, 1.5 milliárd leu) következnek. A *kivitelben* a mezőgazdasági termékek domináltak (56.000 vagón, 5 milliárd leu), amelyek után a fatermékek (17.000 vagón, 4.5 milliárd leu), a petróleum (56.000 vagón, 4 milliárd leu), az élőállatok (64.000 tonna, 3 milliárd leu) és a kémiai ipartermékek (21.500 tonna, 207 millió leu) következtek. Megjegyzendő végül, hogy a passzív kereskedelmi mérlegnél még rosszabbnak tartják a közgazdászok Románia *fizetési mérlegét*.

Általában a kereskedelem az 1925. évben lényegesen rosszabb eredményeket produkált, mint az azt megelőző esztendőben. A már fentebb előadott okok: a pénz- és hitelkrízis, a mezőgazdasági termékek értékesítésének lehetetlensége és az ennek következtében beállott fogyasztási krízis, továbbá egyes kormányintézkedések (az üzlethelyiségek felszabadítása a lakbértörvény védőrendelkezései alól, a kereskedelem aránytalanul súlyos megadóztatása) oda vezettek, hogy a Bukaresthez tartozó Ilfov megyében (kb. 1 millió lakossal) az év első 11 hónapjában 23.480 váltót, 2400 utalványt és 42 csekket protestáltak, 927 csődkérelmet és 268 csődbejelentést nyújtottak be. Decemberben ez a helyzet még rosszabodott, mert ebben a hónapban a szóban levő megyében 5000 váltót óvatoltak.

A *vasutak* állapota Romániában az 1925. évben is fokozatosan rosszabodott. Pénzhiány következtében az amúgy is teljesen elhasznált pályák tovább romlanak, mind több és több vasuti kocsit és mozdonyt helyeznek szolgálaton kívül, úgyhogy a román vasutak megközelítőleg sem tudják a reájuk háruló feladatot elvégezni. Ennek következménye azután, hogy Románia fagazdaságát lehetetlen megfelelő módon értékesíteni, az ország mezőgazdasági termékei a világpiacról lemaradnak, illetve lekéseknek, a belföldi ipar rendetlenül jut nyersanyaghoz stb.

A vasutak helyzetét összeállításunk is illusztrálja:

M e g n e v e z é s	1924	1925
Használatban lévő mozdonyok száma	1.971	1.888
Javítás alatt lévő mozdonyok száma	1.089	1.316
Személy- és podgyászszállító kocsik száma	3.794	3.487
Teherkocsik száma	46.985	41.939

Románia jelenlegi mozdony- és kocsiparkja lényegesen kisebb, mint volt a háború befejezését követően, annak ellenére, hogy az állam mind rendelés útján, mind a reparációs kontó terhére számos kocsit és mozdonyt szerzett be.

Pénzügy.

Az államháztartásban az 1925. évre 30.7 milliárd leu kiadás és 31.7 milliárd leu bevétel irányoztatott elő, úgyhogy a szóban lévő budget az 1924. évvel szemben mindkét oldalon 25%-os emelkedést mutat. A román valuta külföldi értékelésének és belföldi vásárlóerejének csökkenése magyarázza a budgetbe beállított tételek növekedését és ez az oka annak, hogy a kormány — nem akarva a számszerű egyensúlyt felborítani — csak a legszükségesebb kiadásokra volt tekintettel, ellenben produktív befektetésre — bármennyire égetőek is voltak azok — semmit sem fordított. A kiadások komprimálásában (eltekintve az állami alkalmazottak igen alacsony fizetésétől, a katonaság hiányos ellátásától, a vasutak folyó szükségleteinek rendszertelen folyósításától), odáig ment, hogy a kincstár belföldi szállítóival szemben fennálló és már több év óta esedékes tartozások törlesztésére sem irányzott elő hitelt, míg a bevételeit annyira fokozta, hogy a tényleges bevételek az előirányzottakat 3 milliárddal multák felül.

A román *valuta* sem a külföldi, sem a belföldi értékelés szempontjából nem bizonyult ellenállóképesnek. Míg 1924-ben az angol fontnak középárfolyama 897 volt, addig 1925-ben ugyanaz 1006 leura, emelkedett. A külföldi értékelésnél sokkal nagyobb mértékben esett a román valuta belföldi vásárlóereje; a mesterséges olcsóság politikája bukásához közeledett, bizonyossággal annak, hogy kormányintézkedésekkel egy ország gazdasági életét nem lehet huza-mosabb időn át a világgazdaság általános keretétől elkülöníteni.

A Nemzeti Bank 1925 december 31-én 19.906 millió bankjegyforgalmat mutat ki. A Nemzeti Bank

maximálisan 21 milliárd kibocsátására van jogosítva amely összeget a lefolyt év folyamán már csaknem el is érte (december elején 20.4 milliárd volt forgalomban).

A magángazdaság pénzügyi helyzete a már fentebb előadottakhoz hasonló. Eltekintve az első néhány hónaptól, az egész esztendő a pénz- és hitelkrízis jegyében folyt le. A visszleszámítolásnak a Nemzeti Bank által való megszorítása következtében a magán-pénzügyintézetek arra kényszerültek, hogy hitelt csak érdekkörükhöz tartozó vállalatoknak nyújtsanak és magukat ilykép immobilizálva, sorsukra bízták régi klientelájukat, amely kénytelen volt a zugbankok által nyújtott uzsorapénzeket igénybevenni. A 40—60%-os kamatok ideje ismét felvirágzott. Súlyosbították a helyzetet a mindjobban növekvő adóterhek és a termésfeleslegnek eladatlanul maradása.

A *tőzsdén*, június hónaptól eltekintve, az árak fokozatosan lemorzsolódtak, úgyhogy az év végén minden értékpapiros alacsonyabban állt, mint az év elején, annak ellenére, hogy a román valuta külföldi értékelésének mintegy 20%-át, belföldi vásárlóerejének pedig mintegy 40%-át elvesztette. A román piac bizalmatlan a tőzsdével szemben, mely bizalmatlanságot csak növelte a részvénytársaságok azon gyakorlata, hogy az osztalékokat új részvények alakjában fizették. A pénz- és hitelkrízis közepette a készpénznek uzsorakamatokra való elhelyezése lukratívabbnak is bizonyult, mint az eső tendenciájú papírok vásárlása, annyival is inkább, mert a román valuta esése nem volt olyan gyors és nagymérvű, hogy a kihelyezett tőkét önmegsemmisüléssel fenyegette volna. Így az újabb kibocsátású részvényeket a tőzsdén elhelyezni sem lehetett, ami hátrányosan befolyásolta az érdekelt társaságok működését.

Munkapiac.

Romániában oly értelmű munkanélküliség, mint a nyugati államokban, nem létezik. Amikor 1924-ben e szociális baj előjelei Romániában is mutatkoztak, a kormány azonnal kiutasította a külföldi munkásokat, hogy az így megürült helyeket románok foglalhassák el. Ez a közigazgatási gyakorlat az 1925. évben törvény által szankcionáltatott és jelenleg meg van állapítva, mely formalitások mellett, milyen kategóriájú külföldi munkások kereshetnek Romániában elhelyezést.

A munkanélküliség főleg a vas- és a faiparban volt érezhető. A vasiparnál a helyzet az év folyamán enyhült, míg a faiparban az év végén is fennállt.

Sztrájkok csak elenyésző számban fordultak elő és rövid lefolyásúak voltak. A munkabérek a békebeli átlag felét alig haladták meg.

Románia 1926. évi költségvetése.

Romániának 1926 január hó 1-én életbelépett költségvetése ugyanazokon az elveken épül fel, mint az előző évi; ennek is karakterisztikuma tehát az a félénk óvatosság, amellyel a költségvetésnek mind bevételi, mind kiadási tételei összeállítottak; ennek az óvatosságnak eredménye, hogy a költségvetés számszerűleg nemcsak kiegyensúlyozott, hanem *1,3 milliárd leu összegű tartalékalapról* is gondoskodik, amelyre egyrészt a román valuta folytonos hullámozása és vásárlóértékének folytonos gyengülése, másrészt a szövetségi adósságok folyamatban lévő rendezése folytán van szükség.

Az 1926. évi költségvetés *29,3 milliárd* bevétellel szemben *28 milliárd* kiadást irányoz elő. Ha számszerű párhuzamot akarunk vonni a múltévi költségvetéssel, a fenti összegekhez hozzá kell adnunk a január 1-én autonommá vált és ennek következtében ehelyütt nem szereplő román vasutak 10 milliárdos költségvetését. Ilyen módon azt látjuk, hogy az államháztartás 1926-ban csaknem 40 milliárdot, tehát 8 milliárddal többet fog felemészteni az előző évi 32 milliárdnál. Ebből a 8 milliárdos többletből 2 milliárd

a vasutak háztartását terheli, míg a tulajdonképeni költségvetés keretei közt az előző évvel szemben 6,3 milliárdos bevételtöbbletről kellett gondoskodnia a kormánynak, amit a pénzügyminiszter egyrészt a már gyakorlatban lévő adónemeknek a leu elértéktelenedése következtében automatikusan növekvő hozzáadékból (5 milliárd), másrészt a bélyegilletékek, a postatarifa és a monopolickek árának felemeléséből (1,3 milliárd) kíván fedezni.

A költségvetésnek kiadási tételeit vizsgálva, megállapítható, hogy az előző évi költségvetéssel szemben mutatkozó többlet teljes egészében inproduktív célokra van előirányozva. Az állami alkalmazottak illetményeinek felemelése 5 milliárdot, a szövetségi adósságok rendezéséből eredő kötelezettségek 1 milliárdot igényelnek, a maradékot pedig a dologi kiadásoknak (házbérek, hadsereg ellátásának javítása, stb.) a valuta vásárlóértékének csökkenése folytán előállott szükségszerű emelkedése emészti fel. Produktív befektetésnek, néhány iskola alapításától eltekintve, az egész budgetben alig van nyoma.

A mindjobban kiélesedő gazdasági krízis azonban még e komprimált budget végrehajtását is nehéz feladattá teszi.

Törökország.

Turquie.

A konstantinápolyi m. kir. követség 1924/25. évi gazdasági jelentése.

A lausannei békeszerződés értelmében Törökország elvesztette Szíriát, Palesztinát, Arabiát, Hedzázt, Jement, Mezopotámiát és így a Maritzától keletre eső thráciai területtől eltekintve, a mai Törökország nagyjából Kisázsia szorítkozik. Az ország területe még így is 730.000 km², lakosságának száma pedig az 1923. év végén a statisztikai hivatal adatai szerint 13,3 millió lélek volt. Maga Konstantinápoly, az ország legnagyobb városa, ugyanakkor 870.000 lakost számlált, ebből 130.000 volt idegen. Angorában, a fővárosban 1923-ban is csak 60.000 lakos élt, ezeknek száma azonban rohamosan növekszik és ma már minden bizonnyal eléri a százezret.

Az ország kormányformájára nézve köztársaság, a „Ghazi“, Musztafa Kemál Pasa elnöklete alatt, a kormányzást pedig a „Nagy Nemzetgyűlés“ és ennek kormánya gyakorolja.

A lausannei békeszerződés *pénzügyi rendelkezései* értelmében az 1914. évi november hó 1. előtt fennállott török államadósság terhei aránylagosan felosztatnak Törökország és utódállamai között, ideértve az 1912/13. évi balkánháború folytán Törökországtól elcsatolt területeket is. Ezenkívül egyrészt Törökország, másrészt a többi Szerződő Hatalom kölcsönösen lemond a háború alatt akár magukat az államokat, akár honosaikat ért

károkt járó kártérítésről. Törökország Németországgal, Ausztriával, Bulgáriával és Magyarországgal szemben fennálló tartozásait átruhazza a szövetségesekre, akik ezáltal Törökországot ezen kötelezettségei alól felmentettnek jelentik ki.

A *gazdasági határozmányok* értelmében mindazok a javak, jogok és érdekek, amelyek olyan személyek tulajdonát képezték, akik Törökországnak a világháborúba való belépésekor Törökország és a Szövetséges Hatalmak állampolgárai voltak, jelenlegi állapotukban tulajdonosaiknak visszaadandók.

Törökország kinyilatkoztatja, hogy csatlakozik a tranzitforgalom és a nemzetközi folyamutak szabadságára, a tengerpartokkal nem rendelkező államoknak tengerészeti zászlóhoz való jogára stb. vonatkozó 1921. évi barcelonai egyezményekhez, és a teherárúknak vasúton való szállítását szabályozó 1890., 1893., 1895., 1898. és 1906. évi berni egyezményekhez. A tárgyaló felek megegyeztek abban, hogy az idegen postahivatalok megszüntetettnek Törökországban.

A lausannei békeszerződésnek függelékét képező, 5 évi érvénnyel ugyancsak 1923. VII. 24-én megkötött *kereskedelmi egyezmény* főbb határozmányai a következők:

A békeszerződés életbeléptének napjával a Szerződő Hatalmak területéről származó nyerstermények és gyártmányok Törökországba való beléptükkor az

1916. szeptember 1-én életbeléptetett török vámtarifában megállapított vámilletékeket tartoznak leróni, azzal a kedvezménnyel, hogy 27 taxative felsorolt vámtételnél (narancs, bőrök, bőrárúk, bútorok, himzések, selyemárúk, kész öltönyök, esernyők, napernyők stb.) az általános 12-es szorzószám helyett a Szerződő Hatalmak területéről származó árúknál 9-es szorzószám fog alkalmaztatni.

Törökország azonkívül kötelezte magát, hogy az állam létérdekét és termelését veszélyeztető néhány, ugyancsak taxative felsorolt esetet kivéve, nem fog behozatali tilalmakat alkalmazni, és hogy a behozatali korlátozások és külön behozatali engedélyek tekintetében teljes reciprocitás esetén a Szerződő Hatalmak területéről származó árúkat nem fogja kedvezőtlenebb elbánásban részesíteni, mint bármely más állam területéről származókat. Ugyanez áll a kiviteli illetékekre és tilalmakra is. Kivételt képeznek a Törökországtól elcsatolt területeknek és a határforgalomban esetleg adott kedvezmények. Az árúk származásának igazolására származási bizonyítványok fognak szolgálni.

Az egyezmény II. függelékében felsorolt fogyasztási adókat Törökország továbbra is beszedheti, de csak ugyanolyan mérvben, mint a belföldi árú után.

A hajózás tekintetében Törökország biztosítja ugyan a Szerződő Hatalmaknak a legkedvezőbb elbánást, de fenntartja a saját nemzetiségű hajóinak a halászatot, a parti hajózást (kabotázs) és a kikötői szolgálatot (vontatás, révkalauz-szolgálat stb.). Törökország kötelezi magát, hogy a tisztességtelen verseny ellen megvédi a Szerződő Hatalmak területéről származó árúkat.

Törökország kötelezi magát, hogy záros határidőn belül csatlakozik az ipari tulajdonjog védelmét szabályozó 1911. évi washingtoni és az írói és művészi tulajdonjog védelmét szabályozó 1908. évi berlini, illetve 1914. évi berni egyezményekhez.

A török császárság által engedélyezett koncessziókról szóló, ugyancsak 1923. VII. 24-én aláírt XII. jegyzőkönyv kimondja, hogy Törökországnak a háborúba való belépése előtt a Szerződő Hatalmak állampolgárai (társaságai) és a török kormány vagy hatóságai közt létrejött szerződések és koncessziók érvényben maradnak.

Östermelés.

Mezőgazdaság. A mezőgazdaság képezi az állattenyésztés mellett Törökország lakosságának főfoglalkozását. Az ország területének nagy része azonban alig alkalmas a mezőgazdasági termelésre; nagy területek vannak víz nélkül, sivatagjellegűek, mocsarasak, a közlekedési utak hiánya pedig a termények elszállítását megnehezíti. A lakosság gyér volta (négyzetkilométerenkint átlag csak 20

lélek) és igavonóállatok hiánya azt eredményezik, hogy a megművelésre kiválóan alkalmas területeknek igen nagy %-a még parlagon hever. A nomád állattenyésztés, a mindent lelegelő kecske- és birkanyájak szintén igen nagy területeket tesznek tönkre. A kormány jövő feladata nagyarányú lecsapolási és öntözőcsatornaépítési munkálatok végrehajtása, a közlekedési utak kiépítése, valamint az országterület benépesítése, az intenzív művelési módszerek érdekében kifejtendő propaganda, olcsó mezőgazdasági hitelek szerzése stb. és ilyen módon az ország mezőgazdasági termelésének a természetadta lehetőség határáig való emelése.

A földművelésügyi minisztérium hivatalos adatai szerint az 1924. évben kb. 3,600.000 ha. területet vetettek be gabonával, a megművelésre alkalmas terület ezzel szemben kb. 32 millió ha. Maga az anatóliai termőföld és éghajlat a *gabonaneműek* termelésére kiválóan alkalmas, úgyhogy a föld még trágyázás nélkül is kitűnő termést hoz. Annál sajnálatosabb, hogy a megművelésre alkalmas, de meg nem művelt területek kiterjedése Anatóliában igen nagy. Ennek következménye, hogy Anatólia, ez a mezőgazdasági exportra teremtett ország saját lakosságának a szükségletét sem tudja kielégíteni és erős behozatalra szorul. Az 1924. évi termés a földművelésügyi minisztérium hivatalos adatai szerint a következő volt:

Búza	2,540.000 tonna
Árpa	1,040.000 „
Tengeri	300.000 „
Összesen	3,880.000 tonna

Ebből a termésből előreláthatólag a belföldi élelmezés céljára 2,350.000 tonna, takarmány céljára 470.000 tonna és vetőmagnak 925.000 tonna lesz szükséges és így a kivitel céljaira kb. 135.000 t. maradna fenn. Az életbeléptetett gabonavédvámok és a kormány újabb keletű termelésfejlesztő politikája tehát máris éreztetik hatásukat.

A gabonaneműekkel bevetett területnek $\frac{2}{3}$ -át a búza foglalja el; hozadéka hektáronként átlag 15 hl. A legjobb búzatermővidékek: Konia, Angora, Siwas, Aidin, Brüssza, Adana, Kastamuni és Karasszi, melyek évenként és egyenkint 1 millió hl-en felül termelnek. Az árpa, amelyből a háborút megelőző években erős kivitel volt Szmirnán keresztül Angliában, Németországba és Svájcba, a gabonaneműekkel bevetett területnek kb. $\frac{1}{3}$ részét foglalja el. A zabot aránylag kevésbé és főleg exportcélokra termelik, leginkább Adana vidékén, valamint a Fekete-tengeri partvidékeken. A vörös zab főleg Franciaországba

és Svájcba kerül kivitelre, a fehér zab Angliába és Németországba. *Tengerit* („török búzát”) főleg a tenger-melléki vidékeken termelnek, *kölest* főként Szmirna és Adana vidékén; a köleskivitel főleg Angliába irányul, ahol a szárnyasok és sertések etetésére használják fel. Némely vidéken erjedő italt is készítenek belőle. Az Angora, Adana, Boyabad, Brussza és Ismid vidékén termelt *rizs*, melynek évi termése kb. 4.200 tonna, a belföldi szükségletet nem elégíti ki. *Burgonyát* Anatóliában, Ada Bazar vidékét kivéve, nem igen termelnek. A termelt faj nagyon is közepes minőségű, de jobb híján a lakosság minden rétege nagy tömegben fogyasztja. A kormány a faj nemesítése céljából az elmúlt évben a Marseilleben vásárolt burgonyamagvakat Kutahia környékén vetette el; e magvak termése igen bő és minőségileg igen jó volt. Miután a belföldi termelés (kb. 47.000 tonna) a fogyasztást nem elégíti ki, az ország burgonyából behozatalra szorul, főleg Francia- és Olaszországból. *Kender*, mely főleg Kastamuni és Szmirna vilajetekben termeltetik, belföldi ipar híján legnagyobb részt külföldre kerül feldolgozásra. Tekintve, hogy kötélárúkban és kenderből készült szövetekben erős kereslet van a belföldön is, a kenderfeldolgozó üzemek felállítása-ának kedvező kilátásai vannak. *Lent* szintén főleg a Fekete-tenger partvidékein termelnek (kb. 3.700 tonnát) és a termés belföldön kerül feldolgozásra.

A *sesam* egész Anatóliában termeltetik; a belőle nyert olajat táplálkozásra és szappangyártás céljaira használják fel. A sesamtermés évi mennyisége kb. 29.000 tonna.

A világhírű *dohány* Anatóliának kiviteli cikkei között első helyen említendő meg. Az 1924. évi termés 55—60.000 tonnára becsülhető és az előző (1923.) évi termésnek (25—27.000 t) több mint a kétszerese, sőt a háború előtti évek termésénél is nagyobb. Ennek oka részben az, hogy a termelők mindinkább felismerik a dohánytermelésének nyereséges voltát, részben pedig a macedóniai dohányvidékekről menekült, illetve kiutasított és ide bevándorolt mohammedánok megtelepedésük után a dohánytermelést üzik tovább.

Mennyiségileg a szmirnai (16.000 t.) és a brusszai (6.000 t.) vilajetek vezetnek a dohánytermelésben, minőségileg a baffra-samsuni és a trapezunti vidék; előbbinek termése legnagyobb részt Amerikába, utóbbié Egyiptomba kerül, ahol az egyiptomi cigaretták gyártásánál használtatik fel. Erős vásárlója újabban a török dohányoknak Lengyelország is, amely főleg a szmirna-, drinápoly- és pandermavidéki dohány iránt érdeklődik. A török dohányjövedék a termésnek csak aránylag kis részét vásárolja össze.

A *vallonea* (*gubacs*) Anatóliának elsőrendű kiviteli cikke, tudvalevőleg a tölgyfa beteges kinövése, magasfokú tannintartalommal és ezért bőrcserzésre használtatik fel. Állítólag a világfogyasztásnak 80 %-át Anatólia fedezi. Főtermővidékei: Mertese, Aidin, Dardanellák, Kutahia és Karasszi vidéke.

A *pamut* három főtermővidéke Anatóliában: Ismid-Ghelva, Aidin és Adana. Ez az utóbbi a legjelentékenyebb és az anatóliai össztermelésnek kétharmad-részté szolgáltatója. Az alluviális eredetű adanai síkság talaja, valamint ennek a vidéknek földrajzi fekvése Adanát kiválóan alkalmassá teszik a pamuttermelésre. Ennek folytán a pamuttermelés itten az utóbbi 30 évben rendkívül fejlődött, mert amíg 1896-ban még csupán 3000 bála volt ennek a vidéknek pamuttermése, addig a háborút közvetlenül megelőző években már 135.000 bálára emelkedett. A háború alatt a termelés természetesen erősen visszaesett és csak az ellenséges csapatok kivonulása után vett újból erős lendületet; az 1923/24. évben már ismét 80.000 bálát tett ki. Az 1924/25. évadban pamuttal bevetett terület az előbbi évinek a háromszorosa volt és a termés 180.000 bálára becsülhető, ami már a háború előtti termés mennyiségét is túlhaladja.

Gyümölcs- és főzelékfélék. Anatólia a tengerpartmenti vidékek klímájának különbözősége folytán igen sokféle gyümölcsöt és főzelékféléket termel. Többféle Európában termelt gyümölcsnek eredeti hazája Anatólia.

A *főzelékfélék* termő területek kiterjedése 300.000 ha.-ra becsülhető, a termés pedig 250—500.000 tonna között váltakozik évenként, ami aránylag kevés, de azért a belföldi szükségletet fedezi. A termelt főzelékféléknek a minősége azonban kiváló. A termelésnek 80 %-a a belföldön kerül fogyasztásra. A termelt főzelékfélék közül megemlítendő a fehér bab (évi termés kb. 31.000 t), a borsó (34.000 t.) és a lencse (17.500 t.).

A *gyümölcs* Törökország kivitelében elsőrangú szerepet játszik, és értékben az összkivitelnek kb. 20 %-át teszi ki. Elsősorban említendő itten: a szőlő, a füge, az oliva és a mogyoró. Hivatalos statisztika szerint a háború előtt Anatóliában 500.000 ha. szőlő, 15 millió olajfa, 6 millió szederfa, 5,200.000 mogyorófa, 6,400.000 fügefafa, 4,000.000 barackfa stb. volt. Ezek szerint a gyümölcstermelés Anatóliában meglehetősen kifejlődött, ennek dacára azonban még lényegesen tovább fejleszthető.

A nagy jelentőséggel bíró *szőlő- és mazsolaszölőtermelésen* kívül a következő gyümölcsfajok érdemelnek említést.

Az *olajfa* csak két évenként hoz bő termést és csak amíg fiatal, azaz 100 évnél nem idősebb. A leggazdagabb olivatermő vidékek Anatóliában: Aidin, Brussza, Karasszi vidéke, amelyek együtt mintegy 15 millió olajfával bírnak; a Dardanellák és Ismid vidéke képezik előbbiekkal együtt Anatóliának tulajdonképeni olajtermővidékét.

Az olajbogyó a Keleten mindenfelé elsőrendű fogyasztási cikk. Az 1923. évi termés becslés szerint mintegy 300.000 tonnát tett ki. Az 1924. évi termés gyengébb, de az 1925. évre, amely megint olivatermő esztendő lesz, újból kiadós termést várnak. Az *oliva-*

olajtermelés az 1924. évben kb. 40.000 tonnára becsülhető. Az olaj minősége kitűnő.

A *fügetermés* 1924-ben kitűnő volt, nemcsak mennyiségileg, hanem minőségileg is. Az össztermés kb. 30.000 tonnára tehető, ez a mennyiség legnagyobb részben kivitelre került. Az 1925. évi termés egyelőre normálisnak ígérkezik.

Narancs főleg Rizé (Trapezunt), Adana, Adália és Szmirna vidékén termeltetik jelentősebb mennyiségben (kb. évi 35.000.000 darab), Adana vidékén ezenkívül *citrom* is (kb. évi 3.500.000 darab) nagyobb mennyiségben megterem.

Mogyoró különösen a trapezunti vilajetben termeltetik; az 1924. évi termés kb. 50.000 tonna volt, tehát az előző évének csak 40%-át képezte.

A *diótermés* mennyisége kb. 24.000 tonna.

A *rózsaoaj* főtermelő vidéke eddig Brüssza környéke volt, a legutóbbi török-görög háború folyamán azonban ezek az ültetvények nagyrészt elpusztultak. Egy másik főközpontja a rózsaoajgyártásnak Isparta-Burdur vidéke és ma ez a fontosabbik.

A rózsaoajtermelés újabban erős lendületet vett és a kormány is támogatja ezt az iparágat: a termelőknek olajban gazdag különböző rózsafajtákat és modern lombikokat szándékozik kiosztani, a hamisítványok kiküszöbölése céljából pedig állami vegyészeti állomást készül felállítani. Kivitelre csakis a teljesen tisztának talált termékek fognak kerülni és a hamisítványokat erős pénzbüntetésekkel kívánja sújtani a kormányzat, végül meg akarja tiltani a geraniol-olajnak a behozatalát, amellyel a rózsaoajat vegyíteni szokták. Ezáltal reméli a török kormány a külföldi, főleg a bolgár és perzsa verseny legyőzését.

Az *ópium* Törökországnak egyik legismertebb terméke. Az ópiumot úgy nyerik, hogy a máknak a hüvelyét érése idejében megvágják, a kifolyó nedvet felfogják, kiszáritják és cipókba gyúrnak. Ez a nyers ópium. Az ópium a termővidékekről friss levelekbe takarva kerül a két főpiacra, Konstantinápolyba és Szmirnába. A mákültetvények Anatóliában többnyire elszórtan fekszenek, de egyes helyeken összefüggő nagy ültetvényeket is találunk. A mákot főleg a mély földön, síkságokon és a völgyekben termelik, azonban a fennsíkon is megterem. Törökország ópiumtermésének mennyisége évenként változik. 1911-ben 11.500 ládat (a kb. 60 kg.) tett ki, 1923-ban alig 1700-at. Az 1924. évi termést 5000 ládára becsülik.

A törökországi ópiumnak két főfajtája van: „*softs*” a könnyű, finom, tisztátalanságoktól mentes árú, amelyet mind morfiumpreparációra, mind ópiumszívásra használnak fel. Ez a fajta, mely az össztermelésnek kb. kétharmadrészét alkotja, főleg Anatólia északi részein termeltetik és 9–14% morfiumpot tartalmaz. A „*droguists*”-árúnak is kitűnő a minősége: 10–12% morfiumpot tartalmaz.

Állattenyésztés. Az állattenyésztés Anatóliában, bár természetesen előfeltételei adva vannak, nincsen

kellőleg fejlett állapotban. Az állatállomány kicsiny, vézna és sovány egyedekből áll és számra nézve is messze alatta van még az elérhetőnek.

Az állattenyésztés kezdetleges volta főleg a megfelelő etetés és gondozás hiányával magyarázható. Az állatokat télen és nyáron majdnem kizárólag csak a legelők hozadéka táplálja és így télen az állatok kiszáradt és elfagyott fűvel tápláltnak s csak nagyritkán, amikor a zord idő miatt nem lehet az állatokat kihajtani, kapnak néhány marék árpát is. Megfelelő istállók hiánya, azok tisztán nem tartása és végül a szelekciónak a teljes mellőzése a szaporításnál, további okai az állatállomány elsatnyulásának.

Hivatalos adatok szerint a törökországi állatállomány (nem számítva a brüsszai, szmirnai és drinápolyi kerületeket) az 1923. évben a következő volt: 350.000 ló, 330.000 szamár, 78.000 öszvér, 3.500.000 szarvasmarha, 1.600.000 kecske, 11.900.000 birka, 52.000 teve. Az 1924. évi egész törökországi birka- és kecskeállomány 24.000.000 főre, a szarvasmarhaállomány 5.000.000 főre rúgott a hivatalos becslés szerint.

A *birka* és a *kecske* a legelterjedtebb állatfajok Anatóliában. Ezek az állatok adják a tejet, a húst, a gyapjút és a bőrt és ezért ezeknek a tenyésztése általánosságban elterjedt. Az anatóliai birkának a húsa kitűnő, de gyapjúja — néhány vidéket kivéve — a fajnemesítés teljes figyelmen kívül hagyása következtében nagyon közepes. A kecskének két faja fordul elő, a közönséges és az ú. n. „angorai” kecske. Az előbbi egész Anatóliában előfordul, a tejelési időszakban mintegy 150 liter tejet ad, aminek kb. fele sajtkészítésre használtatik fel. Az utóbbi, az angorai fajta adja a világhírű „mohair”-t.

A *szarvasmarha* Törökországban csak másodrendű szerepet játszik, mert táplálása nagyobb gondot igényel. Az elégtelen táplálék következtében a kisszámú szarvasmarhaállomány kevés és rosszminőségű tejet ad. Húsa nagyon rossz és annyira csenevész, hogy munkabírása is igen csekély.

Az *anatóliai ló*, a középázsiai turkmen, az arab és perzsa fajnak a keveréke magában egyesíti ezeknek jó tulajdonságait. Az anatóliai lónak talán egyetlen fogyatékoságát — alacsony termetét — megfelelő fajnemesítéssel kétségtelenül ki lehetne küszöbölni, egyelőre azonban a hadsereg részére szükségelt magas lovakat külföldről kell behozni. Az 1924. évben a török kormány Ali Riza bejnek, a török földművelésügyi minisztérium magasrangú tisztviselőjének vezetésével egy bizottságot küldött ki Magyarországra, amely ottan az állami ménesek céljaira „Kis-Nónius” méneket vásárolt fajnemesítési célokra. A folyó évben a török hadügyminisztérium magyar cégekkel tárgyalt nagyobb lóvételekről, a földművelésügyi minisztérium pedig tenyészállatokat vásárolt az országban.

A *sértésenyésztés* Anatóliában vallási okoknál fogva jelentéktelen. *Szárnyas* az elégtelen táplálás

következtében kicsiny és sovány, de a tyúkok ennek dacára igen jó tojók.

A *méhészet* főleg a Fekete-tenger partvidékén, elterjedt, ahol nagyon kezdetleges módszerek szerint művelik.

Anatólia legfontosabb kiviteli cikkei közé tartozik a *tojás*, melynek jelenlegi termelése még nem érte el a háború előtti. Az 1923. évi kivitel mintegy 5.200 tonna volt. A tojáskivitel azonban újabban nehézségekkel küzd.

Törökország kiviteli nyersterményei között a *mohair* (törökül tiftik) elsőrendű helyet foglal el. Ez értékes textilnyersanyag az angorai kecske szőre, amely értékben kb. kétszerese a legjobb „merinói” gyapjúnak. Az angora-kecske eredeti hazája az angorai fensík, de azért ezt a fajt Anatólia belsejében, más vidékeken is megtaláljuk, különösen Kastamuni, Konia, Eski-Shehir, Nighdé, Azizié körül.

A kecske nyírása tavasszal történik, a nőstény 5—700, a hím 1000—1200 gr., néha ennél is több mohairt ad. A legjobb minőségű mohairt a 4 évnél fiatalabb állatok szolgáltatják. A mohairt a textiliparban főleg gyapjú- és selyemluxusszövetek készítésénél használják fel. A múlt század negyvenes éveig Anatólia mohairban és ebből szövött szövetekben versenytárs nélkül állott, mert ez a kecskefaj csakis az anatóliai fensíkon tenyésztetett, ahol a klimatikus viszonyok mindenképpen megteleltek fejlődésének. Akkoriban a mohair-szövőipar Anatóliában még igen virágzó volt, csupán Angorában mintegy ezer ilyen szövőüzem működött. A múlt század második felében azonban ez az ipar mindinkább hanyatlásnak indult és ma magában Anatóliában a mohairt már alig dolgozzák fel, hanem nyersterményként kiviszik az országból. A mohairipar tönkremenetelének az angol verseny az oka. Az angolok ugyanis a múlt század negyvenes éveiben saját országukban honosították meg a mohair-szövőipart (Bradford) és hogy függetlenítsék magukat a külföldi nyersanyagbehozattól, megkísérelték az „angora”-kecskének tenyésztését gyarmataikon. Aziz és Abd-Ul-Hamid szultánok uralkodása alatt mintegy 5000 tenyészbakot vittek ki a Fokgyarmatra és sikerült is itten az angorai kecskefajt meghonosítani. Ma a Fokgyarmat angora-kecskeállománya mintegy 3.000.000 darab, míg az anatóliai anyaországé csupán mintegy 1.500.000 drb. Az angol példát később az amerikaiak is követték és ma az Egyesült-Államok angorakecske állománya is elérte már a 2.500.000 darabot. Ha a törökök idejében felismerték volna a mohair nemzetgazdasági jelentőségét, minden módon meg kellett volna gátolniok, hogy az angorakecske tenyészállatai külföldre kerüljenek. Mivel azonban a Fokgyarmatra és Észak-Amerikába átlántált angorakecskefaj szörözete csakis fénye és rugalmassága tekintetében egyenrangú, erőssége tekintetében azonban nem egyenlő az anatóliai mohairrel, megvan az előfeltétele és az indokoltsága

annak, hogy a nemzetgazdasági kérdések iránt fogékonyabb mostani török kormány megfelelő rendszabályokkal az angorakecsketenyésztést és a hajdan virágzó mohairszövőipart Anatóliában új virágzásnak indítsa.

A háború előtt Anatólia mintegy 70.000 bála (à 47 kg.), azaz kb. 3.200 tonna mohairt termelt. Az 1924. évi termelést ennek a felére, tehát 35.000 bálára, azaz kb. 1.600 tonnára tehetjük. Az 1924. év végén már meglévő készlet 4.000 bálára becsülhető. A termelés növelése főleg a kecskeállomány gyarapításától függ.

A *gyapjú* is elsőrendű anatóliai kiviteli cikk. Anatólia éghajlata és a nagy kiterjedésű legelők a juhtenyésztésnek rendkívüli módon kedveznek. A karamani, haimanai (Angora), szmirnai és brusszai juhok a külföldi piacokon is keresett gyapjút adnak, amely a merinói gyapjú minőségét ugyan nem éri el, mégis főleg tartóssága és olcsó ára következtében kedvelt. Az anatóliai gyapjú kissé durva, és főként szőnyeg és szövet készítésére alkalmas. Flanell alsóruha készítése céljából merinói gyapjúval kell vegyíteni. Az anatóliai juhnak fajnemesítése és főleg a merinói fajjal való keresztezése által kétségtelenül az anatóliai gyapjúnak a minőségét is nagyban javítani lehetne. Törökország a gyapjútermelés szempontjából kedvező helyzetben van, mert a gyapjútermelő államok legtöbbjében a juhállomány a lakosság szaporodása és a legelők kiterjedésének a kisebbedése következtében csökkent, míg viszont Anatóliában a juhtenyésztés további fejlesztésének előfeltételei még mind megvannak. Törökországnak jelenlegi juhállománya kb. 13,5 millió drb.

A termelt gyapjú mennyisége a háború előtt Törökországban 5,5 millió kg.-ot ért el, 1923-ban azonban csak kb. 3,7 millió kg.-ra rúgott. Az 1924. évi termést kb. 4,5 millió kg.-ra becsülik.

Erdészet. Anatólia, amely az ókori írók leírása szerint nagyon erdős volt, ma már nagyrészt kopár. Az erdőknek a kipusztítása az egyik főoka az ország némely vidékén uralkodó szárazságnak. Anatóliának szoros értelemben vett erdőkkel benőtt területét ma még 6—7 millió ha-ra becsülik. A szorosabb értelemben vett erdőkön kívül még kb. 1.000.000 ha. van bozóttal és 1.000.000 ha. vad erdőkkel benőtt.

Az erdők kitermelésének legnagyobb nehézsége azok hozzáférhetetlensége. A levágott fának a beszállítása ugyanis többnyire igen nehéz feladat elé állítja a vállalkozót és hegyi pályák, utak, csúsztatók, stb. építése céljából nagy tőkéknek a befektetését igényli. Ahol az erdőket nagyobb technikai előkészítés nélkül is ki lehet termelni, ott azokat a bennszülött lakosság már ügyis kipusztította. A török kormány külföldi épületfára igen magas védővámokat vetett ki a belföldi termelés fejlesztése céljából.

Bányászat. Anatóliában majdnem valamennyi hasznos ásvány megtalálható, némelyik különösen bőséges mennyiségben és kiváló minőségben. Ennek dacára a bányai ipar, amely már a klasszikus korban, sőt később is, egészen a Kr. u. XI. századig igen magas fokon állott Anatóliában, napjainkban igen hátramaradott képet mutat. Ennek oka a rossz közlekedési viszonyokban, szakszerű bányamunkásoknak és tüzelőanyagnak a bányák környékén való hiányában, a kezdetleges bányaművelési módszerekben, stb. és a bányatörvénynek az idegen tőkét elriasztó némely intézkedésében rejlik.

A bányai ipar Törökországban monopóliumot képez; az állam csupán 60—99 évig terjedő koncessziókat ad a bányák művelésére. Saját kezelésben műveli az állam a *sóbányászatot* (főleg a tengerből és a kisázsiai sós tavakból), ezenkívül a *bulgardaghi* ezüst- és aranytartalmú ólombányákat, a *gümüs-hadsiköji* (Siwas) ezüsttartalmú ólombányát, az *eszkisehiri* tájéki kőbányát és a *mihalidsiki* (Angora) agyagbányát. Az eddig saját kezelésben művelt gazdag *arghanai* rézbányákat ellenben nemrégiben egy török-német bankcsoportnak engedte át.

Köszén. A Fekete-tengervidéki, kellően még fel nem tárt, rendkívül gazdag szénbányamedence, amely Eregli-Zunghuldagh-Amassia között 170 km. hosszúságban terül el, vetekszik a primárkori legjobb angol és amerikai szenekkel. E szénmedence évi kitermelésének 60%-a belföldön kerül felhasználásra, mégpedig 5/6 részben Konstantinápolyban. Jobb külföldi kereskedelmi szervezet mellett a török szénkikötők kiépítése után ez a kiváló minőségű szén külföldön is nagyobb keresletnek örvendene. A tengermenti fekvés ezt a bányavidéket ugyanis nagyarányú exportra szinte predesztinálja.

Anatólia és Thrácia egyéb vidékein is találtak kőszént és lignitet, de ezeknek a telepeknek a gazdagsága még nem ismeretes.

A **réz** Anatóliában igen sok helyen előfordul, rendszeren vaspiritekkal, ezüsttel és arannyal vegyesen. A leggazdagabb telepek Diarbekir, Trapezunt és Kastamuni vilajetekben találhatók. A világhírű *arghanai* rézbányákban bányászott érc átlag 30% rézet, 40% vasat, 28% ként és kevés aranyat is tartalmaz, melyekben azonban az ércnek a réztartalma még nagyobb. A tokadi rézfinomító üzem a kitermelt ércnek kb. egynegyedét dolgozza fel és ez a rézérc (70%) Samsunon keresztül Triesztbe és Németországba kerül. Az *arghanai* rézmedence, amely a világnak egyik leggazdagabb réztelepe, állítólag már 2000 évvel Kr. e. üzemben volt, de mivel kitermelése sohasem történt intenzíven, gazdagsága még ma is majdnem érintetlen.

Az **ólom** nagy mennyiségben található Anatóliában, mégpedig tekintélyes mennyiségben arannyal és ezüsttel vegyesen. Legfontosabb ólombányatelepek a

Balia-karaidini, a gümüşhanei, az igen gazdag Koban-madeni, valamint a Bulgar-madeni bányatelep.

45—54 %-os érc tartalommal bíró *krómbányák* a brusszai vilajetben, fontosabb *vasérctelepek* (60—64 %-os érc tartalommal) a szmirnai és brusszai vilajetben, *petróleumtelepek* a mosszuli, kurdisztani és az örmény kerületekben vannak; előfordul ezeken kívül Anatóliában a csiszolókö (smirgli), mangán, boracit, kaolin is és nagy a fontossága, a klasszikus korból híres, nagy mennyiségben előforduló *anatóliai márványnak* is, amelyet főleg Marmara-szigetén, Synada és Izmid vidékén bányásznak. Hasonlóképpen jelentőséggel bír a tájték, tragantgummi és az édesgyökér is, mely utóbbi Törökországnak egyik elsőrendű terménye. A törökországi édesgyökér 50% nedvet ad, míg a más országokban termelt csupán 20%-ot. Az édesgyökér nedvét a gyógyszerészetben használják fel.

A törökországi bányászat tekintélyes része külföldi tőke kezében van, újabban azonban az állam is fokozatosan nagyobb gondot fordít az anatóliai bányászat fellendítésére.

Ipar.

Gyáriparról Törökországban tulajdonképpen még alig lehet szó; ez csak most kezd kifejlődni, mert az ország gazdasági fellendülése még egészen újkeletű és mert a védvámjellegű magas vámok még csak aránylag rövid idő óta léptek életbe. A már érvényben lévő török iparfejlesztési törvény, amely az alapítandó gyáraknak számos kedvezményt biztosít (ingyen telek, több évi adómentesség, gépeknek és egyéb gyárfelszereléseknek, sőt bizonyos esetekben a nyersanyagnak is vámmentes behozatala, stb.), mihelyt a külföldi tőke bizalma Törökország konszolidáltsága iránt meggyökeredzik, több belföldi iparág kifejlődéséhez adja meg az alapot.

A közelmúltban külön törvény alapján megalakult a török Bánya- és Iparbank, azzal a rendeltetéssel, hogy az államnak kizárólagos és részleges tulajdonában levő katonai és egyéb üzemeknek, továbbá bányavállalatoknak az igazgatását és finanszírozását átvegye, tőkebefektetéssel magánüzemek felállítását elősegítse és ezeket a vállalat megerősödéséig igazgassa, ipari és bányauzemeknek kölcsönöket folyósítson stb. A kormány az 1924. évi budgetben iparfejlesztési célokra engedélyezett 500.000 török font hitelt teljes egészében ennek a banknak bocsátotta rendelkezésére és a bank alapítási statutumainak értelmében ezeket a hiteleket a jövőben is ily módon fogja felhasználni.

A belföldi *kézműipar* eddig igen sok téren teljesen ellátta a belföldi szükségletet, a görög lakosság

legújabb kicserélése azonban e téren erősen érezteti káros hatását.

A fő ipari központ Konstantinápoly, 1915-ben 155 gyárral, utána Szmirna következik 62 gyárral. Az ipar fejlődésére következtethetünk abból, hogy 1915—1920-ig 130 további gyárüzem alapított, ebből 29 textilgyár, 21 cserzőgyár, 14 olajgyár, 14 cement-, mész- és téglagyár, 6 szappan- és vegyészeti cikkek gyára, 6 fémfeldolgozó gyár, stb.

A kormány iparfejlesztő tervei közül megemlítendő a kisiparnak külön hitel útján való támogatása, az ipari oktatás újjászervezése, az ipari tulajdonjogok, a védjegyek és a szabadalmak védelmét, a tisztességtelen verseny megszüntetését célzó törvény elkészítése, a mérték- és súlyegységek reformjára vonatkozó javaslat törvényerőre emelése, stb.

Az egyes iparágak közül a *fémipar* Anatóliában igen nagy multra tekint vissza, jelenleg azonban, néhány teleptől eltekintve, igen kezdetleges módon műveltetik.

Az anatóliai selyemtermelés és *selyemipar*, melyet a Kr. u. VI. században Perzsiából jött szerzetesek honosítottak meg és amely a háború előtt nagy virágzásnak indult, (az 1910/11. évben Törökország a világtermelés 5-7%-át produkálta és Japán, Kína, valamint Olaszország után a termés nagyságszerinti sorrendjében a negyedik helyen következett) a háború folyamán erős visszaesést mutat. Becslés szerint 1923-ban 100.000 kg. nyersselyem, 1,200.000 kg. gubó és 30.000 uncia pete termeltetett. A selyemipar, selyemszövés és szőnyegkészítés gócpontjai Brüssza, Konstantinápoly, Kharput, Siwas, Diarbekir; Adalia-Szmirna és vidéke főleg selyemszőnyegeket gyárt.

A *bőripar* nagyobb kifejlődésének is megvannak az előfeltételei, miután Anatólia éghajlati viszonyai az állattenyésztésre igen kedvezőek és az ország cserzőanyagokban is igen gazdag, megfelelő befektetésekkel tehát a cserzőipar újabb virágzásnak indulhatna.

Törökország cukorszükségletét belföldi ipar híján behozatal útján fedezi, holott Anatólia egyes vidékei a cukorrépa, az adanai síkság pedig a cukornád termelésére igen alkalmas. A kérdés jelentőségét felismerve, a török kormány legújában törvényhozásilag rendkívüli kedvezményeket biztosít a felállítandó *cukorgyárak* részére és így reméli, hogy az ország rövidesen fel fog szabadulni a nemzeti vagyon tekintélyes veszteségét jelentő külföldi cukorbehozatal alól. A kormány újabban a cukormonopólium bevezetésének tervével is foglalkozik.

Nagyobb fejlődésnek indult újabban a *kerámiai ipar* is; ennek eredménye, hogy — hála az ország különböző részeiben található nyersanyagoknak — ma már a belföldi ipar legnagyobbbrészt fedezi a szükségletet.

Kereskedelem és közlekedés.

Törökországban ezidőszerint még a mintegy 50 évvel ezelőtt (a régi ottomán császári kormány által) bevezetett kereskedelmi törvény van érvényben, amely túlnyomórészt a francia kereskedelmi törvénykönyv („Code Napoléon”) alapján készült; jelenleg készül az *új kereskedelmi törvénykönyv*, amelyet a nyugati államok modern kereskedelmi törvényhozása inspirált és amely már legközelebb a török nemzetgyűlés elé fog kerülni, egyéb kereskedelmi vonatkozású törvényekkel (biztosítási ügy, szövetkezetek, részvénytársaságok) együtt.

A török kormány különösen a *szövetkezetek* alapítását és fejlesztését tartja szem előtt és evégből behatóan tanulmányoztatja a nyugati államok idevágó törvényhozását és intézményeit, így a magyar „Hangya” szövetkezet is.

Az 1923. és 1924. évi *külkereskedelmi statisztika* főadatai a következők:

1923-ban a behozatal mennyisége 496.753 q, 235.485 drb., a kivitelé pedig 368,098 q és 365.056 drb. volt; értékben a behozatal 144.8, a kivitel 84.7 millió török fontot képviselt, a *külkereskedelmi mérleg tehát 1923-ban 60.1 millióval maradt passzív*. 1924-ben (az ezidőszerint rendelkezésre álló adatok szerint) a behozatal mennyisége 652.400 q-át és 230.000 drb.-ot, értéke 187.0 millió török fontot, a kivitel 635.400 q-át és 470.000 drb.-ot, illetve 150.2 millió török fontot képviselt, a *mérleg tehát 1924-ben 36.8 millióval maradt passzív*.

Az 1923. és 1924. évi *behozatal főtétellei* a következők:

Árú csoport	Mennyiség métermázsában		Érték millió török fontban	
	1923	1924	1923	1924
Pamut- és pamutárú	25.030	26.050	53.9	56.4
Gabonanemű . . .	161.408	193.750	14.6	20.5
Gyarmat- és cukorárú	54.075	56.900	15.1	16.9
Fémek	33.991	19.210	7.8	14.5
Gyapjú, fonal és szöv.	2.601	3.060	8.9	13.2
Ipari olajok, zsiradékok, szapp., gyertyák	49.696	54.810	6.5	6.9
Gépek és készülékek	2.638	8.280	1.3	5.6
Papír és papíráru .	14.176	15.450	3.2	4.8
Vegyszerek, gyógyszer., festőanyagok stb. .	13.362	15.500	3.5	4.7
Kész bőrök és bőrárúk	2.477	2.550	3.8	4.2
Len, kender stb. . .	6.194	7.730	2.6	4.2

A *kivitel* fontosabb árucsoportjait a következő táblázat foglalja össze.

Árú csoport	Mennyiség métermázsában		Érték millió török fontban	
	1923	1924	1923	1924
Tümbeki és dohány	24.524	24.300	20·5	42·3
Gyümölcs és főzelékf.	74.466	96.500	20 8	36·3
Gyapjú, fonal és szöv.	6.730	8.680	8·2	12·9
Vegyszerek, gyógyosz., festőanyagok stb.	32.704	34.050	7·2	8·4
Pamut és pamutárúk	9.915	10.640	6·7	9·9
Állati eredetű tápanya- gok, halak	7.477	15.300	2·4	6·0
Gabonanemű	18.498	45.200	1·6	5·5
Élőállatok	356.569	470000db	2·5	4·5
Fémek	19.502	41.780	2·2	3·8

A behozatal és a kivitel 1924. évi államkinti alakulásáról a következő összeállítás nyújt felvilágosítást:

	Behozatal millió török fontban	Kivitel millió török fontban
Belgium	8 0	3·5
Egyiptom	6·4	4·5
Északam. Egy.-Áll.	10·0	16·0
Franciaország	18·0	17·5
Nagybritannia	34·0	21·0
Németalföld	6·0	9·3
Németország	18·0	19·0
Olaszország	40·0	30·0
Románia	9·0	1·8
Szírja	7·3	9·3

A magyar-török külforgalom a török vám-
főigazgatóság adatai szerint egészen jelenték-
telen: a magyarországi behozatal 1924-ben
mindössze 37.000 (1923-ban 21.702) török
font volt. E behozatal főtételei papír és papír-
árúk, gépek és készülékek, üveg- és kőedény-
árúk, kikészített bőrök és bőrárúk, fémek és
fémárúk, faárúk stb. A Magyarországra irá-
nyuló kivitelről a vámfőigazgatóság kimuta-
tása nem tartalmaz adatot, a török kereske-
delemügyi minisztérium közlése szerint azon-
ban e kivitel mennyisége 288 tonna (ebből
255 tonna dohány).

A törökországi *kereskedelem* általában még a
háborút követő gazdasági pangásnak a hatása alatt
áll. A csökkent vásárlóképessegi lakosság csakis
feltétlen szükségletét tudja kielégíteni.

A fegyverszünet megkötését közvetlenül követő
és nagyrészt az ántánt-megszállás folyományaképen
előállott kedvező, sőt némileg egészségtelen mértékig
fokozott kereskedelmi konjunktúra folyományaképen
az árúraktárak még legnagyobbbrészt telve vannak és
ez is egyik oka annak, hogy a külkereskedelem tulaj-
donképen még mindig nem tudott megindulni. Igen
erős hatással van a török *importkereskedelem* ki-
alakulására és a drágaság emelkedésére a török
kormány vámpolitikája is. Az 1916. évben ugyanis
az addigi 11 %-os értékvámok helyébe egy arany-
vám-tételeket tartalmazó specifikus vámtarifa lépett,
amelynek tételeit később, a török papírfont érték-
csökkenésére való tekintettel ötszörös, illetve tizenkét-

szeres szorzószám alkalmazása mellett számították át
papírfontra. Ma is ez a vámtarifa van még érvényben,
a lausannei békeszerződést aláírt Hatalmak azonban
bizonyos, az ő exportkereskedelmüket érdeklő vám-
tételeknél kieszközölték, hogy egyes exportcikkeikre
a tizenkétszeres helyett kilenceszeres szorzószám kerül-
jön alkalmazásra. Ezt a kedvezményt engedélyezte
külön provizorikus egyezmény alapján a török kormány
legújában a Magyarországból behozatalra kerülő
árúkra, valamint a többi, Törökországgal kereskedelmi
egyezményt kötött állam árúira nézve is.

A török védvám-tarifa létjogosultságának védel-
mére azonban egyelőre csakis a fiskális szempontot
lehet felhozni, mert az iparvédelmi szempont, belföldi
ipar hiányában ma még alig jöhet tekintetbe. A bel-
földi ipar kifejlődéséhez ugyanis nem elegendő a
védvámrendszer, ahhoz tőke, vállalkozási szellem,
szakértelem is szükséges, ami Törökországban egyelőre
még csak csírájában van meg. Akülföldi vállalkozás
és tőke viszont a külföldi vélemény szerint még nem
elégé konszolidált politikai helyzetre és a közgazda-
sági téren is mutatkozó erősen nemzeti irányzatra való
tekintettel egyelőre tartózkodó álláspontra helyezkedik.

Ezért a behozatali cikkek, köztük igen sok köz-
szükségleti cikk is, horribilisan megdrágult; ez a
folyamat az általános drágaság emelkedését idézte
elő, anélkül, hogy számottevő belföldi ipar kialakult
volna. A kormány iparfejlesztő politikája eddig tehát
még nem termette meg a várt gyümölcsöket.

A török külkereskedelem ezenkívül a leginkább
kereskedelemmel és iparral foglalkozó görög és örmény
lakosság kivándorlását is erősen sínyli, annál is inkább
mivel a háború után a külföldiek közül is sokan ki-
vándoroltak. A török kereskedők — kevés kivétellel
— még nem bírnak a nemzetközi kereskedelem által
igényelt kellő gyakorlattal és pontossággal.

Említésreméltó jelenség a *japán* külkereske-
demnek a térfoglalása is, amely az utóbbi időben
figyelemreméltó módon hódít teret főleg textilárúkbán.
Az árak igen alacsonyak, a minőség azonban nem jó.

Kiállítások. A *konstantinápolyi orosz árúmintá-
kiállítást* 1924 április havában az orosz-keleti keres-
kedelmi kamara rendezte a volt orosz nagykövet-
ség konstantinápolyi palotájában a török kereskedelmi
érdekképviselők közreműködésével. A kiállításon
főleg az orosz fém-, elektrotechnikai, bőr-, cukor-,
textil-, petróleum-, gyufa-, stb. iparnak, továbbá az
orosz mező- és erdőgazdaságnak legfontosabb termékei
állítottak ki. A kiállítás alkalmából általában a török
és orosz gazdasági együttműködés szükségességét
hangoztatták. 1924. szeptember havában *lengyel* ki-
állítás is volt Konstantinápolyban, ez a kiállítás azon-
ban nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket.

A *török ipar és őstermelés* az 1924. évi októberi
frankfurti vásáron a török kormány támogatásával,
mint külön csoport vett részt, és részt vett ezenkívül
a *párizsi nemzetközi iparművészeti kiállításon* is.

A török kormány újabban fokozottabb figyelmet kíván fordítani a török kiállításügyre. Az általa eredetileg az elmúlt nyárra tervezett *török úszókiállítás*, amely nemcsak a főbb európai kikötőket, hanem Amerikát is meglátogatta volna, technikai és finansziális okokból egy évvel elhalasztatott. A török földmívelésügyi minisztérium által az utóbbi időben évenként (1925-ben Adanában) rendezett *mezőgazdasági kiállítások* mindinkább nyernek jelentőségükben.

Vasutak. A törökországi vasutak összhossza 4.500 km., ebből 540 km. keskenyvágányú; csupán 450 km. áll állami igazgatás alatt. A legsürgősebben kiépíteni szándékolt rendes nyomtávú vonalak hossza 1.665 km., a keskeny nyomtávúaké 450 km., a vicinális vonalaké pedig 880 km. A nagyfontosságú *Bagdad-vasút* Haidarpasa-Izmidi szakaszának kiépítésével a kormány már 1871-ben egy francia csoportot bízott meg, amely az építkezéssel 1873-ban el is készült. A vasút üzemét 1880-ban egy angol csoport vette bérbe, a kormány azonban már 1888-ban visszavonta ezt a koncessziót és átadta azt a berlini „Deutsche Bank” vezetése alatt alakult német-angol csoportnak és ennek egyúttal engedélyt adott a vonalnak Adabazar—Eszkisehir—Angoráig, illetve Kutahiáig való meghosszabbítására. 1892-ben a vonal kiépítése Angoráig már be volt fejezve. Ebből a társaságból később az angol részvényesek kiváltak és német pénzcsoportok megalakították az „Anatóliai Vasúttársaságot.” 1903-ban alakult meg a „Bagdad-Vasúttársaság”, amely átvette az „Anatóliai Vasúttársaság” összes privilégiumait és miután a németeknek sikerült hosszas diplomáciai tárgyalások után az oroszokkal és az angolokkal meg egyezniük, ez a társaság engedélyt kapott a vasútvonalaknak Konián és Bagdadon át Baszoráig való kiépítésére.

A háború alatt készült el a legnagyobb technikai nehézségeket támasztó vonalszakasz a Tauruson keresztül le az adanai síkságra, ahol kb. 1100 m. magasságkülönbséget kellett legyőzni. Innen a vonal Adana érintésével és az Amanus hegylánc megmászása után Aleppon át Nissibinig ér. A fővonat hossza kb. 2000, elágazásainak összhossza kb. 800 kilométer.

A fontosabb meglévő vonalak közül megemlítendő a Mudania-Brussza közti 41 km. hosszú vonal, a Szmirna-aidini 515 km.-es, a Szmirna-kasszabai 521 km.-es és a Mersina-adanai 67 km.-es vonal.

A tervezett vonalak közül részben elkészült az Angora—Jozgad—Siwas közti vonal, míg a Samsun—Siwas, Arghana—Diar-

bekir—Arada és Heraclea—Angora közötti vonalak kiépítése csak újabban kezdődött meg, illetve részben csak tervbe van véve.

A háborúk alatt megrongált és tönkrement vasútvonalak kijavítása folyamatban van. Az Anatólia—bagdadi vasút új mozdonyokat és modern kocsikat rendelt külföldön, újjáépíttette az állomásépületeket, a vágányokat több szakaszon kicseréltette és a hidak újjáépíttetését is megkezdte. A kevesebb kárt szenvedett Szmirna—Aidin—Afion—Karahiszszár, valamint Szmirna—Panderma közti vonalak kijavítása már befejeztetett.

Közutak. A törökbirodalom úthálózatának elégtelensége egyik fő oka az ország gazdasági visszamaradottságának. Elsőnek az „ifjútörök” kormány látta be ennek káros voltát és nagyszabású programot dolgoztatott ki az úthálózat kiépítésére. 1909-ben Törökország a hivatalos statisztika szerint 19.000 km. közút felett rendelkezett (Thrácia nélkül). Az „ifjútörök” kormány programjának értelmében 8 év alatt 30.000 km. utat kellett volna kiépíteni, a közbejött zavaros politikai idők következtében azonban ez a terv nem került teljes kivitelre.

Törökország úthálózata az 1924. évben hivatalos statisztikák szerint következőképen oszlott meg:

	Ország- utak	Másodrendű utak
Összes hossza	8.161 km.	16.200 km.
Ebből {	jó állapotban van	1.200 „ 4.750 „
	javításra szorul	4.501 „ 5.750 „
	alapozása készen van	467 „ 1.915 „
	újonnan építendő	1.993 „ 6.755 „

A kormány terve szerint a folyó év folyamán 8.700 km. közút sürgősen kiépítendő és 10.200 km. sürgősen kijavítandó, pénzhiány következtében az útépités azonban lassan halad előre.

Hajózás. Az ország igen kiterjedt tengerpartja folytán a kereskedelmi tengerészet fejlődéséhez a természetes és a gazdasági előfeltételek adva vannak, a lausannei szerződés pedig Törökország területiális vizeiben a parti hajózást és a pilótaszolgálatot kizárólag török nemzetiségű hajóknak tartotta fenn. A török hajóstársaságok azonban még eddig a háború folyamán hajókban szenvedett veszteségeiket (kb. 116 hajó, 48 motoros csónak és vontató, 200 vitorlás, mindössze 68.000 tonnátartalommal) sem tudták egészen pótolni.

A háború kitörésekor a török kereskedelmi flotta kb. 110.000 tonnát, a háború befejezése után azonban már csak 45—50.000 tonnát, 1923-ban már 456 hajót és 83.000 tonnát képviselt.

A törökországi kikötők közül természet-szerűleg a konstantinápolyinak a forgalma a legnagyobb, amelyben 1924-ben 5.230 hajó fordult meg 7.6 millió tonnatartalommal; nagyobb fontossággal bír ezenkívül a szmirnai, mersinai, samsuni és trapezunti kikötők forgalma is.

Pénzügyek.

Dacára annak, hogy Törökország 1912 óta a legújabb időkig majdnem szakadatlanul háborúban állott, az ország pénzügyi helyzete elég kedvező. A világháborúban legyőzött államok között Törökország az egyetlen, amely nem hagyta magát az „ántánt” által gazdaságilag is legyőzni, sőt a háború után gazdaságilag csaknem erősebb, mint volt a háború előtt. A lausannei békeszerződés pénzügyi rendelkezései — melyeket fentebb ismertettünk — számos előnyt biztosított az ország részére.

Az 1925/26. évi költségvetés, melyet a kormány most terjeszt a nemzetgyűlés elé, 218 millió török font bevétellel szemben 233 millió török font kiadást irányoz elő, vagyis 15 millió font deficittel zárul. A deficit fedezésére a török kormány nem akar sem külföldi, sem belföldi kölcsönhöz folyamodni, hanem azt a kiadások csökkentése és a bevételek fokozása által reméli kiküszöbölni. A legfontosabb pénzügyi tények egyike az, hogy 1918 óta a török kormány új papírpénzt nem bocsátott ki; a forgalomban lévő papírpénz mennyisége kb. 150 millió török font.

Ennek ellenére a török valuta a legújabb időkig lassan bár, de állandóan romlott, ami részben a tőke kiszivárgásában (idegenek kivándorlása, görög lakosság kicserélése stb.), de leginkább a passzív kereskedelmi mérlegben leli magyarázatát. A török valuta az 1924/25. évben erős ingadozásokat mutat fel, amit a valutaspekuláció igyekezett erősen kihasználni. A kormány a túlzásba vitt spekuláció meggátolása céljából legújabbban az értéktőzsdét átmenetileg kétszer is bezárta. Az 1924. év folyamán a török valuta átlag 15% értékcsökkenést szenvedett a külföldi valutákkal szemben, belföldi vásárló ereje azonban ennél kisebb mértékben csökkent.

Az újabb *pénzügyintézetek* közül megemlíten-dők a Banque d’Affaires (Is Bankaszi) 1 millió török font alaptőkével, a Banque Turque pour le Commerce et l’Industrie, a Banque industrielle et minière, a Banque agricole stb.

Nagyon megszaporodott 1908 óta a közön-séges és a szabadalmazott részvénytársaságok

száma: 1908-ban 53, 1920-ban 270 volt számuk és ez a szám azóta is állandóan emelkedik. Székhelyük túlnyomóan Konstantiná-poly. A részvénytársaságok részvénytőkéje 16.5 millió török font; legnagyobb tőkeerőt a 16 pénzügyi rt. képvisel (7.5 millió török font), míg a 42—42 kereskedelmi, illetőleg ipari rt. tőkéje 2.3, illetőleg 2.8 millió török fontra rúg.

A Direction Générale des Sociétés-nél 1924-ben 78 külföldi részvénytársaság volt bejegyezve, köztük 23 angol (96 millió török font részvénytőkével), 13 francia (27 millió), 8 német (27 millió), 9 olasz (20 millió), 7 amerikai (38 millió), 4 hollandi (10 millió) stb. A részvénytársaságok közül 28 biztosítási, 22 kereskedelmi, 7 dohánykereskedelmi, 6 bankügyi stb. tevékenységet folytatott.

Munkapiac.

A kormány által Törökország gazdasági újjáépítésével kapcsolatban fogamatba vett *nagyarányú köz-munkák* számos munkaalkalmat nyújtanak, úgyhogy bizonyos vonatkozásokban (vasútépítések, angorai építkezések stb.) munkáshiányról is lehet beszélni. Szem előtt tartandó azonban, hogy ezek a munkaalkalmak többnyire Kisázsia belsejében, egészségtelen (maláriás) vidéken vannak és az ott munkát vállaló külföldi munkás igen sok esetben egészségét, sőt életét kockáztatja, vagy legalább is azzal kell megbarátkoznia, hogy a legprimitívebb életviszonyok közt fog élni, sokszor több napi járásra a legközelebbi városkától, ahol még a legszükségesebb dolgokat is alig tudja beszerezni. Konstantinápolyban magában csak igen kevés munkaalkalom nyílik, az itteni vállalatok külföldi munkást csak a legritkább esetekben alkalmaznak és ekkor is csak rendszerint szakmunkást, akiket a belföldi lakosság körében elég nehéz találni. A munkásbiztosító törvények (kötelező betegsegélyezés, munkásbiztosítás) még nincsenek életbe léptetve, ezeket a munkaszerződésben külön kell kikötni, de ha a munkás ezeket a szerződésbe belevenni kívánja, legtöbbször nem is alkalmazzák. Még azok a munkások tudnak itten leginkább boldogulni, akik szakemberek és önállóan tudnak berendezkedni, de ezeknek is szükségük van egy kis forgótőkére, amely őket a kezdet nehézségein keresztülsegíti.

Aránylag kedvező a munkapiac helyzete Angorában, ahol a nagyarányú angorai városi építkezéseknél és a vasútépítésnél a *szakmunkások* (kőművesek, ácsok, szerelők, alagútmunkások) elég könnyen és kedvező bérfeltételek mellett (napi 5—8 török font) találtak elhelyezkedést, úgyhogy bérüknek elég tekintélyes részét félre tudták tenni.

Manufacture and sale of farm equipment, 1924. Bureau of the census. Washington.

Ship and boat building, 1923. Bureau of the census. Washington.

Number of farms by states and counties 1925, 1920, 1910 and 1900. Bureau of the census. Washington.

Cotton production in the United States. Crop of 1924. Bureau of the census. Washington.

Poor relief in Pennsylvania, 1925. Department of welfare. Harrisburg.

Kanada. (*Canada*.) *Rapport du ministre de l'Agriculture du Canada pour l'exercice clos le 31 mars 1925*. Ottawa.

Station expérimentale de Cap Rouge, Qué. 1924. Ministère fédéral de l'agriculture. Ottawa.

Nyugot-Ausztrália. (*Australie occidentale*.) *Stat. view of ninety-six years' progress in Western Australia*. 1829—1924/1925. Perth.

Pocket year book of Western Australia, 1926. Perth.

Folyóiratszemle.

Revues.

Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik (55. évf. 1. sz., Tübingen 1926., ném.) — *Weber A.*: Kultúrszociológiai kísérletek: A régi Egyiptom és Babilónia. — *Altschul E.*: Konjunktúraelmélet és konjunktúrastatisztika. — *Sultan H.*: A modern pártrendszerek szociológiája. — *Heyer F.*: A lakáshiány elleni küzdelem Nagybritanniában. — *Klumkner Chr. J.*: A törvénytelen gyermekek védelme a Németbirodalomban. — *Kaysenbrecht R.*: Az orosz szövetkezetek. — *Flatow G.*: A munkajog újabb irodalma.

Československý statistický věstník (7. évf. 1—3. sz., Prága 1926., cseh). — *Auerhan J.*: A „liparis monacha” (apácalepke) által Csehországban, Morvaországban és Sziléziában 1917—1925. okozott károokra vonatkozó néhány statisztikai adat. — *Dvořáček F.*: Csehország, Morvaország és Szilézia népszámlálásai 1754—1921. — *Malík K.*: Bányai munkabérek statisztikája. — *Boháč A.*: A Nemzetközi Statisztikai Intézet XVI. kongresszusa Rómában. — *Ryba J.*: A római nemzetközi statisztikai kongresszus 3. szakosztályának jelentése. — *Reif G.*: A második munkaügyi statisztikai konferencia.

Československý statistický věstník (7. évf. 4—6. sz., Prága 1926., cseh). — *Auerhan J.*: Néhány külkereskedelmi statisztikai adat az erdőgazdaság szempontjából nézve. — *Dvořáček F.*: Csehország, Morvaország és Szilézia népszámlálása, 1754—1921. — Jelentés a cseh-szlovák statisztikai államtanács és a cseh-szlovák köztársaság statisztikai hivatalának 1925. évi működéséről.

Deutsches Statistisches Zentralblatt (1926. január—február, Lipcse, ném.) — A

Német Statisztikai Társaság. — *Brecht J.*: A német takarékpénztári statisztika kifejllesztésének kérdéséhez.

Journal de la société de statistique de Paris (1926. január, Párizs, fr.) — A párizsi statisztikai társaság 1925. dec. 16-iki ülése (*Ichok dr.* előadása: Infláció és születési arány a németországi adatok alapján). — *Bourdon J.*: Norvég családok statisztikája az 1920. évi népszámlálás alapján. — *Cadoux G.*: Franciaország háborús veszteségei, azok pótlása és az ország háborús adósságai. — *Barincou M.*: A szállítások krónikája. — *Horn Ede* centennáriuma.

Journal de la société de statistique de Paris (1926. február, Párizs, fr.) — A párizsi statisztikai társaság 1926. jan. 20-iki ülése. — *Moine M.*: A gümőkór elleni védekezés fejlődése Franciaországban.

Journal de la société de statistique de Paris (1926. március, Párizs, fr.) — A párizsi statisztikai társaság 1926. febr. 17-iki ülése. — *Methorst W.*: A készletek statisztikai felvételének előkészítésénél követendő módszerek. — *Yves-Guyot*: Becslés a természetbeni jóvátétel és a szövetségek közti adósságok fizetéséről. — *Ricard*: Bankkrónika és valutakérdések.

Journal de la société de statistique de Paris (1926. április, Párizs, fr.) — A párizsi statisztikai társaság 1926. márc. 17-iki ülése (*Moscoso T.* előadása Brazília népességéről). — *Methorst W.*: A készletek statisztikai felvételének előkészítésénél követendő módszerek. — *Yves-Guyot*: Becslés a természetbeni jóvátétel és a szövetségekközti adósságok fizetéséről. — *Michel E.*: Franciaország pénzügyi helyzete és az elpusztított területek helyreállításának befejezése 1925 végén. — *Bernonville*: Munkáskérdések és életbiztosítás. — Svédország 1924. évi postastatisztikája. — Svédország 1922—24. évi választás statisztikája.

Közgazdasági Szemle (1926. január—február, Budapest, m.) — *Balás K.*: Szociálpolitikai realitás. — *Goldziher K.*: A tűzbiztosítási statisztika alapelvei. — *Varga I.*: A magyarországi birtokmegosztás egyenetlensége és a földbirtokreform. — *Gazda K.*: A mérlegfelértékelés gazdasági hatásai. — *Dálnoki-Kováts J.*: A megélhetési költségek alakulása az 1925. évben.

L'Est Européen (6. évf. 1. sz., Varsó 1926., fr.) — Lengyelország az 1926. év elején. — *Stabrowski*: Európa vagy Ázsia? — *Srocki*: Reymont László. — Szovjet-Oroszország valutarendszere. — *Gruet P.*: A varsói kiviteli intézet szerepe.

L'Est Européen (6. évf. 2—3. sz., Varsó 1926., fr.) — *Dangel S.*: A népek szövetségének legutóbbi ülészakáról. — *Siemiński J.*: Modern vonások a régi Lengyelország intézményeiben. — *Stebelski A.*: A nemzetiségi kisebbségek kérdése nemzetközi szempontból. — *Dreszer Z.*: Új áramlatok

a lengyelországi ukrán kisebbségben. — *Królikowski S.*: Az állategészségügyi egyezmények jelentősége a közép- és keleteurópai államokban. — *Paczewski L.*: A Perzsiával való gazdasági kapcsolatok jövőjéről.

Revue d'économie politique (1926. január—február, Párizs, fr.) — *Ricci U.*: Az individuális kereslet törvénye és a fogyasztói járadék. — *Grinberg M.*: Németország gazdasági helyzete a német bankárok megállapításai szerint. — *Divisia F.*: Pénzindex és pénzelmélet. — *Baudin L.*: A transzváli arany. — *Oualid W.*: A madagaszkári bank.

Revue internationale des institutions économiques et sociales (1926. január—március, Róma, fr.) — *Desjardins H. P.*: A kanadai telepítések. — A kisbirtokok alakulása és fenntartása Dániában. — *Costanzo G.*: Küzdelem a gabonáért Olaszországban. — *Ferrari E.*: A mexikói mezőgazdasági munkásság megélhetési feltételei. — *Savolainen A. J.*: A szövetkezetek szerepe Finnország erdőgazdaságában.

Revue internationale du travail (1926. január, Genf, fr.) — *Adler E.*: Az alkalmazottak találmányainak tulajdonjogára vonatkozó újabb osztrák törvényhozás. — *Martna M.*: Az észt agrár-reform szociális szempontból. — Pályaválasztási tanácsadás az Egyesült-Államokban.

Revue internationale du travail (1926. február, Genf, fr.) — *Michel E.*: A frankfurti munkaakadémia és a munkásnevelés problémája. — *Milhaud E.*: A nyolcórás munkaidő bevezetésének eredményei. — Nemzetközi szakszervezeti mozgalom. Szervezeti problémák.

Revue internationale du travail (1926. március, Genf, fr.) — *Riddell W. A.*: A gépek befolyása a mezőgazdasági munkásság elhelyezkedésére és foglalkoztatottságára. — A délafrikai új munkabértörvény. — Előzetes oktatás és pályaválasztási tanácsadás Franciaországban. — Az új angol nyugdíjtörvény.

Revue internationale du travail (1926. április, Genf, fr.) — *Devinant P.*: Az amerikai munkásmozgalom és a munka tudományos szervezése. — *Ricci U.*: Észrevételek a munkabérstatisztikai rendszerekről. — Az új angol nyugdíjtörvény.

Schmollers Jahrbuch (50. évf. 1. sz., München és Lipcse 1926., ném.) — *Briefs G.*: Proletárszociálizmus. — *Loew W.*: A társadalmi ember. — *Spann O.*: Az agrárreform rendi programjáról. — *Demeter K.*: A szociálpolitikai fogalomképzés szociológiájáról. — *Mann K.*: Az adózás alaptételei. — *Hintze O.*: Max Weber szociológiája. — *Bloch K.*: A tudás szociológiája.

Társadalomtudomány (6. évf. 1. sz., Budapest 1926., m.) — *Kovács A.*: Az egyke pusztítása Somogyban. — *Horváth B.*: A társadalom és az állam funkcionális szemlélete. — *Weis J.*: A mai Amerika.

Társadalomtudomány (6. évf. 2. sz., Budapest 1926., m.) — *Hornyánszky Gy.*: Nacionálizmus és szupranacionalizmus. — *Zehery L.*: Az öngyilkosság, mint a társadalmi élet tömegjelensége. — *Neubauer Gy.*: Az objektivitás a társadalmi tudományokban.

Weltwirtschaftliches Archiv (23. kötet 1. sz., Kiel 1926., ném.-ang.) — *v. Gottl-Ottlilienfeld F.*: Gazdálkodás mint teljesítmény. — *Liefmann R.*: Univerzalizmus és gazdasági elmélet. — *Ziegler L.*: Amerikanizmus. — *Salz A.*: A középkornélküli állam. — *Hanrath J.*: A feltételes és a tényleges telephelyfeltételek problémájához (egy holland nagyvágóüzem példája alapján). — *Predöhl A.*: Az angol exportipar krízisének kérdéséhez. — *Loosli C. F.*: Kenyér- és húsárak Nagybritanniában. — *Heyer F.*: Nagybritannia gazdasági törvényhozása 1924/25-ben. — *Roscher M.*: A postaforgalom krónikája. — *Collings H. T.*: Az Egyesült-Államok külkereskedelmi forgalma 1914—1924. — *Arzet R.*: A nemzetközi műselyemipar jelenlegi állapota. — *Bente H.*: A német valutapolitika 1914—1924. — *Schilder S.*: A kereskedelmi politika krónikája. — *Tschierschky*: A trust- és kartellpolitika krónikája. — *Dolberg R.*: A középeurópai gazdasági konferencia Bécsben. — *Harms B.*: A kiel világgazdasági és tengerforgalmi intézet építkezési terve.

Weltwirtschaftliches Archiv (23. kötet 2. sz., Kiel, 1926., ném.-ang.) — *Harms B.*: A világgazdaság fogalma. — *Ammon A.*: Lederer Emil „A gazdasági elmélet alapelvei” c. műve. — *Vogel W.*: Gazdaság és geopolitika. — *Fraenkel A.*: A tengerentúli piacok jelentősége Európára nézve. — *Hantos E.*: Az európai vámegyesület. — *Brij Narain*: Valuta és árak Indiában 1873—1924. — *Hirai J.*: A japán külkereskedelmi statisztika átalakításának kérdése. — *Roechling H.*: Német és francia ipar. — *Haslinger F.*: A világforgalom újabb rétegződése (Világgazdasági észrevételek a Panama-csatorna statisztikája alapján). — *Levy H.*: A világ kereskedelmi mérlegének eleurópaiatlanodása. — *Sperlich O.*: Európa kereskedelmének helyzete. — *Heichen A.*: A német birodalmi bank és a valutapolitika 1924-ben és 1925-ben. — *Sack A. N.*: Az osztrák-magyar monarchia adóságainak felosztása. — *Patterson E. M.*: Adórevízió az Egyesült-Államokban. — *Heyer F.*: A brit védővámok 1926. elején. — *Jacobsen H. S.*: A francia kultúrpropaganda a skandináv államokban. — *Heyking A.*: A területenkívüliség kérdése Afrikában és Ázsiában. — *Brandenburger C.*: A braziliai sajtó.

Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft (80. évf. 1. sz., Tübingen 1925/26., ném.) — *Tatarin-Tarnheyden E.*: Bolsevizmus és fascizmus államjogi jelentőségük szempontjából. — *Liefmann R.*: Szubjektivizmus és objektivizmus az újabb gazdaságelméletben. — *Mügel O.*: Felértékelési kérdések. — *Heyer F.*: A brit állami kiadások. —

Dissinger A.: Németország kivándorlási mozgalma és kivándorlási statisztikája a háború után.

Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft (80. évf. 2. sz., Tübingen 1925/26., ném.) — *Brockhausen*: A mai Ausztria politikai strukturája. — *Liefmann R.*: Szubjektivizmus és objektivizmus az újabb gazdaságelméletben. — *Terhalle F.*: Az 1925. évi német birodalmi pénzügyi reform. — *Fehlinger*: A nemzetközi munkaszervezet jogköre.

Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft (80. évf. 3. sz., Tübingen 1925/26., ném.). — *Lucas G.*: Kartell és jogrend. — *Diehl K.*: Menger Károly „A közgazdaságtan alapfogalmai” c. művének második kiadása. — *Worliczek C.*: A cseh-szlovák földbirtokreform. — *Lotz W.*: Brit és német jövedelmi adó. — *Streiter G.*: A hivatásos betegápolás Németországban.

Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft (80. évf. 4. sz., Tübingen 1925/26., ném.). — *Ammon A.*: Smith Ádám és a nemzetgazdaságtan alapproblémái. — *Kühne O.*: Bevezetés a

nemzetgazdasági kategóriatan okadatolásához. — *Jerusalem F. W.*: Kelsen államtana. — *Wilhelm R.*: A kínai államgondolat fejlődése. — *v. Schwerin C.*: Az európai kultúrfejlődés gazdasági és szociális alapjai.

Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft (62. évf. 1. sz., Bazel 1926., ném.-fr.). — *Lüscher-Burckhardt R.*: A svájci tőzsdék fejlődése 1914 óta, különös tekintettel a bázeli tőzsdére. — *Schenker O.*: Lehetőség és valóság a valószínűségszámításban és a statisztikában. — *Rappard E. W.*: Észrevételek a vámpolitikáról néhány újabb közlemény alapján. — *Thalmann W.*: Az emberi munkaerő anyagi értéke. — *König R.*: A svájci jelzálogtörvénytervezet a mezőgazdasági földhitelintézeti érdekek szempontjából. — *Cagianut*: A városi jelzáloghitel, különös tekintettel a második helyen álló jelzálogokra. — *Feld W.*: A népjóléti tevékenység statisztikája Zürich-kantonban. — *Stohler H.*: Bázeli halandósági táblázat az 1918—24. évi népességi adatok alapján. — *Brüscheiler*: Kalózkodás a statisztikában.

© E G Y É B ©

A Magyar Statisztikai Társaság működése.

Activité de la Société Hongroise de Statistique.

Résumé. Dans la séance tenue le 11 mai 1926, sous la présidence de M. Gustave *Thirring*, M. Etienne de *Bernát* prononça son discours de réception intitulé „Divorcés et suicidés”. Il exposa que ces derniers temps, l'accroissement des divorces dépassa fort la mesure moyenne, car tandis qu'en 1891—95 il n'y avait eu, en moyenne, que 1.288 divorces par an dans le territoire ancien de la Hongrie, on en enregistra, en 1923, 6.645 dans la Hongrie actuelle. Le nombre des suicides augmenta également: il avait été, en 1880, de 1201 dans la Hongrie ancienne, contre 2.313, en 1924, dans la Hongrie actuelle. En ce qui concerne le divorce, pour remédier au mal, on devrait changer la loi de 1907, laquelle, en abolissant l'appel obligatoire, répandit une idée incroyablement légère sur la valeur du mariage. Tant au point de vue du divorce qu'à celui du suicide, le retour à une vie plus simple rendrait la tranquillité et la force de résistance aux âmes, et la vie morale individuelle et de la nation en deviendrait plus saine. MM. Nicolas *Józan*, Géza *Kenedy*, Aloyse *Kovács*, Philippe *Rottenbiller* et M. le président Gustave *Thirring* ont ensuite présenté leurs observations. Le président a annoncé que la Société s'occupera

en une réunion spéciale, des moyens de remédier au mal.

A Magyar Statisztikai Társaságnak *Thirring* Gusztáv elnökle alatt az 1926. évi május hó 11-én tartott előadóülésén *Bernát* István foglalt széket „Elválók és öngyilkosok” című előadásával.

A modern társadalmi élet két folyton terjedő és mind fenyegetőbbé alakuló betegségével, az elválással és az öngyilkossággal foglalkozott. Az elválásoknak szaporodása különösen az utóbbi időkben erősen meghaladja azt a mértéket, amely korábban átlagos volt. Az elválási statisztika szerint Magyarország régi területén az 1891—95. évek átlagában évente 1.288 elválás volt, 1923-ban pedig a mai területen, 6.645. Rosszul állunk az öngyilkosság tekintetében is. Míg ugyanis 1880-ban a megállapított öngyilkossági esetek száma az akkori Magyarországon 1.201 volt, 1924-ben Magyarország mai területén 2.313 esetet számítottak össze. Az előadó foglalkozott azzal, hogy milyen okokból ered az öngyilkosságra való hajlam, milyen korban és milyen vagyoni viszonyok között mutatkozik erősebben. Szembeszállt azzal a felfogással, hogy a legtöbb öngyilkosság oka a szegénység volna, hiszen

gazdag országokban sűrűbben fordulnak elő öngyilkosságok, mint a szegényekben. Helytállóan tartja amaz állítást, hogy a vallásos érzés meggyöngyülése egyik főoka az öngyilkosságok szaporodásának. Az orvoslás egyik közeli eszköze gyanánt megjelöli az 1907. évi elválási törvény megváltoztatását, mert ez a kötelező fellebbezést eltörölve, hihetetlenül könnyelmű felfogást terjesztett el a házasság értéke tekintetében. Ami a továbbiakat illeti, abban a nézetben van, hogy az egyszerűbb

élethez való visszatérés visszaadná a lelkek nyugalma és ellenállóképességét s úgy az egyes mint az egész nemzet lelki és erkölcsi életét egészségesebbé tudná tenni.

Az előadáshoz *Kenedy Géza*, *Józan Miklós*, *Kovács Alajos*, *Rottenbiller Fülöp* és az elnök szólt hozzá, aki bejelentette, hogy a bajok orvoslását, a kérdés fontosságára való tekintettel, a Társaság az érdekelt társadalmi egyesületek bevonásával tartandó ankéten kívánja megvitatni.

Hírek. — Nouvelles.

Résumé. Reconnaissance des mérites de Ladislás de Buday. Pour récompenser dignement l'oeuvre scientifique de feu Ladislás de Buday, l'Académie Hongroise des Sciences décerna le prix François Chorin à l'ouvrage intitulé „Les années de lutte de la Hongrie“, dû à la plume de l'illustre savant. — Une des rues avoisinantes de l'Office central royal hongrois de statistique a été dénommée du nom de Ladislás de Buday ancien directeur renommé de l'Office.

Elections académiques. Le 6 mai 1926, l'Académie Hongroise des Sciences a élu membre ordinaire M. le Dr Gustave Thirring, directeur de l'Office statistique de la ville de Budapest, qui était depuis 1902 membre correspondant. Le même jour, fut élu membre correspondant M. le Dr Désiré de Laky, professeur de statistique et d'économie politique appliquée à l'Ecole Polytechnique de Budapest. — M. Aloyse Kovács, membre correspondant, directeur de l'Office central royal hongrois de statistique, fut élu rapporteur de la Commission de l'économie politique.

Nomination. Le 23 mars 1926, M. le Gouverneur de la Hongrie a nommé M. le Dr Désiré de Laky, professeur à l'Université de Szeged, à la chaire de statistique et d'économie politique appliquée de l'Ecole Polytechnique royale hongroise, vacante depuis la mort de Ladislás de Buday.

Honneur décerné à l'étranger à un statisticien hongrois. En avril dernier, M. le conseiller ministériel Jules de Konkoly Thege, chef de la section agricole de l'Office royal hongrois de statistique, a été élu, par la Société Belge d'Etudes et d'Expansion de Liège, membre du Comité de Patronage.

Buday László érdemeinek elismerése. A Magyar Tudományos Akadémia a Chorin Ferenc-jutalmat néhai Buday László dr. levelező tag, a Magyar Statisztikai Társaság alapító-elnöke „Magyarország küzdelmes évei“ című művének ítélte. Az Akadémiát ebben az elhatározásban az a gondolat vezette, hogy ennek a munkának megjutalmazásával, mely abszolút tudományos és irodalmi becsénél fogva önmagában is megérdemelné a díjat, egyúttal az elhunyt tudósnak

egész élete tudományos és irodalmi működését méltóan jutalmazza és koszorúzza meg. — A székesfővárosi közmunkák tanácsának döntése szerint, a m. kir. központi statisztikai hivatal mellett vezető egyik utca, a Tudor-utca, a hivatal nagynevű volt igazgatójáról, Buday László-utcának neveztetett el.

Akadémiai kitüntetések. A Magyar Tudományos Akadémia 1926 május 6.-án tartott tagválasztó nagygyűlésén több évtizedes tudományos munkásságának elismeréseképpen, rendes taggá választotta Thirring Gusztáv dr.-t, Budapest székesfőváros statisztikai hivatalának igazgatóját, a Magyar Statisztikai Társaság elnökét, aki 1902 óta az Akadémia levelező tagjai közé tartozott. Ugyancsak az említett gyűlésen a levelező tagok sorába választott tudományos működésének jutalmául Laky Dezső dr., a magyar királyi József-műegyetemen az alkalmazott közgazdász és statisztika tanára, a Magyar Statisztikai Társaság alelnöke.

Az Akadémia nemzetgazdasági bizottságának előadója 1917-től 1925 márciusában bekövetkezett haláláig, néhai Buday László, a tudós statisztikus volt; 1925 őszén Kovács Alajos levelező tagot, a magyar királyi központi statisztikai hivatal igazgatóját választotta meg a bizottság az előadói tisztségre.

Kinevezés. A kormányzó úr Öfőméltósága 1926 március 23-án Laky Dezső dr. szegedi magyar királyi Ferenc József tudományegyetemi nyilvános rendes tanárt a magyar királyi József műegyetemen Buday László dr. halálával megüresedett alkalmazott közgazdasági és statisztikai tanszékre, nyilvános rendes tanárrá kinevezte.

Magyar statisztikus külföldi kitüntetése. A liège-i „Société Belge d'Etudes et d'Expansion“ 1926 április havában Konkoly Thege Gyula miniszteri tanácsost, a m. kir. központi statisztikai hivatal mezőgazdasági osztályának vezetőjét, a „Comité de Patronage“ tagjává választotta.

Megszűnt statisztikai hivatal. A cseh-szlovák köztársaság területén korábban működött tartományi statisztikai hivatalok közül utolsónak megmaradt egykori osztrák-sziléziai statisztikai hivatal 1925 december végén megszűnt.

Magyarország gazdasági jelzőtáblája. — Tableau économique de la Hongrie.

Megnevezés Désignation	Egység Unité	Háború előtti adatok ¹⁾ Données d'avant- guerre ¹⁾	1923	1924	1925	1926		
						február février	március mars	április avril
1. Népmozgalom. — Mouvement de la population.		1909—1912. évi átlag moyenne de 1909—1912.						
Házasságkötések — Mariages	száma nombre	68.000	78.706	75.060	72.986	9.118	3.619	—
1000 lél. jut — Prop. pour 1000 âmes	"	9.1	9.6	9.1	8.8	14.2	5.1	—
Élve szülöttek — Nés-vivants	"	263.000	238.971	221.462	230.061	17.903	19.995	—
1000 lél. jut — Prop. pour 1000 âmes	"	35.2	29.2	26.8	27.7	27.8	28.1	—
Halálozás — Décès	"	174.000	159.287	167.668	140.351	10.930	12.992	—
1000 lél. jut — Prop. pour 1000 âmes	"	23.3	19.5	20.3	16.9	17.0	18.3	—
Egy éven aluli elhaltak — Décédés au-dessous d'un an	"	55.000	43.943	42.810	38.534	2.823	3.259	—
100 élveszülöttre esik — Proportion pour 100 nés-vivants	"	20.9	18.4	19.3	16.7	15.8	16.3	—
Gümőkórban elhaltak — Décès causés par la tuberculose	"	27.000	25.215	26.724	19.977	1.658	2.270	—
1000 lél. esik — Prop. pour 1000 âmes	"	3.5	3.1	3.2	2.4	2.6	3.2	—
Szaporodás — Accroissement	"	89.000	79.684	53.794	89.710	6.973	7.003	—
1000 lél. jut — Prop. pour 1000 âmes	"	11.9	9.7	6.5	10.8	10.8	9.8	—
Kivándorolt — Émigrés	"	—	2.951	2.025	2.986	310	703	—
Visszavándorolt — Rémigrés	"	—	287	474	450	13	47	—
2. Munkapiac. — Marché du travail.								
Hatósági munkaközvetítők:								
Offices publics de placement:	száma nombre	—	80.331	100.094	66.982	3.193	4.581	5.342
Munkahelyek — Offres d'emploi	"	—	104.579	149.294	156.489	12.870	13.229	12.769
Munkakeresők — Demandes d'emploi	"	—	130.2	149.1	233.6	403	288	239
100 munkahelyre esett munkakereső Proportion des demandes d'emploi pour 100 offres d'emploi	"	—	51.888	49.493	39.750	1.900	2.795	2.923
Munkaközvetítés — Placements	"	—	64.2	49.4	59.3	62.3	61.0	54.7
100 munkahelyre esett közvetítés Proportion des placements pour 100 offres d'emploi	"	—	—	—	—	—	—	—
Munkanélk. száma. Nombr. des chômeurs:								
Keresztényszocialista szakszervezetek Syndicats socialistes-chrétiens	órabér kor. salaires à l'heure en cour.	—	—	⁵⁾ 1.734	⁵⁾ 1.267	⁶⁾ 1.737	⁶⁾ 1.700	⁶⁾ 1.459
Szociáldemokrata szakszervezetek — Syndicats socialistes-démocrates	"	—	—	⁵⁾ 27.437	⁵⁾ 31.241	⁶⁾ 29.135	⁶⁾ 29.218	⁶⁾ 28.776
Együtt — Ensemble	"	—	—	⁵⁾ 29.171	⁵⁾ 32.508	⁶⁾ 30.872	⁶⁾ 30.918	⁶⁾ 30.235
Munkabérek ²⁾ — Salaires: ²⁾								
Bádogos — Ferblantiers	"	—	—	7.721	9.320	8.944	9.222	8.321
Asztalos — Menuisiers	"	—	—	6.812	8.180	7.754	7.481	7.746
Szabó — Tailleurs	"	—	—	8.581	9.587	9.263	8.573	8.942
Kőműves — Maçons	"	—	—	8.459	9.936	7.667	8.750	9.091
Napszámos — Journaliers	"	—	—	4.853	6.366	6.399	5.906	6.593
Gyári munkásnő — Ouvrières de fabr.	"	—	—	2.964	3.877	4.792	—	4.050
Napszámosnő — Journalières	"	—	—	3.715	5.514	4.737	5.247	5.582
3. Termelés. — Production.		1911/13. évi átl. moyenne de 1911—1913						
Búza — Froment	q	22,206.183	18,426.572	14,034.771	19,506.881	—	—	—
Rózsa — Seigle	"	8,248.424	7,944.139	5,614.498	8,261.662	—	—	—
Árpa — Orge	"	7,869.244	5,937.613	3,203.123	5,536.820	—	—	—
Zab — Avoine	"	4,449.918	3,985.575	2,280.718	3,705.931	—	—	—
Tengeri — Maïs	"	15,024.289	12,509.418	18,828.066	22,345.481	—	—	—
Burgonya — Pommes de terre	"	19,507.196	13,342.276	15,351.479	23,095.057	—	—	—
Cukorrépa — Betteraves à sucre	"	15,867.212	8,635.888	12,742.032	15,274.108	—	—	—
Bor (mustterm.) — Vin (production de moût)	hl	1,997.622	4,696.560	1,363.172 ⁷⁾	3,589.523	—	—	—
Kőszén ³⁾ — Houille ³⁾	q	8,060.857	6,786.436	6,886.250	7,054.555	632.084	699.571	—
Barnaszén ³⁾ — Lignite ³⁾	"	54,525.932	62,246.767	57,416.547	50,368.373	4,143.485	4,469.996	—
Szész — Alcool	hl	—	⁴⁾ 238.856	⁴⁾ 225.144	⁴⁾ 278.665	36.121	36.584	—
Cukor (nyerseukorértékben) — Sucre (en valeur de sucre brut)	q	2,758.927	⁴⁾ 818.820	⁴⁾ 1,234.450	⁴⁾ 2,021.570	—	1.480	—

¹⁾ Az adatok Magyarország mai területére vonatkoznak. — Ces données se rapportent au territoire actuel de la Hongrie. —
²⁾ A munkaközvetítés alkalmával felajánlott munkabérek mérlegelt átlaga. Csak budapesti adatok. — Moyenne pondérée des salaires offerts par les bureaux de placement de Budapest. Ces données ne se rapportent qu'à Budapest. — ³⁾ Az 1926. január és február havi adatok a bruttó, a többiek a nettó termelésre vonatkoznak. — Les données de janvier et de février 1926 se rapportent à la production brute, et les autres, à la production nette. — ⁴⁾ A feltüntetett évvel végződő gazdasági év adatai. — Données de la campagne finissant dans l'année indiquée. — ⁵⁾ Átlag. — Moyenne. — ⁶⁾ A hó utolsó napján megállapított adatok. — Données établies au dernier jour du mois. — ⁷⁾ Az 1925. évre vonatkozó ideiglenes adat. — Donnée provisoire relative à 1925.

(folytatás — suite)

Megnevezés <i>Désignation</i>	Egység <i>Unité</i>	Háború előtti ad. <i>Données d'avant- guerre</i>	1923	1924	1925	1926		
						február <i>février</i>	március <i>mars</i>	április <i>avril</i>
4. Pénz és hitel.¹⁾ — Monnaie et crédit.¹⁾		1913						
A korona zürichi árfolyama — <i>Cours du change de la cou- ronne à Zurich</i>	100K = sv. fr. 100 cour. = francs suiss. 1 sv. fr. = kor. 1 fr. suiss. = couronnes.	105.01	0.0305	0.007025	0.007255	0.00728	0.00727	0.00724
		0.952	3.229	14.234	13.784	13.736	13.755	13.812
Postatakarékpénztári betétállá- dék — <i>Effectif de dépôts à la Caisse d'épargne postale .</i>	millió kor. <i>en millions de cour.</i>	—	104.699	1,884.895	1,331.328	1,152.984	1,100.054	1,159.114
13 legnagyobb pénzint. betétáll. — <i>Effectif de dépôts des 13 établ. de crédit les plus importants</i>	"	—	421.654	3,454.371	5,179.657	5,412.500	5,579.838	5,805.626
Csődök — <i>Faillites</i>	száma <i>nombre</i>	—	15	58	422	67	51	81
Kényszeregyezségek — <i>Concor- dats judiciaires</i>	"	—	—	—	2.044	280	228	183
Magyar Nemzeti Bank — <i>Banque Nationale de Hongrie:</i>								
Érckészlet — <i>Encaisse métall. (arany, ezüst, devizák és valu- ták — or, argent, devises et monnaies)</i>	pengő <i>pengős</i>	—	—	³⁾ 2479497	267,242.447	249,925.646	239,429.821	242,390.846
Leszámitolt váltók, közraktári jegyek és értékpapírok — <i>Trai- tes, warrants et titres escomptés</i>	"	—	—	³⁾ 1976888	134,181.302	149,416.223	139,122.320	167,520.158
Jegyforg. — <i>Billets en circul.</i>	"	—	—	³⁾ 4513990	415,514.996	393,523.917	380,446.103	410,756.106
Kamatláb — <i>Taux en banque</i>	%	—	—	12.5	7	7	7	7
Tőzsdeindex ²⁾ — <i>Indice de la Bourse²⁾</i>	száma <i>nombre</i>	100	32.6	13.3	10.2	9.7	9.4	10.0
Nagykereskedelmi indexszám — <i>Nombre-indice des prix de gros</i>	"	1	7.915	23.466	18.832	18.031	17.788	17.683
Megélhetési indexszám — <i>Nombre- indice du coût de la vie . . .</i>	"	1	—	17.103	14.743	14.625	14.728	14.512
5. Külkereskedelmi forgalom Commerce extérieur.								
Behozatal — <i>Importations . . .</i>	drb — <i>pièces</i>	—	164.720	327.589	752.098	34.903	85.326	—
	q	—	37,540.090	45,135.320	44,756.933	4,183.341	3,783.633	—
	ezer ar. kor. <i>en milliers de couronn.-or</i>	—	422.985	702.806	739.680	62.701	70.541	—
Kivitel — <i>Exportations . . .</i>	drb — <i>pièces</i>	—	1,195.174	1,217.297	335.739	22.288	19.348	—
	q	—	12,089.211	16,956.746	21,859.600	1,494.200	1,527.928	—
	ezer ar. kor. <i>en milliers de couronn.-or</i>	—	338.088	575.010	700.058	50.293	49.121	—

¹⁾ A csődök és kényszeregyezségek kivételével év-, illetve hóvégi adatok. — *Excepté les faillites et les concordats judiciaires, ces données se rapportent à la fin de l'année, respectivement à la fin du mois.*

²⁾ Az 1913. évi részvényállományt érintő tőkeváltozások számbavételével. — *En tenant compte des changements de capitaux affectant l'effectif d'actions de 1913.*

³⁾ Millió koronákban. — *En millions de couronnes.*